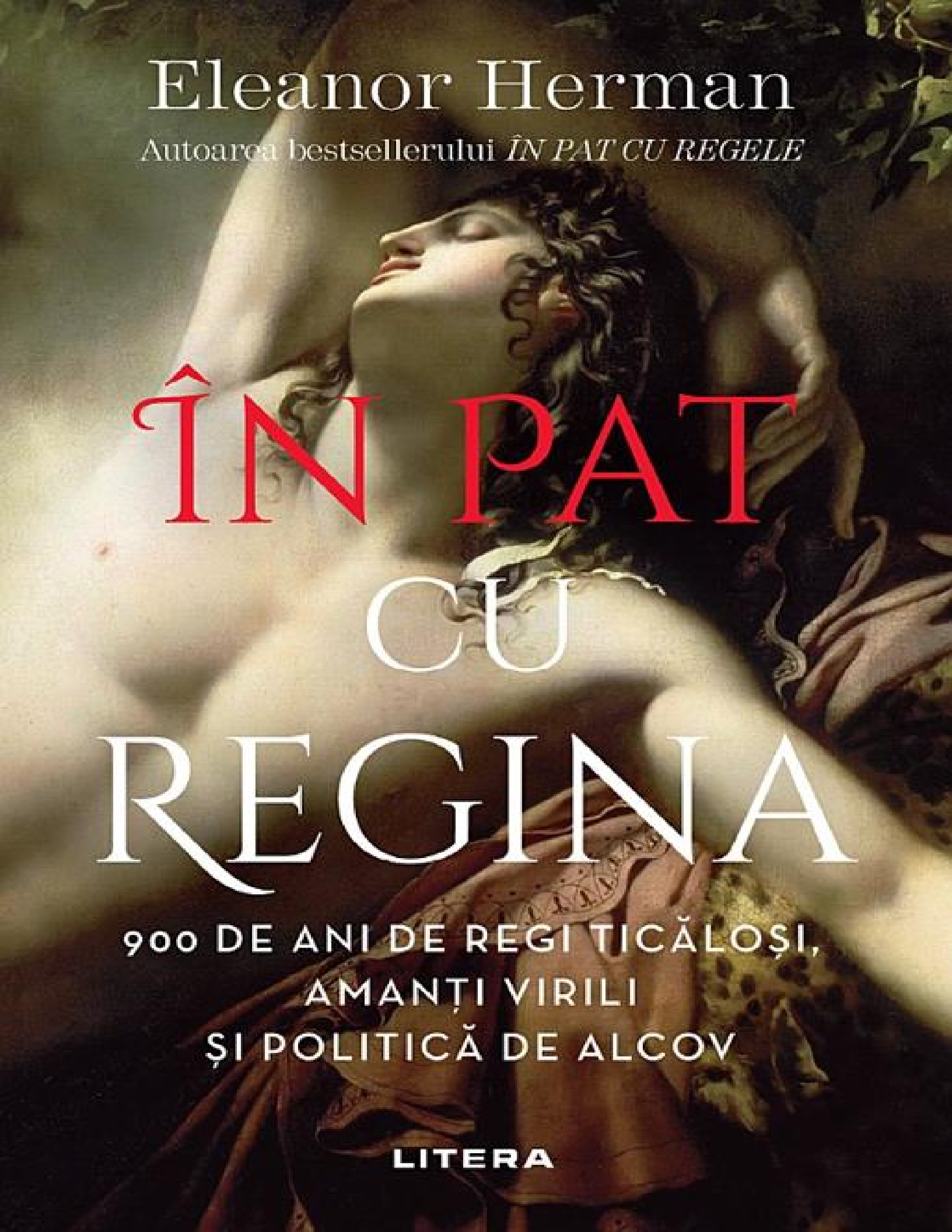
Eleanor Herman
Autoarea bestsellerului ÎN PAT CU REGELE
ÎN PAT
CU
REGINA
900 DE ANI DE REGI TICĂLOȘI,
AMANȚI VIRILI
ȘI POLITICĂ DE ALCOV
LITERA

Table of Contents

Introducere
Capitolul 1. Viața dincolo de zidurile palatului.
Capitolul 2. Regina își ia amant
Capitolul 3. Reginele din Evul Mediu și soțiile lui Henric al VIII-lea
Capitolul 4. Secolul al XVII-lea – Evadarea din colivia de aur
Capitolul 5. Rusia în secolul al XVIII-lea – Împărătese desfrânate
Capitolul 6. Europa în secolul al XVIII-lea – Putere, politică și pasiune
Capitolul 7. Secolul al XIX-lea – Cutezanță și dezonoare
Capitolul 8. Tranziția la secolul XX – Lupta pentru egalitate
Capitolul 9. Diana, o prințesă cu mulți amanți
Capitolul 10. Adulter și interese de stat
Note
Bibliografie

Eleanor Herman

ÎN PAT CU REGINA

900 DE ANI DE REGI TICĂLOȘI, AMANȚI VIRILI ȘI POLITICĂ DE ALCOV

Traducere din limba germană de
VALENTINA GEORGESCU

LITERA
București

Leidenschaft im Dienste Ihrer Majestät
Königinnen und ihre Liebhaber
Eleanor Herman

Copyright © 2006 S. Fischer Verlag GmbH, Frankfurt am Main
Ediție publicată pentru prima dată
cu titlul Sex with the Queen
Toate drepturile rezervate

Editura Litera
Tel.: 0374 82 66 35, 021 319 63 90; 031 425 16 19
e-mail: contact@litera.ro
www.litera.ro

În pat cu regina
900 de ani de regi ticăloși, amanți virili și politică de alcov
Eleanor Herman

Copyright © 2021 Grup Media Litera
pentru versiunea în limba română
Toate drepturile rezervate

Traducere din limba germană:
Valentina Georgescu

Editor: Vidrașcu și fiii
Redactori: Ramona Ciortescu, Georgiana Harghel
Corector: Rodica Crețu
Copertă: Flori Zahiu
Tehnoredactare și prepress: Ana Vârtosu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
HERMAN, ELEANOR
În pat cu regina. 900 de ani de regi ticăloși,
amanți virili și politică de alcov / Eleanor Herman;
trad. din lb. germană de Valentina Georgescu. –
Bucureşti: Litera, 2021
ISBN 978-606-33-7496-8
ISBN EPUB 978-606-33-7902-4
I. Georgescu, Valentina (trad.)
94

Introducere

Între bucuria simțurilor și liniștea sufletească, oamenilor le rămâne doar înfricoșătoarea alegere.

FRIEDRICH SCHILLER

Secole la rând, regii Europei s-au desfătat cu seducătoare metrese generos răsplătite. Între secolele al XVI-lea și al XVIII-lea, o metresă regală putea deveni *maîtresse en titre*, dobândind astfel o poziție aproape la fel de oficială ca aceea a unui prim-ministru. Ea susținea artele, încânta diplomații străini, numea miniștri, iar uneori influența chiar și politica externă. Deseori, apartamentele ei erau mai luxoase decât cele ale reginei, veșmintele ei, mai spectaculoase, iar bijuteriile ei, mai prețioase.

Oficial, divorțul nu era nicicând și niciunde acceptat, însă când regele își lua o amantă, adesea nu exista nici o condamnare; din motive de stat, el era nevoit să se însoare cu o prințesă străină grăsuță, fără pic de șarm ori strălucire, față de care nu se simțea nici măcar un pic atras. În 1662, falnicul și atrăgătorul Carol al II-lea al Angliei s-a însurat cu prințesa Caterina a Portugaliei, mică de înălțime și cu dinții ieșiți în afară. Spre marea mâhnire a miresei, lui Carol nici nu i-a trecut prin cap să renunțe la iubita sa, extrem de senzuala roșcată Barbara, lady Castlemaine.

Motivul lui a fost că „deși nu era ateu, nu-și putea imagina că Dumnezeu ar pedepsi un bărbat numai pentru că mai are parte și el din când în când de puțină plăcere".[1] De-a lungul anilor, Carol a avut extrem de multe plăceri accidentale – eleganta franțuzoaică brunetă Louise de Kéroualle, îndrăzneața actriță Nell Gwynn, focoasa italiancă bisexuală Hortense Mancini, ca să numim doar câteva.

În 1660, chipeșul Ludovic al XIV-lea al Franței s-a căsătorit cu verișoara sa de gradul întâi, prințesa Maria Tereza a Spaniei, o pitică, rezultatul generațiilor de consangvinizare. Ea nu moștenise nebunia vădită cu care se născuseră unii dintre străмoșii ei, însă intelectul Mariei Tereza era limitat, astfel încât a fost total pierdută la cea mai vicleană și mai elegantă curte a Europei. Ludovic s-a consolat mai întâi cu Louise de La Vallière, deopotrivă sfioasă și frumoasă. După șapte ani, el s-a aruncat în brațele lui Athénaïs de Montespan, o leoaică superbă cu un păr blond-auriu, care l-a ținut 13 ani prins în mrejele ei. Pe lângă ea, Ludovic a mai avut numeroase metrese mai puțin importante, inclusiv înalta și roșcata prințesă de Soubise, cât și blondina superbă Marie-Angélique de Fontanges.

În 1725, la doar 15 ani, Ludovic al XV-lea s-a însurat cu prințesa poloneză Maria Leszczynska, 22 de ani, o femeie extrem de demodată. Unicul motiv al căsătoriei a fost faptul că mireasa provenea dintr-o familie renumită pentru fertilitate. Propriul tată spunea că Maria era una dintre cele mai

anoste prințese din Europa, cea de-a doua fiind soția lui. Maria își petrecea diminețile rugându-se, după-amiezele brodând și serile jucând cărți. Soțul ei, care a devenit un bonvivant cultivat și inteligent, i-a rămas fidel opt ani, după care și-a luat patru surori drept amante, cărora le-au urmat cultivata Madame de Pompadour și, în cele din urmă, Madame du Barry – o prostituată foarte talentată.

Prințesele erau astfel crescute încât să trateze cu o nonșalanță de admirat infidelitățile viitorilor soți. În 1820, când prințul moștenitor al tronului Franței, Carol Ferdinand, duce de Berry, a căzut victima unui atentat, soția sa, ducesa Carolina de Bourbon-Sicilia, era gravidă. La câteva luni după moartea soțului ei, Carolina a vizitat un oraș, în care 20 de femei sărmane au venit să-i ceară ajutorul. Fiecare dintre ele și-a motivat rugămintea spunând că aștepta de la defunctul duce un copil. Ducesa Carolina a cumpănit, după care a spus că acest lucru este cât se poate de posibil. „La momentul respectiv, soțul meu a petrecut o săptămână încheiată în acest ținut.“[2]

În 1717, țarul rus Petru cel Mare a vizitat împreună cu împărăteasa Ecaterina, docila lui soție, mai multe capitale europene. La curtea Prusiei, prințesa Wilhelmina a scris despre împărăteasa rusoaică: „Suita sa era alcătuită din 400 de așa-zise Doamne […]. Aproape fiecare dintre aceste creaturi purta în brațe un copil în veșminte prețioase, iar la întrebarea dacă acela era copilul ei, ea răspundea, nu fără a face o plecăciune adâncă după obiceiul rusesc: «Țarul a fost atât de milostiv să-mi dăruiască acest prunc».“[3]

Întrebarea este, unde se ascundea regina când soțul ei se veselea, flirta și lua decizii politice cu aceste metrese? Păi, poate că își îndeplinea principala îndatorire față de națiune, asigurând succesiunea prin producerea unui număr cât mai mare de copii regali, atât cât putea duce pântecul ei. Cel mai probabil stătea în genunchi și se ruga la Dumnezeu pentru bunăstarea noii ei patrii. Sau poate că se dedica îndatoririi tradiționale a unei regine de a da de pomană săracilor și de a oferi clemență condamnaților. Când nimic altceva nu mai ajuta, rămânea mereu brodatul, o artă în care majoritatea reginelor neglijate excelau. Majoritatea dintre ele nici nu-și imaginau să le plătească soților rătăcitori cu aceeași monedă, strecurându-se pe furiș în așternuturi cu vreun curtean spilcuit. Poate că femeile acestea nu și-au stârnit niciodată soții, dar le-au dobândit cel puțin respectul.

Dar nu toate reginele europene au fost anoste și pioase și au avut soți atrăgători și inteligenți. În zeci de cazuri a fost exact pe dos: prințese frumoase și inteligente au fost forțate să se mărite cu niște monștri regali – sadici, violenți, cu înfățișări dezgustătoare, impotenți, reduși mintal, uneori toate la un loc. Iar când dinaintea ochilor li se înfățișa o viață la curte care mustea de testosteron, în forme dintre cele mai încântătoare, unele regine plecau privirea rușinate către broderia din mâini, rostind degrabă o *Slăvită*

fii, Fecioară Maria, ca să alunge ispita. Însă multe dintre ele priveau încă o dată și mai atente, lăsau deoparte lucrul de mână cu inima bătându-le nebunește, aruncau cât colo mătăniile și își luau un amant.

Reginele își alegeau de obicei generali destoinici, întruchiparea virilității, a căror călcătură fermă pe podelele de parchet lustruite le făceau genunchii să tremure de poftă trupească. Adesea, inima reginei era cucerită de un curtean isteț, a cărui bărbăție se etala cu o eleganță fermecătoare. Altele își alegeau un om de stat, a cărui strălucire intelectuală le ajuta să dobândească putere în țara lor – unii dintre acești politicieni au purtat, ce-i drept, roba unui episcop sau a unui cardinal. O împărătească și-a ales amantul dintr-un cor bisericesc. Tânărul Adonis cu voce de înger a lovit-o ca un trăsnet, iar ea a dat poruncă să fie adus din casa Domnului direct în patul ei cu baldachin.

Fecioară și regină

Dacă regii trebuiau să-și ia o amantă, pentru a promova imaginea potenței regești, regina trebuia să emuleze idealul Fecioarei Maria. Castitate, milostenie, răbdare și supunere – acestea erau trăsăturile de caracter așteptate de la o regină.

Încă din secolul al V-lea după Hristos, imaginea Mamei Fecioare a lui Iisus a început să se suprapună peste cea a reginei ca mamă a monarhului lumesc. Ambele, Fecioara Maria și regina, au fost portretizate adesea cu un prunc în brațe. Maria a fost frecvent întruchipată cu o coroană pe cap și cu veșminte regale drept împărăteasa cerurilor – deși, evident, ca soție de tâmplar, mama lui Iisus nu a deținut niciodată astfel de obiecte prețioase. Iar picturile cu reginele lumești le înfățișează pe acestea adesea ca blagoslovite de mama lui Iisus.

În Evul Mediu, a debutat obiceiul ca nunțile, încoronările și înmormântările reginelor să fie considerate sărbători sfinte, cu trimitere la Fecioara Maria, ceea ce a consolidat și mai mult paralela dintre cele două. Cu siguranță nu a existat o a doua regină care să fi fost atât de puternic asociată cu imaginea Fecioarei ca Elisabeta I a Angliei, care, desigur, ca o ironie a istoriei, a fost protestantă. Elisabeta a fost într-adevăr fecioară – din câte se știe. Se prea poate ca, regină fiind, să fi avut o relație cu Robert Dudley, conte de Leicester. Cu admiratorii din anii de pe urmă – sir Walter Raleigh, Robert Devereux, al doilea conte de Sussex, sir Thomas Heneage, cât și sir Christopher Hatton – cu siguranță nu a avut relații intime.

Această regină fecioară a înlocuit imaginea divinizată a Madonei cu a ei însăși. Curtenii, care cu o generație înainte se rugaseră la icoana reginei fecioare din ceruri, își plecau acum capul dinaintea imaginii în oglindă a reginei fecioare a Angliei. Elisabeta a preluat până și simbolurile care, în arta religioasă, aparțineau în mod tradițional mamei lui Iisus: luna, pasărea Phoenix, blana de hermină și perlele. Pentru norodul englez nu a fost deloc o întâmplare faptul că Elisabeta a venit pe lume pe 7 septembrie, cu o zi

înaintea sărbătorii nașterii Mariei, și a murit pe 24 martie, cu o zi înainte de Buna Vestire.

Deși Elisabeta s-a identificat în puritatea sa trupească (presupusă), cât și în iconografie cu Fecioara Maria, celibatul ei a derutat întreaga Europă. Idealul era să te *asemeni* cu o fecioară, nu să *fii* una. Mulți considerau oricum virginitatea ei un mit, în opinia lor regina vrând să rămână nemăritată doar pentru a nu fi nevoită să-și limiteze pasiunea la un singur bărbat. În timp ce unii flecăreau și se certau prea zgomotos pe seama poftelor nesățioase ale Elisabetei, presupunând că ea s-ar fi culcat chiar și cu puținii conservatori care existau în Anglia – cât și cu bărbați recunoscuți pentru dimensiunea ieșită din comun a organului reproducător – alții credeau a ști cu certitudine că singurul motiv pentru care biata regină nu se mărita ar fi fost faptul că, din cauza unei anomalii a organelor ei genitale, ea nu putea nici întreține relații sexuale, nici rămâne grea. Cineva îi povestise ambasadorului Veneției în Franța, de exemplu, că sângele menstrual al Elisabetei nu ar fi curs din locul binecunoscut, ci dintr-un picior.

Motivul celibatului reginei probabil că nu a fost nici frigiditatea, nici nimfomania. Mai degrabă sfârșitul tragic al mamei ei naturale și al mamei ei vitrege croit de Henric al VIII-lea i-ar fi provocat o teamă de căsătorie insurmontabilă. Ea i-a mărturisit la un moment dat trimisului ducatului Württemberg că ar fi preferat să fie o cerșetoare nemăritată decât o regină măritată.[4] Iar diplomatului francez i-a destăinuit că simplul gând al măritișului o făcea să se simtă ca și cum ar fi eviscerat-o cineva.[5]

Când Elisabeta a murit, la începutul secolului al XVII-lea, preaslăvirea Fecioarei Maria se mai domolise chiar și în țările care rămăseseră catolice după Reforma religioasă din secolul al XVI-lea. Aceasta a condus la un stil de viață mai pământesc și mai puțin strict, regina fiind acceptată ca ființă umană din carne și oase. Ea nu mai era statuia desăvârșit dăltuită, purtătoarea de cuvânt a Domnului Însuși, ci îi era îngăduit acum să aibă particularități umane și să mai și greșească. Însă imaginile împletite ale Fecioarei Maria și ale reginei, care se impregnaseră timp de secole în conștiința publică, au continuat să fie vii, chiar dacă nu mai ieșeau atât de pregnant în evidență în viața cotidiană. Ambele – Fecioara Maria și regina – au născut un prinț uns cu un sfânt tată, și astfel, o regină al cărei stil de viață genera îndoieli asupra identității tatălui acestui fiu lăsa un gust amar majorității bunilor creștini.

Substanță sacră

De regulă, sângele regal se transmitea de la tatăl încoronat la prințul moștenitor – și anume prin intermediul unui pântec, în care copilul se dezvolta timp de nouă luni. Era decisiv pentru puritatea sângelui ca acest pântec să nu primească într-însul nimic altceva decât această sămânță regală. Căci nimic în afară de mitul sângelui regal nu-i asigura monarhului

tronul, nu împiedica războaiele civile, nu menținea pacea dincolo de hotarele statului și nu avea grijă ca un norod superstițios să se prosterneze în fața suveranului lui și să plătească exorbitantele dări pe care acesta le percepea.

Acest mit a început în trecutul întunecat, când un brav războinic s-a năpustit în bătălie cu sabia ridicată, măcelărindu-și dușmanii. Ales rege de admiratorii săi recunoscători, el a înfrânt și alți dușmani, a împăcat o divinitate răzbunătoare și a domnit cu înțelepciune – toate acestea fiind indicii certe că el era alesul lui Dumnezeu. Nutrind speranța înșelătoare a nemuririi pământești, monarhul ce îmbătrânea a dorit ca o părticică din el – din trupul și sângele lui – să dăinuie și după moartea lui. Dar dacă fiul lui era bolnăvicios, efeminat, înapoiat mintal? Cum putea el să-și convingă poporul să-l accepte pe acest exemplar jalnic de bărbat drept rege și să nu aleagă în schimb un războinic neînfricat dintr-o familie rivală?

Așa a apărut mitul că dreptul la tron al unui monarh garantat de Dumnezeu însuși nu se bazează pe inteligență, înfățișare sau tărie de caracter, ci numai și numai pe sângele lui regal, și că numai așa poate fi transmis mai departe, generațiilor viitoare. Adevărul este că grație acestui sânge așa-zis albastru puterea se transmitea adesea pe cale pașnică de la tată la fiu, fără ca noul rege să fie ales prin lupte sângeroase, cu bâte și topoare. Dar a avut ca urmare și numeroși monarhi nebuni, cărora le curgeau balele și care izbucneau fără motiv în hohote de râs, în vreme ce milioane de supuși își plecau capetele înaintea lor într-o venerație cucernică. Oricât de nebuni ar fi fost acești regi, esența sacră din venele lor, sângele sacrosanct al dinastiei lor îi plasa deasupra tuturor și îi făcea monarhi prin voia Domnului.

Abia de la sfârșitul anilor 1920 a fost posibil ca tatăl unui copil să fie stabilit prin determinarea științifică a grupei sangvine. Până atunci a existat o singură modalitate, garantarea purității sângelui regal albastru de-a lungul tuturor generațiilor: o regină trebuia să-i fie absolut fidelă soțului ei. Vechiul dublu standard, care permitea bărbaților să lase gravide amante după amante, în vreme ce soțiile lor brodau ștergare bisericești, se baza nu pe misoginie, ci pe biologie.

„Gândiți-vă la însemnătatea neprihănirii femeilor pentru societate“, spunea cunoscutul și deosebit de spiritualul erudit doctorul Samuel Johnson, cel care a scris în 1757 primul dicționar englez. „Decența întregii lumi depinde de ea. Spânzurăm un hoț care a furat o oaie, în vreme ce prihana femeilor îl pradă pe proprietarul de drept de oaie, fermă și de toate celelalte.“[6]

În 1695, Liselotte von der Pfalz, cumnata lui Ludovic al XIV-lea, se întreba într-una din scrisorile ei dacă exista în lumea largă vreun monarh care să-și iubească doar nevasta și nici o altă femeie în afară de ea. Dacă soțiile lor, continua Liselotte, ar fi dus aceeași viață ca ei, nu ar mai fi putut fi nimeni

sigur dacă descendenții lor erau adevărații moștenitori ai soților. Ea se referea prin asta la o tânără rudă, care comisese adulter și pe care o dojenea, spunându-i că o ducesă ar fi trebuit să știe că onoarea unei soții consta în dedicarea acesteia numai soțului ei. Pentru acesta nu ar fi fost o rușine să aibă o metresă, ci să i se pună coarne.[7]

Dacă ne gândim ce importanță imensă se acorda descendenței regale, este amuzant că la curțile din Europa era plin de copii nelegitimi, aceștia nefiind doar copii ai regilor, ci și ai reginelor. În situația din urmă, copiii purtau numele casei regale și, pe baza originilor, care în realitate nu erau ale lor, se aliau prin căsătorie cu alte familii regale. Însă în cazul copiilor de regi exista într-adevăr ceva mai important decât sângele lor albastru „adevărat", și anume interesele personale ale monarhului. Mulți regi recunoșteau un copil ca fiind al lor, deși știau cu certitudine că nu ei erau tații naturali. Acest lucru se întâmpla pentru a nu pune în pericol statutul copiilor mai mari, asupra legitimității cărora nu aveau nici cea mai mică îndoială. Când un rege era incapabil să procreeze, se putea foarte bine întâmpla ca elita de la curte să forțeze regina să facă un copil nelegitim, pentru ca astfel să-și asigure tronul și propriile interese.

Din fericire, în majoritatea cazurilor, dezamăgirea deplină și irevocabilă a reginei față de soțul ei apărea după nașterea prințului moștenitor. Astfel, cea mai importantă îndatorire a reginei era rezolvată, fiind, în consecință, inoportun să pună în pericol prestigiul internațional, să abată turbulențe asupra propriei națiii și să stârnească îndoieli asupra legitimității tuturor descendenților regali doar pentru a alunga din cuibul regelui un singur pui de cuc. La începutul secolului al XIX-lea, a venit pe lume cel mai mic dintre fiii regelui Ioan al VI-lea și ai reginei Carlota Joaquina a Portugaliei. Spre deosebire de cei doi părinți ai lui, el arăta deosebit de bine și semăna leit cu un atrăgător grădinar de la reședința de vară a reginei. Dar în afara șușotelilor unora pe după evantaiele frumos pictate, nu s-a suflat nici o vorbă despre asta.

Recent, infidelitățile prințesei Diana au iscat îndoieli cu privire la paternitatea celui de-al doilea ei fiu, născut în 1984, prințul Harry. Când prințul Charles l-a privit pentru prima oară pe nou-născut, se zice că ar fi fost revoltat de părul roșcat al acestuia. Diana a menționat de mai multe ori că acest moment ar fi reprezentat pentru ea sfârșitul căsniciei lor. Charles, care sperase să aibă o fiică, ar fi fost dezamăgit că soția lui adusese pe lume încă un băiat, iar părul roșcat al băiatului se zice că i-ar fi displăcut teribil. Consternarea lui Charles privind culoarea părului fiului său s-ar putea interpreta și altfel. Dacă, la vremea respectivă, și-ar fi bănuit soția de infidelitate cu un bărbat cu păr roșcat, reacția sa ar fi fost mai mult decât logică.

În cazul acesta este deseori menționat căpitanul James Hewitt, roșcatul seducător, care a mărturisit că ar fi avut timp de cinci ani o relație cu prințesa, dar care ar fi început, de fapt, în 1986, așadar la un an și jumătate

după nașterea prințului Harry. Există însă zvonuri conform cărora cei doi s-ar fi cunoscut încă dinaintea căsătoriei Dianei, în 1981, și că ar fi negat asta doar pentru a-l proteja pe fiul lor, bietul Harry.

Dacă prințul Harry ar fi venit pe lume cu părul blond sau castaniu, probabil că nu ar fi existat niciodată atâtea speculații pe marginea identității tatălui său. Într-o familie, părul roșcat poate sări uneori mai multe generații, apărând pe neașteptate. Însă și fratele Dianei, lord Charles Spencer, are părul roșcat și pistrui. Iar dacă facem abstracție de părul roșcat al prințului Harry și de tinerețea lui, se pot recunoaște numaidecât trăsăturile de familie dezavantajoase ale Windsorilor – ochii mici și apropiați, urechile mari, gura mare.

Însă pentru tabloide, acest zvon a fost, desigur, mană cerească. În decembrie 2002, două gazete au relatat că un ziar rival ar fi angajat o frumoasă tânără – o momeală – care l-ar fi cucerit pe Harry și i-ar fi smuls un fir de păr (noi presupunem că din cap), care ar fi fost folosit pentru un test ADN. Tabloidele au relatat că cercetătorii ar fi obținut cearșafuri din camerele de hotel în care dormiseră prințul Harry, respectiv James Hewitt, ar fi cules șervețele de hârtie folosite din coșurile de gunoi publice, ar fi sustras cești de cafea cu resturi microscopice de epidermă din zona buzelor și ar fi luat probe de sudoare de pe un echipament de polo dintr-o cabină de probă.

Gruparea antimonarhistă britanică Throne Out a cerut ca toți membrii familiei regale, care își datorează poziția exclusiv originilor, să facă un test ADN. La această sugestie, familia regală a reacționat cu o distinsă tăcere, ea protejându-și acum ADN-ul, spun relatările, mai strict decât bijuteriile coroanei.

Este însă doar o chestiune de timp până când un valet ori o cunoștință va intra în posesia unui fir de păr, a unei cești de cafea ori a unui cearșaf pe care să-l trimită la vreun laborator. Știința modernă poate răspunde în prezent la întrebări despre paternitate care își așteaptă răspunsuri din vremuri imemoriale. Și adevărul poate că nu este întotdeauna cel pe care o familie regală și-ar dori să-l audă.

Reproșul adulterului – o armă puternică

Doar infidelitatea îi era la fel de puțin fatală unei regine ca și faptul că ea nu se asemăna cu Fecioara Maria sau că spurcase sângele aristocrat al familiei domnitoare. Fatale îi erau mereu doar constelațiile politice.

Atâta vreme cât regina nu se abătea de la normele tradiționale ale rolului ei – să aducă pe lume copii, să brodeze ștergare bisericești, să dea de pomană săracilor, toate activitățile evlavioase ce i-ar fi făcut cinste și Fecioarei Maria – ea era de regulă în siguranță, chiar și atunci când avea un amant. Rareori se sinchisea cineva de la curte să strice reputația unui nimeni din punct de vedere politic. Însă o femeie inteligentă și ambițioasă, care își exprima liber părerile și care aduna de partea ei persoane influente,

era întotdeauna în pericol să fie învinovățită de către adversarii săi politici de adulter, chiar dacă asemenea acuzații nu erau fondate.

Cu acuzația de adulter împușcai mai mulți iepuri odată. Simpla menționare a acestuia atrăgea îndoieli asupra onestității descendenților reginei învinovățite. Copiii unei astfel de regine păreau nepotriviți ca moștenitori ai tronului, ușa fiind astfel deschisă altor candidați – de cele mai multe ori acelora care acuzau.

În 830, regina Judith, a doua soție a împăratului Ludovic I cel Pios al francilor, a fost acuzată de adulter cu un chipeș curtean. Acuzatorii erau cei trei fii din prima căsătorie a lui Ludovic, care voiau să o împiedice pe Judith să-l convingă pe bătrânul monarh să lase tronul moștenire fiului ei Carol. Cei trei frați și-au forțat tatăl, sub amenințarea armelor, să abdice și au surghiunit-o pe Judith la o mănăstire. Nu se știe dacă Judith îi fusese infidelă soțului, cert este doar că atacul adversarilor ei și-a atins scopul, înlăturând-o din calea lor.

Când un bărbat influent era acuzat de o relație amoroasă cu regina, exista întotdeauna suspiciunea că el și regina aveau o oarecare legătură politică pe care celelalte grupări de la curte o considerau amenințătoare – fiind irelevant dacă perechea chiar avea relații intime sau nu. Dacă opoziția era îndeajuns de puternică, ea o putea expedia pe regină într-o mănăstire, îl putea condamna la moarte, surghiuni sau încarcera pe dezagreabilul amorez și, odată cu căderea acestora, prietenii și rudele lor erau de asemenea decăzuți din drepturi. Printr-o defăimare țintită a reginei se putea scăpa practic de toată tabăra inamică de la curte.

În 887, împărăteasa Richardis, soția lui Carol al III-lea, numit cel Gros, care era, printre altele, și împărat roman, a fost acuzată de o relație nepermisă cu episcopul Luitward, puternicul cancelar al regelui. Cum regina nu și-a putut apăra onoarea cu arma sau în cadrul unui turnir, ea s-a supus din proprie inițiativă unei judecăți divine. A îmbrăcat o cămașă de in îmbibată cu ceară pe trupul gol și a pus să fie aprinsă. A supraviețuit nevătămată, dar a ales pe urmă viața monahală, devenind stareță. A fost canonizată, însă dușmanii ei reușiseră să o înlăture din calea lor.

Calomnia, care se dovedise în secolul al IX-lea o armă atât de eficientă, s-a bucurat și 1 000 de ani mai târziu de o popularitate la fel de mare. Napoleon a urât-o pe virtuoasa și frumoasa regină Luiza, pentru că se spunea că l-ar fi îndemnat pe apaticul ei soț, Frederic Wilhelm al III-lea al Prusiei, să poarte război împotriva Franței. Prin urmare, a transformat admirația Luizei pentru țarul rus Alexandru într-o poveste scandaloasă. Contextul era dat de faptul că frumosul țar blond vizitase Prusia în 1805, ocazie cu care el și regina s-au plăcut pe loc. Acum, când Napoleon și armata sa au intrat în părăsitul Potsdam, el a găsit, spre marea-i satisfacție, în iatacul reginei un portret al lui Alexandru. A făcut tot ce i-a stat în putință pentru a macula reputația impecabilă a Luizei și pentru a-l expune pe indolentul ei soț ca un mocofan încornorat. Povestea presupusei relații indecente dintre pioasa regină și țar naște zvonuri până și în ziua de azi.

Mai greu pentru Napoleon a fost să împroaște cu noroi renumele mătușii Luizei, regina Carolina Maria de Napoli-Sicilia. Aceasta a avut numeroase aventuri cu curteni, cât și o relație amoroasă de zeci de ani cu unul dintre cei mai importanți miniștri ai săi. Însă ce l-a revoltat pe pudicul împărat francez, Napoli a acceptat fără probleme, ridicând din umeri și clipind nedumerit.

Pentru că Napoleon nu a reușit să-i facă rău Carolinei Maria, acesta a inventat o relație homosexuală între Carolina Maria și prietena ei Emma, lady Hamilton. Emma era soția ambasadorului britanic și mai târziu iubita amiralului Horatio Nelson. Francuzul aflase că aceasta se furișa adeseori pe o scară secretă în odăile reginei, adevăratul motiv fiind, probabil, faptul că aducea depeșe secrete de la aliații britanici, dar poate că cele două doamne voiau doar să bea împreună o cafea fără tot protocolul de la curte. Însă Napoleon a văzut în scara secretă dovada năravului pervers. Însă și această campanie de defăimare a eșuat, nici măcar zvonurile despre o legătură homosexuală a reginei lor nereușind să-i scoată din fire pe voioșii napoletani.

Bineînțeles că au existat și italieni care și-au strangulat fără ezitare cu o panglică de mătase nevestele care au călcat strâmb, însă majoritatea treceau destul de relaxați cu vederea o escapadă sexuală. Se spune că în 1498, când predicatorul pocăinței Savonarola, care condamnase imoralitatea florentinilor, a murit pe rug, un înalt funcționar, privind vâlvătaia, ar fi răsuflat ușurat și ar fi spus: „Slavă Domnului, acum ne putem întoarce la sodomie“. [8]

Și totuși Napoli a fost o excepție – nu mai exista o altă țară în Europa în care regele, curtea și norodul să se agite la fel de puțin din cauza infidelității suveranelor. În 1814, când regina Carolina Maria a murit în somn, la 61 de ani, văduvul ei, regele Ferdinand, nu a făcut un secret din faptul că cei 44 de ani de căsnicie fuseseră pentru el un martiriu. După numai două luni, el s-a însurat cu tânăra lui metresă. Fiul lui Ferdinand, moștenitorul tronului, și-a mustrat tatăl pentru că se însurase cu o femeie despre care se știa că avusese deja foarte mulți amanți. Însă regele a râs doar și a spus: „Gândește-te la mama ta, fiul meu!“[9]

Capitolul 1. Viața dincolo de zidurile palatului.

Așa vru cerul! În dragoste norocu-i avuție,
Cu bani pământuri cumperi, nu soție.

William Shakespeare*

Prințesele erau crescute să fie pioase, ascultătoare și credincioase. Când erau trimise de acasă pentru a-și cunoaște viitorul soț, ele își începeau călătoria cu cele mai bune intenții de a păstra aceste importante virtuți în noua lor viață. Ce anume se întâmpla oare în anii de după, că unele dintre ele își pierdeau convingerile, docilitatea și fidelitatea?

Dacă încercăm să ne imaginăm viața unei mirese regale, gândul ne zboară prima dată la splendidele apartamente scăldate în cel mai mare lux imaginabil, la slujitori devotați, care le îndeplinesc pe loc orice dorință, la veșminte scumpe și la un cufăr mare plin cu giuvaiere strălucitoare. Auzim acorduri delicate de vioară la un bal la lumina lumânărilor, simțim parcă mirosul ademenitor al fripturilor de la dineuri grandioase. Le vedem pe prințese alături de iubitorii lor soți, de liota de copii frumoși și sănătoși, și le pizmuim.

În realitate însă, regina era adesea legată de un bărbat pe care nu-l plăcea și care nici măcar nu voia să se culce cu ea. Copiii îi erau luați și crescuți de lachei de la curte, fiind proprietatea neprețuită a națiunii. Ea trebuia să privească neputincioasă venesecțiile executate asupra copiilor ei de medicii personali ai familiei regale, care nu de puține ori dădeau greș.

Slugile ei erau adesea spioni ai adversarilor. Iar condițiile de trai nu erau nicidecum confortabile ori luxoase. În imensele palate era mai multe luni pe an curent și îngrozitor de frig. Dincolo de zidurile aurite colcăia de șobolani și gândaci. Iar regina nu avea neapărat acces la finanțe fără limită. Ea avea doar atât cât îi dădea soțul ei – și asta însemna câteodată zero.

Abia pe la mijlocul secolului al XIX-lea, călătoria a devenit mai ușoară. Până atunci, o prințesă care se mărita cu un monarh străin trebuia să ia în calcul faptul că nu avea să-și mai vadă vreodată familia. Prietenii și slugile credincioase din copilăria ei, care o însoțeau în noua patrie, dădeau adesea naștere intrigilor pizmașe la noua curte. Dacă erau considerați scandalagii, iar asta se întâmpla adesea, și erau trimiși înapoi acasă, prințesa rămânea complet singură.

Această stare a lucrurilor ne permite poate să bănuim deja cum de se întâmpla ca o femeie la locul ei, cu frica lui Dumnezeu, care trăia singură într-o țară străină, fără familie sau prieteni, să se arunce năvalnic într-o relație adulteră, pentru că în felul acesta spera la un pic de dragoste și înțelegere în toată acea nefericire în care se găsea.

Luxoasa viață de la palat

De-a lungul secolelor, reședințele au devenit din ce în ce mai elegante. O regină din Evul Mediu își ducea zilele într-un vast salon întunecos, cu ferestre mici și un șemineu uriaș. Acolo erau servite mesele, acolo se îndeletnicea regina cu lucrul de mână alături de doamnele de companie, acolo își primea supușii în căutarea clemenței ori a dreptății. Însă ea nu era singură în acest imens salon. Alături de alți membri ai familiei regale, acolo mai era prezent și întreg anturajul suveranului, slugi care trebăluiau, cât și câini, care încercau pe rând fie să se lepede de puricii din blană, fie să găsească resturi de mâncare pe podelele acoperite cu rogojini. Existau doar câteva piese de mobilier – mese, banchete, iar pentru regină, un scaun cu șezut tare și un spătar perfect vertical – care erau fără excepție incomode. Tapiserii multicolore decorau pereții, fără a împrăștia însă întunericul general ori a împiedica frigul să pătrundă prin ziduri.

În epoca Renașterii, o regină locuia în propriile camere, adică odăi mici și confortabile placate cu panouri de lemn, ferestre mari și mobilier bogat ornamentat. În baroc, camerele reginei aveau plafoane înalte, împodobite cu scene mitologice, pereți auriți și podele din parchet lustruit. Oglinzile aveau rame de argint, mobilierul elegant era tapisat cu mătase ori satin. Dar chiar dacă apartamentele reginei au devenit tot mai luxoase, viața la palatele monarhilor a rămas extrem de lipsită de confort.

Ecaterina cea Mare, care a venit din Germania în Rusia în 1744 ca mireasă pentru nepotul împărătesei Elisabeta, moștenitorul tronului, a suferit cumplit de frig. Iernile rusești, care îi chinuiau teribil pe țărani, erau greu de îndurat și pentru nobili. Bisericile nu erau încălzite, în multe dintre aripile palatului era curent și frig, în ciuda bușteniilor care trosneau în focul din șeminee. Ferestrele nu se închideau bine, astfel că vânturile arctice șuierau prin toate încăperile. În multe zile, Ecaterina era „vânătă ca o prună“ din cauza frigului, iar membrele îi erau complet amorțite.[1] Era permanent răcită și avea febră.

Adesea, nu putea dormi nopțile din cauza zgomotului pe care îl făceau șobolanii în spatele zidurilor. La un moment dat, la Palatul de Iarnă de la Sankt-Petersburg a izbucnit un incendiu, iar când Ecaterina a ieșit în stradă, a văzut mii de șobolani părăsind palatul în grupuri ordonate, urmați de mii de șoareci cenușii. Nu a regretat că luase foc palatul, unde, în afară de șobolani și de șoareci, era plin de „tot soiul de paraziți“.[2]

În anii 1660, meșterii constructori au transformat cu inovații tehnice îndrăznețe un castel de vânătoare situat departe de Paris, într-o regiune mlăștinoasă, în impozantul Palat Versailles, cu impresionantele sale fântâni și canale. Totuși, în ciuda tuturor progreselor arhitectonice, nu avusese nimeni nici cea mai vagă idee despre obloane, astfel încât prin ferestrele deschise intrau, pe lângă o adiere plăcută, păsări, viermi, lilieci și insecte.

Liselotte von der Pfalz, ducesă de Orléans, nu a fost fericită în splendidele apartamente de la Versailles. În 1702, ea se lamenta că roiurile de țânțari nu-i dădeau pace. Era atât de plină de înțepături, de ai fi zis că făcuse din nou pojar. Se pare că și viespi existau din plin, iar în fiecare zi cineva era înțepat. Toate acestea au fost ilustrate de ea printr-un mic episod: cu câteva zile înainte, o viespe se rătăcise pe sub jupele unei doamne de la curte, înțepând-o sus de tot pe coapsă. Dama în cauză a început să țopăie și să fugă de colo-colo ca posedată, și-a ridicat poalele și, continuând să fugă, a început să urle ca din gură de șarpe: „Ajutor! Ajutor! Închideți ochii și scoateți-o de-aici!“[3]

Liselotte suporta greu și vremea. În 1707, ea scria că ar fi fost atât de cald, încât din cauza temperaturilor mari nu-și putea aminti nici măcar strămoșii. La curte, toți rămâneau în camerele lor până spre șapte seara, îmbrăcați doar în cămașă, pe care trebuiau să o schimbe întruna. Ea însăși trebuia să schimbe opt cămăși într-o singură zi, iar când se aflau la masă, toți trebuiau să-și tamponeze permanent sudoarea de pe față.[4]

În ianuarie 1709, ea se plângea de un frig năprasnic ce nu putea fi descris în cuvinte. Deși stătea cât putea de aproape de focul puternic din șemineu, tremura atât de rău, că abia dacă putea ține condeiul în mână. Vinul, mai spunea ea, înghețа în sticle.[5]

Instalațiile sanitare ale palatului erau de asemenea destul de primitive. La începutul secolului al XVIII-lea, ducele de Saint-Simon relata că „ultimul lucru la care te-ai putea gândi în privința apartamentelor regale de la Versailles este lipsa confortului, însă vederea din spate este spre closete și alte locuri dezgustătoare și împuțite“.[6]

Liselotte von der Pfalz și-a exprimat și ea părerea pe această temă. În 1720, de exemplu, se întreba cum ar putea fi bărbații împiedicați să mai urineze pe străzi. Având în vedere populația numeroasă a Parisului, era o adevărată minune că nu se formau adevărate râuri de urină.[7] Dar în ce privește igiena, nici în palate lucrurile nu stăteau mai bine decât pe străzi. Englezii care vizitau Versailles-ul erau revoltați de faptul că oamenii de la curte scuipau pe jos și urinau prin toate colțurile.

Nici în prezent viața din strălucitoarele palate nu se potrivește neapărat cu închipuirea noastră. În familia regală britanică, sunt la ordinea zilei măsuri de reducere a cheltuielilor care pentru o familie normală din pătura de mijloc ar fi hilare. În 1981, prințesa Diana a constatat cu stupoare că regina Elisabeta a II-a a Marii Britanii obișnuia să dea noaptea câte o raită prin Palatul Buckingham ca să stingă toate luminile pentru a face economie de electricitate. Când prințesa s-a plâns că în palatul scoțian de la Balmoral era prea frig, regina i-a sugerat politicos să-și mai pună o haină pe ea. Dacă degetele regalelor picioare ies prin găurile din șosete, respectivele șosete

nu se aruncă pentru a se cumpăra altele noi, ci sunt cârpite frumușel de către slujitori. Cearșafurile sunt întoarse și folosite pe ambele fețe înainte să ajungă în coșul de rufe murdare. Iar când Paul Burrell, care a devenit mai târziu majordomul Dianei, a început să lucreze la Palatul Buckingham, livreaua pe care a primit-o era de pe vremea când George al III-lea luptase, în secolul al XVIII-lea, în Războiul de Independență al SUA.

Mirele

Majoritatea prințeselor constatau însă că cel mai mare inconvenient al vieții lor nu erau vremea, paraziții sau duhoarea de fecale umane. Nici măcar avariția ieșită din comun a noilor rude nu era atât de rea precum bărbatul cu care erau nevoite să se mărite. Unica menire a unei mirese regale era să aducă pe lume copiii regelui. Napoleon a spus: „Intenționez să mă însor cu un uter“. [8] Alți monarhi strâmbau poate din nas la lipsa de tact a micului corsican, însă pe acest subiect erau de aceeași părere cu el. Cel mai important lucru în cazul unei candidate la căsătorie era capacitatea de procreare și nu educația, personalitatea sau noblețea, nici măcar frumusețea.

Pentru că nu erau percepute ca indivizi, ci doar ca un organism, majoritatea prințeselor s-au confruntat cu experiența amară în care sentimentele lor erau ignorate. Reprezentanții unui stat își urmau exclusiv propriile scopuri când lăudau, în fața unui candidat la mâna ei, în cei mai elogioși termeni o prințesă pe care nu o văzuseră niciodată. Desigur, dorințele viitoarei mirese nu aveau nici o importanță. Un ministru prusac, care, în 1727, a încercat să-i smulgă prințesei Wilhelmina, sora preferată a lui Frederic cel Mare al Prusiei, consimțământul pentru un candidat la căsătorie, a explicat cu gesturi exagerate că prințesele însemnate se nășteau pentru a se sacrifica în scopul bunăstării statului. Când prințesa a obiectat, spunând că nu-l cunoaște pe candidatul în discuție, ministrul i-a răspuns abil că, din moment ce nu-l cunoștea, nu avea cum să-l antipatizeze.[9]

Până la mijlocul secolului al XIX-lea, majoritatea prințeselor își cunoșteau viitorii soți abia după ce ajungeau să fie deja căsătorite cu ei prin intermediari. Această ceremonie avea loc înainte de prima întâlnire a logodnicilor, în locul de baștină al fiecăruia dintre ei, mirele și mireasa fiind reprezentați la slujba religioasă de câte o persoană onorabilă, care se ocupau și de schimbul de verighete.

În mod ciudat, o astfel de ceremonie nupțială între reprezentanți era urmată de o ceremonie a împerecherii, tot între reprezentanți. În acest scop, înlocuitorii soților se urcau în patul regal în prezența întregului alai de nuntași. Mireasa, îmbrăcată într-un veșmânt de noapte extrem de elaborat, se întindea. Mirele complet îmbrăcat își scotea cizmele și ciorapii, se

întindea lângă mireasă și îi atingea piciorul dezgolit. Astfel, căsătoria prin reprezentanți era considerată împlinită.

Încheierea unei căsătorii prin reprezentanți avea multe avantaje. Erau astfel validate zestrea, acordurile comerciale, aliațele și tratatele militare, înainte ca mireasa să pornească la drum. În plus, căsătoria prințesei era asigurată, căci ea își părăsea acum țara natală ca femeie măritată, ca să-și întâlnească soțul. Tot un avantaj era și faptul că după aceea nu mai exista cale de întoarcere, indiferent dacă mirele, când își vedea pentru prima oară mireasa, era îngrozit sau dacă miresei îi venea să fugă mâncând pământul la vederea soțului. O a doua ceremonie de nuntă avea loc cu „adevărata“ pereche, însă după căsătoria între reprezentanți anularea căsătoriei era posibilă numai prin proceduri judiciare îndelungate.

În 1672, prințesa Elisabeth Charlotte (Liselotte) von der Pfalz, în vârstă de 20 de ani, și-a părăsit orașul natal Heidelberg pentru a merge la soțul ei, cu care fusese deja căsătorită – era vorba de ducele Filip de Orléans, fratele travestit al lui Ludovic al XIV-lea. Tot timpul călătoriei, ea a plâns amarnic, pentru că auzise deja că ducele prefera tinerii, în plus, ajunsese la urechile ei zvonul că, într-o criză de gelozie, unul dintre iubiții lui ar fi otrăvit-o pe prima soție a lui Filip.

Când tinerii căsătoriți s-au aflat față în față pentru prima oară, ambii au rămas fără cuvinte. Liselotte a văzut un nas lung aristocrat ieșind în evidență de sub o perucă neagră buclată, în plus, soțul ei avea cercei cu briliante, valuri de volane și manșete dantelate, zeci de brățări zornăitoare, pantaloni bufanți cu panglici aplicate și pantofi cu toc înalt. Filip avea dinaintea ochilor un chip turtit și lat, binevoitor, frumos spălat după călătorie, ochi mici și albaștri ca de purceluș și un fund bombat. Mirele, revoltat, le-a șoptit domnilor din anturajul său: „Of, Doamne! Cu chestia *asta* ar trebui să mă culc?“[10]

Liselotte a constatat că splendoarea aurită a noii ei case nu-i alina cu nimic suferința. Ea i s-a plâns iubitei sale mătuși, ducesa Sofia de Hanovra, că trebuia să rămână la Versailles împotriva voinței ei, că acolo trebuia să trăiască și să moară, indiferent dacă voia asta sau nu.[11] În mulții ani de căsnicie, ea s-a gândit și s-a răzgândit de mai multe ori să fugă pur și simplu de soțul ei și de fățărnicia societății de la curte.[12] Apoi, însă, a sfidat în mod conștient totul, scriind că acela care moare pentru că este amenințat ar trebui să fie îngropat în pârțuri de măgar.[13]

Când Liselotte și soțul ei, căruia i se spunea *Monsieur*, au mai îmbătrânit, el a început să o umilească, dăruindu-le iubiților lui rochiile și bijuteriile ei. În afara obligațiilor de reprezentare de la curte, în intimitatea apartamentelor frumos amenajate de la Versailles cei doi își vorbeau rareori. Liselotte i-a povestit ducesei Sofia despre o seară pe care o petrecuse împreună cu soțul ei și cu copiii lor deja mari. După o îndelungă

tăcere, *Monsieur*, care nu considera că ea și copiii meritau o conversație, a tras un vânt zgomotos, apoi s-a întors către Liselotte și a întrebat-o: „Ce-a fost asta, *Madame*?“ Liselotte i-ar fi întors spatele, ar fi tras și ea un vânt la fel de zgomotos și ar fi răspuns: „Exact asta, *Monsieur*“. Apoi, fiul ei ar fi spus că dacă asta era tot, atunci se pricepea și el la fel de bine ca *Monsieur* și *Madame* – după care ar fi tras la rândul lui un vânt de toată frumusețea. „Astfel decurg“, a încheiat Liselotte scrisoarea, „conversațiile regale.“ [14]

În 1768, arhiducesa Carolina Maria a Austriei s-a îmbarcat pe o corabie decorată multicolor, care urma să o transporte la Napoli, în regatul peste care urmau să domnească ea și soțul ei, cu care fusese deja căsătorită. Copila de 15 ani ar fi spus melancolică, privind întinderea nesfârșită a mării, că probabil ar fi fost mai bine pentru ea dacă ar fi aruncat-o cineva peste bord.

Regele Ferdinand al IV-lea, mirele ei în vârstă de 17 ani, era adesea acoperit de bășicuțe de herpes, lucru pe care medicii lui personali îl considerau un semn al sănătății lui de fier. El nu primise aproape deloc o educație formală, frații lui erau considerați nebuni fără leac, iar sfetnicii se temeau că, la cel mai mic efort psihic, Ferdinand și-ar fi putut pierde de asemenea mințile. Regele se amuza ciupindu-și de fund curtenii și turnându-le marmeladă în pălării, când nu erau atenți. Ieșea pe mare cu pescarii napolitani și își vindea singur captura la o tarabă din piață, negociind prețul cu clienții și înjurându-i pe aceștia în gura mare.

În dimineața de după nunta lui cu Carolina Maria, Ferdinand a fost întrebat dacă îi place mireasa. El a scuturat din cap: „Doarme buștean și nădușește ca o purcea“. [15]

După o masă copioasă în public – un eveniment deosebit, în timpul căruia monarhul ședea singur pe un postament, înconjurat de spectatori cu gurile căscate proveniți din toate păturile societății – Ferdinand a cerut oala de noapte și, spre amuzamentul publicului prezent, a defecat cu o mândrie evidentă. Însă regele voia să aibă mereu companie, nu doar la banchetele publice, ci și când își făcea nevoile. În 1771, fratele Carolinei Maria, Iosif al II-lea al Austriei, a vizitat cuplul regal napolitan, putând să se bucure de onoarea unei invitații aparte de a-l însoți pe monarh după masă să-și facă nevoile la oală.

Iosif a descris scena într-o scrisoare trimisă acasă. El l-ar fi găsit pe Ferdinand șezând pe tron cu pantalonii în vine, înconjurat de cinci sau șase slugi, șambelani și alții. S-a stat la taclale vreo jumătate de oră, iar regele ar mai fi rămas acolo, dacă o duhoare dezgustătoare nu i-ar fi convins pe toți cei prezenți că actul fusese dus la bun sfârșit. Regele însă ar fi descris cu mare bucurie toate detaliile, exprimându-și chiar dorința de a le prezenta celor de față rezultatul. Cu pantalonii căzuți și cu oala de noapte puturoasă în mână, s-ar fi luat după doi dintre domni, care ar fi reușit până la urmă să scape. Iosif a reușit să se strecoare nevăzut la sora lui, astfel încât nu a mai

aflat cum s-a terminat toată povestea și dacă fugarii scăpaseră doar cu o spaimă cumplită și nimic altceva.

De la mijlocul secolului al XIX-lea, grație trenurilor confortabile și vapoarelor luxoase cu aburi, călătoriile au devenit considerabil mai simple și mai confortabile. Drept urmare, cei meniți să fie împreună puteau măcar să se cunoască înainte să consimtă la o căsătorie. Asta nu a schimbat cu nimic faptul că majoritatea căsătoriilor erau nefericite. În 1891, prințesa Luisa de Toscana s-a măritat cu prințul Frederic August, viitorul rege Frederic August al III-lea al Saxoniei. Prințul cel blond a fermecat-o pe tânăra femeie cu manierele sale alese și înfățișarea chipeșă. Însă câțiva ani mai târziu, ea consemna deziluzionată în memoriile sale: „Fiecare prințesă visează la minunatul ei prinț, dar rareori îl întâlnește și se căsătorește de regulă cu un bărbat care nu are nimic în comun cu eroul viselor ei de fetișcană“. [17]

În pat cu regele

Viața de la palat nu era neapărat o plăcere, însă viața sexuală a unei regine, aspectul cel mai intim al relației dintre o femeie și soțul ei, era adesea pur și simplu îngrozitoare. Foarte multe prințese nu aveau nici cea mai vagă idee ce le aștepta în căsnicie, panicându-se când bărbații aceia străini se urcau deasupra lor și începeau să le penetreze dureros.

În 1797, prințesa Frederica de Baden, în vârstă de 18 ani, s-a măritat cu regele Gustav al IV-lea Adolf al Suediei, în vârstă de 19 ani. La încheierea ceremoniei nupțiale, ea și proaspătul ei soț au fost conduși în pat, după care oaspeții s-au retras. Câteva clipe mai târziu, tânăra mireasă a ieșit țipând din iatac, refugiindu-se în brațele doamnelor de onoare, care se aflau într-o anticameră. Tocmai aflase ce se aștepta de la ea, refuzând să facă acest lucru. A durat mai multe săptămâni până ce mireasa a putut fi înduplecată să se întoarcă la îmbrățișările brutale ale soțului ei.

În 1503, când Margaret Tudor, în vârstă de 13 ani, a urcat în patul conjugal cu Iacob al IV-lea al Scoției, în vârstă de 30 de ani, ea a constatat, spre marea ei consternare, nu doar că soțul ei s-a urcat pe ea și a penetrat-o fără a sta prea mult pe gânduri, ci și că acesta purta în jurul taliei un lanț de fier drept pedeapsă pentru păcatele lui, lanț pe care nu-l scotea niciodată. Ne putem închipui cum s-a simțit fierul acela ruginit pe pielea ei delicată. Maria de Edinburgh, în vârstă de 17 ani, nepoată a reginei Victoria, a fost complet zăpăcită de ce i s-a întâmplat în noaptea nunții cu soțul ei, prințul moștenitor al României. „În imaturitatea mea, am încercat să răspund pasiunii lui, însă eu tânjeam după altceva“, scria ea câțiva ani mai târziu în memoriile sale. „Mai presus de orice, exista un sentiment fad, așteptam, evident, ceva ce nu a venit.“ După aceea, a plâns săptămâni la rând. „Adeseori, trebuia să-mi îngrop fața în pernă, ca să nu urlu tare «Mama,

mama, mama!» de atâta mâhnire și dor.“[18] La un moment dat, când a început să vomite în fiecare dimineață, a fost sigură că va muri. Nimeni nu-i spusese cum rămâne o femeie însărcinată.

Cu siguranță că cel mai neplăcut raport sexual nedorit pe care a trebuit să-l aibă vreodată o regină a fost trăit de Maria-Luiza de Savoia la vârsta de 26 de ani. În 1714, aceasta suferea de tuberculoză, horcăia și scuipa sânge, era aproape în pragul morții. Soțul ei, regele Filip al V-lea al Spaniei, era disperat la gândul morții iminente a reginei – nu pentru că i-ar fi lipsit după aceea credincioasa lui soață, ci sexul cu ea. Regele era un catolic pios, care se temea de „focurile Gheenei“ dacă s-ar fi culcat cu altă femeie decât soția lui. În plus, mai știa și că după moartea ei trebuia să trăiască destul de mult timp fără raporturi sexuale, înainte de a avea voie să se însoare iar. Așadar, în loc să stea îngenuncheat lângă patul muribundei, rugându-se și jelind-o, se băga de mai multe ori pe zi sub așternuturile ei și se împerechea cu ea. Regina a îndurat eforturile lui cu o răbdare admirabilă, probabil conștientă fiind că situația nu avea să mai dureze mult. După ce Maria-Luiza a primit ultima împărtășanie, răsuflând anevoie în lupta cu moartea, regele a fost împiedicat cu mare greutate să o „simtă carnal“ pentru o ultimă dată.

Impotență regală

Unele mirese, care erau pregătite pentru evenimentele din noaptea nunții, constatau, spre marea lor uimire, că nu se întâmpla absolut nimic: soțul era impotent.

În 1615, regele Ludovic al XIII-lea, în vârstă de 14 ani și chinuit de ticuri nervoase, s-a căsătorit cu verișoara lui, Anna, o prințesă spaniolă cu ochi de căprioară. Era fiică și nepoată de arhiducese din familia Habsburgilor, cu care se căsătoriseră regii spanioli. Și deși tatăl ei era regele Filip al III-lea al Spaniei, fiica lui, infanta Spaniei, nu era cunoscută sub numele de Anna de Spania, ci de Anna a Austriei. După nuntă, spre uluirea nuntașilor, regele a ieșit din sala de bal cu pași mari și s-a retras în camerele sale. Mama lui a trebuit să-l convingă să-și părăsească patul și să se culce în cel al reginei. „Iubite fiu“, i-a spus ea, „nu ajunge doar să fii însurat. Trebuie să vă și vizitați soția, pe regină. Aceasta vă așteaptă.“[19]

Ascultător, regele s-a întins preț de două ore în pat lângă soția lui, după care s-a încălțat cu papucii și s-a întors în camera sa. Anii treceau, iar regele și regina rămâneau casti. La toate poveștele legate de această situație regele răspundea spunând că nu exista motiv de grabă și că nu se putea îngriji îndeajuns de sănătate. Astfel, această căsătorie, ce ratifica un raport de-a dreptul precar între Franța și Spania, rămânea invalidă atâta vreme cât nu se consuma. Această stare a lucrurilor îngrijora atât cele două state, cât și Vaticanul, care dorea o legătură strânsă între două dintre cele mai puternice state catolice din Europa. În 1618, cardinalul Guido Bentivoglio i-

a comunicat în scris papei că l-ar fi povățuit pe rege să se pregătească pentru raportul sexual cu soția sa prin masturbare, chiar dacă duhovnicul regelui i-ar fi interzis acest lucru, pentru că ar fi fost un păcat.

Când regele a împlinit 18 ani, sfetnicul lui, ducele de Luynes, l-a implorat să meargă la regină și să consume, în sfârșit, căsătoria. Regele a început să plângă. Ducele l-a ridicat în brațe pe regele care plângea cu suspine și l-a dus în camera reginei. Valetul a luat-o înaintea lor cu o lumânare aprinsă, ca să le lumineze calea. Ajuns, în sfârșit, în patul soției, Ludovic a rămas trei ore acolo, îndeplinindu-și până la urmă îndatorirea regească. Se pare însă că acest episod nu i-a făcut prea mare plăcere regelui, căci viața sexuală a celor doi a rămas jalnică.

În decembrie 1637, regele a dorit să călătorească de la Luvru la castelul său din Saint-Maur, dar pe drum vremea s-a înrăutățit cumplit. Cum patul și lenjeriile de pat fuseseră deja trimise la castel, regele s-a aflat în penibila situație de a fi nevoit să se întoarcă la Luvru și de a apărea neanunțat în camera soției lui, căci aceasta era singura care avea un pat demn de un rege. Având de ales între a petrece o noapte în ploaia rece și în furtună sau a înfrunta groaza relației conjugale cu regina, la care nu mai participase de șapte ani, regele s-a decis mai întâi, curajos, pentru prima variantă. Însă valeții lui uzi până la piele au reușit până la urmă să-l convingă să meargă la regină. Această furtună s-a dovedit până la urmă a fi o coincidență norocoasă pentru Franța. Nouă luni mai târziu, după 23 de ani de căsnicie, a venit pe lume cel care avea să devină Ludovic al XIV-lea. Și poate că nu este surprinzător faptul că regina Anna, după moartea soțului ei, în 1643, s-a transformat într-o văduvă veselă. Timp de trei decenii, ea trăise alături de soțul ei practic neprihănită, iar în următorii 20 de ani a avut un amant educat și potent, cardinalul Mazarin.

În 1769, prințul moștenitor al Franței, viitorul Ludovic al XVI-lea, s-a însurat la vârsta de 16 ani cu Maria Antoaneta a Austriei, în vârstă de 14 ani, despre care se spunea că ar fi fost cea mai frumoasă prințesă din Europa. În noaptea nunții, prințul supraponderal, stângaci și groaznic de timid s-a trezit singur cu o frumusețe blondă, cu ochi albaștri, cu bucle aurii și rotunjimi perfecte. Abia dacă se putea mișca de frică, însă impotența tânărului nu era doar de natură psihică. El suferea de o fimoză, o inflamație a țesuturilor din jurul porțiunii terminale a penisului, care făcea orice erecție dureroasă și orice încercare de raport sexual practic imposibilă.

Trei ani după nuntă, bunicul lui, regele Ludovic al XV-lea – care, de la vârsta de 15 ani, aproape că nu trăise o zi fără sex – ajunsese la capătul răbdării. El le-a poruncit medicilor săi personali să dea lecții de educație sexuală tinerei perechi. Aceștia l-au pus pe Ludovic la o dietă menită să-l facă mai viril, dar care nu a făcut decât să-l îngrașe și mai mult. Într-o încercare disperată de a-l stimula sexual pe prinț, medicii au împodobit pereții coridorului care conducea către apartamentele soției lui cu imagini pornografice și picturi obscene. Toate aceste strădanii au rămas la fel de zadarnice precum încercarea de a-l convinge pe prinț să recurgă la

circumcizie, care l-ar fi eliberat de disconfortul fizic. Refuzul său este complet de înțeles, când știm că o anestezie la vremea aceea consta dintr-o cantitate considerabilă de coniac ingerat și că 25% dintre toate rănile se infectau și provocau moartea.

Mama Mariei Antoaneta, împărăteasa Maria Tereza a Austriei, care adusese pe lume nu mai puțin de 16 copii, a considerat situația fiicei îndeajuns de alarmantă pentru a-l trimite pe fiul ei, co-regentul Iosif al II-lea, la Paris. El trebuia să stea de vorbă cu Ludovic. Pe 9 iunie 1777, Iosif îi scria într-o scrisoare mamei lui de la Viena că sora lui și regele se aflau într-o situație neobișnuită, anume Ludovic ar fi fost doar două treimi soțul ei, adică se părea că o iubea, dar mai mult de atât se temea de ea. În patul conjugal, iar acesta ar fi fost secretul bine păstrat, el ar fi avut erecții puternice, sănătoase, ar fi introdus mădularul unde trebuia, ar fi stat acolo vreo două minute inert, apoi și-ar fi retras mădularul încă ferm, fără ejaculare, și și-ar fi luat rămas-bun. Toate acestea erau absolut de neînțeles, căci avea destul de multe episoade de poluție, dar niciodată în timpul raportului sexual. Dar regele se părea că era mulțumit cu asta, spunând sincer că ar fi făcut acest lucru numai pentru că așa îi cerea datoria și niciodată din pasiune. Iosif și-a exprimat față de mama lui regretul că nu putea fi personal acolo, ca să rezolve el situația. Ideea lui întrucâtva surprinzătoare de rezolvare a problemei a fost următoarea: „L-aș biciui până când ar ejacula din pură furie ca un asin“.[20]

Nu se știe din ce motiv, dar Ludovic a acceptat, în 1777, să fie operat pentru binele țării. Înainte de intervenție, medicii lui și-au spălat temeinic mâinile și instrumentele, iar prințul a trecut cu bine de operație. Câteva săptămâni mai târziu, s-a putut culca cu soția lui, însă raportul sexual nu i-a provocat niciodată o bucurie reală. Maria Antoaneta îl considera dezgustător din punct de vedere fizic, iar după ce i-a dăruit un fiu și o fiică, a început o relație furtunoasă cu contele Axel von Fersen, un nobil suedez elegant și foarte chipeș.

Cel mai mare fiu al cuplului regal a murit copil fiind, și există anumite indicii că al doilea fiu al Mariei Antoaneta, viitorul Ludovic al XVII-lea, era, de fapt, fiul amantului ei, căci băiatul a venit pe lume exact la nouă luni după vizita contelui la Versailles. Ludovic a consemnat în jurnalul său: „La șase și jumătate, regina l-a adus pe lume pe ducele de Normandia. Totul a decurs la fel ca în cazul fiului meu (Delfinul).“[21] Reiese din această consemnare că Ludovic nu l-a considerat pe băiat copilul lui. Iar un curtean a afirmat că al treilea copil al reginei ar fi fost „unul dintre cei mai frumoși copii pe care i-a văzut vreodată“, ceea ce *per se* arunca o umbră de îndoială asupra paternității lui Ludovic.[22]

Regi homosexuali

Mulți nobili europeni erau homosexuali, ceea ce nu îi împiedica însă să-și îndeplinească îndatoririle conjugale. Regele englez Eduard al II-lea a zămislit patru copii regali, chiar dacă toată viața lui a fost îndrăgostit de bărbați.

Travestitul Filip, duce de Orléans, a avut șase copii cu două neveste, și poate că putere i-a dat zornăitorul medalion sfânt pe care și-l lega împrejurul mădularului înainte de actul sexual. În 1614, Iacob I al Angliei s-a îndrăgostit până peste cap de tânărul George Villiers. Regele l-a copleșit cu funcții și titluri, numindu-l conte, marchiz, duce și în cele din urmă chiar lord-comandant suprem al flotei marine, un fel de ministru al forțelor navale. Cu toate acestea, el era mândrul tată a nouă copii, pe care i-a conceput cu soția sa, regina Anna, o prințesă daneză.

Însă nu toți prinții homosexuali puteau să aibă relații sexuale conjugale. Gustav al III-lea al Suediei era atât de dezgustat de gândul relațiilor intime cu o femeie, încât nu a vrut să încerce nici măcar o singură dată. Eufemismul folosit de contemporani era că prințul nu se sacrifica pe altarul lui Venus.[23] Cu toate acestea, el s-a însurat în 1766 cu prințesa Sofia Magdalena a Danemarcei. În 1769, când la curtea din Copenhaga a sosit un artist suedez, regele Cristian al VII-lea s-a interesat de starea surorii lui. „Este atât de fericită cât poate fi o femeie care, după trei ani de la căsătorie, tot neprihănită este“, a fost răspunsul.[24]

Cu toate acestea, Gustav a considerat lipsa copiilor un mister. El avea nevoie urgentă de un urmaș pentru a-și asigura tronul care se clătina. Nobili influenți, pe care Gustav îi privase de privilegii, îl amenințau cu revolta, toți știind că un monarh fără urmași era mai ușor de răsturnat. Deodată, a început să circule zvonul că, după 11 ani de căsnicie, regelui i-ar fi venit o idee extraordinară.

Regelui nu-i scăpaseră privirile pe care și le aruncau virgina lui regină și un curtean deosebit de elegant pe nume Adolf Fredric Munck. Povestea care s-a răspândit ca un foc de paie prin toată curtea domnească suedeză spune că regele i-ar fi forțat pe cei doi să aibă o relație amoroasă. Cum ei au ezitat – o astfel de trădare ar fi putut însemna nu doar dezonoare, ci chiar moarte –, Gustav și-ar fi pus pe hârtie dorința, și anume o dată pentru contele Munck și a doua oară pentru soția lui. Se spune că, ulterior, Sofia Magdalena și-ar fi îndeplinit rolul de regină până la moarte, dar că ar fi insistat asupra unui divorț în secret, căsătorindu-se imediat cu contele Munck. Asta s-ar fi întâmplat pentru ca regele să nu o poată acuza de adulter, în caz că s-ar fi răzgândit.

La un an după începutul acestei presupuse relații, Sofia Magdalena l-a adus pe lume pe cel care avea să devină Gustav al IV-lea Adolf. Regele a fost încântat că acum avea moștenitor – pentru care, evident, nu trebuise

să se culce cu o femeie – venind la ședința de coroană cu fiul nelegitim pe umeri.

Frederic cel Mare a fost bănuit de bisexualitate după ce, în 1730, tatăl lui a poruncit execuția lui Hans Hermann von Katte, prietenul tânărului Frederic, chiar în prezența acestuia. Existau zvonuri persistente conform cărora von Katte l-ar fi sedus pe prințul moștenitor, însă nu este clar dacă Frederic a întreținut cu adevărat vreodată relații homosexuale. Cert este doar că în 1733, prințul, care împlinise între timp 19 ani, revoltat, a încercat să se sustragă poruncii tatălui său de a se însura cu atrăgătoarea Elisabeta Cristina de Braunschweig-Bevern.

Moștenitorul tronului a protestat cu argumentul că ar fi vrut să se facă remarcat prin mânuirea sabiei, nefiind nerăbdător să dobândească favoarea regală prin alte calități. Acum depindea doar de el să facă sex. Iar el a spus că îi era milă de această persoană, căci respectiva avea să fie doar o altă prințesă nefericită în plus.[25]

Frederic și-a exprimat părerea că acela care se lăsa condus de o femeie era cel mai mare idiot din lume, nemeritând să fie numit bărbat. Iubirea nu putea fi forțată, iar el pretindea că ar fi fost înclinat către raporturi sexuale, însă de o natură nestatornică, căci ar fi iubit plăcerea imediată, însă pe urmă ar fi disprețuit-o. Trebuia, așadar, să decidă fiecare dacă era făcut pentru a fi un bun soț. Pe urmă a mai spus: „Mă voi însura, însă pe urmă, adio și cu Dumnezeu înainte!“[26]

După câteva încercări, fără tragere de inimă, de a concepe un copil, toate fără rezultat, Frederic, ajuns între timp rege, a exilat-o pe soția lui Elisabeta în Castelul Schönhausen, unde aceasta s-a îngrășat, a crescut câini și a încercat să facă față jalnicelor atribuții permise de el. El însuși a continuat să se dedice preocupărilor preferate – purtarea războaielor și cântatul la fluier. Dar i-a arătat reginei atât de mult respect, încât o dată pe an lua cina cu ea.

Norocul maternității

Până în secolul XX, o regină mamă nu avea voie să-și alăpteze copiii și nici să aibă vreo influență asupra educării lor sau măcar a alegerii partenerilor lor de viață. Copiii regali nu aparțineau părinților, ci statului.

În septembrie 1754, viitoarea Ecaterina cea Mare a Rusiei l-a adus, în sfârșit, pe lume pe mult așteptatul moștenitor al tronului, Pavel. Deosebit de bucuroasă, soacra ei, țarina Elisabeta, l-a luat pe nou-născut și a plecat degrabă cu el, însoțită de o liotă de curteni zeloși. Ecaterina a rămas singură cu o slujnică, care a refuzat să schimbe așternuturile murdărite în timpul nașterii sau să-i aducă măcar Ecaterinei un pahar cu apă, pentru că se temea de dezaprobarea țarinei. Ecaterina nu a avut voie să-și vadă copilul, nici măcar să întrebe de el, căci asta ar fi însemnat că nu avea încredere în țarină că ar fi avut grijă de flăcău cum se cuvenea. În 1762,

când Ecaterina a devenit ea însăși țarină, ea și fiul ei de opt ani erau doi străini absoluți, constatând curând că aveau o aversiune profundă unul față de celălalt.

Maria, viitoarea regină a României, a implorat de mai multe ori să i se permită să-și alăpteze primul născut, pe prințul Carol, însă regele Carol I, unchiul soțului ei, i-a interzis acest lucru. Soția lui Carol, regina Elisabeta, o prințesă din Wied, o ura pe Maria, angajând o guvernantă germană extrem de plictisitoare pe nume Fräulein Winter, printre îndatoririle căreia se număra și aceea de a-l întoarce pe prinț împotriva mamei lui. Fräulein Winter l-a obligat pe prinț să nu o pomenească pe mama lui în rugăciunea de seară. Ea a blocat chiar ușa către camera lui Carol când acesta a fost grav bolnav, astfel încât Maria a fost nevoită să o împingă violent la o parte pentru a ajunge la el. Când Carol a ajuns la pubertate, a avut un profesor cu înclinații homosexuale, care se prea poate să-l fi sedus. Mama lui nu a putut face nimic. Ea i-a mărturisit la un moment dat unei rude că nu-și putea vedea propriul copil decât cu ceartă și justificări peste justificări.[27]

Nici ducesa de Orléans – cunoscută mai mult ca Liselotte von der Pfalz – nu a avut vreun cuvânt de spus în educația copiilor ei. În 1689, soțul ei, ducele Filip I, a aranjat ca un marchiz de Effiat să devină profesorul fiului ei de 13 ani, Filip. Toată lumea știa că acest marchiz era iubitul lui, chiar și *Madame*, cum i se spunea lui Liselotte. Așa că a protestat cât a putut, nota ea furioasă într-o scrisoare, căci nu încăpea nici o îndoială că nu mai exista în toată Franța un sodomit mai mare ca el. Pentru tânărul prinț nu ar fi fost deloc favorabil să-și înceapă viața în cea mai mare depravare cu putință. Soțul ei a recunoscut că marchizul de Effiat dusese o viață agitată, iubind băieți, dar că ar fi scăpat de acea povară cu mulți ani înainte.[28]

Liselotte nu a avut vreo influență nici asupra căsătoriei fiului ei. În 1692, Ludovic al XIV-lea a decis ca acesta să o ia de soție pe Françoise-Marie, Mademoiselle de Blois. Tânăra era unica lui fiică nelegitimă cu una dintre metrese. Liselotte, o persoană foarte mândră de condiția ei aristocrată, a fost revoltată de această mezalianță a fiului ei. În plus, o considera pe viitoarea ei noră urâtă și cu un caracter de asemenea dezgustător.[29]

Ducele de Saint-Simon nota că Liselotte, când a aflat de logodnă, „a început să se agite nervoasă, cu batista în mână, să suspine fără oprire și să vorbească tare, gesticulând, semănând întru totul cu nefericita Demetra după răpirea Proserpinei… [A doua zi], fiul ei a căutat-o pentru a-i săruta, ca în fiecare zi, mâna. În clipa aceea, *Madame* l-a lovit atât de puternic peste față, că plesnitura s-a auzit de la câțiva pași depărtare, ceea ce l-a făcut pe prinț să se simtă groaznic de jenat, dat fiind că de față era întreaga curte.“[30]

Copiii regali au aparținut dintotdeauna statului, și așa stau lucrurile și în prezent. Obiceiurile nu sunt nici pe departe atât de stricte ca în secolele trecute, dar chiar și în anii 1990 prințesa Diana nu avea voie să călătorească în străinătate împreună cu fiii ei fără acordul expres al reginei. Evenimentele care au culminat cu accidentul ei fatal, din august 1997, au pornit, în esență, chiar de la faptul că ea a dorit să călătorească împreună cu fiii ei în Statele Unite, pentru a vizita niște prieteni. Din cauza distanței prea mari, cererea i-a fost refuzată, dar i s-a permis să plece cu fiii ei într-o croazieră pe Marea Mediterană. Iahtul îi aparținea lui Mohamed al Fayed.

Suita din străinătate

Când soția unui rege sau a unui moștenitor al tronului era prinsă într-o căsnicie lipsită de iubire și nu avea nici un cuvânt de spus în educația copiilor ei, o consolare ar fi fost, cu siguranță, prezența la curtea soțului a unor confidente pe termen lung de la curtea unde ea crescuse. În multe cazuri, însă, astfel de prietene erau expediate imediat înapoi acasă sau nici nu li se permitea măcar să o însoțească în noua ei viață.

De obicei, prințesa călătorea cu o suită alcătuită din mai multe persoane, fiecare dintre însoțitorii ei sperând la o funcție bună la noua curte. Se înțelege de la sine că era și în interesul țării ei natale să fie înconjurată de cât mai mulți concetățeni cu putință, pentru ca ea să rămână strâns legată de țara de origine.

Mireasa însăși dorea, desigur, să aibă în jur chipuri cunoscute care vorbeau aceeași limbă ca ea. Însă în țara soțului ei, afluxul de străini stârnea nemulțumire în rândul curtenilor, care se temeau să nu-și piardă funcțiile profitabile în favoarea acestora.

În 1600, Maria de Medici din casa marilor duci de Toscana a devenit soția lui Henric al IV-lea. Ea a venit la Paris cu o suită numeroasă. Toscanii au vrut să rămână și să-și facă toți cariere la curtea franceză. Însă Sully, ministrul lui Henric, s-a jurat că nu ar recomanda „nici vreun medic, nici vreun bucătar“. Cei care dețineau deja funcții la curte s-au plâns, spunând că li se ia „pâinea de la gură“ și că „este important să protejăm interesele financiare ale Franței“.[32]

În 1559, Elisabeta de Valois a sosit și ea după căsătoria cu Filip al II-lea al Spaniei cu multe franțuzoaice nobile, care ar fi trebuit să-i rămână alături ca doamne de onoare. Însă s-au iscat certuri necontenite cu doamnele de onoare spaniole ale reginei, care se simțeau amenințate de aceste intruse. Regele ar fi preferat să le trimită înapoi acasă pe toate acele franțuzoaice arogante, dar nu l-a lăsat inima în fața hohotelor de plâns ale tinerei lui mirese. În cele din urmă, a apelat la un șiretlic, hotărând pe de o parte ca franțuzoaicele să poată rămâne ca prietene ale reginei, iar pe de alta, ca cetățenii francezi de la curtea spaniolă să nu poată primi funcții acolo. Doamnele de onoare franțuzoaice ale Elisabetei au reacționat cu numeroase plângeri și proteste. Unele s-au întors în Franța, cele care au

rămas fiind nevoite să asculte tot felul de reproșuri: că ar fi incitat-o pe regină împotriva noii ei patrii, că ar fi înconjurat-o de limba și de stilul de viață franceze, astfel încât nici nu învăța spaniolă, nici nu adopta obiceiurile spaniole, că ele ar fi fost motivul pentru care Elisabeta nu ar fi avut deloc încredere în doamnele de onoare spaniole.

Pentru ducele de Alba, care era pe atunci în fruntea administrației casei regale, franțuzoaicele erau niște intruse insuportabile. A făcut tot ce i-a stat în putință pentru a le umili atât de profund, încât au plecat toate de bunăvoie. Mademoiselle de Montpensier, o prințesă bolnăvicioasă din familia regală, a fost cazată într-o încăpere întunecată fără șemineu, unde a suferit cumplit de frig. Ducele a făcut tot posibilul s-o împiedice să călătorească în trăsura reginei. Se spune că o dată ar fi prins-o de trenă și ar fi tras-o jos din caleașcă, în timp ce ea se apăra lovindu-l cu pumnii și picioarele. Cu ocazia unei alte călătorii, i-ar fi îndepărtat perna banchetei din trăsura reginei, pentru a-i face astfel călătoria insuportabilă. În Franța, oamenii clocoteau de furie.

Asemenea conflicte au dus în multe case regale europene la convingerea că, în interesul relațiilor bilaterale, era mai înțelept dacă o prințesă străină nu aducea pe nimeni cu ea. Fără doamne de onoare, fără prietene din copilărie, fără fețe cunoscute, nimeni cu care să poată vorbi în limba ei maternă pe un ton familiar. În 1893, viitoarea regină Maria a României nu a avut voie nici să vină cu doamne de onoare din Anglia, nici să-și facă prietene românce în noua ei țară. Morocănosul rege Carol i-a interzis orice companie, întrucât se temea că s-ar fi putut alia cu una dintre grupările politice de la curte.

Maria, care trebuia să rămână izolată în camerele ei, aproape ca o prizonieră, își descria viața ca fiind „limitată, singuratică și incredibil de monotonă“.[33] Cum avea doar rareori voie să participe la recepții de stat, baluri, reprezentații de operă sau dineuri, se plictisea de moarte. Era înconjurată de slugi, care o spionau necontenit prin gaura cheii, sustrăgeau hârtii din coșul ei de gunoi și îi raportau regelui, socrul ei, fiecare cuvânt rostit de ea. Când Maria s-a plâns despre asta, bătrânul rege Carol i-a tăiat-o scurt, spunându-i că membrii familiei regale nu ar trebui să se aștepte să fie fericiți.

Întâlniri de familie

Dacă o prințesă se simțea singură și nefericită în noua ei țară, ea nu avea nici măcar posibilitatea să-și viziteze familia. Abia în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, călătoriile au devenit mai confortabile, grație vapoarelor mari și trenurilor luxoase, până atunci, ele fiind în general periculoase și întotdeauna istovitoare. Caleștile fără amortizoare săltau prin hârtoape, când ploua, roțile rămâneau înnămolite, când nu ploua, călătorii erau prăfuiți din cap până-n picioare. Multe drumuri erau complet nepotrivite pentru calești, și-atunci, toți călătorii, chiar și cei bătrâni sau

bolnavi, trebuiau să încalece pe catâri. Hanurile erau atât de murdare și colcăiau de microbi, încât cei avuți călătoreau la propriu cu patul și cu propriile așternuturi și scaune.

Călătoriile pe apă erau de asemenea dificile. Corăbiile cu pânze erau aruncate de colo-colo când erau prinse în furtuni, catargele fiind uneori rupte, iar oamenii și încărcăturile erau supuși celui mai mare chin posibil. Chiar și cei mai distinși pasageri vomitau deseori ce mâncau în marea învolburată. Pe urmă venea iar o perioadă de acalmie – săptămâni la rând, corăbiile nu puteau înainta, iar pasagerii trebuiau să fie foarte răbdători. Pirații străbăteau mările și preluau comanda corăbiilor cu totul, inclusiv echipajul și pasagerii. În 1149, Eleonora de Aquitania, regina Franței, se întorcea acasă dintr-un pelerinaj în Țara Sfântă când bizantinii i-au capturat corabia. Ea a putut fi eliberată numai cu ajutorul unor vase de război. În 1784, Aimée de Rivery, verișoară a viitoarei împărătese Joséphine a Franței, a căzut în mâinile piraților nord-africani. Ea a fost vândută pentru haremul unui sultan din Constantinopol, de unde nu a mai reușit niciodată să scape.

Însă nu doar pirații, ci și flotele obișnuite ale statelor străine trebuiau evitate. Raporturile de putere în continuă schimbare conduceau adesea la războaie sau la amenințări cu războiul, ceea ce făcea din membrii caselor regale ostaticii cei mai căutați. În 1795, comandanții unor nave de război franceze au sperat să pună mâna pe prințesa Caroline de Braunschweig, care trebuia să se mărite în Anglia cu George, prințul de Wales. Când escorta engleză, care fusese trimisă pentru a-i asigura protecția, a rămas blocată în gheață, Caroline a trebuit să se întoarcă din drum și să aștepte ca vremea să se îmbunătățească. Săptămânile mohorâte de așteptare au fost acompaniate de bubuitul îndepărtat al tunurilor.

Însă călătoriile nu erau doar dificile și periculoase. Cine era dispus să-și asume greutățile de pe uscat și de pe apă, trebuia să mai depășească un obstacol: regulile de-a dreptul absurde ale protocolului de la curte. În 1559, prințesa Elisabeta de Valois, în vârstă de 13 ani, se măritase cu regele Filip al II-lea al Spaniei, în vârstă de 30 de ani. Odată cu trecerea anilor, s-a accentuat tot mai mult și dorul de mama ei, regenta Caterina de Medici, și de fratele ei mai mic, regele Carol al IX-lea al Franței, care locuiau de altfel de partea cealaltă a Pirineilor.

După mult du-te-vino între diplomați, miniștri și cele două familii regale, s-a stabilit ca termen al întâlnirii dintre mamă și fiică luna iunie 1565. Primul dezacord a fost în legătură cu locul. Francezii nu au vrut să se coboare și să treacă ei granița spaniolă, motivând că respectul ar fi impus ca o fiică să călătorească o distanță mai mare decât mama ei. Cu toate acestea, spaniolii au rămas neclintiți în părerea că națiunea lor ar fi fost superioară tuturor celorlalte națiuni, așadar și francezilor, prin urmare, aristocrații francezi trebuiau să vină în Spania. În cele din urmă, s-a căzut de acord asupra orașului francez Bayonne, aflat chiar la graniță.

Alegerea însoțitorilor pentru călătorie a fost o temă aprig dezbătută de ambele tabere; bărbații erau pregătiți să-și apere cu sabia onoarea, femeile

și-au ascuțit ghearele. Atât în Spania, cât și în Franța, au avut loc confruntări pe viață și pe moarte, doamnele de onoare invocând poziția onorabilă pe care o dețineau în casa reginei, bărbații făcând referire la serviciile strămoșilor lor pe câmpurile de bătălie ale națiunii. S-a plâns, s-a suspinat, iar la final, s-a întocmit o listă, care pe unii i-a bucurat, iar pe alții i-a indignat.

Următoarea problemă a fost cea a garderobei. Fiecare curte dorea să o eclipseze pe cealaltă în splendoare. Filip le-a transmis doamnelor de onoare că Elisabeta ar fi dezaprobat cheltuielile prostești și extravagante în scopul acestei călătorii. Rochiile pe care doamnele de la curte le aveau deja i se păreau îndeajuns de prețioase și de spectaculoase pentru a mai putea fi purtate încă nouă luni. El nu le-a permis curtenilor lui să comande pentru cai frâie bătute cu aur și argint și pături scumpe, exprimându-și speranța că „tot așa se gândește și în Franța, pentru ca o întâlnire al cărei motiv inițial este, la urma urmei, bucuria și nu grandoarea să nu fie prilej de cheltuieli împovărătoare“.[34]

La Paris însă, întâlnirea aceasta a fost considerată o ocazie binevenită pentru a-i pune pe adversarii spanioli la punct. Au fost construite caleși opulente, au fost create veșminte costisitoare, regina-mamă a golit vistieria statului înglodându-se până peste cap în datorii, doar pentru a-i orbi pe spanioli cu strălucirea Franței. Când miniștrii i-au făcut reproșuri din acest motiv, ea le-a respins cu explicația că „ar fi aprobat cheltuieli în acest scop deoarece reputația regatului trebuia păstrată măcar în afară, mai ales pentru că mijloacele pentru aceasta lipseau“.[35]

Când Filip a aflat acest lucru, a decis, cu părere de rău, ca suita de la curtea lui să nu fie eclipsată de cea franceză. El le-a aprobat nobililor aceleași fonduri, iar când a aflat cu câți curteni se gândea regele Carol să pornească la drum, a triplat, cu inimă grea, alaiul Elisabetei. Ambele părți au pornit la drum nu doar cu caleși și veșminte noi, ci și cu propriile piese de mobilier, draperii, tapiserii, mese, paturi, așternuturi și tacâmuri de argint, toate încărcate în care și pe animale de povară, care trebuiau să străbată munți și văi, fie că turna cu găleata, fie că era soare arzător. Bineînțeles, fiecare dintre aceste obiecte trebuia să uluiască prin valoarea inestimabilă.

Pe 9 aprilie, Elisabeta a pornit către Bayonne. Dar fiind regina Spaniei, ea nu putea urma cel mai scurt și mai rapid drum. Trebuia să viziteze toate orașele și orășelele de pe traseu. Locuitorii au pregătit serbări, meșteșugarii au realizat arcuri de triumf, pe sub care caleașca reginei trebuia să treacă. Primarii și magistrații au ținut cuvântări prolixe și au organizat festinuri nesfârșite în onoarea ei. A fost nevoită să se roage la altarele bisericilor de pe traseu, să-i slăvească pe sfinții de acolo și să participe la procesiuni. Azilurile de săraci și casele de copii sperau ca regina să treacă și pe la ele și să le facă daruri generoase. Când Elisabeta a ajuns la

Bayonne, absolut istovită, călătorise deja aproape nouă luni, iar în Bayonne, unde mama ei o aștepta deja de două săptămâni, se instalase canicula.

După ce le-a fost adusă la cunoștință sosirea din clipă în clipă a spaniolilor, regele Carol și regina Caterina au așteptat două ore în pavilionul regal. Șase soldați care asigurau paza au murit în acest timp de insolație. Ducele de Alba, majordomul fățarnic al Elisabetei, o ura pe Caterina din tot sufletul, prin urmare se poate bănui că totul a fost făcut înadins, pentru ca regina Franței să asude tot timpul în veșmintele ei de mătase brodate cu aur. Când, în sfârșit, suita spaniolă a sosit, 35 dintre doamnele din înalta nobilime erau cocoțate în șei de damă – dar pe catâri, lucru considerat de francezii de față atât de caraghios, încât nu s-au putut stăpâni să nu chicotească. În timpul emoționantei revederi dintre mamă și fiică, sute de curteni au colindat satele din împrejurimi în căutare de mâncare și cazare. Caterina a trebuit să intervină pentru a preveni foametea și ciuma.

Între turniruri, spectacole, serbări, baluri mascate, lupte marțiale, recepții și banchete, mama și fiica au purtat negocieri politice, care s-au dovedit zadarnice. Caterina a insistat ca Elisabeta să-l determine pe Filip să ia decizii în favoarea Franței, dar nu neapărat și în cea a Spaniei. Ducele de Alba, indignat de acest demers imprudent al Caterinei, i-a transmis că fiica ei, regina, trebuia să se întoarcă numaidecât în Spania, pentru că soțul ei nu mai dorea să stea prea mult timp fără ea.

Ultimul sfat dat de Caterina Elisabetei a fost inedit și imposibil de urmat. Ea ar fi trebuit „să se supună în toate cele voinței soțului ei, dar mai ales să nu neglijeze niciodată interesele fratelui ei“.[36]

Costurile, disputa, lunile pierdute și negocierile politice fără rezultat ale acestei vizite au fost pentru monarhii generațiilor ulterioare un exemplu descurajator. Reuniunile de familie au avut loc din ce în ce mai rar sau deloc. În 1699, Liselotte von der Pfalz, ducesă de Orléans, a sperat să-și poată vizita fiica însărcinată, care se căsătorise cu ducele de Lorena. Cum la întâlnire nu urma să participe vreun rege – soțul ei, *Monsieur*, era, la fel ca soțul fiicei, duce – ea a sperat că această vizită nu avea să eșueze din cauza cerințelor de protocol imposibil de îndeplinit.

Însă ducele de Lorena a insistat ca în prezența ducelui de Orléans să șadă într-un fotoliu, un privilegiu care îi fusese garantat de împărat. Ducele de Orléans a insistat, la rândul lui, asupra regulilor curții franceze, spunând că ducele de Lorena ar fi trebuit să șadă pe un taburet. Cum acesta a refuzat categoric, ducele de Orléans s-a arătat mărinimos de dispus să-i permită ginerelui său să șadă pe un scaun cu spătar înalt, dar nu și cu brațe. Ducele de Lorena nu a vrut nici în ruptul capului să renunțe la un scaun *cu* brațe. Când i s-a cerut părerea lui Ludovic al XIV-lea, acesta i-a interzis expres ducelui de Lorena să șadă pe un scaun cu brațe, pentru că astfel ar fi fost la același nivel cu *Monsieur*. Așa ceva era absolut exclus, pentru că acesta, ca prinț din naștere, era cu mult deasupra unui duce de Lorena. Însă ducele

de Lorena nu a vrut să accepte mai puțină reverență decât credea că merită, căci, la urma urmei, acest privilegiu îi fusese garantat de împărat. Vizita a fost anulată și au mai trecut încă 20 de ani până când Liselotte și-a revăzut fiica.

Finanțele reginei

Deși supușii le invidiau pe doamnele de la curtea domnească pentru viața lor extravagantă, unele prințese aveau, de fapt, acces la mai puțini bani decât unele neveste de fermieri. În 1666, regele Alfonso al VI-lea al Portugaliei nu i-a acordat soției lui, regina Maria Francisca, mijloacele necesare administrării casei sale, reținând în plus cei 50 000 de franci care i-ar fi aparținut ca parte din zestre. Nu putea nici să-și plătească slugile, nici să-și facă rochii noi, așa că nu este de mirare că plângea adesea suspinând cu fața îngropată în batistă în fața tuturor.

În anii 1840, avarul rege Ludovic I al Bavariei și-a obligat soția, regina Tereza, să poarte la spectacolele de operă haine uzate, în vreme ce lacoma lui metresă, Lola Montez, apărea la aceleași evenimente plină de giuvaiere sclipitoare: tiară, colier, broșă, cercei, brățări și inele, toate bătute cu diamante, toate oferite cadou de rege.

În 1683, după ce soția lui Ludovic al XIV-lea a murit, Liselotte von der Pfalz a rămas femeia cu cel mai înalt rang din Franța. Cu toate acestea, ea a suferit decenii la rând din cauza zgârceniei soțului ei. Acesta nu se gândea la altceva decât la tinerii lui favoriți, scria ea, cu care voia să-și petreacă nopțile mâncând și bând și cărora le dăruia sume enorme considerând că nimic nu era pentru acești tineri prea mult sau prea scump. În același timp, ea și copiii abia aveau parte de strictul necesar. De exemplu, când avea nevoie de cămăși sau de lenjerie, trebuia să se ploconească și să implore la nesfârșit, în vreme ce lui La Carte (unul dintre iubiții lui) îi dădea 10 000 de taleri ca să-și comande lenjerie de corp tocmai din Flandra.[37]

Însă *Monsieur* nu avea grijă doar ca soția lui să nu cheltuiască nici un bănuț, ci obișnuia și să-i scotocească prin camere și să ia din cadourile de nuntă pe care aceasta le adusese din Germania. Astfel, într-o zi a intrat la ea și, fără să țină cont de protestele ei zgomotoase, i-a luat toți talerii și alte obiecte de argint, care proveneau din Heidelberg și cu care ea își decorase încăperile private. A pus să fie toate topite și și-a însușit banii luați pe argint. Ei nu îi lăsase nici măcar o casetuță cât de mică, se plângea ea într-o scrisoare trimisă acasă, în care să-și poată păstra batistele.

În 1697, Liselotte avea mare nevoie de bani, așa că l-a întrebat pe rege dacă ei îi aparțineau banii pe care îi adusese cu 25 de ani în urmă ca zestre. Regele i-a răspuns că, în principiu, da, însă înțelegerea prevedea ca *Monsieur* să poată avea acces la ei până la sfârșitul vieții după cum poftea. Liselotte nu putea face nimic pentru a schimba lucrurile. Însă cel mai mult

o durea că trebuia să privească neputincioasă cum acesta îi risipea banii pe niște oameni atât de scandaloși și de abjecți.[39]

Sistemul de sănătate

Dacă în prezent cei bogați își permit servicii medicale excelente, la care săracii și cei neasigurați doar visează, lucrurile stăteau exact pe dos în secolele trecute. Cel mai avansat sistem de sănătate implica venesecții frecvente, cât și mijloace foarte brutale, care provocau pacienților stări de vomă și diaree. Mulți bolnavi mureau nu din cauza bolii, ci din cauza tratamentelor drastice, costisitoare, ale renumiților medici. Pe partea cealaltă, săracii nu aveau bani pentru medici, așa că se tratau cu odihnă, supe fierbinți și aer curat.

Ana de Austria, mama lui Ludovic al XIV-lea, a fost diagnosticată în 1665 cu cancer de sân. După numai un an, sânul i-a fost extirpat, fără analgezice și, desigur, fără antibiotice care să împiedice infectarea, ci cu o furculiță și un cuțit, ca și cum ar fi fost o friptură. Probabil a fost o binecuvântare când, după o suferință inimaginabilă, a murit în cele din urmă.

Ecaterina cea Mare a suferit în tinerețe săptămâni la rând din cauza unei măsele cariate, până când s-a decis, în cele din urmă, să-i fie scoasă. Un „chirurg“ înarmat cu un clește a intrat în camera ei și a extras măseaua – împreună cu o bucată din osul maxilarului. Sângele a țâșnit pe rochia Ecaterinei, inflamația și durerile au fost atât de cumplite, încât, îngrozită, Ecaterina nu a ieșit din camera ei timp de o lună încheiată. După ce inflamația s-a retras treptat, i-au rămas mult timp încă pe obraz urme vineții ale mâinii dentistului.

Liselotte von der Pfalz provenea dintr-o familie germană cu constituție robustă. Ea îi ura pe felcerii de laVersailles. Imediat ce auzea că Ludovic al XIV-lea trimisese unul să o trateze, fereca ușile aurite ale camerelor și ieșea de acolo abia după ce se însănătoșea. Cel mai bun medicament pentru ea era o plimbare de două ore în pas susținut prin parc, indiferent de vreme, urmată de o bere germană tare și cârnați foarte condimentați, de asemenea germani.

Ea îi scria în 1672 unei prietene din Germania că, la Versailles, viața copiilor ei nu era în siguranță. Medicii trimiseseră deja cinci dintre copiii reginei pe lumea cealaltă. Ea mărturisea că *Monsieur* i-ar fi spus că și trei dintre copiii lui la fel pățiseră.[40] În 1683, ea i-a acuzat pe medicii personali ai regelui de moartea soției moștenitorului la tron. Prințesa ar fi murit din cauza incompetenței felcerilor, care o uciseseră la fel de sigur ca și când i-ar fi înfipt un pumnal în inimă.[41]

În 1712, în Franța a izbucnit o epidemie de rujeolă. Medicii personali ai regelui le-au făcut venesecții tuturor membrilor familiei, încât aproape că i-au omorât pe toți. Bona celui mai mic dintre prinți, Ludovic, în vârstă de doi ani, l-a ținut ascuns pe copil într-un dulap timp de trei zile, ca să nu fie găsit de medicii nebuni, până când aceștia au renunțat să-l mai caute. Când

copilul și-a făcut din nou apariția, toți ceilalți pretendenți la tron muriseră, întregul viitor al Franței rămânând pe umerii fragili ai viitorului Ludovic al XV-lea.

Deși în a doua jumătate a secolului al XIX-lea medicina făcuse progrese imense – se descoperiseră bacilii, igiena se îmbunătățise considerabil, cloroformul era folosit ca anestezic – unele doamne cu sânge regal nu s-au putut bucura de ele. În 1894, când Maria a României aștepta primul copil, bunica ei, regina Victoria a Angliei, i-a trimis un medic englez, care ar fi trebuit să-i administreze gravidei cloroform când durerile deveneau prea puternice. Însă preoții români s-au opus categoric. Ei au venit cu citate din Biblie, conform cărora o femeie trebuie să nască în dureri pentru a ispăși păcatele Evei, o părere la care au aderat și medicii români. Medicul englez i-a dat afară din cameră pe preoți și pe colegii români și i-a administrat gravidei cloroform, spre ușurarea acesteia. Un an mai târziu, însă, când Maria a adus pe lume al doilea copil, familia regală din România și medicii curanți au refuzat orice fel de analgezic. Maria a trecut printr-o naștere grea.

O replică a lui Ludovic al XIII-lea prezintă cel mai bine îngrijirile medicale pe care le primeau regii odinioară. În 1643, monarhul în vârstă de 41 de ani, despre care se credea că suferea de tuberculoză, era pe patul de moarte. Cei de la căpătâiul lui se mirau de resemnarea admirabilă cu care monarhul se supunea voinței Domnului. Dar seninătatea aceasta cu care își accepta destinul s-a întrerupt, ce-i drept, abrupt, când medicul lui personal a intrat în cameră. Ludovic i-a aruncat o privire furioasă și i-a spus tăios: „Fără voi, aș fi trăit mult mai mult“.[42]

Nevestele vesele din Windsor, V, 5, traducere de Vlaicu Bârna (n.tr.)

Capitolul 2. Regina își ia amant

Fecioarele-s precum o roză, ce nici n-apucă bine să-nflorească,
Și minunata-i floare s-a și veștejit.

SHAKESPEARE, *CUM VĂ PLACE*, II, 4

Înainte de a porni într-o călătorie de nouă secole pe urmele reginelor infidele, trebuie să explicăm mai întâi că există două tipuri de regine: cele care sunt ele însele suverane și cele care sunt consoartele unor monarhi. Dacă o regină era ea însăși la putere, fie ca moștenitoare a tronului, fie ca regentă temporară în numele copilului ei minor, curtenii se puteau supăra din cauza aventurilor ei, dar nu se punea niciodată problema decapitării ori a unui divorț. Regina Isabela a II-a a Spaniei a avut nenumărați amanți, în vreme ce bietul ei prinț consort Ferdinand I de Asis de Bourbon-Cadige nu a putut lua nici o măsură. Țarina Elisabeta, fiica lui Petru cel Mare, care nu s-a căsătorit niciodată oficial, a avut patru amanți simultan. Regina virgină Elisabeta I a Angliei a flirtat pasional cu curteni, văduva regină Victoria s-a îndrăgostit de servitorul ei personal, John Brown. La nici una dintre aceste curți nu a îndrăznit nimeni să sufle măcar o vorbă de reproș la adresa suveranei.

Văduvia îi acorda soției unui monarh, până la acel moment neputincioasă, putere considerabilă. Ana de Austria a suferit timp de 30 de ani ca soție a lui Ludovic al XIII-lea al Franței, ferită de ochii lumii și abandonată, însă ca văduvă, a condus alături de strălucitul ei amant, cardinalul Mazarin, afacerile țării în numele fiului ei minor, Ludovic al XIV-lea. Țarina Ecaterina cea Mare, care și-a grăbit statutul de văduvă aranjând asasinarea soțului ei, a pus hotărâtă mâna pe putere și a avut câți amanți a vrut, fără vreo teamă că ar fi putut fi pedepsită.

Unele soții de regi au avut soți cumsecade, care le-au permis nu doar acces la puterea politică, dar și relații cu alți bărbați. Începând cu 1788, regele Carol al IV-lea al Spaniei a avut alături de regina Luiza Maria și de amantul acesteia, Manuel Godoy, un *ménage á trois* deopotrivă inedit și fericit – și asta timp de 30 de ani! Își spuneau „treimea pământeană".[1] Regele pleca zilnic la vânătoare, timp în care regina și amantul ei – pe care regele l-a numit, foarte curtenitor, prim-ministru – se dedicau iubirii și politicii. Vânătoarea îi făcea atât de mare plăcere monarhului, încât cu o ocazie, când a primit vestea că unul dintre copiii lui era în pragul morții, a ridicat din umeri, spunând: „Eu nu pot schimba nimic". După care a urcat pe cal și a plecat în galop.[2]

Pasiunea pentru vânătoare o moștenise de la tatăl lui, Carol al III-lea, care nu trecea niciodată pe lângă o tapiserie înfățișând un cal fără să ridice un picior în aer, ca și cum ar fi vrut să încalece animalul și să pornească la

drum. Această manie moștenită genetic a avut-o și celălalt fiu al lui, Ferdinand al IV-lea de Napoli, fratele lui Carol al IV-lea al Spaniei. Acesta a cedat conducerea statului soției lui, regina Carolina Maria și amantului ei, sir John Acton, aprobând adesea bucuros propunerile lor politice, pentru a se putea întoarce degrabă la vânătoare. În 1821, când Carol a mers în vizită la fratele lui și a căzut grav bolnav, un slujitor s-a dus să-l cheme pe Ferdinand de la vânătoare. Însă Ferdinand a refuzat să vină, iar fratele lui a murit fără să-l mai vadă.

Suveranele care dețineau puterea, fie prin moștenire, fie rămânând văduve sau prin îngăduința soțului care prefera să se preocupe de vânătoare, își puteau trăi poveștile de dragoste deschis. Ele le făceau amanților cadouri la fel de generoase precum un rege metreselor lor. Însă dacă o regină nu deținea puterea, trebuia să-și țină în secret aventurile amoroase. Amanții ei nu doar că *nu* primeau daruri, dar erau și în pericol de a fi torturați și executați, dacă adulterul ieșea la iveală.

Arta subterfugiului

Pentru soața lipsită de putere a unui rege, sătulă de soț și de viața oficială de la curte și care voia să aibă un amant, existau mai multe strategii verificate pentru mascarea acestei aventuri.

Nu trebuie să uităm că membrii unei familii regale nu erau nici un minut singuri. Chiar și când foloseau oala de noapte, erau înconjurați de slugi, care ridicau fustele grele sau redingotele lungi până la genunchi și care dădeau la mână șervetele moi de bumbac folosite pentru curățarea corpului. Noaptea, când cuplul regal dorea intimitate, slugile puteau fi trimise să doarmă într-o anticameră sau în fața suitei regale. Însă la o curte regală, soțul și soția aveau – și încă au – locuințe separate și nu înnoptau în același pat. Dacă regele dormea singur, atunci rămâneau în aceeași încăpere cu el nu doar gărzile sale de corp, ci și alți servitori. Astfel se asigura protecția regelui, însă, dacă el dorea, i se putea aduce ceva de băut sau de mâncat sau, în caz de urgență, putea fi chemat un medic.

Regina nu era într-un pericol la fel de mare de a deveni ținta unui atentat, însă când dormea fără soțul ei, doamnele de onoare trebuiau să rămână cu ea, ca să garanteze pentru virtutea ei. O doamnă de onoare dormea fie pe podea, lângă patul regal, fie chiar lângă regină, dacă aceasta simțea nevoia căldurii unui alt corp în așternuturile reci ca gheața. Dacă regina ieșea la plimbare sau citea într-unul din saloanele ei în fața șemineului, ea era întotdeauna înconjurată de mai mulți nobili care erau în slujba ei.

Un indiciu sigur al unei relații amoroase era când regina dădea dovadă de o preferință deosebită pentru una dintre doamnele de onoare, neglijându-le pe celelalte. În dormitorul reginei înnopta doar această nobilă doamnă, ea era singura care o însoțea în parc la plimbare, o ajuta să se îmbrace și îi ținea companie când se îndeletnicea cu lucrul de mână în fața șemineului.

Dacă regina reducea anturajul în orele ei private la o singură doamnă de onoare, putea fi bănuită că aceasta îi era complice. Fără o complice din

rândul doamnelor de onoare, nici o regină nu ar fi putut întreține o relație de amor. Căci dacă cineva s-ar fi îndoit de virtutea ei, această aliată ar fi fost pusă să jure că în perioada în chestiune îi ținuse companie reginei, citind cu ea din Biblie.

Catherine Howard, a cincea soție a lui Henric al VIII-lea era foarte tânără și naivă. În 1542, ea a început o relație furtunoasă cu chipeșul curtean ThomasCulpeper, relație de neconceput fără ajutorul aliatei ei, lady Jane Rochford. Curtea s-a mutat dintr-o reședință în alta, și imediat ce regina s-a instalat într-un nou palat, lady Rochford s-a pornit să exploreze ce încăperi erau legate prin uși ascunse sau scări secrete. Aceste încăperi au fost cele pe care ea le-a solicitat pentru regină. Lady Rochford strecura pe furiș bilețelele de amor ale celor doi amorezi, făcând în așa fel încât Culpeper să poată intra și ieși nevăzut din odăile lui Catherine.

În anii 1690, când prințesa moștenitoare Sofia Dorothea de Hanovra a avut o relație amoroasă cu colonelul Philipp Christoph conte de Königsmarck, ea s-a bazat în totalitate pe devotata ei doamnă de onoare Eleonore von dem Knesebeck. Multe din scrisorile de dragoste ale Sofiei Dorothea către Königsmarck au fost scrise chiar de Knesebeck și dictate de Sofia Dorothea, contele adresând, la rândul lui, multe dintre scrisori domnișoarei von dem Knesebeck. Asta se întâmpla, desigur, pentru ca, în cazul în care povestea ar fi fost dată în vileag, nimeni să nu-și dea seama că Königsmarck ar fi avut o relație cu Sofia. Când Königsmarck a îndrăznit să o viziteze pe Sofia în încăperile ei private, Knesebeck l-a așteptat la o mică intrare laterală în castel. Imediat ce l-a auzit fluierând o anumită melodie – „Folies d'Espagne" – a deschis ușa și l-a condus pe o scară secretă ce dădea în dormitorul prințesei.

O membră a familiei regale își putea ascunde ușor amantul dacă nu trăia la palat, unde era urmărită permanent de sute de perechi de ochi. Sora lui Napoleon, Maria Pauline, ducesă Borghese, a fugit de privirile pudice ale fratelui ei motivând că, din cauza constituției ei fragile, trebuia să viziteze stațiunile balneare din Europa. E drept că nu a găsit niciodată o cură cu adevărat eficientă pentru suferința ei, în schimb, a avut nenumărați amorezi cu care a avut parte de sex sălbatic.

În 1807, ea s-a îndrăgostit până peste cap în stațiunea Plombière de aristocratul Auguste de Forbin-La Barben. Intensitatea acelei pasiuni părea că îi mistuie trupul, fiind atât de afectată, că nu putea nici mânca, nici dormi. Un ginecolog a diagnosticat suferința prințesei drept stare de excitare uterină extremă. Dacă această stare mai dura mult, ar fi putut avea urmări grave.[3] Pentru calmarea uterului, Maria Pauline a trebuit să-i cedeze iubitului ei, cel puțin oficial.

Față de slugi, ea s-a plâns exagerat de slăbiciunea ei, după care i-a concediat pe majoritatea și a pornit într-o călătorie pe drumuri accidentate până în micuța stațiune balneară Gréoulx – la vreo 700 de kilometri depărtare – unde iubitul ei avea un castel. Acolo, cei doi au trăit luni de zile

împreună, petrecându-și majoritatea timpului în pat. Însă ochiul de vultur al lui Napoleon a pornit numaidecât în căutarea surorii rebele direct de pe câmpul de luptă. A găsit-o și l-a trimis pe bietul Forbin pe front.

Un secol mai târziu, viitoarea regină a României, Maria, a călătorit la mama ei, care la vremea aceea vizita diverse orașe germane, printre care și unele stațiuni balneare. Aici nu existau toți curtenii plătiți de morocănosul rege Carol ca să-i spioneze fiecare pas, așa cum stăteau lucrurile la București. Astfel, amantul Mariei a putut-o însoți în taină. În timpul îndelungatelor șederi la mama ei, Maria, al cărei soț se afla în România, la multe sute de kilometri depărtare, a rămas de două ori însărcinată. Prima sarcină s-a încheiat cu un avort, a doua, cu nașterea celui de-al treilea ei copil, prințesa Maria.

Curele balneare erau adesea nu doar mijlocul ales pentru randevuuri între amorezi, ci și modalitatea prin care se rezolvau urmările unor astfel de întâlniri, care apăreau după nouă luni. În ultimul trimestru de sarcină, dama în cauză începea să se plângă de stări de rău, dădea drept scuză hidropizia, o boală cauzată de acumularea patologică de apă în cavitățile naturale ale corpului sau în țesuturi, motivul pentru care era mai împlinită, și pretindea că numai o cură cu ape minerale într-o stațiune balneară ar fi putut-o ajuta. Stațiunea se afla adesea foarte departe de orașul de reședință al împricinatei, pentru că asta diminua probabilitatea întâlnirii accidentale cu persoane cunoscute. Călătoria într-acolo, împărțită cu grijă în mai multe etape, putea dura până la o lună. În stațiunea balneară, ea se caza sub un nume fals, aducea copilul pe lume și îl dădea numaidecât spre adopție. Dacă avea noroc, rudele amantului ei erau dispuse să crească respectivul copil ca pe al lor. După naștere, se amesteca din nou printre turiștii veniți la cură, urma planul de tratament cu ape minerale, după care se întorcea acasă subțire ca o trestie și radiind de sănătate. Apele tămăduitoare făcuseră minuni.

În 1811, Hortense de Beauharnais, fiica împărătesei Joséphine, a aflat că a rămas însărcinată cu amantul ei, prea bunul ofițer Charles Joseph, conte de Flahaut. Hortense nu mai locuia de ani de zile cu soțul ei, Louis Bonaparte, fratele lui Napoleon. În 1806, Napoleon îi numise pe cei doi rege și regină ai Olandei, însă Hortense nu avusese aproape nici un privilegiu de pe urma acestei poziții. În timp ce regele Louis se amuza încântat și adeseori la petrecerile de la castel, soția lui era obligată să rămână în odăile ei – care miroseau a canal și dădeau spre curtea unei biserici.

Dacă s-ar fi aflat de sarcina ei, oficial ar fi însemnat divorț, distrugerea reputației și nu și-ar mai fi văzut niciodată copiii pe care îi avea cu Louis. Din fericire, a reușit să-și ascundă pântecul sub jupele ample ce se purtau pe atunci. Cu două săptămâni înainte de soroc, a fost gazda unui eveniment în cinstea aniversării lui Napoleon îmbrăcată într-o rochie cu talie înaltă și cu un șal voluminos pe umeri, fără ca cineva să bănuiască starea în care se afla. Înainte de naștere, Hortense și Charles au plecat într-o stațiune balneară, unde ea a adus pe lume un băiat. Copilul a ajuns

imediat la mama lui Charles care le-a sărit în ajutor, astfel încât Hortense a putut măcar afla cum i-a mers băiatului pe măsură ce s-a făcut mare.

Vizitarea unui oraș balnear pentru a evita scandalul unei sarcini era o practică atât de răspândită, încât cele cu adevărat bolnave, când reveneau dintr-un astfel de loc, erau pe nedrept acuzate că ar fi adus pe lume un bastard. Uneori era de ajuns o boală mai îndelungată, în timpul căreia bolnava să nu părăsească deloc castelul, pentru a se isca zvonuri despre o sarcină. Când prințesa Amalia, fiica lui George al III-lea, a murit, în 1810, de tuberculoză, lumea șușotea pe la colțuri că ea și-ar fi dat ultima suflare aducând pe lume gemeni.

În 1562, când Elisabeta I aproape a murit din cauza pojarului, curtenii au tras concluzia că ea nici măcar nu ar fi fost bolnavă, ci că ar fi adus pe lume copilul nelegitim conceput cu chipeșul ei admirator Robert Dudley. Când au aflat de fiica Elisabetei, monarhii străini au și început să se gândească la variante de căsătorie cu aceasta; chiar dacă fata era nelegitimă, probabil tot ar fi fost numită moștenitoare a tronului. În 1575, episcopul de Padova a auzit că regina ar fi avut „o fiică de 13 ani, pe care intenționa să o dea de soție unui bărbat care să-i fie pe plac Majestății Sale Catolice (Filip al II-lea al Spaniei)“.[4] Când ambasadorul spaniol a întrebat foarte politicos dacă fiica nelegitimă a Elisabetei și a lui Dudley ar fi vrut să se mărite cu un prinț din Casa de Habsburg, întrebarea a fost primită cu hohote de râs.

În 1802, Sofia Matilda, una dintre fiicele nemăritate ale regelui George al III-lea, s-a îngrășat foarte tare, pretinzând că era grav bolnavă. Însă într-o noapte, ea a dat viață unui băiețel în reședința regală din stațiunea maritimă Weymouth. Chiar a doua zi dimineață, medicul care o asistase a dus copilul în satul învecinat la soția unui croitor, care născuse și ea un fiu în noaptea aceea. Croitorul a anunțat mândru că soția lui născuse gemeni. E drept că nou-născuții nu semănau deloc între ei, unul fiind înfășat într-o păturică scumpă, cu o coroană mare brodată pe ea. În sat s-a dus imediat vestea despre fratele geamăn de sânge împărătesc al copilului croitorului, și zeci de curioși din toate păturile sociale au început să treacă sub tot felul de pretexte pe acolo, întrebând, într-o doară, dacă puteau să-l vadă pe băiețel și păturica lui regală. Când vizitatorii au început să devină mult prea numeroși, generalul Thomas Garth, presupusul tată al băiatului, l-a luat de la croitor și l-a crescut el.

Aproape nimeni nu credea că frumoasa prințesă de 25 de ani s-ar fi culcat cu acel bărbat neatrăgător de 56 de ani, care mai era pe deasupra și desfigurat de o pată roșie-violacee ce îi acoperea jumătate de față. George al III-lea și soția lui, regina Charlotte, vegheau cu mare strictețe la virtutea celor șase fiice ale lor, lucru care mersese atât de departe, încât practic nu voiau ca ele să se mărite. Își țineau fiicele într-un fel de harem, în care existau doar foarte puțini slujitori bărbați – toți bătrâni și extrem de urâți.

Charles Greville, secretar al consiliului coroanei, și-a exprimat opinia că ar fi existat un singur motiv de îndoială asupra paternității lui Garth: acesta ar fi fost un diavol bătrân dezgustător, îndeajuns de bătrân încât să-i fie tată fetei, iar în plus mai avea și o mare pată stacojie pe față. Dar asta, a mai spus Greville, nu avea, practic, nici o importanță, căci se știa prea bine că femeile erau în stare să se îndrăgostească „de toate cele". Însă prințesele trăiau atât de izolate de lume și intrau în contact cu atât de puțini oameni, încât ar fi căzut cu mare ușurință în brațele primului bărbat disponibil, imediat ce s-ar fi ivit ocazia.[5]

În dimineața de după naștere, medicul personal al prințesei Sofia a putut constata subita și deplina însănătoșire a pacientei lui, dând asigurarea că aceasta „va fi complet refăcută după puțină odihnă și izolare".[6]

„Bătrânul rege nu a aflat niciodată nimic", a mai spus Greville. Într-adevăr, George al III-lea era de zeci de ani bolnav mintal, purta discuții aprinse cu copacii, scuturând amabil ramurile acestora, de parcă ar fi dat mâna cu cineva. „Cu puțin înainte ca prințesei să-i vină sorocul, curtea regală s-a adunat la Weymouth. La început s-a spus că prințesa ar fi suferit de hidropizie, însă pe urmă aceasta s-a însănătoșit brusc. Regelui i s-a spus că fusese vindecată cu *roast beef*, friptură de vită la cuptor. El a crezut, povestindu-le acest lucru tuturor, care știau deja adevărul, ca pe ceva «absolut neobișnuit»."[7]

Iubirea pentru o prințesă este periculoasă

Când un curtean îndrăgostit, care voia să se culce cu soția unui rege, se gândea înainte la posibilele consecințe ale faptei sale, era posibil ca interesul lui pentru dama în chestiune să se spulbere subit. Printre eventualele pedepse se aflau toate tipurile posibile de tortură, până la sinistra execuție.

La începutul secolului al XIII-lea, regele Ioan al Angliei trăia cu impresia că soția lui, Isabela, îl trăda. Prin urmare, se spune că Isabela l-ar fi găsit pe presupusul ei amant atârnând de stâlpii baldachinului, spânzurat acolo de gelosul ei soț.

La începutul secolului al XIV-lea, soțiile a trei prinți din Franța, fii ai regelui Filip cel Frumos, au fost cucerite de trei cavaleri. Prințesele au fost întemnițate, iar iubiții lor au fost legați pe roată. Aceste roți au fost apoi învârtite, călăii lovind în același timp cu bâte de fier membrele osândiților.

În 1542, Catherine Howard a fost decapitată cu sabia, iar iubitul ei, Francis Dereham, a fost spânzurat până și-a pierdut cunoștința, după care a fost coborât, castrat, iar organele genitale i-au fost incinerate, el fiind obligat să privească. După aceea i-au deschis abdomenul și i-au smuls pe viu intestinele. În cele din urmă, a fost decapitat. Capul lui a fost lăsat să

putrezească pe Tower Bridge, iar măruntaiele au fost atârnate de fațadele altor construcții.

Însă cel mai cumplit destin a fost acela al rusuluiStepan Glebov, un ofițer care a avut o relație cu fosta țarină Eudoxia, prima soție a lui Petru cel Mare, despărțită de el în 1698 și trimisă la mănăstire. Când Petru a aflat despre relație, a pregătit pentru Glebov o pedeapsă ieșită din comun. Acesta a fost bătut și stigmatizat, i-au rupt coastele și i-au smuls carnea de pe corp cu clești încinși. Dar asta nu a fost de ajuns pentru a domoli furia lui Petru. Țarul a poruncit ca Glebov să fie tras în țeapă, însă pentru că era un ger cumplit, s-a temut că acesta va îngheța, având astfel o moarte prea rapidă și prea ușoară. De aceea, muribundul a fost îmbrăcat cu palton, bocanci și căciulă de blană. A fost ridicat în țeapă la ora trei după-amiază și a rămas acolo în chinuri groaznice până în seara următoare la ora șapte și jumătate. Leșul lui a fost lăsat să atârne în țeapă luni de zile după aceea.

„Iubirea pentru o prințesă este periculoasă“, spunea Laure d'Abrantè, prieten apropiat al promiscuei surori a lui Napoleon. Căci împăratul i-a trimis fără ezitare pe toți admiratorii chipeși ai reginei Eliza a Toscanei, ai reginei Carolina de Napoli și ai prințesei Pauline Borghese a Romei pe front. Pentru tinerii bărbați îndrăgostiți aceasta nu a fost o pedeapsă atât de cumplită precum tragerea în țeapă, însă mulți nu s-au mai întors.

Pedepse există chiar și în ziua de azi. În 1991, cariera militară a lui James Hewitt, iubitul prințesei Diana, s-a încheiat subit întrucât nu a întrunit punctajul la trei examene decisive, la fiecare lipsindu-i câte un punct. „Nu am fost într-atât de naiv încât să cred că membrii comisiei de examinare nu au discutat situația mea cu moștenitorul tronului“, a scris el revoltat în cartea sa *Love and War*. „Ar fi fost mai convenabil pentru toți cei implicați dacă eu aș fi renunțat pur și simplu la cariera mea de ofițer.“[9] Totul s-ar fi putut încheia, desigur, mult mai rău – dacă ne gândim la destinele tuturor celorlalți bărbați care s-au dedat la nebunii în paturile interzise ale reginelor.

Ah, un bărbat fără bani este un neghiob!

Desigur, nu toți amanții de regine erau în pericol de a fi torturați și executați. Cu mult mai în siguranță erau viețile celor care flirtau cu suverane aflate deja la putere sau cu soțiile unor regi pașnici.

Manuel Godoy, amantul reginei Maria Luiza a Spaniei, provenea dintr-o familie nobilă veche, dar pauperă. El se trăgea dintr-o regiune rurală a Spaniei, cunoscută pentru turmele de porci, de unde și porecla lui de *El Chorichero* – Cârnățarul. Dar, peste ani, a devenit duce de Alcudia, grande de prim rang și principe al păcii, fiind astfel superior înaltei nobilimi spaniole, doar dragul lui prieten și confident regele Carol al IV-lea și moștenitorul tronului fiind mai presus de el. În plus, Godoy deținea moșii în Granada, care îi aduceau un venit anual de un milion de reali, o sumă

șocant de mare. Dintr-odată, Cârnățarul ajunsese unul dintre cei mai bogați bărbați din Spania.

Pe la 1620, când tânărul Giulio Mazarini, viitorul cardinal Mazarin al Franței, a pierdut la cărți o sumă mare de bani, se spune că ar fi strigat supărat: „Ah, un bărbat fără bani este un neghiob!“[10] Însă începând cu 1643, după ce a devenit amantul văduvei Ana a Franței, care deținea statutul de regentă în numele fiului ei minor Ludovic al XIV-lea, Mazarin nu a mai fost vreodată un neghiob – în orice caz nu din punct de vedere financiar. Biblioteca lui privată număra 40 000 de volume – cea a regelui, doar 10 000. În grajdurile cardinalului se aflau cei mai nobili cai, în canisele sale înmulțea cele mai rare rase de câini. Palatul Mazarin din Paris avea scări și intrări imense, un parc minunat, dar și cea mai aleasă colecție de artă din Franța. Cu gustul său deosebit de rafinat, el adusese la Paris culorile, căldura și eleganța Romei. A adus de la Vatican artiști care au realizat cele mai frumoase fresce. Caleștile lui au fost, de asemenea, aduse din Italia. A comandat mobilier din lapislazuli, sidef, aur, argint, abanos și carapace de țestoasă, statuile erau din alabastru, patul lui – din fildeș. Purta doar cele mai fine stofe din in și folosea cele mai scumpe parfumuri.

Mazarin a conceput măsuri foarte inteligente de reducere a costurilor, prin care conducerea a economisit 42 de milioane de livre până în 1648. Se spune că jumătate din această sumă și-ar fi însușit-o, drept răsplată. În plus, a primit 60 000 de livre pentru educația regelui, 20 000 pentru posturile ministeriale, 6 000 pentru posturile sale din cabinet, 18 000 pentru funcția de cardinal și 110 000 ca apanaj de la regină. A primit venituri de la 21 de mănăstiri în valoare de 468 000 de livre. În 1661, se spune că, pe patul de moarte, privind la bunurile sale impresionante, cardinalul ar fi spus îndurerat: „Trebuie să las aici totul! N-am să mai văd niciodată nimic din toate acestea!“[11] Se pare că nu l-a îndurerat în egală măsură și faptul că nici pe regină nu avea să o mai vadă vreodată.

Însă nici o regină nu a fost atât de mărinimoasă cu amanții ei precum văduva țarină Ecaterina cea Mare. De-a lungul a 35 de ani, ea le-a dăruit acestora valoarea actuală a aproximativ două miliarde de euro sub formă de bani peșin, apanaje, palate, opere de artă, mobilier de preț și iobagi. La începutul anilor 1790, un englez a vizitat Sankt-Petersburg, care, dat fiind sistemul de canale, era numit și „Veneția Nordului“: „La un dineu, s-a pus întrebarea: care dintre canale a costat mai mulți bani? Unul dintre oaspeți a afirmat glumeț că nici nu încăpea vreo îndoială că cel mai scump trebuia să fi fost Canalul Ecaterina (așa cum se numea unul dintre ele).“[12]

Funcții politice și militare

Spre deosebire de metresele regilor, care mânuiau frâiele puterii din culise, dar care sub nici o formă nu puteau primi funcții politice oficiale, cu amanții reginelor lucrurile stăteau altfel. Astfel, unii au devenit, de exemplu, prim-miniștri, iar unii dintre ei și-au exercitat funcția chiar cu mare succes. Astfel, ofițerul naval britanic sir John Francis Edward a condus, începând cu 1777, politica din Napoli, protejat fiind de amanta lui, regina Maria Carolina. Printre cei mai puternici oameni de stat ai Europei în timpul Primului Război Mondial s-a numărat Barbu Știrbey, amantul reginei Maria a României. Soțul acesteia, slabul și nestatornicul rege Ferdinand I, a lăsat în mâinile lui Știrbey cârma țării în cumpliții ani ai războiului și în epoca de aur a anilor 1920. După 1927, anul în care Ferdinand a murit, Știrbey a condus România ca prim-ministru în numele nepotului minor al Mariei, regele Mihai.

Însă nu orice protejat al unei regine era potrivit pentru un minister important. În 1771, regina Caroline Matilde, soția regelui Cristian al VII-lea al Danemarcei, l-a făcut în secret pe amantul ei, Johann Frederic conte de Struensee, cu acordul soțului ei, ministru secretar de stat. Mânat de viziuni sociale mărețe, el a implementat o reformă atât de radicală într-un timp atât de scurt, încât a declanșat în Danemarca revolte și o conspirație a nobilimii.

În 1792, regina Maria Luiza a Spaniei i-a încredințat lui Manuel Godoy, în vârstă de 25 de ani, funcția de prim-ministru. Tânărul avea multe de învățat – la numirea sa, el credea că Rusia și Prusia sunt una și aceeași țară. Când belicosul Napoleon a forțat Spania să-l sprijine împotriva Marii Britanii, Godoy nu a știut ce să facă. A încercat să manevreze cele două pericole, Franța și Anglia, însă nu a făcut decât să intre în conflict, până la urmă, cu ambele. Napoleon a cucerit țara, și-a instalat fratele, Jérôme, pe tron, iar pe rege și pe regină, împreună cu iubitul acesteia, Godoy, i-a trimis în arest la o moșie de la țară.

Probabil că și mai neglijent au acționat reginele care nu le-au acordat amanților lor funcții politice înalte, ci înalte poziții militare, așteptându-se ca aceștia, fără experiență, sau cu foarte puțină, să conducă trupele spre victorie. Era o necuviință periculoasă să încredințezi astfel de sarcini întru totul decisive unui bărbat ale cărui talente evidente se concentrau sub centură și nu deasupra umerilor.

În 1687, când regenta Sofia Alexandra a Rusiei și-a trimis armata într-o bătălie, ea l-a numit pe amantul ei, Vasili Vasilievici – principe de Golițîn, general-comandant. Acesta a refuzat, argumentând că nu este soldat, ci diplomat și om de stat, dar ea nici nu a vrut să audă. Când s-a întors acasă după o campanie catastrofală împotriva tătarilor din Crimeea, ea l-a întâmpinat cu o sărbătoare a victoriei, în ciuda faptului că pierduse, în incendii și prin dezertare, peste 40 000 de soldați deși nu purtase nici

măcar o singură bătălie. Neimpresionată, regenta l-a trimis în 1689 din nou în Crimeea, unde a mai pierdut 35 000 de soldați.

În anii 1790, tânărul Manuel Godoy a primit cel mai înalt rang militar din Spania, fiind numit generalissim al trupelor terestre și navale. După numire, a ieșit la paradă în uniforma lui impunătoare de căpitan-general, cu chipiu împodobit cu pene. Din păcate, avea o aversiune profundă față de nave și mare, căci nici nu punea bine piciorul pe puntea vreunei nave ca să o inspecteze, că era copleșit instantaneu de o stare de greață.

Ordine și medalii

Când un rege îi dăruia amantei lui bijuterii neprețuite, damele de la curte se înverzeau de ciudă. Desigur, astfel de daruri nu erau potrivite pentru un bărbat, amanții reginelor dorind medalii pentru serviciile aduse, bătute cu briliante sclipitoare și prinse de panglici viu colorate. Mulți dintre acești domni nu văzuseră în viața lor un câmp de luptă, și totuși doreau cu ardoare o medalie pentru vitejie. Țelul lor cel mai înalt era să se fălească în sălile de bal ale palatelor cu o întreagă galaxie de stele sclipitoare și de medalii zornăitoare etalate pe piept.

Grigori Aleksandrovici Potemkin, amantul Ecaterinei a II-a, a primit Ordinul Sfântului Andrei, cea mai înaltă distincție rusă. Din partea Prusiei, a primit Ordinul Vulturul Negru, din partea Poloniei, Ordinul Vulturul Alb. Danemarca i-a acordat Ordinul Elefantului, Suedia, Ordinul Regal al Serafimilor. Iosif al II-lea al Austriei l-a numit principe al Imperiului Roman. Ludovic al XV-lea a refuzat să-i acorde amantului țarinei Ordinul Spiritului Sfânt, acest ordin acordându-se, a motivat el, doar catolicilor, iar sclivisitul George al III-lea al Angliei s-a revoltat când i s-a cerut să-i acorde Ordinul Jartierei. Însă vitejia lui Potemkin pe câmpul de luptă și ingeniozitatea lui politică l-au făcut un beneficiar demn al acestor ordine.

Mulți oaspeți aristocrați care mâncau la masa Carolinei, prințesă de Wales, strâmbau din nas când îl vedeau lângă ea pe amantul Bartolomeo Pergami, căci acesta nu era de viță nobilă. Nici un monarh european nu a fost dispus să-i ofere vreunul din râvnitele lor ordine. În 1816, prințesa a călătorit cu o ambarcațiune în Malta, aranjând ca amantul ei să fie numit cavaler de Malta. De acolo, ei și-au continuat călătoria la Ierusalim, unde ea a înființat un nou ordin, și anume Ordinul Sf. Carolina, numindu-l pe Pergami patron. În Sicilia, i-a cumpărat moșia Franchini, cu care a devenit baron. După această călătorie, noul Baron Pergami della Franchini, patron al Ordinului cavalerilor Sfintei Carolina, a avut, chiar și după strictele reguli ale curții britanice, un titlu îndeajuns de înalt pentru a se putea ospăta la masa Carolinei, chiar dacă invitații au continuat să fie deranjați de originile lui ignobile.

În anii 1830, mama reginei Victoria, ducesa de Kent, a vrut să facă un gest frumos pentru amantul ei, John Conroy. Dar pentru că regina Victoria îl detesta pe amantul mamei ei, toate căile către ordinele și medaliile britanice i-au fost blocate. Însă ingenioasa Victoire, prințesă germană de

Saxa-Coburg, a tras niște sfori, până când niște principi germani i-au oferit domnului medalii și ordine. Unul dintre ordine impunea ca formulă de adresare „Excelența Sa“ – e drept, doar în Germania, lucru care l-a necăjit foarte tare.

De asemenea, ducesa i-a obținut și o distincție portugheză. Aceasta cerea ca domnul să aibă permanent ca antemergător un toboșar, care să bată toba în cinstea lui. John Conroy a intenționat de mai multe ori să călătorească în Portugalia, dar nu a ajuns acolo niciodată. Prin urmare, nu a auzit niciodată ropotul tobei bătute în cinstea lui.

Capitolul 3. Reginele din Evul Mediu și soțiile lui Henric al VIII-lea

Greu este capul, ce-o coroană îl apasă.
Shakespeare, *Henric al IV-lea*, Partea a II-a, Actul III, Scena 1

Trăsăturile de bază ale naturii umane se modifică foarte, foarte lent. Astfel, putem foarte bine presupune că, încă din trecutul îndepărtat, partenera unui lider puternic – bărbatul care mânuia o bâtă cât toate zilele, cu care răpunea mamuți – stătea în fața peșterii, privind plină de dorință un tânăr vânător bine făcut și întrebându-se care o fi fost oare mărimea bâtei *lui*. Dar, spre marele nostru regret, nu a supraviețuit nici un document despre poveștile de dragoste din era glaciară.

Nici despre reginele din Evul Mediu care să fi avut amanți nu există prea multe documente. De la aceste femei se aștepta să-și trăiască viața după idealul purității Fecioarei Maria. Poate de aceea foarte puține se gândeau la adulter, indiferent cât de groaznici erau soții lor. Însă dacă încercăm să ne imaginăm monotonia vieții de la palat și starea jalnică a vieții conjugale, infidelitatea unei regine devine logică. La lecturarea vechilor relatări despre infidele încoronate, se naște adesea întrebarea dacă ar trebui să condamnăm slăbiciunea acestora sau să le admirăm curajul.

În 1190, regele Alfonso al VI-lea de Castilia și Leon și-a forțat fiica văduvă și moștenitoarea tronului, prințesa Urraca, să se mărite cu Alfonso I de Arágon, numit și *El Batallador* („Războinicul“). Simțindu-și moartea aproape, Alfonso al VI-lea a vrut să se asigure că fiica lui rămâne sub protecția unui viteaz războinic. Alfonso al VI-lea a murit într-adevăr la scurt timp după nuntă, fiind scutit astfel de imaginea unui cuplu conjugal care, timp de decenii la rând, a fost într-un veșnic război. Pe cât se pretindea de glorios soțul Alfonso pe câmpul de luptă, pe atât se spunea că ar fi fost de slab în pat. În orice caz, nimeni de la curte nu pricepea aversiunea lui față de prostituate și metrese, de fapt, față de femei în general. Urraca își ura soțul, părăsindu-l la scurt timp după nuntă.

I-a fost cu atât mai ușor, cu cât el nici pe câmpul de luptă nu i-a fost de mare folos. Ea a fost cea care a urcat pe cal și a purtat în cei 17 ani de domnie 13 campanii împotriva vecinilor nesupuși. Comandant de oști a fost iubitul ei, Pedro Gonzales, un nobil deosebit de influent, cu care a făcut cel puțin doi copii nelegitimi. Regina a murit la 46 de ani dând naștere unor gemeni, spun unii, deși nimeni nu știe exact, deoarece, din păcate, relatările despre viața acestei femei fascinante sunt incomplete.

M-am măritat cu un călugăr, nu cu un bărbat

În 1137, Ludovic al VII-lea al Franței s-a însurat la 18 ani cu talentata Eleonora de Aquitania, în vârstă de 15 ani. Lui i-ar fi plăcut să petreacă mult timp cu soția lui în pat, însă preotul lui l-a împiedicat să o facă. Eleonora a evaluat grupul de clerici care roiau în jurul soțului ei și se împotriveau, dându-și seama dintr-o privire, în ciuda vârstei ei fragede, cum erau aceștia: inutili. La rândul lor, și clericii, alarmați, au evaluat-o pe tânăra femeie. Până atunci, îl manipulaseră pe slabul monarh nestingheriți, acum însă își vedeau amenințată puterea de această încăpățânată fetișcană, de care regele se îndrăgostise până peste cap. Faimosul Bernhard von Clairvaux scria că regele s-ar fi aflat sub influența Necuratului, prin „Necurat“ referindu-se la regina Eleonora.[1]

Sfetnicii lui Ludovic îl scoteau adesea din patul conjugal, în care Eleonora rămânea apoi singură spumegând de furie. Ca urmare a intervenției clericale, ea i-a dăruit soțului ei în primii zece ani de căsnicie doar un copil – iar acesta a fost, din păcate, o fetiță. „Credeam că sunt căsătorită cu un rege“, spunea ea înfuriată. „Acum îmi dau seama că m-am măritat cu un călugăr.“[2]

În 1146, un Ludovic al VII-lea căit s-a jurat să se spele de păcate prin participarea la o cruciadă. Eleonora a vrut neapărat să-l însoțească, ca să fugă de plictiseala palatului sumbru și rece din Paris. Conform mai multor relatări, regina a purtat o platoșă de argint când cavalcada a traversat granița ungară, semănând cu o amazoană. Ajunsă în Țara Sfântă, ea a început o relație furtunoasă cu afemeiatul Raymund von Poitiers, care ajunsese să conducă Principatul Antiohia. Raymund era unchiul ei. 30 de ani mai târziu, cronicarul William din Tyr scria: „Comportamentul lor a dat dovadă de lipsă de precauție. Contrar demnității regale, ea a nesocotit jurămintele matrimoniale și i-a fost infidelă soțului ei.“[3]

Când regele Ludovic a vrut să plece la Ierusalim, Eleonora i-a transmis soțului ei că nu are decât, dar ea avea să rămână la unchiul Raymund. Ludovic a fost revoltat de ușurința cu care regina voia să-l lase să plece solicitând o explicație. Se spune că Eleonora i-ar fi răspuns astfel: „De ce renunț la domnia voastră? Pentru că nu sunteți de soi. Sunteți mai prost decât o pară stricată.“[4]

Slabul și incompetentul Ludovic n-a priceput nimic. Însă sfetnicii s-au năpustit asupra lui, spunând că o mare rușine se va abate asupra regatului francez dacă „la toate nenorocirile de până acum s-ar mai adăuga și plecarea sau abandonarea regelui de către soața sa“.[5] Eleonora trebuia să rămână regină, indiferent de infidelitatea ei, lucru care nu ținea doar de reputația casei regale. De asemenea, era important ca Aquitania și Poitou,

pe care Franța le primise de la Eleonora, să nu fie pierdute de soț în urma unei despărțiri.

Când soldații francezi au primit ordin de plecare, regina a fost luată pe sus în toiul nopții, aruncată pe un cal și forțată să participe la restul cruciadei ca soție fidelă. Pe fascinantul ei unchi nu l-a mai văzut niciodată, la scurt timp după umilitoarea ei plecare acesta căzând la datorie în lupta contra sarazinilor, care i-au îmbrăcat tigva în argint, folosind-o pe post de pocal.

În 1152, Ludovic a cedat, până la urmă, insistențelor Eleonorei de a divorța, motivul invocat fiind relația de sânge. Într-adevăr, cei doi erau veri de gradul patru, fiind astfel – după cum a afirmat clerul – atât de aproape înrudiți printr-un strămoș comun, încât căsnicia nu ar fi fost legală fără o dezlegare din partea Bisericii. Bineînțeles că acesta nu a fost nicidecum adevăratul motiv al despărțirii, ci doar un pretext convenabil pentru dizolvarea unei căsnicii insuportabile, deoarece Biserica nu accepta divorțul.

La numai două luni de la despărțirea lor, ea s-a măritat cu viitorul rege Henric al II-lea al Angliei. Acestuia,Eleonora i-a dăruit nu doar Aquitania și Poitou ca impresionantă dotă, ci și cinci fii și trei fiice.

Despre Eleonora de Aquitania știm mai multe decât despre Urraca de Castilia și Leon, însă povestea ei a fost consemnată abia mulți ani mai târziu, mai exact de cronicari în care nu putem avea încredere, deoarece s-au supus unor interese politice, prezentând-o astfel pe Eleonora într-o lumină fie idealizată, fie depreciativă.

Cineva a intervenit între mine și soțul meu

Deosebit de multe sunt sursele despre Isabela a Franței, care în 1308, când abia împlinise 12 ani, s-a măritat cu Eduard al II-lea al Angliei, în vârstă de 24 de ani. Eduard era atrăgător, însă la momentul nunții era deja, din păcate, îndrăgostit de zece ani de un bărbat – Piers Gaveston. Cronicarii consemnau: „Imediat ce l-a văzut, regele s-a amorezat atât de tare, că a rămas legat de el multă vreme“.[6]

După încheierea căsătoriei dintre Isabela și Eduard în Franța, Eduard a trimis toate darurile de nuntă, de exemplu, inele de aur și alte podoabe, primite de la socrul lui, regele Filip, acasă la Gaveston, lucru care a stârnit o mare revoltă la curtea franceză. Nici nu a apucat să ancoreze bine corabia cu mirele și mireasa la țărmul englezesc, că Edward a și sărit de la bord și s-a aruncat în brațele lui Gaveston, care îl aștepta. Tânăra regină n-a avut încotro decât să pună singură piciorul pe pământul noii ei țări. La încoronare, nu Isabela a părut să fie oaspetele de onoare, ci Gaveston. Cu ocazia acestui eveniment, Eduard a poruncit să se realizeze tapiserii, care nu purtau, așa cum cerea tradiția, blazoanele Isabelei și ale lui Eduard, ci pe ale lui Eduard și Gaveston, ca și cum iubitul lui Eduard ar fi fost încoronat regină.

Copilăroasa și foarte nesigura regină a îngăduit relația celor doi bărbați, dar probabil a simțit o ușurare când, patru ani mai târziu, Gaveston a fost asasinat de niște baroni invidioși – mulți aristocrați își pierduseră moșiile și castelele în favoarea lui Gaveston. După aceea, regele a devenit soț fidel soției lui, în mâinile căreia a lăsat conducerea Angliei. Însă după opt ani de căsnicie pașnică, Eduard și-a găsit, în 1320, un nou favorit. De fapt, au fost doi, Hugh Le Despenser cel Bătrân și Hugh Le Despenser cel Tânăr, tată și fiu. În anul ce a urmat, steaua Isabelei a apus pe măsură ce steaua celor doi Despenser s-a înălțat. Ei l-au influențat pe rege să mai taie din puterea, reputația și veniturile Isabelei.

Dar, la momentul acela, Isabela nu mai era o fetișcană confuză. Avea 25 de ani, conducea țara de aproape un deceniu și nu mai era dispusă să accepte a doua oară ca un iubit de-al soțului ei să o văduvească de ce-i aparținea. Cu ocazia unei vizite în Franța, și-a făcut și ea un amant influent, care avea să o sprijine în eventualitatea unui război împotriva soțului ei. Roger Mortimer, care abia împlinise 40 de ani, repurtase victorii ca general al oștilor lui Eduard în luptele contra scoțienilor, până când Eduard îi confiscase moșiile și castelele, făcându-și-l astfel dușman de moarte.

Ce noapte trebuie să fi fost aceea în care regina Isabela l-a primit pentru prima oară pe Mortimer în iatacul ei! Până atunci, trupul ei nu cunoscuse decât mâinile efeminate ale lui Eduard, în cele mai intime momente ale celor doi soți el închipuindu-și, probabil, că făcea dragoste, de fapt, cu Gaveston. Și acum, să fie iubită de acest înfocat războinic, mai întâi impetuos, apoi tandru. Iar el nu și-a imaginat niciodată, nici măcar o singură secundă, că ea ar fi fost bărbat.

Noaptea îi unea iubirea, ziua, războiul. Isabela a început să poarte haine de văduvă și să afirme public că „cineva a intervenit între mine și soțul meu. […] Mă voi întoarce abia după ce intrusul va dispărea; îmi lepăd veșmintele de femeie măritată și voi purta veșminte de văduvă până când acest fariseu va suporta consecințele răzbunării.“[7]

Isabela și Mortimer au invadat Anglia cu o armată. Eduard al II-lea a fugit cu cei doi iubiți, dar nu au ajuns prea departe. Cei doi Despenser au fost spânzurați, apoi coborâți din streang cât erau încă în viață, după care li s-au smuls măruntaiele, li s-au tăiat brațele și picioarele, iar bucățile au fost aruncate la câini.

Chiar dacă Isabela a reușit să-i execute pe cei doi Despenser, era complet exclus să poată face același lucru cu regele uns, care îi mai era pe deasupra și soț. În *Richard alII-lea* (III, 2), Shakespeare a descris această piedică astfel: „Nici toată urgia pustiei mări nu poate mirul cu care uns este o rigă a-l spăla“. Ce a putut face, însă, a fost să poruncească întemnițarea lui Eduard și să-l oblige pe acesta să abdice în favoarea fiului lui de 15 ani, Eduard al III-lea. Cum acesta era minor, ea a condus Anglia împreună cu Mortimer, desigur, nu înainte de a renunța la veșmintele de văduvie. Însă Mortimer era varianta heterosexuală a lui Gaveston și a celor doi

Despenser – lacom, arogant și ambițios, el a confiscat, pentru el însuși, proprietățile nobililor.

Astfel, după un timp, nobilimea s-a dat din nou de partea regelui detronat, care zăcea în temniță, scriind versuri prin care își plângea de milă. „Numiți-mă, așadar, rege fără de coroană“, se tânguia el, „de râsul tuturor.“[8] În ciuda stării lui jalnice, el reprezenta în continuare un permanent pericol pentru Isabela și Mortimer, mai ales după eșecul a două încercări de eliberare cu ajutorul unor susținători loiali. În 1327, Eduard a fost asasinat în celula lui, din câte se pare cu o bară de fier înroșită, care, protejată de un mâner din corn de vită, pentru evitarea rănirii celui care o mânuia, i-a fost înfiptă în corp pe cale rectală. Un cronicar a scris că cineva l-ar fi ucis „cu un vătrai încins, care i-a fost înfipt printr-o gaură ascunsă a trupului“.[9] Isabela și Mortimer erau nu doar doi tirani disprețuiți, acum mai aveau pe conștiință și asasinarea unui rege.

În 1330, Eduard al III-lea, acum în vârstă de 18 ani, a început să considere îngrijorătoare aroganța tot mai mare a lui Mortimer. Tânărul rege se temea că amantul mamei sale avea să poruncească și asasinarea lui, pentru a domni în locul lui, poate în speranța întemeierii, alături de Isabela, a propriei dinastii, căci, la urma urmei, ea avea la vremea aceea doar 34 de ani. Eduard și-a găsit aliați printre baronii jefuiți de Mortimer. Cu ajutorul lor, a reușit să-l aresteze pe Mortimer. Acesta a fost spânzurat, iar îndurerata Isabela a petrecut doi ani într-un confortabil arest la domiciliu, înainte să fie reabilitată complet ca mamă a monarhului. Toate relele ei i-au fost puse în cârcă defunctului Roger Mortimer.

Poate că Isabela chiar a simțit o mustrare de cuget, căci a devenit foarte pioasă, rugându-se adesea la altare sfinte. Păsări cântătoare îi încântau existența cu ciripitul lor în elegantele ei odăi, muzicanții interpretau acorduri de curte. În 1358, cu puțin înainte să moară, la vârsta de 62 de ani, la sărbătoarea Sfântului Gheorghe, ea a purtat o agrafă de aur în păr și o cingătoare de mătase brodată cu fir de argint, 1 800 de perle (probabil de foarte mici dimensiuni) și 300 de rubine. În mod inedit, a fost înmormântată în rochia de mireasă, în mână ținând o casetă cu inima soțului ei, de care nu avusese parte niciodată cu adevărat în timpul vieții.

Instrumentul de aur pentru fertilizare

În timp ce Eduard al II-lea și Isabela au făcut patru copii, regele Henric al IV-lea al Castiliei, probabil și el homosexual, nu s-a dovedit la înălțimea acestei sarcini. Oricât de mult s-a străduit, nu a putut să o lase însărcinată pe nici una dintre cele două soții ale lui. Însă monarhul a fost deștept și s-a gândit la o variantă timpurie a inseminării artificiale.

Henric era un bărbat înalt, slab, extrem de timid. Avea un păr blond-roșcat foarte frumos și ochi verzi-albăstrui visători, ce contrastau puternic cu dinții lui galbeni de cal. În plus, în copilărie își spărsese nasul, care

rămăsese turtit și strâmb. Se îmbăia rareori, poate pentru că îi făceau o bizară plăcere mirosurile respingătoare.

În 1440, la vârsta de 15 ani, moștenitorul tronului Henric a fost însurat cu verișoara lui, prințesa Blanca de Navarra. Cuplul a fost condus în patul conjugal în noaptea nunții, în fața ușii dormitorului rămânând crainicii, care trebuiau să anunțe numaidecât cu sunete de trâmbiță când așternutul însângerat era scos din încăpere. De față erau prezenți trei notari cu pene ascuțite drept martori ai primului țipăt sau geamăt, dovadă a căsătoriei consumate. Blanca și-a dezbrăcat alba cămașă de noapte și s-a strecurat în patul conjugal, apoi a intrat în cameră Henric și i s-a alăturat. Draperiile baldachinului au fost trase. Notarii s-au așezat lângă pat, s-au aplecat în față, trăgând atenți cu urechea. În liniștea mormântală, lumânările ardeau scoțând un sfârâit zgomotos. Notarii au început să se foiască agitați pe banca tare.

În fața dormitorului așteptau, pe lângă vestitori, nenumărați curteni, precum și tatăl lui Henric, regele Ioan al II-lea. Dar nu a apărut nici un cearșaf însângerat. Nu s-a întâmplat nimic. Până la urmă, notarii s-au lăsat păgubași și s-au dus la culcare, un document atestând faptul că „prințesa a rămas neatinsă, așa cum a fost în clipa nașterii ei“.[10]

Mulți au sperat ca prințul de numai 15 ani să se achite de îndatoririle conjugale cu timpul; se prea putea ca tinerețea lui și toate emoțiile din noaptea nunții să-l fi speriat. Au trecut însă luni, apoi ani peste țară, fără să apară vreodată vreun cearșaf însângerat. Lumea vorbea că prințul ar fi fost homosexual, el înconjurându-se, într-adevăr, de bărbați a căror homosexualitate nu era nici un secret. Era o adevărată catastrofă dacă un rege dintr-o dinastie spaniolă – Castilia, Leon, Arágon, Galiția sau Valencia – murea fără moștenitor. Aceste familii erau rivale și încercau să-și anexeze unele altora teritoriile. Pândeau doar ocazia dobândirii unui tron rămas vacant. Cum, după 13 ani de căsătorie, Blanca tot fecioară era, arhiepiscopul de Toledo a cerut anularea căsătoriei, pentru că, în mod evident, aceasta nu fusese consumată.

Supusă interogatoriului, Blanca, roșie toată, a răspuns că este încă fecioară. Matroane respectabile, care au examinat-o meticulos, au confirmat acest lucru.[11] Drept urmare, ea a fost înapoiată tatălui ei, regele Ioan de Arágon, care a înnebunit de-a dreptul, deoarece fiica lui nu reușise să-și determine soțul să-și îndeplinească îndatoririle matrimoniale.

Medicii care l-au examinat pe Henric au constatat că „penisul Majestății Sale este subțire și flasc la bază, iar spre vârf, dimpotrivă, foarte pronunțat, ceea ce face imposibilă o erecție“.[12] Nu e de mirare că a fost ridiculizat cu porecla *El Impotente*.

Henric însă a protestat, spunând că era nevoie doar de o altă nevastă. Pentru el era clar că penisul îi fusese deocheat de Blanca, iar o nouă soție, spera el, avea să-l excite într-așa măsură încât va putea concepe mult

doritul urmaș la tron. În 1454, la scurt timp după ce a devenit rege, a poruncit să i se aducă o nouă soață – prințesa Ioana a Portugaliei. Frumusețea în vârstă de 16 ani avea ochi negri strălucitori, păr negru bogat și un ten măsliniu. Era subțirică, mlădioasă și șarmantă. A fost probabil dezgustată când, după călătorie, s-a spălat și s-a parfumat pentru prima întâlnire cu viitorul soț, iar acesta nu doar că i s-a părut îngrozitor de stângaci cu membrele lui extrem de lungi, dar mai și duhnea puternic a sudoare și a grajd.

După nuntă, cuplul a intrat în dormitorul matrimonial. Regele luase un întăritor, un fel de Viagra din acele vremuri, adică o fiertură de testicule de taur, amestecată cu spini de porc spinos măcinați. A interzis prezența notarilor lângă pat, cât și tradiționala prezentare a cearșafului, dar totul a fost în zadar. Comunicatul a sunat astfel: „Majestatea Sa și Majestatea Voastră au dormit în același pat, Majestatea Voastră a rămas la fel de neatinsă ca în clipa cununiei sale“.[13]

Sub presiunea imensă de a procrea, în sfârșit, un urmaș, Henric a încercat o metodă grosolană de fertilizare artificială. Regele se masturba – sursele nu oferă informații despre cine făcea acest lucru, probabil un medic. În felul acesta, i s-a putut provoca ejacularea – conform surselor, rezultatul a fost „apos“. Sperma i-a fost apoi introdusă reginei, întinsă pe pat cu picioarele ridicate și depărtate, mai exact cu ajutorul unui instrument de aur, asemănător unei seringi supradimensionate. Toată procedura trebuie să fi fost deosebit de umilitoare pentru cuplul regal.

În 1461, regina a rămas însărcinată. Enrique era fericit că demonstrase, în sfârșit, că este bărbat! Trucul cu uriașa seringă de aur funcționase, el urma să aibă un moștenitor, chiar dacă acesta nu fusese conceput după metoda tradițională. Însă curtenii șușoteau și chicoteau. Ei știau că regina era vizitată nopțile de atrăgătorul tânăr curtean Beltrán de la Cueva. În februarie, a venit pe lume o fetiță, care a devenit prințesă și a fost botezată Juana, ca mama ei, dar pe care cei de la curtea castiliană, apoi din Europa, o numeau *La Beltraneja*, după tatăl ei natural. Și într-adevăr, fata semăna leit cu Beltrán.

Mulți ani mai târziu, regele s-a despărțit de soția lui, căci ea rămăsese însărcinată și după ce el renunțase de mult la chestia cu seringa de aur. Henric a fost nevoit să o recunoască drept moștenitoare a tronului pe sora lui vitregă mai tânără, Isabela de Castilia. Cei doi au semnat un certificat, în care era consemnat, printre altele, că regina Juana „nu s-a comportat nicidecum fără de cusur pe cât i-a cerut datoria față de rege sau față de propria persoană“.[14] În 1469, Isabela s-a măritat cu Ferdinand, moștenitorul tronului Arágonului, cei doi trimițându-l pe Columb în „Indiile de Vest“. Pe incomoda prințesă Juana la Beltraneja au expediat-o la o mănăstire, de unde nu mai putea fi o amenințare pentru tronul lor.

Ea le-a eclipsat pe toate

Pare o glumă proastă a istoriei faptul că cea mai renumită regină care a fost executată din cauza infidelității nu a fost, de fapt, vinovată de nimic. Frumoasa Anne Boleyn, cu părul negru ca pana corbului, dar prefăcută și răzbunătoare, cu inima de gheață și limba foarte ascuțită, a fost mereu o soție fidelă. Dar chiar și dacă ar fi fost vinovată, sexul nu era niciodată singurul motiv pentru trimiterea unei regine la spânzurătoare. De fiecare dată era vorba despre politică.

În 1526, Henric al VIII-lea căuta la curtea lui o nouă metresă, îndrăgostindu-se până peste cap de tânăra de 19 ani Anne, fiică a influentului clan Howard. Într-o lume în care femeilor li se ofereau puține șanse, ambițioasa Anne a înțeles că, dacă ar fi fost amanta regelui, l-ar fi putut influența pe monarh după randevuurile clandestine în privința unor lucruri cărora el le-ar fi acordat atenție. Însă sora ei mai mare, Mary, blondă, delicată, drăgălașă, fusese deja amanta lui Henric, acesta abandonând-o după ce se folosise de ea. Însă Anne nu-și imagina viața ei astfel.

Ea se vedea soția lui Henric. Prințesa spaniolă care devenise regina Caterina avea 41 de ani și suferea de artroză. Însă cel mai important era că aceasta nu-i oferise încă mult doritul moștenitor la tron. În plus, corpul ei se deformase după multe avorturi și nașteri de prunci morți. Toți copiii pe care îi adusese pe lume muriseră la naștere, în afara unei fete, care nu conta deloc ca moștenitoare a tronului. Henric nu mai avea de ani de zile relații intime cu soția lui. De ce n-ar fi putut să se despartă de această femeie și să se însoare cu tânăra și fertila Anne, care i-ar fi adus pe lume dorișii fii? Regina Anne. Atunci, tânăra credea că ar deține cu adevărat puterea.

Henric avea 34 de ani și la 1,85 metri înălțime era un uriaș pentru acele vremuri. Înălțimea neobișnuită îi conferea o prezență fizică extraordinară, dar deși se îngrășase în ultima vreme, știa să se miște cu eleganță în platoșele matlasate și cu umeri lați impuse de moda acelor vremuri. Părul lui blond-roșcat era tuns scurt, barba, aranjată, ochii albaștri reci erau mici, însă privirii pătrunzătoare nu îi scăpa nimic.

Henric era întruparea omului renascentist. Cânta la mai multe instrumente, printre care la fluier, spinetă și harpă. Compunea, cânta cu vocea și era un dansator desăvârșit. Stăpânea mai multe limbi străine, scria versuri și a fost încă de foarte timpuriu interesat de astronomie și de științele naturii. Era un sportiv extraordinar și ieșea în evidență mai ales în turniruri, la călărie, la aruncarea suliței și la tenis. Henric avea o minte ageră, era profund evlavios și avea un temperament aprig, de temut, era un egocentrist, care nu suporta dacă lucrurile nu mergeau după voia lui. Acum el o voia pe Anne Boleyn. Iar ambițioasa Anne îl voia pe el, desigur, dar în stilul ei.

Aveau să treacă mai mulți ani până când regele să se elibereze de regina Caterina. Între timp, Anne a trebuit să-i ațâțe dorința, însă fără să i-o satisfacă. Și astfel a devenit metresa lui – refuzând totuși să i se dăruiască sexual. Efervescenta Anne îi oferea lui Henric prietenie, distracție, conversații inteligente, discuții politice provocatoare și dezbateri teologice. Dansa, cânta, atât cu vocea, cât și la lăută, îl însoțea la partidele de vânătoare și organiza, pentru amuzamentul lui, turniruri și serbări. Păstra vie în monarhul amorezat promisiunea nebănuitelor bucurii sexuale și a numeroșilor fii – asta îl aștepta pe Henric, și încă multe altele, dacă se despărțea de loiala lui soție Caterina și se însura cu Anne.

Asemenea multor altor metrese, nici Anne Boleyn nu era o frumusețe fără de cusur, și asemenea multor altora, compensa prin șarm – făcea o încăpere să vibreze doar prin simpla-i prezență. Unul dintre curteni își amintește în special „grația ei neobișnuită și expresivitatea ei". Un altul scria că le-ar fi fost multora inferioară ca frumusețe, dar că nimeni alta nu ar fi putut-o întrece în purtare, etichetă, veșminte și vorbire, căci ea fusese crescută în Franța.[15] Atuurile ei cele mai mari erau simțul umorului și spontaneitatea. O discuție cu Anne era ca o încrucișare de săbii, ca o mișcare rapidă înainte și înapoi a tăișurilor ascuțite.

Ambasadorul venețian scria: „*Madame* Anne nu se numără printre cele mai frumoase femei din lume; este de statură medie, are un ten palid, un gât lung, sâni rotunzi, nu foarte mari. În sine, ea are doar marea dorință a regelui englez și ochii ei, care sunt negri și foarte frumoși."[16] Însă încrederea ei fără margini o făcea frumoasă, chiar dacă tenul îi era palid și sânii prea mici.

Anne era cea care dicta moda la curtea lui Henric – ea a introdus mâneca strâmtă, strânsă în jurul încheieturii, care a înlocuit mânecile largi, atârnând până la genunchi. În locul glugii ascuțite deloc atrăgătoare, ea purta superbe cape franțuzești care i se potriveau de minune. Pentru rochiile ei, Anne alegea prețioase materiale violet, una dintre culorile rezervate reginelor, brodate cu fir de aur și argint și cu pietre prețioase.

În esență, ea era deja regina de la brațul lui Henric, ducând o viață luxoasă în numeroasele palate ale Tudorilor, singurul lucru care îi lipsea fiind doar titlul. Poziția regelui se demonstra prin luxul reședințelor sale, prin aparițiile lui, prin corăbiile și caleștile lui. Camerele regale debordau de strălucirea elegantelor tapiserii în culori vii, mobilate cu mese artistic lucrate și fotolii îmbrăcate în mătase. La primirea monarhilor, Anne avea locul cuvenit unei regine, la marile sărbători ea era amfitrioana. Patul ei imens era acoperit cu franjuri de aur din Veneția și ciucuri auriți din Florența. Ea îl însoțea pe rege de câte ori acesta își vizita reședințele – asta putea însemna până la 30 de călătorii pe an.

Imediat ce regele și toți curtenii lui plecau spre o reședință, slugile începeau să facă o curățenie temeinică în respectivul palat, să frece urina

de pe pereți, să mături rogojinile înțesate de păduchi. Nivelul apei din fântâni putea să crească din nou. Henric era unul dintre foarte puținii suverani ai acelor timpuri care detesta mizeria. El a interzis prin decret urinatul pe coridoare și prostul obicei de a arunca mâncarea pe jos. Era strict interzis urinatul în vatra din bucătăria regelui. Acolo unde existau locurile preferate pentru urinat pe lângă zidurile exterioare ale reședințelor, slugile vopsiseră niște cruci mari roșii pe pietre. Însă speranța că nimeni nu ar fi profanat sfânta cruce urinând pe ea era adesea în van.

Henric poruncise instalarea unor țevi în palatele lui, o variantă timpurie a instalațiilor sanitare. Prin aceste țevi de plumb curgea apă în bucătărie, fântâni, iazurile cu pești și parcuri, având și avantajul că duceau apa menajeră sub palat. Familia regală și influentele familii de nobili care locuiau în palat aveau în camerele lor apă curentă, de regulă rece. La curtea din Hampton însă, Henric avea o sală de baie cu apă curentă caldă, ce era încălzită într-o încăpere adiacentă. Totuși, deși Henric se preocupa enorm de curățenie, era adesea năpădit de păduchi și purici. De aceea purta adesea ceva din blană în pat, căci spera ca micile insecte să prefere blana în locul regelui.

Oricât de exemplare ar fi fost curățenia și luxul din palatele lui Henric, Anne avea țeluri mai înalte. Ea voia putere politică. La îndemnul ei, Henric și-a trimis devotata soție la o moșie de la țară – loc unde ea avea să și moară câțiva ani mai târziu – și și-a declarat oficial fiica, pe prințesa Mary Tudor, bastardă. Pe urmă s-a desprins de Biserica Catolică și a poruncit executarea tuturor supușilor care refuzaseră să-l recunoască drept cap al Bisericii Anglicane. A confiscat toate proprietățile Vaticanului și i-a lăsat pe drumuri pe călugări și pe călugărițe, a rupt alianțe politice existente de mulți ani și a format unele noi. Ca un maestru păpușar, fiica unui aristocrat de țară (care nici măcar nu era frumoasă) a reușit să-i facă pe regii și reginele Europei, pe cardinali și chiar pe papă și pe împărat să danseze după cum cânta ea.

A durat în total șase ani – a fost aranjat divorțul lui Henric de Caterina de Aragon, Anne a devenit logodnica lui oficială – până când l-a acceptat, în sfârșit, în patul ei. După tot acest îndelungat timp de așteptare, bucuriile acelei nopți trebuie să fi fost de nedescris pentru amândoi. Pentru Anglia, aceasta era o legătură destinată, căci Anne a rămas numaidecât însărcinată cu cel mai important monarh pe care îl avusese Anglia vreodată. Henric spera cu disperare să aibă un fiu, iar acest prinț din pântecul Annei trebuia să fie cu orice preț un copil legitim. Doar așa putea fi moștenitorul incontestabil, legal, al tronului. De aceea, în ianuarie 1533, Henric s-a cununat în taină cu Anne.

Un secol mai târziu, contele de Sandwich scria batjocoritor: „Cel care îi face unei fetișcane un copil și pe urmă se însoară cu ea este ca un bărbat care mai întâi se cacă în pălărie, după care și-o pune pe cap“. [17] Poate că după cea de-a doua sa căsătorie în mintea lui Henric s-a strecurat bănuiala

că își pusese pe cap o astfel de pălărie. Pe de o parte, pentru că Anne Boleyn nu a adus pe lume un prinț, ci o prințesă, viitoarea Elisabeta I. Pe de altă parte, noua regină nu era iubită de supușii ei. Festivitatea ținută la încoronarea ei din 1533 a fost primită cu atât de puține urale, încât, potrivit unui trimis spaniol, a semănat mai degrabă „cu o înmormântare, decât cu o sărbătoare“.[18]

În 1534, Anne a trecut prin primul avort. Atunci trebuie să-și fi dat seama că avea probleme. Două sarcini și nici un fiu. Henric și-a pierdut răbdarea. Acum o privea pe Anne cu ochii mijiți. La început, ea a încercat să joace din nou rolul metresei, pe care îl stăpânea atât de bine – să fie sexy, fermecătoare, spirituală, în ciuda grijilor pe care le avea, în ciuda istovirii. Dar de multe ori ceda tensiunii, asaltându-l cu fiere și venin pe însuși bărbatul care făcuse imposibilul posibil ca să o urce pe tron. Îl cicălea aspru și tăios, lucru care tolerantei regine Caterina nici nu i-ar fi trecut vreodată prin cap.

Anne a slăbit, ochii au început să-i strălucească febril, părea încordată și mult mai în vârstă. Îndoiala ei stridentă, sâcâiala ei răutăcioasă și teama de o catastrofă ascunsă contrastau nefavorabil cu adolescentele senine și rotofeie care mișunau la curte. Anne a observat că Henric privea astfel de domnișoare și doamne de onoare cu din ce în ce mai multă încântare. Iar ele nu mai sperau acum să devină doar metrese, ci soții. Anne dovedise cât de ușor era să devii regină. Marele ei triumf fusese totodată și începutul decăderii ei.

Cel mai mare pericol însă îl reprezentau bărbații. În ascensiunea ei, Anne înlăturase foarte mulți curteni influenți. Când antipatia crescândă a lui Henric a devenit greu de ignorat, la curte s-au format grupări politice potrivnice ei. Ea era o inovatoare a religiei, în vreme ce mulți curteni așteptau cu mare bucurie să revină în sânul vechii Biserici. Ei credeau că regele avea să-i urmeze, dacă Anne ar fi fost eliminată din schemă. Din punct de vedere politic, regina era de partea Franței. Acolo fusese educată. În același timp, disprețuia Spania, țara natală a primei soții a lui Henric, Caterina. Curtea spaniolă îi rămăsese loială Caterinei, în ciuda despărțirii ei de Henric. Totodată, mulți nobili englezi ar fi preferat să se alieze mai degrabă cu Spania decât cu Franța.

Alții erau interesați exclusiv de îmbogățirea personală. Intriganții frați Seymour, de exemplu, urmăreau cu satisfacție cum regele se interesa din ce în ce mai mult de Jane, sora lor mai degrabă banală, căci știau cât de bogați și de puternici ar fi putut deveni, ca rude ale ei, dacă Anne ar fi dispărut din peisaj. Și mai erau și toți aceia care fuseseră înlocuiți din funcțiile și posturile lor profitabile de membrii din familia Annei. Dintre aceștia, nici măcar unul nu avea o părere bună despre ea.

După ce, timp de șapte ani, Henric trecuse printr-un divorț destul de urât pentru a se putea însura cu Anne, acum îi era complet lehamite de ea. Voia să se însoare imediat cu Jane Seymour, desigur sub nici o formă cu prețul

încă unui divorț imprevizibil, care ar fi putut pune sub semnul întrebării legitimitatea viitorilor copii. Cel mai ușor s-ar fi putut lepăda de Anne dacă ar fi acuzat-o pe aceasta de înaltă trădare – în cazul reginelor, acuzația de infidelitate se dovedise imbatabilă – și ar fi poruncit apoi să fie executată. Odată treaba terminată, proaspătul văduv s-ar fi putut numaidecât recăsători.

Poate că pe lângă dorința arzătoare de a avea un moștenitor băiat la tron, pe de o parte, și dușmanii nobili ai lui Anne, pe de altă parte, Henric a avut și un al treilea motiv pentru ce s-a întâmplat ulterior. Unii istorici contemporani presupun că fătul mort pe care Anne îl adusese pe lume în ianuarie 1536 se poate să fi fost diform. În secolul al XVI-lea, acesta era semnul de netăgăduit al furiei Domnului. Dacă acest lucru este adevărat, credinciosul Henric trebuie să se fi temut că degetul acuzator al lui Dumnezeu era îndreptat exact spre el. Regele a protestat împotriva acestei sentințe, spunând că nu avea cum să fie el tatăl acestui copil. În concluzie, Anne avea un amant. Mai mult de atât, un astfel de făt era lucrarea diavolului. Anne practica probabil vrăjitoria.

Această teorie ar fi explicat de ce Anne, așa cum se pare că ar fi constatat unii curteni, discutase foarte indignată cu Henric în ziua arestării ei, vârându-i-o sub nas pe fiica lui. Poate că dorise să-l convingă că adusese deja pe lume un copil sănătos și că ar fi putut să-i dăruiască și alți copii.

În cazul unei acuzații de adulter, trebuia menționat și numele bărbatului, cel mai nimerit fiind acela al unui adversar politic. Doi prieteni apropiați de-ai Annei erau oameni de încredere ai regelui, așa că trebuiau imediat neutralizați. Unui era sir Henry Norris, trezorier al vistieriei private a regelui, celălalt era William Brereton, șambelan al apartamentelor private ale regelui. Ambii bărbați, care îl ajutau pe rege să se îmbrace și răspundeau de odăile lui private, erau deopotrivă importanți și puternici. Beneficiau de atenția lui, ei decideau cine primea acces în sfera lui privată și cine nu. Posturile lor făceau parte *de facto* dintre cele mai înalte onoruri posibile la curtea unui monarh.

Dintr-o singură lovitură, putea scăpa și de foarte puternicul frate al Annei, George Boleyn, viconte Rochford. Doi curteni – tânărul cântăreț la lăută Mark Smeaton și sir Francis Weston – erau potriviți, datorită aspectului lor atrăgător, pentru a da credibilitate acuzațiilor că regina ar fi dus o viață depravată.

Alți istorici bănuiesc că în spatele alegerii acestor cinci bărbați ar fi stat alt motiv. Dacă ar fi fost vorba exclusiv de distrugerea clanului Boleyn, ar fi rămas un mister de ce nu au fost și tatăl, și unchiul Annei acuzați de incest. Nici unul dintre cei cinci acuzați nu avea la fel de multă putere ca aceștia doi. Teoria spune că se prea poate ca cei cinci acuzați să fi fost homosexuali, lucru care la vremea aceea era un păcat de moarte. Într-adevăr, există unele indicii că George și Mark Smeaton ar fi avut o relație. O carte valoroasă din anii 1530, în care instituția căsătoriei este criticată, are

scrise de mână pe copertă numele George Boleyn și Mark S. – un cadou ciudat, nepotrivit, al unui conte pentru un cântăreț la lăută.

Pe 30 aprilie 1536, în noaptea în care se spunea că vrăjitoarele ar fi încălecat pe mături și ar fi brăzdat cerul în zbor, înainte ca, a doua zi dimineață, tinerele fecioare să dănțuiască în jurul unui falus străvechi, împodobit cu panglici colorate, presupusul amant al Annei a fost arestat. După un proces scurt, cei cinci bărbați au fost declarați vinovați de adulter cu regina și condamnați la moarte. Anne însăși a fost închisă în Turnul Londrei în ziua de 2 mai.

Ultimele cuvinte ale bărbaților înainte de execuția ei sunt derutante. Patru dintre cei cinci au mărturisit că înfăptuiseră păcate grave, pentru care își meritau moartea. La ce păcate se refereau, din moment ce nu erau vinovați de adulter? George Boleyn s-a descris înainte de moarte drept un om păcătos, care ar fi meritat să moară de mai multe ori. Brereton a repetat că nu este vinovat de adulter cu regina, a vorbit însă vag despre o altă ticăloșie sinistră. „Merit să mor fie și de o mie de ori. Rog dară să nu judecați motivele morții mele.“[19] Weston a spus că destinul lui ar fi trebuit să le servească altora drept lecție, să nu se bazeze pe această viață de muritor, pentru că „eu am crezut că pot trăi 20, 30 de ani în păcat pentru ca abia apoi să mă pot pocăi“.[20] Sărmanul Smeaton a recunoscut sub tortură că fusese amantul reginei. Nu a negat asta nici când a urcat pe eșafod, probabil pentru că era un păcat mai mic decât homosexualitatea sa. „Mă rog să vă rugați pentru mine, căci merit această moarte“, a spus el.[21] Norris a fost singurul care nu a spus nimic.

Henric, deși s-a străduit foarte mult să dea crezare tuturor acuzațiilor, pentru că aceasta îi înlesnea căsătoria în doar câteva zile cu scumpa lui Jane Seymour, își plângea singur de milă. Majoritatea regilor cu neveste infidele – neveste *cu adevărat* infidele – nu cruțau nici un efort pentru a evita termenul „adulter“ în cazul unui divorț, pentru că acesta nu doar că stârnea îndoieli asupra legitimității copiilor, ci și asupra potenței lor. Ambasadorul spaniol observa malițios că nici un alt bărbat nu trâmbițase atât de des și de tare că soția lui îl înșelase, și asta cu o atitudine foarte indiferentă. Henric a înmulțit numărul amanților Annei, până când a crezut chiar și el că fuseseră cel puțin 100.

În procesul reginei din data de 15 mai, acuzarea a numit date și locuri unde s-ar fi săvârșit adulterul. Multe dintre ele erau absolut imposibile. Astfel, pe 6 și pe 12 octombrie 1533, Anne ar fi fost în Westminster, deși în acele zile ea se refăcea încă după nașterea Elisabetei. Aceasta însemna că stătuse închisă în camera pentru lăuzie, înconjurată de veselele doamne de onoare, cameră pe care a avut voie să o părăsească abia la o lună după naștere, doar după o ceremonie religioasă. Întâlnirea cu Mark Smeaton de la Palatul Greenwich din data de 13 mai 1535 a fost și ea pură invenție, căci regina locuia la acel moment în Palatul Richmond. Din 20 de întâlniri, cel

puțin 11 au fost grosolan inventate. O altă ciudățenie a procesului a fost faptul că nici una dintre doamnele ei de onoare nu a fost acuzată de complicitate. Acesta trebuie, de asemenea, să fie considerat un indiciu al nevinovăției Annei.

Un curtean a relatat despre procesul Annei spunând că ea ar fi răspuns tuturor acuzațiilor atât de inteligent și de calculat și în cuvinte atât de simple, încât a părut că nu ar fi fost deloc vinovată de nici una din acele fapte.[22]

E drept că nenumărați martori au putut depune mărturie, afirmând că Annei îi plăcea foarte mult să flirteze cu tinerii și chipeșii curteni. Dar, în fața unui tribunal al apărătorilor moralei, bucuria de orice fel este suspicioasă. Când o regină este acuzată de adulter, simplul fapt că acesteia îi făcea plăcere să râdă, să flirteze și să danseze devine dovadă a vinovăției ei. În cazul unei regine triste, care își petrecea cea mai mare parte a zilelor ei îngenuncheată dinaintea altarului, astfel de acuze ar fi fost mai dificile.

Evident, pofta de viață a Annei a fost suficientă pentru a fi declarată vinovată. Verdictul a sunat astfel: deoarece a trădat-o pe Majestatea Sa, Regele, făcându-se astfel vinovată de un delict capital, era condamnată la moarte conform legii regatului. În funcție de porunca regelui, ea urma să fie arsă fie în Turnul Londrei, fie pe câmp, sau să fie decapitată.[23] Sforile maestrului păpușar Anne s-au rupt, dar nu marionetele au fost cele care s-au prăbușit grămadă, ci Anne, care crezuse că poate manipula jocul acestora.

Avea doar 29 de ani când, lividă, fără nici o lacrimă și după o noapte de rugăciune, și-a părăsit celula din Turnul Londrei pentru a urca pe eșafod. Martorii oculari au relatat că în acea zi de 19 mai 1536, ar fi fost fermecător de frumoasă. Purta o mantie de hermină, o rochie din damasc de un cenușiu-închis și o jupă roșu-carmin – poate că alesese această culoare pentru a masca sângele ce avea să se reverse curând peste ea. În timpul vieții, Anne avusese puține trăsături aristocrate – însă în ultimele ei zile, a avut ținuta unei adevărate regine.

Eșafodul avea o înălțime de un metru, poate un metru și jumătate, era învăluit în negru, înconjurat de oameni, de primarul Londrei, de lordul cancelar, cât și de nenumărați englezi de rând; nici un străin nu a avut voie să vadă murind o regină englezoaică. Patru doamne de onoare loiale au condus-o până la hotarul eternității.

Martorii spun că Anne ar fi privit împrejur tot timpul cât a parcurs drumul spre eșafod – un drum prea lung, sau poate prea scurt – de parcă ar fi așteptat ceva, poate un emisar cu grațierea regelui. Poate a sperat până în ultima clipă că regele, pe care îl iubise cândva atât de mult, va împiedica moartea ei. Ar fi putut-o exila în Franța sau ar fi putut insista să depună jurămintele de călugăriță și să devină stareță. Dar ajunsese deja pe eșafod, și nici urmă de vreun emisar.

În secolul al XVI-lea, o condamnată la moarte trebuia să se supună umilă voinței Domnului și la ultima ei înfățișare, care îi definea întreaga existență, să dea dovadă de curaj. Să protestezi împotriva acestei nedreptăți, să-ți afirmi nevinovăția, sau frica nedisimulată, erau considerate o atitudine de toată jena. Anne știa ce se aștepta de la ea, așa că a făcut un pas în față și s-a adresat mulțimii: „Iubiți creștini, nu mă aflu aici ca să vă țin o predică, mă aflu aici pentru a muri", a început ea. „Legea m-a condamnat la moarte, iar eu n-am să mă împotrivesc. Nu mă aflu aici pentru a judeca și nici pentru a vorbi despre cel care m-a acuzat și despre motivul osândirii mele la moarte. Mă rog la Dumnezeu să-l apere pe rege și să-i dea o domnie lungă acestui cel mai bun, mai nobil și mai milostiv dintre regii care există. Un monarh mai milostiv nu i-a fost dat lumii să vadă vreodată, iar pentru mine el a fost de asemenea un suveran bun și generos. Dacă cineva va dori să-mi ia apărarea, ar face mai bine să se răzgândească. Iar eu îmi iau acum rămas-bun de la lume și de la voi toți și vă rog din suflet să vă rugați pentru mine."[24]

A rostit aceste cuvinte „cu un zâmbet blând".[25] Ne putem imagina cum li s-a adresat oamenilor cu o voce clară și gravă și cum aceștia s-au aplecat în față ca să o audă mai bine și pentru a-i înțelege fiecare cuvânt. După discurs, doamnele de onoare au ajutat-o cu lacrimi în ochi să-și dea jos mantia de hermină. Anne și-a dat jos gluga și, pentru o clipă, s-a văzut de sub boneta albă pe care o purta părul negru ca pana corbului care îl vrăjise pe rege. Boneta aceasta și decolteul adânc al rochiei aveau rolul ca lama sabiei, în cădere, să nu întâlnească vreo piedică în cale.

Anne și-a luat rămas-bun de la însoțitoarele ei, una dintre ele legând-o la ochi cu o pânză. Apoi a îngenuncheat și a început din nou să vorbească încet singură: „Iisuse, primește-mi sufletul; oh, Doamne, ai milă de sufletul meu".[26] O lovitură scurtă de sabie, și totul a luat sfârșit, capul ei rostogolindu-se de pe butucul de lemn. Călăul l-a ridicat de păr. Buzele se mișcau încă în rugăciune.

Doamnele de onoare au acoperit trunchiul și capul însângerate cu ștergare albe, care s-au colorat imediat într-un roșu intens, ce se întindea cu repeziciune. Nici Henric, nici comandantul Turnului nu se gândiseră la un sicriu pentru regină, așa că a fost depusă într-una dintre cutiile în care erau de obicei trimise spre Irlanda vergele pentru arcuri din arsenalul Turnului. Însă aceste cutii erau atât de scurte, încât doar trunchiul ei a încăput înăuntru, capul fiindu-i fixat sub braț. În secolul al XIX-lea, când s-a restaurat podeaua bisericii în care a fost înhumată Anne, muncitorii i-au identificat leșul după acest detaliu. Biserica a fost un loc jalnic pentru odihna veșnică a unei regine executate pentru un adulter pe care nu-l comisese.

Un trandafir fără spini

Cei de la curtea lui Henric care erau de partea reformei Bisericii au avut cărți proaste după moartea Annei Boleyn, căci urmașa ei, Jane Seymour, era catolică. Susținătorilor dezonorați ai Annei li s-au retras imediat toate funcțiile și onorurile, care au mers la familia și prietenii lui Seymour. Dar, la numai un an după căsătorie, Jane a murit de febră puerperală, o boală infecțioasă ce apărea la lăuze. Henric a ales-o pe protestanta Anna de Cleves drept a patra regină. Astfel, reformatorii au revenit pe neașteptate la putere, spre disperarea catolicilor.

Catolicii și-au pus speranța într-un plan, și anume de a aduce la curte o catolică, care să-i cadă cu tronc lui Henric și să-i devină amantă, astfel încât balanța puterilor religioase să se încline din nou în favoarea lor. Unchiul Annei Boleyn, Thomas Howard, al treilea duce de Norfolk, care în timpul Reformei din Anglia avusese voie să rămână fidel credinței sale catolice grație unei permisiuni speciale a regelui, abia aștepta să o strecoare în patul regelui pe una dintre numeroasele și atrăgătoarele lui nepoate. Tare s-a mai bucurat când Catherine Howard, în vârstă de 19 ani, a sosit la curte ca domnișoară de onoare a Annei de Cleves, stârnind numaidecât interesul lui Henric. O rudă de-a lui Howard consemna entuziasmat: „Majestatea Sa Regele a fost atras de Catherine Howard de când a văzut-o prima oară“.[27]

Pentru destinul unei fete neglijate, aceasta a însemnat un imbold fenomenal. Tatăl ei era un urmaș pauper al clanului Howard, iar mama era deja moartă când Catherine, în vârstă de vreo zece ani, a fost dată în grija asprei matroane a clanului, văduva Agnes, ducesă de Norfolk. Acolo, Catherine a împărțit cu alte fete și cu slujitoarele un dormitor comun de la etajul superior al casei. Cu anii, fata a crescut, devenind o adolescentă frumoasă, cu forme voluptoase, deși mental a rămas copilăroasă, naivă, jucăușă și nu foarte sensibilă.

Dacă ar fi să o judecăm după singura scrisoare păstrată, scrisă de mâna ei, s-ar zice că abia dacă știa să scrie. Pentru o ducesă văduvă, educația unei tinere femei consta în principal din cunoștințe despre cum să administreze o gospodărie, din bune maniere, din a ști să toarcă și să tricoteze. În 1536, ducesa l-a rugat pe Henry Manox, fiul unui vecin, să o învețe pe fată să cânte la lăută și la spinetă. Manox s-a îndrăgostit de Catherine, acum în vârstă de 15 ani, care însă nu i-a împărtășit dragostea, dar nici nu i-a respins avansurile.

Ea știa că Manox nu intra în discuție ca partener de viață din cauza statutului său social nefavorabil. Dar el a insistat să-l lase să-i atingă zona intimă, lucru pe care ea i l-a permis până la urmă cu următoarele cuvinte: „Am să-ți permit asta dacă n-ai să mi-o mai ceri niciodată“.[28] Cei doi s-au întâlnit pe întuneric într-o capelă goală și au trecut la treabă, dar au fost

surprinși în toiul mângâierilor pătimașe de către ducesa văduvă. Ducesa i-a tras câteva palme zdravene tânărului și l-a expediat acasă.

Tânărul s-a lăudat însă slugilor cât de departe îi permisese Catherine să meargă și că se va însura cu ea. Camerista ducesei, Mary Lascelles, i-a cerut lui Manox să-și țină gura când acesta a spus că se va însura cu o fată din clanul Howard, însă el a obiectat: „Eu o cunosc îndeajuns de bine. I-am mângâiat bâzdâcul și aș recunoaște-o dintr-o sută. Mă iubește și o iubesc, iar ea a spus că mie mi se va dărui întâia oară, chiar dacă trebuie să îndure durerea, dar știe că pe urmă am să fiu bun cu ea.“[29]

Între timp, însă, Catherine avea în vedere o partidă mai bună decât menestrelul Manox. Francis Dereham, un gentleman cu adevărat avut dintr-o familie nobilă, locuia la ducele de Norfolk ca elev, fiind oaspete permanent în casa ducesei. Avea maniere alese, arăta splendid și se îmbrăca elegant. Catherine s-a îndrăgostit nebunește de el la prima vedere.

Dormitorul fetelor era întotdeauna încuiat seara, însă unii vizitatori nu se sfiau să se cațăre pe spalierul pentru trandafiri, ca să poată intra pe fereastră. Alții descuiau ușa dormitorului cu un șperaclu, iar uneori, câte o fată mai fura cheia camerei de la ducesă, după ce aceasta adormea. Între 1537 și 1539, Catherine și Francis Dereham s-au distrat nopțile în dormitor, Dereham aducând, la fel ca și ceilalți admiratori, „vin, căpșuni, mere și altele, pentru desfătare“.[30]

Catherine și-a pierdut virginitatea cu Dereham (dacă nu cumva chiar cu Manox). Mai târziu, a recunoscut că ea și Dereham se cunoscuseră „carnal“.[31] Iar un martor se pare că și-a amintit ulterior că domnița Catherine „s-a îndrăgostit profund“ de Dereham, încât „cei doi se îmbrățișau, se săru-tau și își frecau pântecele, de parcă ar fi fost două vrăbii“.[32]

Imediat ce Dereham sosea, Catherine trăgea draperiile grele ale baldachinului ca să nu-i vadă nimeni, însă colegele de dormitor, care nu erau la fel de norocoase cât să aibă iubiți, se plângeau din cauza zgomotului. Una dintre ele, Alice Restwold, a spus foarte clar că ea era „femeie măritată și știa prea bine ce însemna o căsnicie și ce fel de gâfâieli și de icneli erau acelea“ ce se auzeau din pat.[33]

Catherine se pare că știa câte ceva despre tehnicile contraceptive, căci, la un moment dat, când a fost avertizată că ar putea rămâne însărcinată, a dat asigurări că știe „cum poate avea relații cu un bărbat și totuși să nu rămână grea, dacă nu vrea asta“.[34]

Catherine și Dereham se considerau căsătoriți, și chiar erau în ochii Bisericii, dacă își promiseseră unul altuia căsătoria și avuseseră relații intime. Când cunoscuții i-au cerut lui Dereham să fie mai discret cu

dezmierdările în public, se pare că el ar fi răspuns că nimeni nu-l poate împiedica să-și sărute nevasta.[35] Dereham provenea dintr-o familie mai bună decât cea a lui Manox, însă pentru o Howard nici el nu a fost suficient de bun, lucru cu siguranță cunoscut de Catherine. El insista cu căsătoria, ea tot amâna. Însă destinul pregătise pentru Catherine Howard o căsătorie cu mult mai spectaculoasă.

Ne putem foarte ușor imagina că prima întâlnire dintre Henric al VIII-lea și Anna de Cleves, din 3 ianuarie 1540, a fost urmărită îndeaproape de clanul Howard. Probabil că au țopăit cu toții de bucurie când mirele regal s-a arătat indignat de înfățișarea viitoarei lui soațe. Anna era înaltă și avea un corp urât, tenul ei era ciupit de vărsat și nu știa deloc să se poarte – un contrast puternic cu micuța și drăgălașa Catherine. Curând, regele a început să o numească pe Anna „iapa lui flamandă". Cu două zile înainte de nuntă, a mormăit: „Dacă nu ar fi venit de la o așa distanță în regatul meu, dacă poporul meu nu ar fi făcut atâtea pregătiri pentru ea, dacă nu ar fi existat teama de a nu stârni agitație în lume și de a-l trimite pe fratele ei în brațele împăratului Carol și în ale regelui Franței, nu m-aș fi însurat niciodată cu ea. Acum, lucrurile au avansat prea mult și regret nespus asta."[36]

Henric a afirmat că acea căsătorie nu putea fi consumată, deoarece corpul Annei „este șleampăt și nu stârnește pasiune". Nu ar fi avut cum „să-și înfrângă dezgustul resimțit pentru ea", nefiind „capabil în compania ei să o perceapă carnal". Medicii lui l-au sfătuit pe suveran de urgență să nu forțeze nimic, căci asta ar fi avut drept urmare slăbirea ireversibilă a bărbăției regești. Anne a putut constata deosebit de mulțumită că, după anularea contractului de căsătorie, i-au rămas două castele, un apanaj generos, mai multe caleși și o armată de slugi – precum și dreptul de a-și păstra capul pe umeri.

În mod neașteptat, regele era din nou holtei, astfel încât o candidată de succes ar fi putut deveni nu doar amantă, ci chiar regină a Angliei. Și cum Henric arătase un interes atât de evident față de Catherine, ducele de Norfolk a reușit să o facă și mai pe gustul lui. Catherine, biata nepoată neglijată, care venise la curte cu o ținută jalnică, a apărut deodată sclipitoare, în veșminte noi bătute cu nestemate scânteietoare, cei patru membri ai familiei sale lăudând necontenit „făptura ei ireproșabilă și umilă".[37] Și cum regele nu voia să bruscheze familia alesei, și-a concentrat din nou centrul de greutate al interesului său de la eforturile pentru reforma religioasă înapoi în direcția credinței drepte catolice.

Însă prostuța Catherine nu se născuse pentru a fi regină. Ea nu pricepea altceva decât ce se petrecea aici și acum – fie se amuza, fie nu se amuza deloc. Nu cunoștea vreun sentiment de vinovăție, așa că nici nu se

sinchisea să-și bată capul cu păcatele dinainte și cu posibilele urmări ale acestora. Însă dacă vreunul mai puternic îi cerea socoteală, ea se făcea mică și tăcea mâlc, chiar și atunci când nu înțelegea motivul mustrării.

Așa s-a întâmplat că – forțată de rudele ei ambițioase și flatată de puternicele încurajări ale regelui – Catherine a devenit, pe 28 iulie 1540, a cincea soție a lui Henric al VIII-lea. Imediat după cununie, a adus membrii și partizanii familiei Howard în casa ei regală, reușind totodată să-l convingă pe Henric să le ofere acestora conace, moșii și funcții satisfăcătoare. În august 1541, l-a făcut secretar pe fostul iubit, Francis Dereham (care poate era chiar soțul ei în fața legii).

În mod așteptat, toate acestea i-au amărât profund pe curtenii care fuseseră nevoiți să cedeze locul celor din clanul Howard. Familia Seymour a fost mai cu deosebire indignată, căci mulți dintre ei fuseseră înlocuiți cu prieteni de-ai noii regine. O femeie inteligentă și-ar fi folosit poziția de soție de suveran pentru a veni în întâmpinarea adversarilor ei cu unele numiri și favoruri specifice, pentru a împăca taberele scindate și pentru a menține echilibrul precar de la curte. Nu și Catherine. Fiind un instrument fără creier al orgoliosului ei unchi, ea urma întocmai doar indicațiile acestuia.

Cu doar cinci ani în urmă, verișoara Catherinei, Anne Boleyn, deosebit de inteligentă și dibace uneltitoare, căzuse victimă intrigilor dușmanilor ei. Cum ar fi putut Catherine cea proastă ca noaptea să se impună în locul acela plin de rechini? Acum toate speranțele slabilor membri ai ambițiosului clan Howard stăteau în ea. Dacă fata asta eșua, aveau să se prăbușească cu toții alături de ea în abis.

La început, a fost protejată de pasiunea fără margini a lui Henric. El simțea pentru ultima oară în viață pasiunea tinereții, descriindu-și tânăra soție drept „un giuvaier de feminitate“[38] sau „un trandafir îmbujorat fără spini“.[39] Ambasadorul francez a mărturisit că nu-l mai văzuse pe rege „niciodată atât de senin sau într-o dispoziție atât de bună“.[40] Un cronicar scria că nici una dintre fostele lui soții nu reușise să-l determine pe rege să cheltuiască asemenea averi pe bijuterii și rochii cum reușise Catherine, care avea câte un nou capriciu în fiecare zi.[41] În 1540, Henric i-a oferit iubitei lui Catherine ca dar de Crăciun și de Anul Nou „o broșă imensă cu 27 de diamante mari și 26 de ciorchini de perle“, o broșă din perle cu 33 de briliante și 60 de rubine, dar și „un manșon de catifea neagră, tivit cu zibelină și împodobit cu 38 de rubine și 572 de perle“.[42]

Catherine iubea tot ce-i oferea noua ei poziție – bijuterii, veșminte prețioase și festivități – cu toate acestea, soțul ei o plictisea și o dezgusta fizic. La cele 150 de kilograme ale sale, era obez, iar picioarele lui erau pline de ulcerații, care trebuiau menținute deschise, pentru ca medicii să poată drena zilnic puroiul urât mirositor. Din când în când, însă, ulcerațiile se mai închideau, și atunci i se umflau gambele, iar el suferea de dureri cumplite și

de crize de febră. După un astfel de episod de febră, ambasadorul francez a scris următoarele într-o scrisoare: „Viața regelui a fost în mare pericol, nu din cauza febrei, ci din cauza picioarelor, care îi provoacă mereu probleme, deoarece este foarte masiv și face mereu excese de mâncare și băutură“.[43]

În documentele casei regale din acele vremuri, se află mai multe facturi de la croitori pentru lărgirea hainelor purtate de rege. Un curtean comenta acest lucru spunând că regele ar fi fost atât de gras, încât „trei dintre cei mai corpolenți bărbați din anturajul lui ar încăpea într-una din vestele sale“.[44] Chiar și paturile au trebuit modificate și întărite suplimentar, pentru a putea susține masa corporală imensă.

Cu greu ne putem imagina cum trebuie să fi arătat îndatoririle conjugale ale reginei în aceste condiții. Dacă regele s-ar fi întins peste delicata lui nevastă, probabil aceasta s-ar fi sufocat. Așa că el trebuie să se fi așteptat ca ea să se urce deasupra lui, fără să-i atingă rănile supurânde de pe picioare. Catherine, care se hârjonise cu șarmantul Manox și se împreunase cu vigurosul Dereham, trebuia acum să-l slujească sexual pe un bătrân obez și urât mirositor. Aproape că-l poți vedea pe regele satisfăcut sforăind fericit și pe soția lui trează lângă el și cu inima frântă. A doua zi, probabil că privirile ei luminoase nu se dezlipeau de pe curtenii tineri și atrăgători, care dansau grațios dinaintea ei, în vreme ce ea ședea pe tron lângă Henric, prea gras ca să se miște.

Nu e de mirare că s-a îndrăgostit. Thomas Culpeper, angajat la cabinetul regelui și unul dintre protejații lui, avea vreo 29 de ani, era simpatic și elegant. Era tânăr, subțirel, sănătos și amuzant, regele era bătrân, bolnav și cu toane. Culpeper avea un corp atletic, era potent, picioarele lui musculoase nu aveau ulcerații, abdomenul lui tonifiat nu era îngropat într-un munte de osânză. Thomas avea să-i ofere cele mai senzuale plăceri, în locul dezgustului tot mai mare resimțit în pat cu Henric.

Pentru a evita o acuzație de adulter, o regină trebuia să aibă aprobarea și sprijinul a cel puțin o doamnă de onoare sau a unei doamne de companie. În cazul Catherinei, aceasta a fost lady Jane Rochford, văduva fratelui lui Anne Boleyn. Poate ca răzbunare pentru indiferența lui sexuală, ea jurase pe atunci că soțul ei se culcase cu Anne, propria soră. Curtea se muta adesea de la o reședință la alta, iar când soseau la unul dintre aceste castele, lady Rochford verifica pe furiș ce camere comunicau între ele prin uși dosnice și scări secrete. Unul dintre aceste apartamente era apoi ales pentru regină. În singura scrisoare păstrată, scrisă integral de Catherine, aceasta îi comunică lui Culpeper: „Veniți când lady Rochford este cu mine, căci atunci am cea mai multă tihnă să vă fiu pe plac“.[45]

În toamna lui 1541, când Henric a făcut ca suveran un turneu prin nordul Angliei, Catherine și Culpeper au întreținut relații sexuale în mai multe rânduri. Lady Rochford îi transmitea acestuia când și cum putea ajunge în

iatacul Catherinei. În timpul unei întâlniri din castelul Pontefract, regele a ciocănit la ușa soției lui când aceasta se afla în pat cu amantul. A durat ceva până când lady Rochford i-a deschis.

Curtenii știau despre dragostea Catherinei pentruCulpeper, căci era suficient să o privești atunci când stătea de vorbă cu el. Era evident că toată lumea cunoștea situația – toată lumea în afară de Henric, care trăia fermecat o a doua tinerețe a fericirii conjugale. Chiar cu o zi înainte de a afla despre trecutul ei necinstit, el a rostit o rugăciune de mulțumire, pentru că Domnul se milostivise și, „după atâtea nenorociri care s-au abătut asupra căsniciei mele“, îi dăruise o soție exact așa cum își dorise.[46] Însă în timp ce regele îl preaslăvea pe Creator în fața numeroșilor ascultători pentru darul acestei virtuoase neveste, unii dintre curteni bârfeau și chicoteau deja de multă vreme pe seama cuplului.

Curtenii, care plănuiau răsturnarea reginei, trebuiau să procedeze cu prudență. Ei aveau nevoie de timp și de dovezi. În cele din urmă, un anume John Lascelles a fost cel care a năruit întregul castel de nisip dintr-o singură lovitură. Sora lui, Mary Lascelles, fostă cameristă a ducesei văduve, fusese martora zgomotoaselor desfătări nocturne ale Catherinei din casa acesteia. Când, într-o bună zi, neclintitul protestant John Lascelles a vorbit îngrijorat despre faptul că forțele catolice deveneau pe zi ce trece tot mai puternice, sora lui, care își luase între timp numele Mary Hall, a spus următoarele despre regină: „Las-o în pace. Dacă va continua așa cum a început, vom auzi curând că va avea un sfârșit urât.“[47] Mary o vorbea de rău pe Catherine pentru că aceasta nu-i înlesnise și ei, la fel ca celorlalte fete din fostul dormitor comun, un loc mult râvnit la curtea regală. Prin urmare, i-a povestit fratelui ei despre escapadele sexuale ale Catherinei și despre cele petrecute nopți la rând în spatele draperiilor baldachinului. Lascelles l-a înștiințat fără întârziere pe arhiepiscopul de Canterbury, Thomas Cranmer.

În octombrie 1541, trei miniștri, care guvernau în Londra pe timpul turneului lui Henric prin nordul Angliei, au aflat că regina ar fi dus o viață „desfrânată și stricată“. Influenții membri ai Consiliului Coroanei, care făceau parte din clanul Howard, călătoreau în suita regelui, cei trei miniștri rămași la Londra, printre care și Edward, fratele la fel de puternic al lui Jane, erau fără excepție dușmani ai familiei Howard. Acuzațiile au venit la momentul oportun, dar ei nu au îndrăznit să-l informeze numaidecât pe rege. În cele din urmă, arhiepiscopul Cranmer i-a strecurat regelui la întoarcere o scrisoare atent formulată, care îl punea la curent cu acuzațiile grave aduse Catherinei.

În loc să se înfurie la aflarea acuzațiilor, Henric a fost mai întâi complet nedumerit. A spus că trebuie să fi fost vorba despre bârfele obișnuite ale unor femei invidioase sau despre o defăimare din partea forțelor

reformiste la adresa deloc iubitei regine catolice. Cu toate acestea, a poruncit să se investigheze zvonurile. John Lascelles și Mary Hall au fost interogați, iar în urma declarațiilor acestora a fost audiat virtuozul lăutei, Henry Manox. Acesta a declarat că „mai demult“ ar fi mângâiat „o dată locuri tainice și alte locuri de pe trupul reginei“. Dar pentru că nu-și dorea să fie în centrul investigațiilor, Manox l-a menționat și pe rivalul lui, care avusese mai mult succes, Francis Dereham. Tremurând tot, Dereham a mărturisit, după ce a fost torturat, că s-ar fi împerecheat cu regina „de mai multe ori, în jiletcă și pantaloni pe pat, cât și despuiați în pat“.[48]

Henric s-a consultat cu cei din Consiliul Coroanei, care i-au prezentat depozițiile lui Manox și Dereham. Abia atunci a explodat regele de furie. Abia atunci a conștientizat faptul că era bătrân, obez și din toate punctele de vedere respingător. Ea nu-l iubise niciodată. Ea jucase doar teatru. *Cu el! Regele!* Se prefăcuse dinaintea lui, acceptând în timpul acesta bijuteriile și prețioasele lui daruri, ambițioasa ei familie profitând în timpul acesta de privilegii și funcții.

Furios la culme, Henric a urlat să i se aducă sabia, ca s-o omoare pe impostoarea care îl trădase. A jurat că „desfătarea de care s-a bucurat în depravarea ei nu se va măsura cu chinurile pe care le va îndura când fi-va torturată“.[49] Pe urmă s-a prăbușit plângând în hohote. Și-a șters lacrimile de pe obrajii grași, tânguindu-se că fusese blestemat „cu asemenea soațe nepotrivite“ și acuzând Consiliul Coroanei „de noul lui necaz“.[50] Când i s-au uscat lacrimile, tinerețea sa dispăruse pentru totdeauna.

Catherine nu bănuia nimic din tot acest pericol ce se apropia amenințător. Când gărzile regelui au sosit să o aresteze, dansa în camera ei cu doamnele de onoare. Comandantul a spus că nu era acum „vreme de dănțuit“.[51] Pe 7 noiembrie, arhiepiscopul Cranmer a purtat o discuție cu regina, întâlnire pe care acesta a descris-o astfel: „Am găsit-o atât de necăjită și de abătută, cum nu-mi mai fusese dat să văd vreo altă ființă, încât ar fi muiat inima oricui“.[52] El s-a temut chiar că femeia va înnebuni.

Catherine a spus printre suspine că nu este vinovată de nici un delict. La început a vorbit despre „siluirea și violența“ lui Dereham, nimic din cele întâmplate neavând „consimțământul și libera ei voință“.[53] Pe urmă ea a mărturisit oarecum confuz că Dereham s-ar fi întins „pe patul ei în jiletcă și pantaloni, uneori chiar lângă ea în pat, uneori chiar gol, dar nu așa de gol încât să fi fost despuiat, căci nu purta niciodată ceva mai puțin decât jiletca și din câte îmi părea, decât chiar pantalonii, dar când spun gol, vreau să spun c-avea doar pantalonii lăsați în vine“.[54]

I-a trimis regelui un fel de depoziție, implorându-l să o ierte. „Eu, cea mai nenorocită supusă a Măriei Voastre și cea mai condamnabilă dintre femeile din lume, nevrednică a sfătui ceva pe prea venerabila Voastră Majestate,

mă pun la picioarele voastre cu cea mai umilă supunere și recunoaștere a vinei mele“. Apoi continua: „Numai din cauza lingușirilor și a vorbelor frumoase ale lui Manox, eu, care eram totuși o biată și naivă copilă, l-am lăsat adesea să mă atingă și să atingă cele mai tainice locuri ale trupului meu, lucru ce nu s-a căzut eu să i-l permit și nici el să mi-l ceară. Francis Dereham a putut și el, cu o desăvârșită artă a convingerii, să mă cucerească și să mă atragă în urâtele lui șarlatanii, întinzându-se mai întâi pe patul meu în jiletcă și pantaloni, apoi intrând în patul meu, până când, într-un sfârșit, gol lângă mine s-a întins, făcând cu mine ceea ce face un soț cu soața lui, o dată după alta, dar cât de des n-aș ști să spun.“[55]

Faptul că nu-i povestise regelui, înainte de încheierea căsătoriei, despre desfrânatul ei trecut a fost motivat de ea prin dorința arzătoare pe care o avusese de a-i fi pe plac Majestății Sale. „Am fost atât de orbită de dorința de slavă, încât nu am cântărit gravitatea faptelor mele și nici n-am avut decența de a le mărturisi. Astfel am tăinuit vina mea de-odinioară de Maiestatea Voastră, deși de-atunci încolo dorința mea cea mai arzătoare a fost să-i fiu Majestății Voastre în toate sinceră și credincioasă.“[56]

Regina a negat cu tărie că între ea și Dereham ar fi existat un contract de căsătorie secret, deși asta ar fi anulat căsătoria cu Henric și ar fi scutit-o, poate, de răzbunarea lui, deoarece într-o astfel de situație nu ar fi fost soțul ei de drept. Dar Dereham nu a putut fi în nici un fel descurajat în afirmația lui că ei își făcuseră o promisiune fermă de căsătorie, așa că nu dezonorase în nici un fel o copilă nevinovată. Dar pe Henric puțin îl interesau finețurile juridice ale acestei promisiuni de căsătorie, pe el îl interesa cel mai mult faptul că tocmai Dereham fusese adus de Catherine la curte și făcut secretarul ei. Dacă ea regreta atât de mult trecutu-i desfrânat, atunci de ce voia să-l aibă pe fostul amant mereu prin preajmă ca permanentă amintire a acelui trecut? Oare Dereham se strecurase în patul Catherinei și *după* căsătoria lor?

Până atunci, Catherine se făcuse vinovată – poate – de bigamie. Nici o lege nu cerea unei femei, care cocheta cu ideea poziției de regină, să-i mărturisească regelui viața ei sexuală de până atunci. Astfel, Catherine trebuie să se fi rugat cu fervoare ca escapadele ei cu Culpeper să rămână nedescoperite. Însă Dereham, încarcerat, a oferit la interogatoriu indiciul decisiv despre adulterul Catherinei. Într-un efort laș de a infirma suspiciunea că ar fi rămas amantul ei și după căsătoria cu regele, el a dezvăluit pe cine adorase cu adevărat regina: pe Thomas Culpeper.

Întrebată despre Culpeper, Catherine a dat vina pe lady Rochford. Ea ar fi aruncat-o în brațele lui și le-ar fi aranjat întâlniri tainice, pe care Catherine nu și le-ar fi dorit. La rândul ei, lady Rochford a spus că ar fi acționat doar la indicațiile reginei ei pentru înlesnirea întâlnirilor dintre cei doi. După tot ce

auzise și văzuse între ei, era destul de sigură „că regina și Culpeper au întreținut relații carnale“.[57]

În a treia zi de arest, lady Rochford și-a pierdut mințile. Toate informațiile despre infidela regină nu puteau fi scoase de la ea decât în puținele momente de luciditate pe care le mai avea. Poate că sentimentele de vinovăție o aduseseră în pragul nebuniei, la urma urmei, numeroasele minciuni pe care le spusese anterior despre soțul ei, George Boleyn, îl trimiseseră pe acesta la eșafod. Pe atunci, aceasta fusese răzbunarea ei pentru faptul că nu o dorise, că o ignorase când ea gemea în pat de dorință, iar el pleca de acasă, pentru că prefera să fie cu un bărbat. Părea o intrigă bine urzită a destinului faptul că acum urma să sfârșească și ea precum George. Ambasadorul spaniol scria: „Lady Rochford ar fi fost și ea trimisă în fața instanței și condamnată dacă în a treia zi de detenție nu și-ar fi pierdut mințile. Din când în când, devenea lucidă, iar regele […] își trimitea medicul personal la ea, căci voia să se facă din nou bine, pentru ca apoi, executând-o, să poată da prin ea un exemplu.“[58]

În timpul audierilor, Culpeper nu s-a abătut de la declarația lui că fusese victima inocentă a reginei și a poftelor ei nestăpânite. Catherine, a spus, ar fi poruncit întâlnirile secrete, ar fi trimis după el și „aproape că ar fi murit din dragoste pentru el“.[59] În cele din urmă, a mărturisit, totuși, că „ar fi intenționat să facă lucruri indecente cu regina, și regina, la rândul ei, ar fi intenționat să facă asemenea lucruri cu el“.[60] Aceasta a fost lovitura de grație pentru Catherine. Poate că Henric i-ar fi iertat viața desfrânată de dinainte să fie cu el, dar pentru că pângărise patul conjugal și pentru că îl expusese pericolului nașterii unui copil din flori, nu i-a putut oferi îndurare.

Dușmanii clanului Howard au făcut tot ce le-a stat în putință pentru a se folosi de acest moment favorabil. Au încercat să atragă în conspirație întregul clan, pentru a-l răsturna pe puternicul duce de Norfolk. Multe rude și mulți prieteni de-ai familiei Howard au fost închiși săptămâni, chiar luni de zile. Multă vreme în Turnul Londrei au fost aruncați atât de mulți membri din clanul Howard, încât a trebuit eliberat până și biroul administrativ pentru a ține acolo arestații.

Ducele de Norfolk, care ajutase două regine să urce pe tron alături de Henric, ambele acuzate de adulter, străbătea cu lacrimi în ochi coridoarele palatului, lamentându-se zgomotos de câtă suferință profundă îi provocase Majestății Sale, nepoata lui. I-a scris lui Henric o scrisoare lacrimogenă, în care îl implora pe acesta să nu abată vreo nenorocire asupra lui, care se arunca „la picioarele Majestății Voastre Regale“.[61] Catherine, pe care o numea a sa „nepoată perfidă, necredincioasă“, ar fi trebuit arsă de vie pe rug.[62]

Strategia lui a avut succes, pentru că și-a păstrat libertatea, în vreme ce toți membrii Casei Howard, care avuseseră chiar și cea mai mică legătură cu aventura amoroasă, au ajuns în temniță. Chiar și bătrâna ducesă văduvă a ajuns, protestând vocal, în închisoare, unde, la început, cea mai urâtă temere a ei fusese că regele ar fi putut-o alunga pe Catherine, care ar fi ajuns din nou în dormitorul ei comun, unde ar fi provocat iar numai necazuri. A fost șocată când toți prizonierii din clanul Howard au fost judecați, găsiți vinovați de trădare, condamnați la închisoare pe viață și le-au fost confiscate toate bunurile.

Pe parcursul lunilor ce au urmat, însă, condamnații au fost eliberați pe rând, recăpătându-și chiar și bunurile. Rudele care avuseseră norocul să scape din închisoare și-au îmbrăcat veșmintele prețioase și au ieșit fără preget în public, pentru a demonstra că destinul Catherinei nu îi afectase câtuși de puțin. Ambasadorul francez îi-a declarat regelui său că acest comportament ar fi fost „un obicei de-al locului, care ar trebui să demonstreze că ei nu sunt părtași la infracțiunile rubedeniilor lor“.[63]

Catherine a rămas trei luni în arest în Syon House de lângă Londra, dar evident că nu a înțeles ce se petrecea. Și-a recăpătat buna dispoziție, „chefuind veselă, până când a devenit mai dolofană și mai drăgălașă ca oricând“.[64] Petrecea ore în șir dinaintea oglinzii, aranjându-și bijuteriile.

Dereham și Culpeper au fost declarați vinovați, primind pedeapsa maximă pentru înaltă trădare, însă Culpeper, grație prietenilor săi influenți de la curte, a reușit să-și transforme sentința într-o milostivă decapitare. Și astfel, amantul cu care Catherine avusese relații intime înainte de căsătorie a fost pedepsit mai aspru decât acela cu care ea fusese infidelă în timpul căsniciei. Pe 10 decembrie 1541, sentințele au fost duse la îndeplinire. Dereham îi răpise reginei castitatea. Pentru asta, el a fost spânzurat, apoi a fost dat jos, încă în viață, și a fost castrat. Organele sale genitale au fost arse dinaintea ochilor lui. Apoi – încă în viață fiind, a fost eviscerat și abia după aceea, decapitat. Capetele lui Dereham și Culpeper au fost înfipte în țepe și expuse lângă Turnul Londrei, unde au fost lăsate până au putrezit. Membrele tăiate ale lui Dereham au fost atârnate de alte clădiri.

După audiere, Manox parcă dispăruse de pe fața pământului. Arhivele dinastiei Tudorilor nu menționează nici o pedeapsă bănească și nici vreuna cu temnița ori cu moartea. Poate că a fugit din Anglia sau a dus o viață liniștită alături de o femeie care nu avea să devină niciodată regină.

Drept consecință, s-a adăugat o nouă clauză legii: dacă regele își oferă afecțiunea unei femei, pe care „o consideră o fecioară castă și pură“, deși există dovezi ale contrariului, și dacă această doamnă „se unește cu Majestatea Sa“ fără a-i aduce la cunoștință dinainte despre „viața ei desfrânată“, atunci „un astfel de comportament va fi considerat înaltă trădare și va fi pedepsit“.[65]

Majoritatea măsurilor împotriva soțiilor infidele erau luate în mare taină, ca să nu iasă nici un detaliu la lumină. Însă la procesul împotriva Catherinei, Henric i-a invitat pe toți diplomații acreditați la Londra. Ambasadorul francez îi scria lui Francisc I: „Mulți au considerat inedit faptul că el a făcut publice niște detalii atât de dezgustătoare, dar acestea ar fi trebuit să ducă la evitarea eventualelor reproșuri ulterioare că femeile ar fi fost condamnate pe nedrept“.[66] Căci și femeile trebuiau să moară pentru înaltă trădare. Pe 11 februarie 1542, au fost semnate osândirile la moarte pentru Catherine și lady Rochford. După scurta ei viață trăită necugetat, Catherine a cugetat mult la moartea ei. A implorat să se aducă butucul în celula din Turn, motivând că ar vrea să exerseze așezarea corectă a capului, astfel încât să nu se simtă stingherită în dimineața execuției. În acea perioadă a muri bine era mai important decât a trăi bine, căci aceasta era ultima impresie pe care o lăsau în urmă. Și astfel, Catherine a murit cu o demnitate pe care nu o avusese niciodată în viață.

Clanul Howard și pizmașii lui dușmani o sacrificaseră pe Catherine pe altarul ambițiilor lor nechibzuite. Ea fusese condusă la acel altar ca un animal biblic de sacrificiu împodobit cu flori, un altar pe care, puțin mai apoi, viața ei și-a găsit sfârșitul prin căderea fulgerătoare a unui tăiș strălucitor de oțel.

Capitolul 4. Secolul al XVII-lea – Evadarea din colivia de aur

Privirea o ocheadă-atrage, a unor ochi oftând,
Suspinul e dorință, dorința e cuvânt, cuvântul un răvaș –
Apoi doar Domnul știe de-aici ce poate naște,
Amorul când doi oameni îi leagă de un lanț,
Poate: infame randevuuri, sărmani încornorați,
Răpiri, zdrobite juruințe și – capete.

BYRON (1818)

Monarhii din secolul al XVII-lea nu s-au purtat atât de brutal cu infidelele lor soții precum Henric; soția unui prinț nu-și pierdea capul la propriu din cauza unui bărbat chipeș. Multe ar fi renunțat bucuroase la jugul unei căsnicii nefericite, dar asta era posibil aproape doar prin moartea soțului. Un divorț sau o anulare a căsătoriei însemna, poate, o fericită libertate, dar posibilă doar cu prețul umilinței. Unele dintre ele visau să evadeze, să fugă, pur și simplu, de toate.

Franțuzoaica asta antipatică

În vara lui 1666, prințesa Maria Francesca Elisabeta de Savoia, în vârstă de 18 ani, a sosit cu suita ei în portul din Lisabona. Urma să se mărite cu regele Alfonso al VI-lea al Portugaliei, iar perspectiva îmbucurătoare că va deveni regină o făcuse surdă la toate zvonurile conform cărora viitorul ei soț ar fi fost gras, impotent și înapoiat mintal. Unii oameni sunt pur și simplu invidioși, își spunea ea. Era adevărat că regele fusese lovit la vârsta de trei ani de o febră severă, din cauza căreia fusese aproape să moară și care îl lăsase ușor paralizat pe partea dreaptă. Era adevărat că tutorii lui renunțaseră disperați să-l învețe numai și numai să stea liniștit. Încercase cu adevărat să doboare o cometă de pe cer, iar distracția lui preferată era să călărească pe străzi alături de sălbaticii lui prieteni și să-i doboare pe trecători. Însă majoritatea regilor aveau câte o slăbiciune, iar la 23 de ani, nu avea, totuși, cum să fie chiar atât de rău.

Când numeroase persoane înveșmântate în haine strălucitoare de mătase au urcat pe vapor pentru a-și întâmpina noua regină, Maria Francesca s-a uitat zadarnic împrejur după soțul ei. Regele Alfonso se ascundea în castel. Nu voia să se însoare și s-a mai înmuiat abia când i-a fost clar că, dacă nu ar fi făcut-o, pe tron ar fi urcat fratele lui mai mic, Pedro. Pedro, care arăta bine, era inteligent și iubit de toți. Pedro, pe care portughezii l-ar fi preferat ca rege. Alfonso ar fi făcut orice ca Pedro să nu devină rege, chiar dacă asta ar fi însemnat pentru el, impotent fără nici o speranță, să se însoare cu o prințesă.

Regele se străduise să combată zvonul impotenței, înconjurându-se de cele mai depravate prostituate, pe care le răsplătea generos pentru a răspândi istorioare despre aventurile lui sexuale. A găsit chiar și o copilă care îi semăna și pe care a prezentat-o drept fiica lui nelegitimă, luând-o cu el la recepții. Și mama copilei trebuia să fie prezentă și să-i arunce regelui priviri drăgăstoase, cărora el le răspundea înfocat. Tatăl copilului se pare că era vărul ei.

În ciuda tuturor încercărilor de a menține aceastăimagine a bărbăției, Alfonso se afla, așadar, cu spatele la zid. Dacă rămânea holtei, zvonurile despre infirmitatea lui ar fi continuat, însă fără a putea fi dovedite vreodată. Acum era doar o chestiune de timp până când întreaga lume ar fi avut o certitudine.

Maria Francesca Elisabeta așteptase deja destul, când miniștrii consternați ai lui Alfonso l-au putut, în sfârșit, convinge să se lase transportat cu o barcă până la mireasa lui. Pentru ea a fost de ajuns o privire pentru a da crezare tuturor zvonurilor despre viitorul ei soț. Acesta era atât de gras, încât părea un butoi uriaș pe două picioare de porc. Era prea leneș pentru a se da jos din pat ca să mănânce, așa că poruncea să i se servească în pat copioasele mese. Pentru rugăciunea de dimineață, le permitea preoților să țină slujba în dormitorul lui, atenționându-i însă să nu cumva să-l trezească.

Lui Alfonso îi era atât de teamă să nu răcească, încât nu ieșea din casă fără să îmbrace șase sau șapte haine una peste alta, care pe deasupra nici nu se potriveau între ele câtuși de puțin. Pe cap își punea trei sau patru pălării una peste alta. Când acest prim exemplu de măreție regală i-a fost prezentat minunatei sale mirese, el s-a strâmbat – mulți au numit asta rânjet, alții, grimasă – și apoi a plecat. Noua regină se uita în continuare la matahala diformă care urma să-i fie soț, pe măsură ce aceasta se îndepărta, când privirea i-a căzut pe fratele chipeș și suplu al regelui, care a făcut o reverență în fața ei. În lunile ce au urmat trebuie să fi fost o ușurare pentru ea că dezgustătorul ei soț nu a atins-o nici măcar o dată. După ce Maria Francesca s-a acomodat în noul palat regal, ea și cumnatul ei au devenit buni prieteni – poate chiar prea buni prieteni, după părerea unora.

Cum căsătoria cu Alfonso nu s-a consumat niciodată, prințul Pedro și regina știau că putea fi anulată, ceea ce le-ar fi înlesnit o căsătorie, cu condiția unei dispense papale. Dacă, pe deasupra, Alfonso ar fi fost plasat în arest la domiciliu din cauza incapacității mintale, pentru ei, calea către tronul Portugaliei ar fi fost liberă. Cu acest țel în minte, cei doi au coagulat la curte un fel de grup de interese – sau de partid anti-Alfonso – în care au atras tot mai mulți curteni influenți. Asta nu a fost foarte greu de realizat, Alfonso fiind la fel de incapabil ca rege, pe cât era ca soț; le lăsase brutalilor lui favoriți mână liberă, astfel încât țara căzuse curând pradă anarhiei. Membrii nobilimii susțineau o alianță între regină și prințul Pedro, deoarece au înțeles imediat ce avantaje politice ar fi avut de pe urma ei. La curtea portugheză, nimănui nu i-a trecut prin minte să o acuze pe regină în mod vădit de infidelitate sau să o condamne cumva din acest motiv.

În ciuda impotenței sale, Alfonso avea un interes viu pentru tot ce ținea de sex. Astfel, el angaja adesea prostituate talentate, care se urcau în patul lui și îl stimulau cum puteau mai bine. După ce se sătura, își invita prietenii, care asistaseră la scenă, să urce în pat și să continue treaba de unde o lăsase el. Regele nu putea ajunge la orgasm, dar îl excita să-i privească pe alții făcând-o.

Pe Maria o interesau prea puțin escapadele jalnice ale soțului ei. Ce o neliniștea era gândul că el avea evident de gând să facă același lucru cu ea – voia să se joace cu ea, după care să abandoneze jocul în favoarea prietenilor lui, care să o lase pe regină gravidă. Astfel, toate problemele lui ar fi fost rezolvate: el ar fi rămas rege, un rege potent, un rege bărbat, iar pe Pedro, fratele pe care îl ura, l-ar fi pus la punct pentru totdeauna.

La începutul lui aprilie 1667, Alfonso a forțat-o de-a dreptul pe soția lui, Maria Francesca, să vină seara târziu în camera lui, pentru a le face o vizită lui și celor trei prieteni libidinoși care erau cu el. Protocolul curții prevedea că un rege care voia să se culce cu soția lui trebuia să o viziteze în camera ei, unde câteva dintre doamnele ei de onoare ar fi fost întotdeauna în preajmă. Niciodată nu-l vizita regina pe rege. Maria Francesca a bănuit ce planuri avea el, așa că l-a refuzat politicos. Roșu de furie, Alfonso a pus mâna pe sabie și a jurat că o va face bucăți în patul ei sau că va porunci să fie târâtă în patul lui de patru dintre șambelani, dacă nu venea din proprie voință în 24 de ore.

În fața unor astfel de amenințări, Maria Francesca nu putea fi niciodată sigură că nu va fi târâtă în dormitorul regelui și violată. Pe 22 noiembrie 1667, Maria s-a săturat și s-a refugiat într-o mănăstire, transmițându-i lui Alfonso că ea considera căsătoria lor inexistentă, deoarece nu se consumase încă nici după 16 luni. Regele nici nu a citit bine scrisoarea, că a și dat fuga la mănăstire ca să o ia de acolo pe regină. Cum porțile au rămas ferecate, în ciuda bătăilor sale puternice, a cerut să fie sparte cu topoarele. Exact în acel moment a sosit prințul Pedro cu o suită numeroasă de bărbați înarmați, jurând să o apere pe regină. Regele înfrânt a plecat acasă.

Cele mai rele coșmaruri ale lui Alfonso se adeveriseră. La întoarcerea în castel, a fost arestat, mărturisindu-și impotența în cadrul unui interogatoriu. Episcopul de Lisabona a anulat căsătoria.

Când regina a cerut în scris permisiunea Consiliului Coroanei să se întoarcă în Franța, luând cu ea zestrea cu care venise ca mireasă, nobilii au venit la porțile mănăstirii, fiecare cu pălăria în mână și lacrimi în ochi, și au implorat-o să nu părăsească regatul. În plus, îi cheltuiseră deja dota. Așa cum Maria Francesca se așteptase, nobilii i-au făcut bucuroși propunerea să se mărite cu Pedro și să rămână astfel regina lor. Toți o admirau pentru cât de abil îl abordase pe prostănacul ei soț. Portugalia avea nevoie de o astfel de regină. Consiliul Coroanei a mers apoi la Pedro și l-a întrebat politicos dacă nu ar dori, spre binele națiunii, să o ia de soție pe Maria Francesca. Prințul a încuviințat galant.

Prințul Pedro a devenit regent pentru fratele lui, care a trăit în arest în diverse castele. Când Alfonso a aflat că îi fusese anulată căsătoria și că mireasa lui era acum a lui Pedro, a spus: „Asta este. Sunt sigur că fratelui meu îi va părea curând la fel de rău cum mi-a părut mie odinioară că s-a cuplat cu franțuzoaica asta antipatică.“[1]

Maria Francesca primise bărbatul pe care și-l dorise, a rămas suverana Portugaliei, iar la nouă luni după nuntă, a adus pe lume o fetiță. Cu toate acestea, în ciuda bucuriei produse de această a doua căsătorie, ea nu l-a iertat niciodată pe primul ei soț, neprecupețind nici o ocazie pentru a-l înjosi: „După ce se îmbăta, ca de obicei“, îi scria ea surorii ei, „cădea cu capul în jos într-un jgheab cu apă. Cu siguranță s-ar fi înecat dacă nu l-ar fi scos numaidecât cineva de acolo. Trăiește ca o jivină, dar trăiește, și asta este de ajuns pentru a ne ține la mila și a ne expune ostilității dușmanilor noștri.“[2]

Nimeni nu a încercat vreodată să-l otrăvească pe Alfonso, însă Pedro s-a asigurat că acesta primește cât alcool vrea, în speranța că Alfonso va bea până va muri. Într-o zi, însă, Alfonso a renunțat la alcool, lucru care a îngrijorat foarte tare guvernul portughez. Emisarul de Savoia scria că gardienii iezuiți ai lui Alfonso ar fi vorbit „cu regret vădit“ despre starea lui tot mai bună de sănătate.[3]

În cele din urmă, nu alcoolul, ci mâncarea i-a adus moartea. Cum nu mai avea nimic de făcut acum, s-a îngrășat din ce în ce mai mult cu fiecare zi. Abia se mai putea da jos din pat și aproape că nu mai încăpea pe ușă. Se spune că îi era atât de greu să meargă, încât se întindea uneori pe podea, poruncindu-le slugilor să-l rostogolească de-a lungul coridorului. După 15 ani de arest la domiciliu, Alfonso a murit, în cele din urmă, în 1683 în urma unui accident vascular cerebral. Avea 40 de ani. După moartea lui, Pedro a fost numit oficial regele Pedro al II-lea.

Portughezii erau foarte mândri că Alfonso trăise atât de mult după ce fusese forțat să renunțe la domnie. La urma urmei, ar fi putut să fugă, să-i adune în jurul său pe vechii prieteni și să aducă mari pagube regatului. „Dacă așa ceva s-ar fi petrecut în Spania“, i-a spus, cu satisfacție, un iezuit trimisului din Savoia, „regele nu ar fi trăit atât de mult. Dar aici, noi suntem buni creștini.“[4]

Dacă veți muri, de mâna mea veți muri

Singura soție de domnitor care a reușit să scape de temnița căsniciei fără binecuvântarea văduviei subite sau a unei anulări a fost Marguerite Louise d’Orléans, o verișoară de-a lui Ludovic al XIV-lea. Ea a fost măritată în 1661, la 16 ani, printr-o reprezentantă, cu ducele Cosimo de Medici, fiul lui Ferdinand al II-lea, Mare Duce de Toscana, și urmașul la tron al acestuia.

Mireasa era firavă și sensibilă, binecuvântată cu ochi turcoaz strălucitori și bucle castanii. La începutul negocierilor în vederea căsătoriei, cu trei ani în urmă, viitorul mire fusese deosebit de încântat de portretul ei, așa cum și ea fusese impresionată de portretul lui. Însă până la semnarea contractului de căsătorie, Marguerite se îndrăgostise nebunește de vărul ei, Carol de Lorena. Avea doar 18 ani, un soldat îndrăzneț, fascinat de mirosul irezistibil al prafului de pușcă, ce cucerise saloanele de la Versailles. Petrecuse ceva timp și în închisoare și se putea lăuda cu faptul că venea direct dintr-o temniță spaniolă. Carol avea sânge regal, așa că ar fi fost extrem de potrivit ca soț pentru o prințesă franțuzoaică.

Însă Ludovic al XIV-lea semnase deja contractul cu toscanul. Dacă și-ar fi încălcat cuvântul, demnitatea sa de rege ar fi avut de suferit, așa că și-a obligat verișoara să respecte angajamentul făcut. Marguerite se născuse, însă, cu un temperament efervescent și greu de controlat, o caracteristică ce nu se potrivea prea bine cu statutul ei regal. Încă din copilărie avusese probleme cu disciplina. Se spune că o dată, când i s-ar fi interzis să călărească, ea s-ar fi dus la grajd și ar fi doborât ușa, l-ar fi înjurat pe bietul rândaș, ar fi luat o șa și ar fi aruncat-o singură pe cal. La fel de recalcitrant a reacționat și în cazul căsătoriei. Când viitorul ei soț i-a trimis un inel de logodnă deosebit de prețios, Marguerite și-a arătat disprețul pentru această alianță dăruind bijuteria uneia dintre doamnele ei de onoare.

Drept răzbunare, prințesa a plecat într-o călătorie. În câteva orașe, a rămas mai mult decât fusese programat, dând astfel peste cap toate pregătirile făcute pe traseu și pentru primirea din Toscana. Când a ajuns, în sfârșit, să-și întâlnească mirele, și-a dorit, probabil, să mai fi zăbovit un pic pe drum. În locul prințului atrăgător pe care-l văzuse în portret, înaintea ei stătea un bărbat cu ochi bulbucați. Avea o bărbie proeminentă, buze cărnoase, moi, și urechi mari și deformate, care ieșeau în evidență dintre buclele lungi. Acest cap respingător trona pe un corp îndesat.

Însă aspectul lui exterior nu era la fel de rău precum firea, pe care episcopul de Marsilia o descria ca fiind „melancolică și întunecată“.[5] Își petrecea mare parte din zi în genunchi în fața altarului, în rugăciune. Tânăra lui soție, în schimb, după spusele trimisului Republicii Lucca, era „întruchiparea perfectă a unei domnițe, căreia nimic nu-i plăcea mai mult decât să cânte, să danseze și să petreacă“. „Prințul este melancolic“, scria nunțiul papal, „prințesa prețuiește râsul și veselia.“[6] Toată lumea părea să fie de acord că cei doi erau extrem de diferiți ca fire și ca educație.

Marguerite a aruncat o privire scurtă, dezaprobatoare, la splendoarea degradată a Florenței. Întrebată dacă îi place noua ei țară, ea a răspuns, încă neimpresionată, că ar fi preferat să se întoarcă în Franța. Cosimo s-a străduit din răsputeri, a organizat baluri grandioase, serbări somptuoase, reprezentații de balet și teatru, pentru a-și distra soția, însă ea spunea tăios că nimic nu se putea compara cu strălucirea curții de la Versailles.

Prințesa a considerat mediocre nu doar distracțiile oferite de soțului ei, ci și prestațiile sexuale ale acestuia. O lună întreagă după nuntă, „prințul și-a îndeplinit numai de trei ori îndatoririle conjugale față de ea“, a trebuit să recunoască episcopul florentin într-o scrisoare adresată ministrului francez Nicolas Fouquet. „În celelalte seri, a trimis un mesager în camera ei pentru a-i spune că nu avea nevoie de serviciile ei în seara aceea. Doamnele ei de onoare franțuzoaice s-au arătat uluite de această atitudine a regelui.“ Sora miresei spunea: „Această expresie a lipsei de dorință a stârnit-o împotriva lui, devenind pretextul unor certuri amare “.[7]

Poate că așa înțelegea Marguerite să se răzbune pentru lipsa de pasiune a lui Cosimo sau pentru faptul că fusese nevoită să se mărite cu el împotriva voinței sale, în orice caz, ea a început să arunce cu banii în stânga și în dreapta. I-a poruncit bucătarului să-i pregătească doar cea mai bună carne, bucătăria cheltuind pentru mesele ei dintr-o zi mai mulți bani decât pe mesele Marelui Duce în zece zile. Când un negustor i-a adus pentru prezentare zeci de baloturi de stofe prețioase, ea le-a cumpărat pe toate și i-a trimis factura socrului ei. Negustorul a părăsit bucuros palatul cu mâinile goale, dar s-a întâlnit din întâmplare cu Marele Duce, căruia nu a mai contenit să-i mulțumească pentru generozitatea sa.

Drept reacție la fastul și la proasta dispoziție ale Margueritei, Marele Duce Ferdinand le-a trimis pe toate doamnele ei de onoare franțuzoaice înapoi acasă. Marguerite l-a făcut să plătească scump pentru asta, dându-le acestora câteva dintre cele mai prețioase piese din bijuteriile coroanei toscane pentru a le duce clandestin în Franța. Toscanii au reușit cu mare greutate să le recupereze.

Când o membră a familiei ducale voia să părăsească palatul, protocolul curții cerea ca aceasta să solicite mai întâi permisiunea soțului ei, apoi să poruncească pregătirea echipajului cu escorta călare aferentă și, în cele din urmă, să urce în caleașcă împreună cu doamnele de onoare. Marguerite însă venea și pleca după cum poftea, ieșea pur și simplu pe ușă și dispărea ore în șir. Socrul ei a pus să fie ferecate ușile apartamentului ei, precum și porțile de ieșire ale parcului, strecurând spioni în rândul slugilor. Ea avea voie să-și părăsească închisoarea doar pentru două activități – pentru a merge la plimbare pe terenul de la marginea Florenței și pentru a participa la evenimentele de la curte, unde prezența ei era necesară.

Marguerite se folosea de aceste ocazii pentru a-și jigni soțul. Astfel, ea declara cu voce tare că acesta nu era doar un moștenitor al tronului groaznic, dar că nici măcar de rândaș la grajduri nu ar fi fost bun, iar ea ar fi preferat să ardă fără el în focurile iadului decât să se răsfețe în luxul și bogăția raiului cu el. Drept pedeapsă, Marele Duce a trimis-o într-un îndepărtat castel de vânătoare din mijlocul unui ținut mlăștinos, cu 14 soldați și șase cavaleri drept însoțitori. Aceștia aveau sarcina să nu o scape din ochi, ca nu cumva să fugă. Însă Marguerite a fugit atât de repede și de

departe și pentru atâtea ore, încât soldații s-au întors la castel gâfâind osteniți și chircindu-se de durere.

Când s-a îmbolnăvit de malarie, ea a considerat asta o dovadă a faptului că suveranii toscani încercaseră să o ucidă. Cu toate acestea, a spus tare și răspicat că ar fi preferat să moară decât să se întoarcă la soțul ei. Ludovic al XIV-lea i-a cerut papei să o amenințe pe Marguerite cu excomunicarea dacă nu-și bagă mințile în cap. Pontiful i-a trimis, într-adevăr, o scrisoare aspră, căreia ea i-a răspuns cu asigurarea că nu se teme de infern pentru că trăia deja în el.

Este aproape o minune că, în nouă ani de căsnicie, Marguerite a adus pe lume trei copii. Fiecare sarcină a înfuriat-o și de fiecare dată a încercat să-și provoace avortul prin plimbări periculoase călare. Când i s-a interzis accesul la grajduri, a început să mărșăluiască prin parc ore în șir. Când i s-a interzis și acest lucru, ea a decis să se înfometeze până la moarte. A eșuat în încercarea ei pentru că foamea i-a fost, totuși, mai mare decât sumbra hotărâre.

Ducelui Cosimo nu-i plăceau deloc vizitele dese ale lui Carol de Lorena la Florența. De-a lungul anilor, ducesa avusese mai mulți amanți de condiție inferioară, ba chiar se spune că ar fi adus în patul ei „tineri țigani viguroși". Când era vorba de bărbați de rând, ducele închidea ochii, dar la un moment dat, el a găsit o scrisoare sugestivă de la Carol de Lorena, fiind revoltat de infidelitatea soției lui cu un rival de aceeași condiție cu el.

În 1672, Marguerite devenise deja Mare Ducesă deToscana și se săturase până peste cap. Dintr-un oraș toscan în care se afla în vizită, i-a trimis vorbă soțului ei că nu intenționa să se mai întoarcă vreodată la el. Ludovic al XIV-lea i-a dat de știre că o continuare a căsniciei nu ar fi avut sens, din moment ce atât ea, cât și Marele Duce fuseseră de cel puțin 50 de ori infideli. Ea și-a abandonat cei trei copii, intenționând să se întoarcă la Paris și să-și regăsească bucuria de a trăi. Însă Ludovic al XIV-lea nu a vrut-o la curtea lui, fiind dovada vie a unei umilitoare decizii greșite luate de un francez la curtea toscană. Iar toscanii voiau neapărat ca ea să trăiască în Toscana ca arhiducesă toscană și nu ca dovadă a unei umilitoare decizii greșite luate de un toscan la curtea franceză. Așadar, Ludovic i-a transmis că pentru o prințesă franțuzoaică ce își părăsește soțul pentru a se întoarce în Franța, acolo ar exista o singură casă: Bastilia.

Până la urmă, însă, îndărătnica Marguerite a făcut cum a vrut ea, dând dovadă de o imensă putere a voinței. În 1675, Ludovic al XIV-lea și Marele Duce Cosimo al III-lea au renunțat la luptă și i-au permis întoarcerea în Franța, cu condiția să se stabilească la o mănăstire liniștită din Paris, departe de Versailles. Însă Marguerite nu era genul de femeie pe care să o încânte viața contemplativă de la mănăstire. Așa că intra și ieșea din lăcaș după cum poftea. Participa la serbările de la curte, la care, râzând în hohote, îl lua în zeflemea pe soțul ei și întreaga Toscană. Ducea un trai costisitor, așteptându-se ca soțul ei să plătească pentru asta. Iar dintre

slugi, grăjdari și chiar dintre jonglerii și prezicătorii rătăcitori, îi alegea pe cei care-i plăceau și îi aducea în patul ei.

Într-una dintre, probabil, cele mai malițioase scrisori scrise vreodată, Cosimo mărturisea înfuriat că „nu trece oră din zi fără să tânjesc după moartea voastră și să sper că veți fi spânzurată. Ce mă doare cel mai tare este gândul că suntem amândoi sortiți iadului și că mă așteaptă chinul întâlnirii cu dumneavoastre chiar și acolo… Jur pe ceea ce urăsc cel mai mult, adică pe dumneavoastră, că voi face un pact cu Satana pentru a vă mânia și a scăpa de nebunia voastră. Mi-a ajuns cuțitul la os și mă voi gândi la cea mai mare extravaganță cu putință pentru a vă nenoroci viața […] Dacă credeți că m-ați putea convinge să mă întorc la dumneavoastră, asta nu se va întâmpla niciodată. Dacă o fi să mă întorc eu la dumneavoastră, grijă mare! Căci dacă veți muri, de mâna mea veți muri.“[8]

Când în mănăstirea în care se afla a sosit o nouă stareță mai strictă, care i-a interzis să iasă și să intre când poftește, Marguerite s-a făcut foc și pară. Se spune că slugile au văzut-o pe Marguerite cu un topor într-o mână și un pistol în cealaltă, alergând-o pe stareță prin mănăstire și amenințând-o în gura mare că o va ucide.

Până la urmă, Ludovic, destul de disperat, a alungat-o pe verișoara lui de la Versailles. Desigur că asta nu a împiedicat-o pe Marguerite să împroaște otravă asupra familiei Medici și a toscanilor până la moartea sa, în 1721, la vârsta de 76 de ani. A fost una dintre puținele prințese care au scăpat de o căsnicie nefericită. Acest lucru i-a reușit numai prin mult curaj și răutate, care în prezent ne pare de-a dreptul psihotică.

Pentru prințesele cu o fire mai delicată decât cea a Margueritei Louise, legăturile matrimoniale au fost mai greu de rupt. Multe nu au încercat niciodată acest lucru, căutând să fie cât de cât fericite prin copii și să-și găsească pacea prin rugăciune. Altele au vrut să scape, dar au plătit foarte scump pentru asta.

Prințesa de Ahlden

Shakespeare spunea că „cel mai bun moment pentru a cuceri o femeie este când e certată cu soțul ei“.

După șase ani chinuitori de căsnicie, prințesa moștenitoare Sofia Dorothea de Celle s-a certat la cuțite cu soțul ei, prințul moștenitor Georg Ludwig de Hanovra, și era mai mult decât pregătită pentru a se lăsa cucerită din nou.

Astfel, pe 1 martie 1688, prințul Philipp-Christoph, conte de Königsmarck, i-a cucerit inima Sofiei când a pășit în sala de bal a reședinței ducale Leineschloss. Fiul de 26 de ani al unui ofițer suedez participase deja la mai multe campanii militare până în seara aceea în care a făcut o reverență adâncă dinaintea prințesei, amintindu-i cu un zâmbet cuceritor de

vremurile în care cei doi crescuseră împreună la curtea mai mică din Celle a tatălui ei.

Tatăl lui Königsmarck îl trimisese pe fiul lui la vârsta de 16 ani la Celle, pentru a urma o carieră militară. Philipp flirtase cu drăgălașa prințesă, chiar dacă aceasta avea pe atunci doar zece ani, o trăsese cu sania prin zăpadă, își scrijeliseră amândoi numele pe tocurile uzate ale ferestrelor, adăugând dedesubt: „Nu mă uita“. Dar el fusese nevoit să plece curând și la alte curți pentru a-și desăvârși pregătirea, iar în anii ce au urmat văzuse curțile domnești și câmpurile de luptă ale Europei, clădindu-și în acest timp un renume de aventurier, soldat neînfricat și crai irezistibil.

Acum, când se afla din nou în fața ei, Înălțimea Sa nu a răspuns. Poate că ea și-a amintit de vremurile lipsite de griji dinaintea fatidicei căsătorii, în orice caz a trebuit să-și înghită lacrimile și să-și înăbușe cu greu un suspin, lipindu-și palma de piept.

Ițele destinului Sofiei Dorothea fuseseră împletite cu mult înainte de nașterea ei. Tatăl ei, ducele Georg Wilhelm de Braunschweig-Lüneburg-Celle, inițial moștenitor al tronului Hanovrei, a fost revoltat de mireasa care fusese aleasă pentru el. Prințesa Sofia von der Pfalz, fiică a regelui Frederic von der Pfalz, era o intelectuală fără simțul umorului, dedicată în totalitate filosofiei. Chipul ei cu trăsături perfecte, însă bărbătești, și vocea ei stridentă, agasantă, l-au băgat în sperieți pe Georg Wilhelm. Atacat din toate părțile, nefericitul, dar deja logoditul mire a decis, în 1658, să cedeze eligibilitatea pentru Hanovra fratelui său mai mic, Ernst August – cu condiția ca acesta să accepte să se însoare el cu mireasa hărăzită lui. Ambițiosul frate a acceptat acest lucru cu plăcere, cu condiția ca Georg Wilhelm să-l asigure că nu se va însura niciodată, urmând să-și petreacă tot restul vieții *in coelibatu*. În felul acesta, Ernst August a vrut să se asigure că fratele lui nu va avea descendenți care să-i facă greutăți imprevizibile în succesiunea ducatului.

Din afară, prințesa Sofia a părut să accepte cu indiferență faptul că este pasată ca un lucru nedorit de la un mire la altul. Însă furia unei femei respinse nu are limite și, în realitate, prințesa, care în plus mai era și îndrăgostită de Georg Wilhelm, s-a simțit foarte disprețuită.

În schimbul importantului regat al Hanovrei, Georg Wilhelm s-a mulțumit cu micuțul Celle. La început i-a fost suficient să se distreze la carnavalul anual de la Veneția cu prostituatele de acolo. În 1665, însă, el s-a îndrăgostit iremediabil de Eléonore Desmiers d'Olbreuse, o hughenotă săracă, însă incredibil de frumoasă, cu bucle negre și zâmbet suav, care purta dantele și panglici roz, fiind exact opusul Sofiei. Pentru a-și ține promisiunea, Georg a încheiat cu ea o căsătorie morganatică, o legătură neconformă cu normele sociale, dar recunoscută de Biserică, urmașii nefiind nici recunoscuți ca legitimi, nici îndreptățiți la moștenire.

Ducesa Sofia nu avea pentru această franțuzoaică decât cel mai profund dispreț. O ura pe Eléonore, femeia care i-l răpise pe Georg, pe care o

descria batjocoritor drept „târfă“.[9] În 1666, după nașterea Sofiei Dorothea, Eléonore și-a făcut griji pentru viitorul ei, insistând asupra unei căsătorii oficiale și pentru recunoașterea copilului ca legitim. În 1676, Ernst August și Sofia, care își consolidaseră poziția în Leineschloss și care erau în plus și mândrii părinți ai mai multor băieți sănătoși, au considerat că o singură fată amărâtă nu reprezenta pentru ei o amenințare, așa că au încuviințat ca Eléonore să devină soția în fața legii a lui Georg Wilhelm, iar fiica lor să fie considerată legitimă, Sofia Dorothea devenind astfel cea mai bogată moștenitoare a Sfântului Imperiu Roman de Nație Germană.

E drept că, pentru a nu pierde controlul asupra lucrurilor în Celle, cuplul suveran din Hanovra a plătit un spion de rang înalt care trebuia să-i țină la curent cu toate evenimentele. Andreas Gottlieb Freiherr von Bernstorff, prim-ministru de Celle, a devenit confidentul cel mai apropiat al lui Georg Wilhelm. Bernstorff, inteligent, agil și un trădător, l-a convins pe duce să-i urmeze sfatul, în timp ce primea totodată mită generoasă din Hanovra.

Sofia Dorothea a crescut, devenind o fată frumoasă și cochetă. Avea păr des, negru, ochi negri și un ten alb fără cusur. Era foarte mândră de picioarele și mâinile ei micuțe, avea un corp minunat și mișcări pline de grație. Era educată, cânta foarte bine la clavecin și cu vocea și dansa cu plăcere, știind totodată să brodeze superb. Copil singur la părinți, era răsfățată și admirată, dând constant frâu liber capriciilor.

S-a discutat despre o eventuală legătură matrimonială între Sofia Dorothea și moștenitorul tronului danez, dar simplul gând că fiica rivalei ei ar fi putut deveni într-o zi regină i-a înghețat ducesei Sofia sângele albastru în vine. A determinat-o pe regina daneză, cu care legase prietenie, să împiedice acest lucru. La urma urmei, a spus ea, ar fi fost un scandal dacă această bastardă s-ar fi căsătorit cu fiul unui rege.[10] Însă Ernst August nu și-a dat acordul nici pentru logodna fetei cu fiul ducelui de Braunschweig-Wolfenbüttel, deoarece acesta era rivalul lui. În principiu, nu putea suporta gândul că Celle ar fi putut fi moștenit de guelfi. Întreaga avuție ar fi rămas în posesia familiei dacă Sofia Dorothea s-ar fi măritat cu fiul lui, Georg Ludwig – vărul ei de gradul întâi.

În ziua în care în Wolfenbüttel trebuia să se anunțe cu mare pompă logodna, ducesa Sofia, cam lipsită de entuziasm, a fost dusă în galop la Celle pentru a-l convinge pe Georg Wilhelm de avantajele unei căsătorii cu fiul ei – nepotul lui. Sofia Dorothea urma să domnească într-o bună zi nu doar peste micuțul ținut Wolfenbüttel-Celle, ci peste importantul teritoriu Hanovra-Osnabrück-Celle. Într-o bună zi, ar fi putut deveni chiar și regina Angliei, căci, la urma urmei, ar fi fost ducesa Sofia, nepoată de-a lui Iacob I, iar succesiunea la tronul englez era neclară. Ideea ținuturilor și a prestigiului l-a convins pe Georg Wilhelm, care s-a învoit.

Proaspătul mire, cu un potențial atât de seducător, era de fapt un neghiob, care nu avea prea multe de oferit nici ca înfățișare, nici ca inteligență și nici ca fel de-a fi. Georg Ludwig era cu șase ani mai mare decât Sofia Dorothea, nici măcar propria mamă nu-l plăcea, renunțând, în cele din urmă, la încercarea de a-i stârni interese intelectuale sau artistice. Era un elev slab și trăia doar pentru vânătoare și război. Părinții lui îl trimiseseră la curtea lui Ludovic al XIV-lea în speranța că acolo avea să se cizeleze, însă el s-a întors în Germania la fel de grosolan precum plecase. Era morocănos și, cu toate că părea adesea indiferent și dezinteresat, în realitate avea un caracter răzbunător.

Ducesa Sofia considera această căsătorie umilitoare, dar nu putea ignora avantajele materiale. 100 000 de taleri pe an era o sumă considerabilă, îi scria ea nepoateiLiselotte von der Pfalz, care trăia la curtea cumnatului ei, Ludovic al XIV-lea, ca ducesă de Orléans. Și nici o mireasă frumoasă nu era de trecut cu vederea. La urma urmei, era greu pentru fiul ei, Georg Ludwig, să găsească o partidă corespunzătoare. El era cel mai nătâng și mai încăpățânat băiat de sub soare și era atât de greu de cap, încât ea se îndoia că s-ar fi putut afla vreodată ce ascundea cu adevărat în tărtăcuță. Lui nu-i păsa aproape deloc de logodnă, însă precis că cei 100 000 de taleri pe an îl încântau.[11] La urma urmei, o asemenea sumă ar fi încântat pe oricine.

Când Sofia Dorothea a fost surprinsă de vestea că nu va păși spre altar alături de adoratul ei admirator dinWolfenbüttel, ci de dezgustătorul ei verișor, a luat, scoțând un urlet, micul portret încadrat într-o ramă bătută cu diamante, adus pentru ea de ducesa Sofia, și a dat cu el de perete. „Nu vreau să mă mărit cu el!“ a spus ea plângând în hohote.[12] Însă furiosul ei tată nu s-a lăsat influențat, iar mama, care cu siguranță tremura la gândul viitorului fiicei ei alături de acel soț și de acea soacră, a trebuit să se supună. Când Sofia Dorothea a fost condusă sus, pentru a săruta mâna viitoarei ei soacre, tânăra femeie s-a prăbușit leșinată în brațele mamei ei.

Câteva zile mai târziu, când, lividă și plânsă, a fost adusă dinaintea lui Georg Ludwig, Sofia Dorothea a leșinat din nou. Georg Ludwig nu era nici el încântat de această alianță, pentru el Sofia Dorothea fiind un plod nelegitim, iar mama ei, nimic altceva decât o prostituată. Se pare că mireasa și mirele aveau un singur lucru în comun, nedumerirea în fața iminentei căsătorii ce avea să se încheie, căci, la urma urmei, ambii fuseseră astfel crescuți încât să se urască reciproc de moarte. Cununia a avut loc pe 21 noiembrie 1682 în Celle, în timp ce o ploaie torențială biciuia vitraliile colorate ale bisericii. Mireasa era palidă și tremura, arătând de parcă ar fi mers la moarte. Georg Ludwig era atât de distant și de rece, încât părea călăul ei. Mama miresei plângea zgomotos, cu sughițuri, mama mirelui se supusese inevitabilului. Doar cei doi tați radiau la vederea afacerii încheiate cu succes.

Apoi, Sofia Dorothea a pornit la drum cu destinația Hanovra, alături de camerista ei cu zece ani mai mare, Eleonore von dem Knesebeck, și de un cufăr plin cu păpuși ca bagaj. Noua ei casă era la nici 50 de kilometri depărtare, dar a constatat imediat că între Hanovra și copilăria ei fără griji în Celle erau universuri distanță.

Curtea din Hanovra era o imitație modestă a Versailles-ului. Însă și Leineschloss se putea lăuda cu saloane spectaculoase cu lemn aurit și stuc, cu pereți de oglindă și candelabre de cristal, șemineuri impozante de marmură și parchet lustruit, chiar dacă la scară mai mică. Curtenii încercau să-și egaleze „colegii“ francezi, însă nu aveau acel *savoir vivre*, cu toate că și stofele lor grele din mătase și satin străluceau, la fel și bumbii, și cataramele pantofilor bătute cu diamante. Și la fel ca la Versailles, și în Hanovra erau apreciați caii mai mult decât igiena. Un registru al majordomului din acea vreme menționează aproximativ 600 de cai pentru călești, dar numai două spălătorese pentru întreaga curte.

Sofia Dorothea era adesea mustrată de soacra ei pentru că nu stăpânea regulile protocolului de la curte. De la soțul ei nu a avut de învățat decât să fie nemilos de corectă, iar uneori i se părea că el o privea cu o dezaprobare nedisimulată. Este posibil ca această căsnicie să-i fi provocat o anumită îngrijorare de când o renumită clarvăzătoare franțuzoaică îi spusese că dacă soția lui avea să moară din vina lui, la doar un an după aceea avea să o urmeze și el în mormânt.

În atmosfera apăsătoare a strictului ceremonial de la curte și a criticilor necontenite, dispoziția veselă a Sofiei Dorothea se deteriora de la o zi la alta. Uneori, firea ei veselă reînvia la câte un dineu, unde putea fi amuzantă și efervescentă, încolțindu-și soțul greu de cap cu replici inteligente și punându-l într-o lumină proastă. Georg Ludwig, căruia nu-i plăceau criticile, se enerva întotdeauna din cauza soției lui inteligente. I-a plătit chiar pe unii dintre slujitorii ei să o spioneze, iar când a aflat ce spunea ea despre el, curând cei doi nu am mai făcut aproape nimic altceva decât să se certe constant.

În 1683, Sofia Dorothea a adus pe lume un fiu, pe care l-a numit ca pe tatăl lui. După aceea, a început să nu mai fie atât de slobodă la gură și a încercat să-și dea silința să se înțeleagă mai bine cu tatăl și cu bunicii copilului. Apărea la balurile de la curte în rochii elegante, râdea și era amabilă cu toată lumea, astfel încât Georg Ludwig a început să o prețuiască tot mai mult. Nu o iubea, dar era amabil cu ea, și nu a înșelat-o deloc în primii ani de căsnicie. În 1686, cei doi au mai avut o fiică, botezată ca mama ei, Sofia Dorothea.

Poate că lucrurile ar fi continuat să meargă bine, dacă nu ar fi fost contesa Clara Elisabeta de Platen-Hallermund, metresa ducelui Ernst August. Clara Elisabeta era fiica unui aventurier foarte sărac, contele Filip de Meysenburg. Încă de mică vizitase împreună cu tatăl ei mai multe curți europene, sperând să-și găsească undeva un loc profitabil ca metresă

regală. Și-a încercat norocul la Versailles, însă Athénaïs de Montespan, amanta lui Ludovic al XIV-lea, și-a apărat eroic poziția, eliminându-și rivala din teren. Următoarea adresă a fost Anglia lui Carol al II-lea, însă metresa acestuia, Louise de Kéroualle, a ghicit intențiile Clarei și s-a folosit de toate armele din arsenalul ei bine dotat pentru a o pune pe fugă pe intrusă. După ce frumoasa cu părul negru ca pana corbului nu avusese pic de noroc cu înalții suverani, a coborât puțin ștacheta pretențiilor, propunându-și să izbândească la castelul guelfului Ernst August. Acolo, bărbații erau în superioritate numerică, prin urmare, adversarele mai puține. Și aici i-a reușit, în sfârșit, mult dorita lovitură.

Nu a durat mult până când tânăra și fermecătoarea Clara Elisabeta s-a măritat cu unul dintre funcționarii mărunți de la curtea prințului Georg Ludwig, un anume domn Franz Ernst von Platen. Însă, o femeie care aspirase cândva la Ludovic al XIV-lea și la Carol al II-lea nu s-a mulțumit pe termen lung cu un bărbat fără putere și fără bani. Poziția soțului ei la curte a fost doar biletul de intrare în cercul de apropiați ai familiei ducale. Și după ce Clara Elisabeta fusese, înainte să se mărite, camerista ducesei Sofia, ea a devenit, după căsătorie, metresa ducelui Ernst August. Acesta a fost mai întâi episcop de Osnabrück, apoi duce de Hanovra și, în cele din urmă, principe elector, iar în timp ce el își guverna țara, ea îl guverna pe el, Ernst August, care, la insistențele Clarei Elisabeta, l-a numit pe docilul soț al acesteia mai întâi conte imperial, apoi mare șambelan și în cele din urmă prim-ministru. Pentru a-i atrage de partea ei pe bărbații de la curte – inclusiv pe Georg Ludwig –, Clara Elisabeta își transforma seara spațiile de locuit în tavernă, sală de jocuri și casă de toleranță. Acolo ea putea străluci în mijlocul prostituatelor, fiind singura aristocrată prezentă.

Când Sofia Dorothea a venit în Hanovra, contesa dePlaten avea de 34 de ani, și după o viață trăită nesăbuit, erau tot mai mari pentru ea eforturile de a-și menține poziția de cea mai atrăgătoare femeie din Leineschloss. Ce pierduse la capitolul frumusețe încerca să compenseze prin rochii și farduri – își învăluia trupul corpolent în brocart auriu, mătase și catifea, tivite întotdeauna cu volane din dantelă albă ca neaua. Purta atât de multe bijuterii prețioase în același timp, încât sclipea ca un cer înstelat – diademe cu diamante în păr, o broșă cu diamante în piept, cercei cu diamante, inele, brățări, barete pentru pantofi. Toaletele ei deveneau tot mai opulente. Își așeza straturi peste straturi de bucle false, folosea din abundență parfumuri franțuzești grele, își acoperea tenul cu un strat uluitor de gros de fard. Când la Leineschloss a apărut tânăra Sofia Dorothea – proaspătă, candidă și radiant de frumoasă – contesa de Platen i-a aruncat doar priviri veninoase.

Contesa a decis să-și distrugă tânăra rivală pornind în căutarea unei metrese potrivite pentru Georg Ludwig. A ales-o pe frumoasa blondă Ehrengard Melusine von der Schulenburg, o fată săracă dintr-o familie bună. Contesa s-a îngrijit ca drumurile lui Georg Ludwig și ale frumoasei blonde să se intersecteze frecvent, ea inițiind-o pe Melusine în arta

seducerii unui prinț. Și deși Melusine era prea slabă pentru gusturile acelor vremuri și mai înaltă cu un cap decât Georg Ludwig, a devenit curând metresa lui. Era văzut alături de noua lui iubire la călărie și la vânătoare, se arăta cu ea la teatru, abandonându-și pentru asta în mod ostentativ soția. Runda fusese câștigată de contesa de Platen.

Când Sofia Dorothea a aflat de amanta soțului ei, a fost revoltată, plângându-se atât părinților lui, cât și alor ei. Mama ei a avut multă înțelegere pentru fiică, însă contele Bernstorff, prim-ministrul tatălui ei, care era mituit de contesa de Platen, îl alimentase pe Georg Wilhelm constant cu povești despre mândria și temperamentul coleric al Sofiei Dorothea. Îi spusese că ea ar fi răspuns obraznic și că nu ar fi fost o soție docilă. Așa că ducele de Celle și-a pus fiica la punct, mustrând-o aspru pentru că ar fi fost sub demnitatea unei prințese moștenitoare să dea fie și cea mai neînsemnată importanță infidelității soțului ei, mai ales că această situație se datora exclusiv propriei dispoziții schimbătoare. A sfătuit-o să ia ca exemplu comportamentul nobil al soacrei ei, ducesa Sofia, care dădea impresia cu o demnitate absolută că nici măcar nu observă aventurile soțului ei cu contesa de Platen.

În mod neașteptat, soția trădată a găsit mai multă înțelegere tocmai la familia socrilor ei, fie și numai pentru că aceasta se temea că destrămarea căsătoriei ar fi putut însemna sfârșitul venitului anual de 100 000 de taleri din zestrea Sofiei Dorothea. Însă când cuplul regent i-a cerut fiului lor, Georg Ludwig, să fie ceva mai discret în relația cu amanta lui, asta nu a făcut decât să-l înfurie și să-și dea toată silința pentru a-și trata soția cu foarte multă nepăsare. Ea a contraatacat, folosindu-se de fiecare ocazie oferită pentru a-i pune pe soțul ei și pe amanta acestuia într-o lumină proastă, o țintă preferată a ridiculizărilor ei fiind diferența dintre siluetele celor doi, lucru care pe el în enerva la culme.

Închisă ca un animal într-o cușcă, Sofia Dorothea a dus în castelul ei o viață tristă, până în seara în care în sala de bal a castelului din Hanovra a pășit Philipp Christoph, conte de Königsmarck și a salutat-o cu o reverență. În acel moment a fost ca și cum toți norii de deasupra ei s-ar fi răspândit, ca și cum s-ar fi ridicat negura, ca și cum o rază caldă de soare i-ar fi încălzit sufletul. Inima a început să-i bată mai repede, răsuflarea i s-a întretăiat un pic. Grație prezenței colonelului, mica reședință plicticoasă a părut deodată din nou plină de viață.

Dar oaspetele nu a fost salutat doar de Sofia Dorothea, ci și de ducele Ernst August, care l-a bătut jovial pe umăr, numindu-l comandant al gărzilor. Fratele mai mic al lui Georg Ludwig îl plăcea mult pe conte, vizitând-o adesea după-amiezele împreună cu el pe Sofia Dorothea în micul salon al acesteia, ca să o înveselească. Bineînțeles că prințesa a observat numaidecât că avea mai multe în comun cu acest conte educat decât cu soțul ei rece și nătâng. Amândoi erau sentimentali, le plăcea să flirteze, iubeau muzica, dansul, literatura, arta, admirau Franța și cultura acesteia.

Conversațiile cu el deveniseră punctul culminant al zilei. Nu a durat mult, și prințesa moștenitoare s-a îndrăgostit.

În timpul unul bal mascat de la Leineschloss, Georg Ludwig a dansat primul menuet cu contesa de Platen, care, la cei 40 de ani ai ei, gâfâia sub un munte de brocart, bijuterii și fard. La al doilea menuet, Sofia Dorothea s-a ridicat și s-a uitat după un partener. Costumată în Flora, ea avea o rochie albă și flori în păr, ieșind clar în evidență, la cei 22 de ani, în comparație cu artificialitatea contesei. L-a ales pe Königsmarck drept partener de dans, care arăta superb în costumul din brocart trandafiriu brodat cu fir de argint. Toată lumea a observat cât de bine se potriveau cei doi ca pereche și cât de armonios dansau. Toată lumea – inclusiv contesa de Platen, care pusese și ea ochii pe Königsmarck, vrând să-l ademenească în patul ei.

Königsmarck era cavalerul desăvârșit al secolului al XVII-lea. Se lăuda că bea, joacă, luptă, călărește și iubește cu aceeași dăruire. Stăpânea eticheta de la curte și în somn, purta o perucă voluminoasă cu bucle negre lungi și veșminte scumpe. Era spiritual, un bărbat cu sânge clocotitor, care nu scăpa nici o ocazie de a face sex, fiind rareori în stare să respingă o femeie. Când contesa de Platen i-a șoptit la ureche invitația de a o vizita după bal în camera ei, el a acceptat bucuros această invitație. Istovit de îmbrățișările ei fierbinți, la ivirea zorilor s-a întors împleticitindu-se în camera lui.

Deși a continuat să-și petreacă nopțile răsfățându-se în brațele contesei de Platen, pe timpul zilei și-a dat seama că, pe măsură ce timpul trecea, prințesa îl fermeca din ce în ce mai mult. Pentru viitoarea lui carieră militară, ar fi trebuit să meargă în continuare pe noi câmpuri de bătălie, dar nu reușea să se dea dus de la curtea din Hanovra. Așa că a rămas acolo, slujindu-l pe duce pentru un salariu de nimic. În același timp, însă, își risipea moștenirea în mare grabă, se culca cu contesa, imaginându-și în același timp că o îmbrățișa pe prințesă. El și sora lui, Aurora, locuiau într-un palat de lângă parcul castelului, ce se învecina pe latura opusă cu apartamentele Sofiei Dorothea. Palatul avea 29 de slugi și 52 de cai, luxul fiind demn de adevărați principi.

După ce a trăit doi ani în Hanovra, făcând totul pentru a trece peste dragostea lui fără speranță, a participat în 1690 la o campanie militară în Peloponez, care s-a încheiat cu o înfrângere. Doar 130 din cei 11 000 de soldați mobilizați s-au întors acasă, Königsmarck fiind unul dintre ei. Însă s-a întors la Hanovra schimbat, căci pe câmpurile de luptă, în mijlocul urletelor pătrunzătoare ale oamenilor și în nechezatul cailor, al mirosului de sânge și de praf de pușcă, el înțelesese că dragostea pe care i-o purta Sofiei Dorothea, intangibila prințesă moștenitoare, era eternă.

Contesa de Platen și-a deschis larg brațele pentru a-l primi pe iubitul ei, dar brațele i-au rămas goale, căci Königsmarck a trecut nepăsător pe lângă ea în drumul său către Sofia Dorothea. Femeia respinsă tremura de furie, jurând să lupte cu prințesa prin toate mijloacele posibile. Și-a creat o rețea consistentă de spioni la curte și în oraș, spioni care o informau despre

fiecare pas al rivalei ei. Contesa de Platen își ascundea răutatea la fel de puțin precum bijuteriile, folosindu-se de orice ocazie pentru a o jigni pe Sofia Dorothea, tratând-o cu răceală și străduindu-se, cu succes, să fie întotdeauna mai bine îmbrăcată decât ea. Cocea planuri cu Melusine von der Schulenburg pentru ca aceasta să-l farmece și mai mult pe Georg Ludwig, iar el să-i facă și mai mult rău soției sale.

În acest timp, Königsmarck căuta tot mai des să fie în preajma Sofiei Dorothea, însă întâlnirile lor erau în continuare platonice. Când cei doi se așezau împreună în colțul unui salon, ea stătea cu capul plecat asupra broderiei la care lucra, pentru ca doamnele de la celălalt capăt al încăperii să nu o vadă cum roșea la auzul cuvintelor pe care el i le șoptea. Multă vreme le-a fost suficientă fericirea ce-i cuprindea pe amândoi de îndată ce se aflau în aceeași încăpere. Pe urmă au început să-și scrie scrisori tainice de amor, mai precis în franceză, cum era pe atunci obiceiul în cercurile lor.

Dacă citim cu atenție aceste scrisori, putem stabili cu siguranță când s-a transformat iubirea lor platonică într-una sexuală. În scrisorile lui din perioada iulie 1690 – aprilie 1691, îi trimitea multe poezii romantice, însă tonul este respectuos, iar scrisorile se încheie de fiecare dată cu: *„Votre très humble esclave“*, adică: „Al dumneavoastră prea umil slujitor“. Însă pe 30 aprilie a devenit mai intim, la finalul scrisorii despărțindu-se de a sa „frumoasă brunetă“ și scriind că tânjea să-i cuprindă genunchiul în palmă.[13]

Cu ajutorul indispensabil al Eleonorei von dem Knesebeck, Königsmarck a ajuns în patul Sofiei Dorothea. Tânăra i-a scris lui că această Knesebeck dormea într-o odaie care se învecina cu apartamentul ei, iar el ar fi putut intra pe o ușă secundară și ar fi rămas la ea o noapte întreagă și toată ziua următoare fără să observe nimeni, pentru că, la nevoie, s-ar fi putut ascunde în odaia ei.[14]

Uneori, îndrăgostiții se întâlneau în parcul castelului, când Sofia Dorothea și doamna ei de onoare ieșeau la plimbare. Astfel, ea i-a scris într-o zi că urma să se plimbe împreună cu Knesebeck în seara următoare pe sub copacii din apropierea casei și că vor aștepta de la ora 10 până la miezul nopții, iar el trebuia să-și anunțe prezența cu semnalul convenit. Poarta către parc avea să rămână deschisă.[15] Melodia fluierată, semnalul de recunoaștere, era populara, pe atunci, „Folies d'Espagne“.

În timpul acestor plimbări nocturne, Sofia Dorothea și Knesebeck traversau adesea parcul, mergând acasă la Königsmarck, o acoperire destul de bună pentru că puteau pretinde că o vizitaseră pe sora lui, Aurora.

Königsmarck, care aștepta plin de nerăbdare o nouă întâlnire, îi scria: „Sper că îmi veți îngădui să vin la dumneavoastră astă-seară. Dacă acest lucru nu vă este pe plac, atunci vizitați-mă dumneavoastră pe mine astă-seară acasă. Scrieți-mi ce anume preferați. Dacă veți veni dumneavoastră la mine, fiți sigură că toți cei din personalul casei mele se vor fi retras. Ușa va

fi descuiată. Intrați fără teamă. Mor de nerăbdare să vă văd. Răspundeți degrabă, ca să știu la ce să mă aștept.“[16]

Uneori, întâlnirile secrete nu puteau avea loc, fie că se creau confuzii, fie că Sofia Dorothea era vizitată pe nepusă masă de soțul ei sau de vreo rudă. Într-o dimineață, după ce Königsmarck așteptase zadarnic să primească acces în castel, acesta i-a făcut grave reproșuri iubitei lui: „Joi, ora 2 dimineața. Purtarea dumitale nu se poate numi nicidecum prietenoasă. Stabilești o întâlnire, iar pe urmă îl lași pe om să aștepte atâta vreme un semn, că îngheață bietul de el bocnă așteptând în stradă. Află că am așteptat de la 11:30 până la 1:00.“[17]

Cei doi își codificau scrisorile, pentru a nu fi descifrate de alții, însă codul lor era atât de simplu, că până și un copil le-ar fi putut descifra. Numerele indicau locuri și persoane. Königsmarck era 120, Sofia Dorothea, 201, Celle era 305, iar pe lângă acestea, cei doi foloseau pseudonime precum *„le Réformeur“* pentru Georg Ludwig, *„la Confidente“* pentru Knesebeck și „Femeia grasă“ pentru contesa de Platen.

Uneori, la evenimente oficiale, Knesebeck îi făcea cu ochiul lui Königsmarck, ceea ce însemna că aceasta îi lăsase în pălărie sau în mănuși un bilețel. Într-o zi, el i-a văzut semnul, dar nu a găsit nici o scrisoare. Foarte neliniștit, a scris: „Îți jur că m-am uitat în pălărie și în mănuși, dar n-am găsit nimic. M-am și enervat, pentru că la Confidente mi-a făcut semnul convenit, iar eu nu am găsit după aceea absolut nimic.“[18]

Königsmarck o însoțea pe prințesă în călătoriile acesteia la diferite castele. După un randevu în micul castel de vânătoare Bruchhausen, el a scris că nu putea să uite minunatele clipe petrecute acolo. Îi oferiseră o plăcere, o încântare, o asemenea înflăcărare. „Ce extaz trăit-am! Cu câtă tristețe ne-am despărțit! Ah, de-aș mai putea retrăi acele clipe! Aș fi putut muri gustând din a dumitale dulceață și desăvârșită gingășie. Câtă pasiune arzătoare! […] Rămân pe vecie amantul dumitale adevărat, că suntem împreună ori ba, oriunde te vei afla, orice s-ar întâmpla.“[19]

„Ce n-aș da să aud, în sfârșit, că bate de miezul nopții!“, scria el, așteptând nerăbdător o întâlnire de taină. „Pregătește pentru mine *Eau de la Reine d’Hongrie*, sunt sigur că voi leșina de-atâta bucurie. Voi îmbrățișa ființa cea mai minunată din toată lumea, îi voi săruta buzele… Îi voi cuprinde genunchii. Lacrimile mele se vor prelinge pe irepetabilii ei obraji, brațele mele se vor răsfăța îmbrățișând cel mai frumos trup din lume.“[20]

În public, schimbau priviri drăgăstoase, în care licărea pasiunea întâlnirilor nocturne. „Restricțiile cărora le suntem supuși sunt excitante“, scria Königsmarck. „În ultimele zile, te-am zărit doar în locuri în care chiar și limbajul privirilor abia dacă a fost cu putință, ceea ce mi-a înlesnit multe

clipe fericite. Ce încântare, *ma petite*, ca în prezența a mii de alți oameni să poți comunica fără primejdii!“[21]

Dar bineînțeles că acest gen de comunicare dintre cei doi nu era deloc lipsit de primejdii; el atrăgea atenția tuturor.

În 1692, împăratul i-a acordat ducelui de Hanovra titlul de principe elector. Acest titlu data încă de la sfârșitul secolului al XII-lea, el desemnând inițial orice principe care avea competența de a alege regele, care urma să fie încoronat de către papă ca Sfânt Împărat Roman. Titlul de împărat, însă, care era foarte apreciat, dar care aducea cu el puțină putere concretă, rămăsese secole la rând al Habsburgilor, iar alegerile erau doar evenimente sociale, la care trimișii acestora împărțeau mite tuturor membrilor din colegiul elector.

Cu toate acestea, proaspăt numitul Principe Elector August nu și-a mai încăput în piele de mândrie pentru această onoare. Cum curtea lui se afla acum sub stricta supraveghere a principatelor pizmașe, nu-și dorea vreun scandal în familie, luând măsuri drastice pentru a pune capăt acestei povești de dragoste la care era martor de ceva vreme. Se pare că pe la începutul lui 1692, unele dintre scrisori fuseseră interceptate și descifrate fără prea mari probleme. Principele elector trebuie să fi fost prea bucuros când citise anumite pasaje, în care Königsmarck își exprima entuziast gândurile despre o noapte de dragoste cu prințesa: „Amintește-mi de extazul nostru superb, de dulcea noastră nestăpânire, spulberă-mi suferința. Ce pasiune fierbinte am gustat amândoi, ce vâlvătaie, ce amor!“[22] Iar el îi face mărturisiri atât de deșănțate, atât de intime, încât îi scrie în italiană cât de mult tânjește *vedere quaila bocqua sensa dente* [să vadă gura aceea fără dinți], pe care o sărută în gândurile lui de mii de ori.[23]

Când principele elector a aflat că Aurora von Königsmarck îi ajutase pe amorezi cu corespondența lor secretă, i-a cerut politicos acesteia să părăsească ținutul. Afecțiunea lui inițială față de Königsmarck s-a diminuat vizibil, trimițându-l pe acesta cu oștile sale la luptă împotriva lui Ludovic al XIV-lea, pentru a-l separa în felul acesta de prințesă. Departe de curtea din Hanovra, pentru Königsmarck a devenit mult mai greu să trimită și să primească scrisori. Le adresa lui Knesebeck și le dădea soldaților sau călătorilor care mergeau la Hanovra, iar invers, Knesebeck încredința scrisorile Sofiei Dorothea celor care călătoreau spre Königsmarck. Însă multe scrisori s-au pierdut sau au fost pierdute. Astfel, amândoi au devenit geloși, fiecare temându-se să nu-l piardă pe celălalt în favoarea altui bărbat (respectiv a altei femei).

Prințesa devenise lividă și din ce în ce mai slabă, plângea încontinuu. „Să fie aceasta ursita mea, să-mi petrec toată viața îngrijorându-mă din pricina dumitale?“ se lamenta ea. „Voi putea oare să mă bucur vreodată în tihnă de iubire, pe care să o dau și s-o primesc la rându-mi?“[24]

Dar în timp ce Sofia Dorothea era tot mai melancolică, gândurile iubitului ei au devenit mai degrabă violente. „Eu am o mângâiere aici“, scria el de pe front. „Nu este-o fată drăgălașă, ci un urs pe care îl hrănesc. Dacă mă vei trăda, îmi voi dezgoli pieptul, pentru ca ursul să-mi poată smulge inima din piept.“[25] A semnat chiar unele dintre aceste epistole cu sânge. Tot el a compus un tribut geloziei sale chinuitoare:

În consecință prăbușirea mi-o iubesc
Și-atât un foc ce-mi arde-n piept
De care trebuie să mor până la urmă.
Sunt conștient c-aproape-mi e sfârșitul
Căci să iubesc am vrut
Ce mai degrabă ar fi trebuit să prețuiesc.

În vreme ce alți ofițeri plecau cu regularitate în permisie în Hanovra, lui Königsmarck nu i se îngăduia acest lucru. Devenise politica oficială a curții să-l țină departe de prințesă. S-a prefăcut de mai multe ori bolnav, s-a văitat și a solicitat concediu, dar solicitările i-au fost de fiecare dată respinse. Aproape nebun de disperare, a dezertat într-o seară și a călărit șase zile la rând, până când, prăfuit și asudat, a ajuns în Hanovra. Fără să se îmbăieze sau să-și schimbe hainele, s-a strecurat pe furiș la Sofia Dorothea.

A doua zi, s-a prezentat în fața lui Heinrich von Podewils, feldmareșal și comandant suprem al armatelor lui August, a mărturisit încălcarea îndatoririlor și a implorat să i se permită să rămână câteva zile în Hanovra. Feldmareșalului i s-a făcut milă de el și i-a acceptat cererea, firește nu înainte de a-l avertiza pe Königsmarck și de a-l sfătui fie să pună capăt relației amoroase, fie să părăsească țara. Relația lor ar fi fost atât de cunoscută de toți de la curte, încât și el, și prințesa ar fi fost în mare pericol. L-a numit dragul lui prieten și s-a rugat la Dumnezeu să-l aibă în pază. În cele din urmă, l-a îndemnat să nu-și piardă din vedere destinul din cauza iubirii.[27]

Podewils l-a mai avertizat pe Königsmarck și asupra unei anume dame de la curte care pusese spioni pe urmele lui. Într-adevăr, contesa de Platen nu-i iertase niciodată Sofiei Dorothea tinerețea și frumusețea, căci chiar dacă s-ar fi mulțumit, poate, să-i distrugă căsnicia, cele două femei se îndrăgostiseră de același bărbat. Pe Königsmarck îl ura însă și mai mult, căci, la urma urmei, o respinsese pentru a se dedica întru totul alteia.

Când Sofia Dorothea a aflat de avertismentul luiPodewils s-a panicat. „Mă tem că am fost trădați“, scria ea. „Sunt speriată pe marginea unei genuni, însă pericolul în care mă aflu eu este cea mai mică dintre grijile mele. Abia dacă mă gândesc la nenorocirea, inevitabilă și implacabilă ce mă așteaptă dacă voi fi descoperită; în gândurile mele ești doar dumneata.“[28]

„Mă rog neîncetat ca patima să nu-mi devină osândire“[29], scria Königsmarck. „Ne mișcăm pe un teren periculos, dar cine iubește ca noi nu

se poate preocupa de nimicuri, iar când în brațe-ți strângi iubita, ce mai contează prețul? Iar dacă aș avea în fața-mi eșafodul, n-aș ezita.“[30]

Königsmarck a început să aibă coșmaruri că ar fi putut fi prins *in flagrante delicto*: „Sper ca ceea ce-am visat astă noapte să nu se împlinească, căci am fost decapitat pentru că am fost surprins cu dumneata […] Cea mai mare grijă a mea era ce se va întâmpla cu dumneata […] Când m-am trezit, eram lac de sudoare și flăcăul care mă slujește mi-a spus că aș fi strigat printre suspine «Ea unde este? Ea unde este?» Nu mi-era teamă de moarte, suferința mea cea mai mare era că nu aveam vești de la dumneata și nu puteam afla ce ți se întâmplase. Astfel de lucruri ne fac să ne dăm seama cât de mult iubim.“[31]

Într-o ultimă încercare disperată de a-l lega pe Königsmarck de ea, contesa de Platen i-a oferit-o pe fiica ei de nevastă. Din punctul de vedere al influenței, poziției și al averii părinților, oferta nu era una rea. Sofia Charlotte Platen era mică de statură și dolofană, dar inteligentă și avea o fire veselă. Însă Königsmarck, care se culcase cu mama ei, nu a simțit decât repulsie la gândul unei căsătorii cu fiica acesteia, fără să se străduiască aproape deloc să ascundă acest lucru.

Refuzată din nou, contesa l-a convins pe principele elector să-l alunge din Hanovra pe Philipp Christoph. Ernst August i-a transmis politicos lui Königsmarck decizia lui, iar Königsmarck a plecat la fel de politicos din oraș. A plecat călare direct la Dresda, unde a participat la ceremonia de încoronare a prietenului său apropiat, August, care tocmai devenise principe elector de Saxonia. Noul principe elector i-a oferit prietenului lui poziția de general maior de cavalerie.

Aflat încă în Dresda, în timpul unui banchet al ofițerilor, Königsmarck a început să-i distreze pe cei prezenți descriindu-le pe doamnele de la curtea din Hanovra. El a spus povești sugestive despre cum îl dirija contesa de Platen pe amantul ei, influențabilul principe elector. A dezvăluit detalii despre depravatele ei invitații la ceas de seară, care culminau invariabil cu orgii. Cei prezenți s-au amuzat în mod deosebit de băile de lapte, cu care Clara Elisabeta spera să-și netezească ridurile, cu atât mai mult cu cât aceasta împărțea apoi acest lapte săracilor din oraș, fiind de aceea cunoscută în rândul bunilor cetățeni ai Hanovrei pentru milostenia ei. Ofițerii au leșinat de râs când Königsmarck le-a povestit că fiica cea grasă a contesei de Platen îi fusese băgată pe gât de aceasta. Iar când camarazii lui abia dacă mai puteau respira printre hohote, Königsmarck le-a mai povestit și despre amanta piele și os a lui Georg Ludwig, Melusine von der Schulenburg, care era cu un cap mai înaltă decât iubitul ei. Avea să urmeze un adevărat dezastru pentru Königsmarck, întrucât în acea încăpere se aflase o persoană – poate un soldat care se prăpădea de râs sau o slugă ocupată cu treburi – care era spion al contesei.

Contesa de Platen s-a înfuriat la culme la auzul insultelor aduse în public de Königsmarck, însă Ernst August, pe care ea a vrut să-l oblige să ia măsuri, a dat doar din mână a lehamite. Pe urmă ea i-a spus și Melusinei cum Königsmarck povestise și despre ea la o curte străină. Melusine era un om blând. Din câte se știe, avea un singur defect: lăcomia. Nu era om al intrigilor și nici nu voia să o pună într-o lumină proastă pe soția amantului ei. Dormea nopțile cu Georg Ludwig și își încasa ziua recompensele pentru acest lucru. Însă când a aflat că lumea își bătuse joc de ea în Dresda, și-a ridicat poalele grele ale rochiei și a dat năvală alergând peste Georg Ludwig. Plângând în hohote pentru că fusese umilită, ea i-a reproșat acestuia că nu lua măsuri nici împotriva relației amoroase a soției lui cu contele Königsmarck, nici împotriva poveștilor umilitoare pe care acesta le spunea tuturor despre ea.

Când și-a văzut blânda iubită atât de disperată, Georg Ludwig s-a înfuriat. S-a năpustit în apartamentele Sofiei Dorothea și i-a reproșat cu vorbe tăioase infidelitatea. Prințesa, enervată, a răspuns că adevăratul scandal ar fi fost mai degrabă relația lui cu Melusine, cerându-i divorțul. Georg Ludwig a fost de acord, însă cearta a escaladat atât de mult, încât prințul moștenitor s-a năpustit asupra soației lui și a început să-i smulgă părul din cap. Apoi a luat-o de gât și a început să o strângă cu putere. Slujitoarele ei, care se aflau într-o cameră alăturată, au auzit țipetele și au sărit degrabă în ajutor. Când Georg Ludwig le-a văzut pe salvatoare venind, a trântit-o pe Sofia Dorothea la pământ și a jurat că nu-l va mai vedea niciodată. Și avea să se țină de cuvânt.

Mama ei a fost revoltată de incident, tatăl ei, dimpotrivă, a spus că dat fiind comportamentul ei nerușinat, își făcuse cu mâna ei vânătăile de pe gât. Familia lui Georg Ludwig se temea de un scandal și de un eventual divorț, prin care moștenirea Sofiei Dorothea ar fi fost pierdută. Astfel, ei l-au trimis pe Georg Ludwig la sora lui în Berlin ca să se mai liniștească puțin spiritele.

Sofia Dorothea nu mai suporta viața în Hanovra, dar știa totodată că tatăl ei nu i-ar fi permis niciodată un refugiu onorabil la Celle. Așa că era gata să părăsească acea colivie de aur și să înceapă o nouă viață ca nevastă de ofițer alături de Königsmarck. Dacă ar fi fugit din Hanovra, soțul ei i-ar fi cerut divorțul pe motivul „părăsirii domiciliului“, ea s-ar fi măritat cu Königsmarck și ar fi trăit împreună într-o țară însorită din sudul Europei. Ar fi lăsat totul în urmă, diademele și rochiile, giuvaierele, trăsurile și recepțiile de stat, prietenii, dar știa mai bine decât toți ceilalți cât de neînsemnate erau toate acestea.

Exista doar o singură problemă: banii. Königsmarck își risipise toată averea și se îndatorase între timp foarte mult. La peste zece ani de la căsătorie, Sofia Dorothea și-a verificat pentru prima oară situația financiară. „Ieri am citit contractul de căsătorie“, scria ea tristă. „Nu există ceva mai dezavantajos pentru mine. Principele elector este suveran absolut peste

toată averea mea. Chiar și prevederile cu privire la renta pe care trebuie să mi-o dea sunt atât de neclare, că aceasta poate fi contestată cu ușurință prin tot felul de trucuri. Am fost peste măsură de surprinsă și atât de abătută, că am izbucnit în lacrimi.“[32]

Ea nu avea nimic, în afară de câteva bijuterii fără valoare și de ceva bani. Încotro să fugă cu așa puțin? Nu-și permiteau o călătorie lungă și, cu cât călătoreau mai departe, cu atât era mai mare pericolul de a fi depistată de spionii curții de la Hanovra. O destinație bună era ducatul vecin al lui Anton Ulrich von Braunschweig-Wolfenbüttel, care avea un fiu căruia ea îi fusese promisă cu mulți ani în urmă și care, în plus, era și dușmanul lui Ernst August. El ar fi protejat-o și s-ar fi bucurat să i-o plătească principelui elector de Hanovra.

La sfârșitul lui iunie 1694, Königsmarck și-a părăsit postul din Dresda și s-a grăbit să ajungă incognito la iubita lui, ca să o elibereze pe aceasta din chingile de fier ale clanului din Hanovra. A venit ca civil, pentru că nu avea voie să intre pe teritoriul principatului, însă spionii contesei îl recunoscuseră chiar și așa. Contesa a așteptat nemișcată ca un păianjen în pânză, până când victima a fost prinsă. Königsmarck, care habar n-avea, s-a ascuns cu ajutorul credinciosului său slujitor chiar în casa lui din grădina palatului.

Pe 1 iulie, Sofia Dorothea i-a scris lui Königsmarck că îl aștepta în seara aceea între ora 11 și miezul nopții în apartamentele ei. Ușa urma să se deschidă după semnalul comun – melodia „Folies d’Espagne“ fluierată. Însă contesa de Platen interceptase mesajul și abia apoi l-a transmis mai departe Sophiei Dorothea, așadar știa de întâlnire. A fost înștiințată că atunci când va sosi la Sofia Dorothea, Königsmarck va purta pantaloni gri de in, veston alb, haină de ploaie maro și va avea o sabie cu lamă scurtă asupra lui.

Contesa Platen a dat fuga la principele elector și l-a informat că în clipa aceea contele Königsmarck era în pat cu prințesa moștenitoare. Ernst August, care se săturase până peste cap de Königsmarck, a vrut să meargă în apartamentele nurorii lui, să-i confrunte pe cei doi, să poruncească să fie arestat contele și să-l alunge o dată pentru totdeauna de pe teritoriul Hanovrei.

Însă metresa lui avea alte planuri. Ea l-a convins pe amantul ei că ținea de onoarea lui de principe elector să se amestece personal în acest conflict, iar tot ce trebuia să facă era doar să semneze ordinul de arestare a lui Königsmarck. Cu acest ordin în mână, ea a strecurat patru halebardieri în sala cavalerilor, pe care Königsmarck trebuia să o traverseze pe drumul de întoarcere, și le-a dat să bea atât de multă tărie, până când s-au îmbătat turtă. Cine știe, poate că în suferința ei amară, contesa Platen și-a închipuit în tot acel timp cum singurul bărbat pe care îl iubise vreodată se afla chiar în acele clipe în brațele iubitoare ale acelei femei pe care ea o ura mai mult decât orice pe lume.

Între timp, perechea de amorezi părăsise patul și se apucase de făcut bagajele pentru fuga Sofiei Dorothea de a doua seară. În acest timp, au discutat despre cum aveau să reacționeze familia principelui elector și contesa de Platen când își vor da seama că fugiseră împreună. Contele a plecat de la iubita lui în toiul nopții, dar a constatat că ușa de la capătul coridorului, pe care venise și pe care știa bine că o lăsase deschisă, era acum încuiată. Cine să fi tras zăvorul? Acum trebuia să părăsească clădirea prin sala cavalerilor. S-a temut că era o capcană și și-a scos sabia.

Când a trecut de șemineul uriaș, soldații au sărit din ascunzători, unul dintre ei lovindu-l cu paloșul în cap. Contele a rănit doi soldați, însă apoi sabia i s-a rupt în două. A rămas fără apărare. A fost străpuns de săbii și țeasta i-a fost despicată cu o bardă. Ultimele sale cuvinte, când se afla într-o baltă de sânge pe podea, au fost: „Cruțați-o pe prințesă! Salvați-o pe prințesa nevinovată!“[33] Când a auzit asta, contesa Platen l-a lovit puternic pe muribund în față cu vârful de brocart al pantofului ei bătut cu diamante.

Cuprinsă de gelozie, ea îi pusese la cale moartea. Acum însă, văzându-l zăcând în balta de sânge negru, era copleșită de remușcări. Și precis că se și temea. A cerut mai întâi să i se dea o tărie, pe urmă a încercat să-l resusciteze pe Königsmarck, apoi a cerut bandaje pentru rănile deschise. Curând, însă, a trebuit să admită că bărbatul pe care îl iubise era mort și că ea era la fel de vinovată de moartea lui ca și când l-ar fi ucis cu mâinile ei.

A dat fuga în apartamentul principelui și i-a spus că Königsmarck s-ar fi opus atât de vehement arestării, încât, din greșeală, gărzile l-ar fi ucis. Principele a fost revoltat. Königsmarck era un nobil suedez, avea legături strânse cu regele suedez și, în plus, era cel mai bun prieten al principelui elector de Saxonia. La toate curțile europene, dar mai ales la cele din Franța, Anglia și Danemarca, avea relații până la cele mai înalte niveluri. Oameni influenți urmau să se intereseze de existența lui. Cum ar fi putut să explice că o arestare decursese atât de prost, încât un singur bărbat să fie ucis în toiul nopții de mai mulți soldați înarmați? Cel mai bine ar fi fost, și aici principele și contesa au fost numaidecât de acord, să se fi lepădat cumva de leș, iar ei să se comporte ca și cum a nu ar fi știut nimic de existența lui Königsmarck. La urma urmei, el fusese dintotdeauna un aventurier, mereu în căutare de prăzi, lupte și femei prin toată Europa. I s-ar fi putut întâmpla orice. Nimeni nu știa că fusese ucis de halebardierii principelui elector – în afară de halebardieri înșiși, pe care principele i-a obligat la tăcere sub amenințarea cu moartea.

Dar ce au făcut oare cu trupul? Istoricii se contrazic de secole despre unde ar fi putut fi pus Königsmarck pentru odihna-i veșnică. Un important istoric german era convins că a fost băgat într-un sac, în care au mai fost băgați și bolovani, și că a fost aruncat în râul Leine de lângă castel. Pe de altă parte, majoritatea istoricilor englezi s-au bazat în versiunea lor pe fiul Sofiei Dorothea, regele George al II-lea. Conform acestei variante, contesa de Platen și principele elector au scos cu ajutorul gardienilor vinovați câteva

scânduri din podeaua unei încăperi a reședinței, au aruncat leșul în beznă, au presărat var deasupra și apoi au fixat în mare grabă la loc în cuie scândurile podelei. Însă oriunde ar fi trupul contelui Königsmarck, un lucru este sigur: contesa Platen și-a îngropat marea iubire, greșeala ei cea mai mare, unica ei dragoste. Pe urmă au șters urmele de sânge de pe podea. Dar sângele este greu de îndepărtat, mulți stropi nu au putut fi șterși, ci au rămas ca niște martori muți ai unei vieți înăbușite, ai violenței petrecute.

Cu câțiva ani înainte, Sofia Dorothea îi scrisese: „Sunt într-atât a dumitale, că numai moartea ne-ar putea despărți“.[34] Dar acum, în bucuria așteptării, când ardea hârtii și făcea bagaje, ea nici nu bănuia că această despărțire devenise deja realitate. La un moment dat, Knesebeck a venit la ea și i-a spus că se petrece ceva în sala cavalerilor, dar prințesa nu a dat importanță. Ea se gândea numai la ziua următoare, ziua bucuriei și a libertății. În zori, Königsmarck avea să-i dea de veste unde urma să le aștepte pe înserat o caleașcă pe ea și pe Knesebeck.

La prânz, încă nu primise nici o veste. Apoi a venit Knesebeck și i-a spus că acesta nu ajunsese acasă cu o noapte înainte și că slugile lui încă îl caută. Ea trebuie să se fi îngrijorat, pentru că le auzise pe slugile din castel spunând că în toiul nopții fusese scandal în sala cavalerilor și că s-ar fi descoperit urme de sânge proaspăt pe podea.

Sofia Dorothea a continuat să aștepte răbdătoare în apartamentul ei veștile ce aveau să vină curând. Însă seara nu i-au fost aduși, ca de obicei, copiii, ca să le spună noapte bună. Când a vrut să plece în căutarea principelui elector, a fost împiedicată. Principesa electoare Sofia i-a transmis rece că nici ea, nici doamna ei de onoare nu au voie să-și părăsească încăperile.

Spionii principelui elector au percheziționat încăperile lui Königsmarck. Contele dusese prețioasele scrisori ale prințesei, pe care le păstrase de-a lungul anilor, în siguranță, la sora lui, Aurora, însă misivele din ultimele șase luni erau încă la el. Aceste scrisori au fost deosebit de revelatoare, pentru că ele conțineau nu doar detalii foarte intime ale relației lor sexuale, ci descriau și planul de evadare și vorbeau despre ura Sofiei Dorothea față de tatăl ei.

Povestea de dragoste a celor doi, cunoscută de ani de zile de toată lumea, fusese până acum un neînsemnat necaz, ceva mai puțin decât un posibil scandal ținut ascuns. Astfel de lucruri se mai întâmplau: când fiica principesei electoare Sofia, principesa electoare de Brandenburg, se încurcase cu tot felul de curteni, familia ei a pretins pur și simplu că nu știuse. Adevăratul delict al Sofiei Dorothea a fost acela că a vrut să fugă la Wolfenbüttel, pentru că asta ar fi impus Hanovrei ani de zile de dispute legale pentru zestrea ei și pentru moștenirea guelfilor. *Acesta* era pericolul ce trebuia evitat, nu adulterul.

Prim-ministrul Hanovrei, contele Platen, s-a întâlnit cu ducele de Celle și i-a arătat scrisorile de dragoste confiscate semnate de Sofia. Cum era de

așteptat, tatăl ei a fost indignat, nu în ultimul rând, desigur, din cauza frecventelor nemulțumiri ale Sofiei pentru că el ar fi fost un tiran fără suflet. A rupt relațiile cu ea, pentru totdeauna, iar când soția l-a implorat să fie tolerant cu fiica lui, ducele i-a răspuns furios că nu știe să fi avut vreo fiică.

Principesa electoare Sofia s-a bucurat de-a dreptul că nu mai are noră. Chiar dacă familia electoare avea acum stigmatul acestui nefericit mic scandal, se răzbunase, în sfârșit, pe acea „boarfă“, pe acea franțuzoaică de rând Eléonore von Celle, pe care Georg Wilhelm o preferase în locul nobilei Sofia. I-ar fi răpit Eléonorei orice bucurie dacă singurul ei copil ar fi fost divorțat și exilat. Și atât timp cât tatăl Sofiei Dorothea nu intervenea, principele elector de Hanovra putea face două lucruri: o putea încarcera pe nora lui și îi putea păstra toată averea.

În seara de după asasinat, prințesa știa că totul era pierdut. Două săptămâni după aceea, contele Platen a fost trimis la ea ca să o audieze. Acesta se așteptase să vadă o femeie distrusă, cerșind îndurare, însă a dat ochii cu o prințesă sfidătoare, care a cerut să știe de ce e tratată într-un mod ce nu corespunde cu statutul ei. Platen i-a comunicat că principele elector aflase de relația ei cu contele de Königsmarck.

„Unde este Königsmarck?“ a vrut ea să știe, temându-se brusc pentru iubitul ei. „A fost arestat?“

„Regret că trebuie să o informez pe Alteța Voastră de moartea contelui de Königsmarck, survenită în urmă cu două săptămâni.“

Așa a aflat că în acea noapte el fusese asasinat după ce abia plecase din brațele ei. Scandalul din sala cavalerilor. Sângele de pe podea. Sofia Dorothea și-a pierdut cunoștința. Contele a rămas indiferent în picioare lângă ea, până când aceasta și-a revenit.

„Asasinilor, l-ați ucis“, a spus ea printre suspine, încercând să se ridice. „O bandă de asasini! Aveți milă și lăsați-mă să plec! Nu mai pot rămâne mult aici.“[35] A plâns cu sughițuri de ți se rupea inima, lucru pe care contele Platen doar l-a constatat, pentru ca mai apoi să îi poată reproșa și asta.

Dorința i-a fost îndeplinită, a fost trimisă departe, nu la Celle, în castelul părinților, pentru că tatăl ei o renegase, ci la castelul Ahlden, aflat cam la 50 de kilometri depărtare. „Castel“ este un cuvânt prea mare pentru această clădire. Până la sosirea Sofiei Dorothea, aici fusese o clădire administrativă, pe scurt, un pic mai mult decât o construcție urâtă de cărămidă, cu două aripi alipite în spate.

La interogatoriu, Sofia Dorothea a jurat că nu avusese nici o relație adulteră cu Königsmarck. Eleonore von dem Knesebeck, care a fost interogată separat, a jurat că prințesa și Königsmarck se iubiseră, însă această dragoste rămăsese întotdeauna respectabilă. Eleonore nu s-a abătut niciodată de la această declarație, deși a fost amenințată cu tortura și cu închisoarea pe viață.

Drept pedeapsă pentru loialitatea ei, Eleonore von dem Knesebeck a fost făcută țapul ispășitor pentru toate faptele stăpânei ei. S-a concluzionat că ea fusese cea care ar fi instigat-o pe prințesă contra soțului ei. Regenților europeni li s-a comunicat că Sofia Dorothea s-ar fi despărțit de soțul ei pentru că nu s-ar mai fi înțeles cu el.[36] La început, spunea comunicatul, prințesa ar fi fost doar oarecum indiferentă față de soțul ei, însă apoi „domnișoara von dem Knesebeck a instigat-o în așa măsură împotriva soțului ei, încât aceasta l-a implorat pe tatăl său să-i permită să se întoarcă în casa părintească. Tatăl ei a fost scandalizat și și-a îndemnat fiica să aibă încredere în soțul ei. Însă aversiunea sa față de soț a fost întărită de intrigile domnișoarei von dem Knesebeck… Necinstita domnișoară von dem Knesebeck a fost arestată la dorința ducelui Georg Wilhelm.“[37]

Au existat trei motive serioase pentru care în scandalul Königsmarck nu a putut fi vorba despre adulter. În primul rând pentru că în felul acesta numele nobililor guelfi ar fi fost pătat. În al doilea rând, orice mențiune a adulterului din partea mamei, chiar și când acesta avusese loc la mulți ani după nașterea copiilor legitimi, putea stârni îndoieli cu privire la descendența lor, ceea ce reprezenta o amenințare la adresa moștenirii. Și în al treilea rând, Königsmarck căzuse victima unui asasinat violent, cadavrul lui se afla încă în apropiere, posibil chiar în castel.

În lunile de după dispariția lui Königsmarck, acest lucru a devenit tot mai mult o povară. Ernst August a organizat baluri mari și spectacole de teatru pentru a le distrage atenția supușilor de la misterioasa dispariție a acestui *bon viveur* fascinant. Dar nu a trecut mult timp, și legațiile străine au început să pună presiune pe principele elector fie să-l prezinte pe Königsmarck însuși, fie măcar să dea o explicație plauzibilă despre locul unde se afla acesta. Misterul dispariției lui fără urmă devenise subiectul principal de discuție la toate curțile europene, însăși Majestatea Sa Ludovic al XIV-lea arătându-se interesat. Izul unui scandal ce învăluia familia electoare din Hanovra s-a intensificat în cel mai scurt timp, ajungând să duhnească de-a binelea. Sucindu-se complet, Ernst August i-a întins nurorii sale o ultimă ramură de măslin. Dacă se întorcea supusă la soțul ei și nu punea vreo întrebare despre destinul lui Königsmarck, el avea să-și retragă decizia de a o izola pe viață și de desfacere a căsătoriei.

Dar Sofia Dorothea a declarat mândră: „Dacă sunt vinovată de acel lucru de care sunt învinuită, atunci nu sunt demnă de prinț. Dacă sunt nevinovată, nu este el demn de mine.“[38]

Și-a reafirmat hotărârea irevocabilă de a nu mai fi alături de soțul ei într-o căsnicie. Simplul gând o înfiora. Nu mai cerea nimic, decât să se pronunțe divorțul.[39]

Recunoașterea divorțului a avut loc pe 28 decembrie 1694. Sofiei Dorothea i-a fost retras titlul de principesă electoare. Numele ei a fost șters

din rugăciunile bisericii și din toate documentele oficiale, iar la curtea din Hanovra s-a interzis folosirea acestuia. Era ca și cum Sofia Dorothea nu ar fi existat niciodată, ca și cum copiii cu Georg Ludwig ar fi picat din cer. Sentința mai preciza și că Sofia Dorothea urma să rămână pentru tot restul vieții în închisoarea ei din Ahlden. Întreaga ei avere îi rămânea soțului, Georg Ludwig.

Acum mai trebuia rezolvată doar problema asasinării lui Königsmarck. Imediat după ce a aflat de dispariția fratelui ei, Aurora von Königsmarck s-a întors la Hanovra. A încercat să-l găsească, dar a fost din nou expulzată din țară de către Ernst August. A pornit pe drumul cel mai scurt către Dresda, pentru a-l informa pe temutul principe elector August cel Puternic despre dispariția fratelui ei. August făcuse o pasiune pentru ea și îi devenise amantă, deci a jurat să dea de urma fratelui ei – mort sau viu. Principele elector August i-a scris foarte rece principelui elector Ernst August că prietenul lui, generalul maior saxon Königsmarck, fusese văzut intrând în castelul princiar din Hanovra, după care dispăruse. Solicita o explicație.

Conducerea de la Hanovra a răspuns sec că Königsmarck și-ar fi primit chiar înainte de dispariție solda. Era aproape exclus să dea socoteală despre locul unde se afla, pentru că el, așa cum era cunoscut de toată lumea, era un aventurier și un temerar imprevizibil, care apărea și dispărea după cum poftea.[40]

Însă principele elector saxon a rămas atât de ferm în această chestiune, încât frații vinovați din Hanovra și Celle s-au adresat în cele din urmă împăratului Austriei și l-au amenințat că își vor retrage trupele din războiul împăratului împotriva Franței, dacă saxonul nu se potolea în chestiunea Königsmarck. Curtea vieneză l-a mustrat pe saxon că făcea scandal din cauza unui afemeiat și a unui încurcă-lume, când îndatoriri urgente precum războiul și relațiile internaționale erau puse în pericol. Astfel, s-a făcut tot mai liniște în cazul dispariției lui Königsmarck. Oricum nimic nu l-ar mai fi putut readuce la viață, și oriunde s-ar fi aflat cadavrul lui, cu cât se descompunea mai mult, cu atât se transforma și amintirea contelui Königsmarck în praf și pulbere.

La curtea sultanului Constantinopolului, femeile infidele din harem erau băgate într-un sac, care era cusut la gură, și aruncate în Bosfor, unde dispăreau fără urmă pentru vecie. Europa barocă s-a purtat ceva mai civilizat. Sofia Dorothea a fost băgată într-un sac pe nume Ahlden, însă și ea a dispărut fără urmă. Avea 28 de ani când toată viața ei s-a limitat la două încăperi mari dintr-o clădire veche și cenușie din Lüneburger Heide, mica ei suită fiind compusă dintr-un majordom, un valet și două sau trei doamne de onoare, toți spioni ai contesei de Platen. Prizoniera nu putea face sau spune nimic fără ca doamna contesă să afle. Poate că tatăl Sofiei Dorothea a avut mustrări de conștiință, pentru că i-a acordat un apanaj generos și dreptul de a-și înmormânta cândva mama.

Dar nu avea voie nici să primească vizite, nici să corespondeze cu cineva, în primii ani nici măcar cu mama ei. Gardienii ei i-au promis că dacă se comporta frumos și nu făcea probleme, avea să fie eliberată într-o zi. Ea i-a crezut. Într-o zi, când a izbucnit un incendiu, supusa prizonieră a rămas nemișcată ca o statuie în mijlocul coridorului, ținând în mâini cutia cu bijuterii. Când flăcările s-au apropiat, a spus că fără un acord precis din partea majordomului nu avea de gând să se urnească din loc.

A fost tratată precum cea mai periculoasă prizonieră din lume. Avea voie să iasă doar însoțită de călăreți cu săbiile scoase și doar în imediata apropiere a castelului. În primul an de prizonierat, nu a avut voie să iasă din casă la plimbare. Dar pe măsură ce a devenit tot mai bolnavă și medicii i-au recomandat aer proaspăt și mișcare, Georg Ludwig a îngăduit plimbările. Poate și-a amintit că i se prezisese cu mulți ani în urmă că avea să-și urmeze soția în mormânt la puțin timp după moartea acesteia.

Sofia Dorothea s-a adaptat la viața în arest găsindu-și preocupări. Supraveghea bucătăria, achita facturi și își administra apanajul. S-a dedicat actelor de binefacere pentru satul Ahlden, a dispus repararea bordeielor celor săraci și a angajat un învățător pentru sat. A donat o orgă, candelabre de argint, o învelitoare pentru altar și o draperie pentru amvon bisericii locale. Când satul a ars într-un incendiu, a venit în ajutor pentru construcția de case noi, cât și pentru o stradă mai lată.

După patru ani, i-au fost permise vizite și scrisori din partea mamei. I-a adresat deseori principelui elector rugămintea de a-i permite să-și vadă copiii, dar el a refuzat-o. Spre sfârșitul vieții, tatăl ei, mustrat rău de conștiință, a menționat adesea dorința de a merge la ea pentru a-i ușura condițiile de detenție. Prim-ministrul lui, însă, care continua să primească un salariu secret de la contesa de Platen, l-a convins însă mereu să nu o facă. Într-o zi de august 1705, contele a declarat cu mare certitudine că va pleca de data aceasta la ea, însă exact în noaptea următoare a murit subit. După moartea acestuia, Celle i-a revenit lui Georg Ludwig.

Sofia Dorothea, care avea mulți bani, se îmbrăca mereu foarte elegant, de parcă s-ar fi așteptat la o surpriză din partea lui Königsmarck. Spionii ei relatau că ar fi trăit în fața oglinzii, probând haine și coafându-se. Îmbrăcată în brocarturi și briliante, se așeza sub un urs uriaș împăiat, animalul amintindu-i poate de acel urs pe care îl avusese Königsmarck ca animal de companie. Iubitul ei îi scrisese cândva: „Le cer zeilor o favoare, și anume să fiu pururea alături de dumneata, în viață ca și în moarte“.[41] Era el oare alături de ea și în aceste încăperi triste, tăcut și nevăzut, dar cu toată dragostea lui pasională? Sau era dus pe vecie, în încăperile goale ea fiind complet singură cu tristele-i amintiri?

În nesfârșitele zile și nopți ale exilului ei, prizoniera acum în vârstă își amintea propriile cuvinte profetice; într-una din scrisorile sale către Königsmarck este scris: „Fără dumneata, viața ar fi insuportabilă pentru

mine, iar patru ziduri înalte mi-ar plăcea mai mult decât să continui să exist pe lume“.[42] Răspunsul lui Königsmarck pare și el profetic: „Sunt ca fluturele ce arde atras de flacăra lumânării, acesta va fi destinul meu! Nu pot fugi de el.“[43]

Anii au trecut, prințesa s-a îngrășat tot mai mult și a început să-și cănească părul alb. Când și-a dat seama că nu va mai fi eliberată „pentru bună purtare“, a început să poarte în secret corespondență cu fiica ei, regina Prusiei, cerându-i acesteia ajutor. Dar Sofia Dorothea cea Tânără se măritase cu un bărbat care îl depășea în tiranie pe propriul tată. Regele Frederic Wilhelm I al Prusiei purta întotdeauna la el un baston gros, cu a cărui măciulie colericul îi lovea până la sânge nu doar pe membrii propriei familii, ci și pe slugile și miniștrii care îl supărau. Cum regina Prusiei știa prea bine că soțul nu voia să aibă de-a face cu mama ei, nu a încercat niciodată să o ajute.

Însă un serviciu tot i-a făcut mamei ei. A luat-o pe Eleonore von Knesebeck să-i fie doamnă de onoare.

După interogatoriu, Eleonore fusese închisă într-o celulă în fortăreața Scharzfeld din Herzberg am Harz, fără proces și fără verdict. Patru ani mai târziu, un țiglar a ajutat-o în numele unui prieten să coboare cu o frânghie pe zidul abrupt al castelului și să evadeze. Cumnatul ei a ajutat-o să treacă granița în Wolfenbüttel. La Viena, a solicitat o scrisoare de protecție împăratului Leopold I, care i-a fost acordată.

Nici fiul Sofiei Dorothea, George, nu o uitase pe mama lui. Tânăr fiind, George a fugit într-una din zile în galop întins de lângă tovarășii de vânătoare. Însoțitorii lui l-au urmărit, constatând că ținta lui George era castelul Ahlden, de unde mama lui i-a făcut cu mâna de la o fereastră. Majordomul de la Ahlden nu i-a permis lui George să intre, iar când s-a întors acasă, tatăl lui l-a pedepsit aspru.

După uciderea lui Königsmarck, contesa Platen și-a pierdut din influența sa asupra principelui elector. El nu i-a putut ierta faptul că îi crease asemenea greutăți. La curte știau aproape toți că îl iubise pe Königsmarck și fusese geloasă pe prințesă, așadar se considera că nu era deloc străină de dispariția lui. Fascinantul conte și frumoasa prințesă fuseseră iubiți, acum dispăruseră amândoi, iar contesa Platen era vinovată pentru asta. Puțină lume a mai participat după aceea la petrecerile ei, și mai puțini au mai invitat-o la ale lor. În Celle era urâtă de moarte. Și ce greu trebuie să fi fost pentru ea să mai traverseze sala cavalerilor și să se gândească de fiecare dată la ce se petrecuse acolo. De câte ori trebuie să-și fi privit mâinile după acea noapte sângeroasă a asasinatului, tremurând la amintirea întâmplării? În cuvintele lui lady Macbeth: „Aici e încă miros de sânge: toate mirodeniile Arabiei nu vor îndulci mâna asta mică“.

La patru ani de la asasinarea lui Königsmarck, principele elector Ernst August a murit, iar noul principe elector, Georg Ludwig, i-a poruncit contesei de Platen să plece de la curte. Aceasta a suferit un atac vascular

cerebral foarte grav și a mai trăit încă un an după aceea, oarbă și desfigurată.

Pe patul de moarte, torturată de chinurile iadului, a strigat că ochii ei orbi văzuseră năluca lui Königsmarck. A implorat iertare divină și se spune că și-ar fi mărturisit crima unui duhovnic, care ar fi menționat acest lucru chiar și în discursul de la înmormântarea ei. Gardienii care îl căsăpiseră pe Königsmarck și-au mărturisit și ei păcatele pe patul de moarte. Așa s-a aflat, în cele din urmă, ce soartă avusese iubitul dispărut al Sofiei Dorothea.

Când regina Anne a Angliei a murit în 1714 fără urmași, Georg Ludwig a fost numit regele George I al Angliei. Parlamentul britanic a sărit peste alți 57 de posibili moștenitori ai tronului, care nu au fost agreați din cauza catolicismului. Georg Ludwig era protestant, aceasta fiind de altfel singura calificare ce i-a adus titlul. A fost un rege nepopular, care nu a învățat nici măcar un cuvânt în engleză și care și-a obligat curtenii și miniștrii să comunice cu el în germană sau franceză. Noul lui regat l-a interesat considerabil mai puțin decât tezaurul coroanei, pe care l-a jefuit de mai multe ori, trimițând la fiecare câțiva ani aur englezesc cu sacii la Hanovra.

În loc să le aducă noilor lui supuși o frumoasă regină, George I a adus cu el două amante: pe docila Melusine von der Schulenburg, mai slabă ca oricând, și pe Sofia Charlotte von Kielmannsegge, fiică a contesei de Platen, cea pe care mama ei i-o oferise de soție lui Königsmarck. Pe cât era Melusine de slabă, pe atât era Sofia de grasă. Având în vedere relația de amor a tatălui său cu contesa Platen, se prea poate ca George s-o fi avut ca amantă chiar pe sora lui vitregă. Cum nu s-a discutat niciodată despre o soție a regelui, mulți englezi au crezut că noul lor rege era văduv. Iar cine a aflat că el își ținea de 20 de ani soția închisă într-un castel, probabil s-a gândit că aceasta își pierduse mințile.

Când regele George I își privea fiul, cel care avea să devină ulterior George al II-lea, vedea întocmai chipul soției pe care o ura, căci băiatul avea ochii ei negri și era brunet ca ea, tenul ei alb, pasiunea și mândria ei. Relația dintre tată și fiu era complet disfuncțională, nu în ultimul rând deoarece fiul nu și-a iertat niciodată tatăl pentru ce îi făcuse mamei lui. Un englez a spus malițios: „George I nu se poate să fi fost un om chiar atât de rău, căci n-a urât decât trei oameni: pe mama sa, pe soția sa și pe fiul său“.[44]

Sofia Dorothea ar fi putut deveni regina Angliei și se prea poate chiar să fi fost, deoarece legalitatea divorțului grăbit și secret nu a fost stabilită cu certitudine. Regele George, care nu se temea de nimic altceva decât că ea ar fi putut evada din Ahlden și ar fi putut veni în Anglia pentru a se proclama regină, a poruncit să fie și mai strict păzită ca înainte.

În 1722, a murit mama și singura prietenă a Sofiei Dorothea, Eléonore de Celle, trecută deja bine de 80 de ani. Acum, prizoniera Sofia Dorothea era singură. A moștenit averea mamei ei, dar era din nou complet ruptă de restul lumii și nu mai rămăsese nimeni care să o iubească. A mai trăit patru

ani după moartea mamei ei. Pe 13 noiembrie 1726, când a murit, avea 60 de ani, dintre care 32 îi petrecuse în detenție. Ultimele zile din viața ei au fost pline de durere, mintea ei clară s-a încețoșat din cauza febrei. Urlând de durere, a implorat răzbunare divină împotriva soțului ei, a celor care au chinuit-o, a călăilor ei. Cu puțin timp înainte să moară, a cerut hârtie și o pană și a scris o ultimă, cumplită scrisoare.

Când George a primit vestea morții ei, a făcut imediat aranjamente pentru a merge în aceeași seară la reprezentația unei trupe italiene de comedie. Curtea din Hanovra a fost în doliu pentru fosta principesă electoare, până când o poruncă de la Londra a interzis strict purtarea hainelor cernite. George i-a distrus testamentul, prin care lăsase totul copiilor ei, și și-a însușit toată averea. Apoi a poruncit ca lucrurile ei să fie scoase din castelul de la Ahlden și să fie arse. Nimic nu mai trebuia să amintească faptul că ea ar fi trăit vreodată acolo, nici o relicvă nu trebuia să păstreze vie amintirea închiderii și martiriului nejustificate ale soției lui. Nu s-a preocupat nici măcar de înhumarea ei.

Coșciugul i-a rămas în castelul Ahlden mai bine de două luni. Abia după ce Melusine a insistat cu încăpățânare – era foarte superstițioasă și convinsă că spiritul morților neîmpăcați se rotește deasupra palatului sub forma unor corbi – George a făcut demersuri pentru ca trupul Sofiei Dorothea să fie depus fără slujbă în cripta domnească din biserica din Celle. Însă oricât și-a dat silința, el nu a reușit să uite povestea agoniei Sofiei Dorothea. I s-a comunicat că aceasta îl blestemase de pe patul de moarte în cel mai cumplit mod. A început să doarmă tot mai prost și a fost cuprins de neliniște. Lucrul de care avea nevoie, a spus el, era o călătorie de recuperare în îndepărtata sa Hanovră.

Pe 19 iunie 1727, George a ajuns la granița germană. După o masă copioasă și un scurt moment de repaos, a vrut să urce în caleașca sa la trei dimineața, pentru a-și continua drumul către Osnabrück. Când să urce în caleașcă, a primit o scrisoare de la un străin, care implorase să i se permită să-i dea scrisoarea personal Majestății Sale. George era obișnuit ca supușii să-i mai dea petiții, așa că a luat plicul, dar l-a deschis abia câteva ore mai târziu, când soarele se înălța peste câmpul înverzit. Scrisoarea era scrisă de mâna soției lui moarte, care îl blestema pentru cruzimea lui. Ea îi jura că îl va aștepta peste exact un an și o zi de la moartea ei la judecata de apoi. El încercase zadarnic zeci de ani la rând să înăbușe vocea stridentă care îi amintea de vina ce-o purta. În timp ce caleașca huruia pe drumul de țară, vocea aceasta a devenit și mai puternică, umplând în cele din urmă aerul curat al dimineții cu un urlet de răzbunare înălțat din mormânt.

Scrisoarea i-a alunecat din mâini. George a început să tremure tare, iar limba îi atârna afară. „S-a zis cu mine“, i-a spus el horcăind șambelanului. Când caleașca a ajuns la Lindern, regele a fost supus unei venesecții, dar a vrut neapărat să-și continue drumul către Osnabrück. „La Osnabrück!“ a răspuns el cu ultimele forțe potopului de proteste împotriva acestei porunci. „La Osnabrück!“ Când caleașca a ajuns acolo, slugile au deschis

ușile și au crezut că regele doarme, dar el era aproape mort. A fost cărat în castel, unde a murit în același pat în care venise pe lume. Astfel, după 40 de ani, profeția clarvăzătoarei se împlinise: dacă ar fi fost cumva părtaș la moartea soției lui, ar fi urmat-o în mormânt în decursul unui an.

Britanicii nu au regretat moartea neiubitului lor rege. Singura care l-a jelit a fost Melusine von de Schulenburg, devenită între timp bogata ducesă de Kendal. Ea îl iubise patru decenii la rând, fiind poate singurul om care l-a iubit de fel vreodată. Blânda Melusine s-a consolat cu vizitele iubitului ei mort, care venea adesea la ea în chip de pasăre ce intra pe fereastră și se lăsa hrănită.

Cu siguranță că fiul regelui, George al II-lea, nu l-a jelit. Știind că tatăl lui distrusese testamentul mamei lui, acum a distrus și el testamentul tatălui, însușindu-și totul, fără excepție. Într-o dimineață, la scurt timp după moartea lui George I, lady Suffolk, intrând în apartamentele regale, a observat două portrete ale unei frumoase doamne, îmbrăcată în veșminte regale ce fuseseră la modă cu o generație în urmă. Erau portretele Sofiei Dorothea, pe care noul rege le salvase de furia tatălui său. Dacă Sofia Dorothea n-ar fi murit înaintea soțului ei, fiul ei ar fi eliberat-o numaidecât din Ahlden și ar fi făcut-o regina-mamă a Angliei.

George al II-lea a vrut să afle mai multe detalii despre divorțul învăluit în mister al părinților lui, de la care trecuseră deja 30 de ani. A dispus aducerea documentelor de la Hanovra ținute în cel mai strict secret. După ce le-a citit, le-a aruncat în foc, privind cum dovezile infidelității mamei lui se transformau în cenușă. Însă nici Sofia Dorothea însăși, nici soțul ei și nici fiul ei nu au putut distruge toate dovezile iubirii dintre ea și contele Königsmarck. Sora lui, Aurora, luase cu ea vreo 200 de scrisori când fugise din Hanovra – în total, 1 399 de pagini – scrisori care au fost protejate de familia ei ca o comoară de preț. În 1754, alte 64 de scrisori au ajuns pe căi misterioase în posesia lui Frederic cel Mare al Prusiei. Acest „suvenir nu foarte decent“ – cum l-a numit el – de la bunica lui se află în prezent, la fel ca și scrisorile din posesia Aurorei, la biblioteca Universității din Lund, Suedia.[45] Scrisorile de dragoste din ultimele șase luni ale relației lor, confiscate de principele elector Ernst August și folosite drept probe împotriva prințesei, au dispărut.

Königsmarck, care trecuse precum o tornadă pe la curțile Europei, se poate să se fi arătat pe acolo și după moarte. Muncitorii care, după multe decenii de la asasinarea lui, au renovat sala cavalerilor din Leinescholss, au povestit că au descoperit sub podea un cadavru aproape descompus, acoperit cu var. S-a răspândit imediat zvonul că pe degetul cadavrului se găsise inelul cu sigiliu al lui Königsmarck. În 1943, Leineschloss, acest loc al întâlnirilor secrete și al morților subite, a fost distrus de bombele forțelor aliate, după care nu a mai fost niciodată reconstruit.

Osemintele Sofiei Dorothea se află în cripta domnească din biserica St. Marien din Celle. Vizitatorii pot coborî în criptă printr-o ușă din podea din spatele altarului. Cripta este un spațiu îngust, cu pereți groși, în care miroase a mucegai. Aici sunt înghesuite mai multe sicrie de plumb, unele cocoțate pe picioare înalte și impozante, decorate cu îngeri atent lucrați și blazoane. Lângă un perete se află un mormânt mic, simplu și complet izolat. În el se află osemintele Sofiei Dorothea. Și după moarte a fost pedepsită, sicriul ei neavând voie să fie la fel de mare precum cele ale rudelor ei de seamă.

Și totuși, acesta este singurul sicriu pe care vizitatorii depun flori proaspete, impozantele sicrie ale rudelor ei rămânând pe vecie neîmpodobite. Palatele acestora, monumente nepieritoare ale măreției și ale faimei lor, se transformă în moloz și cenușă. Însă nefericita poveste a unei tinere femei disperate ne impresionează și azi. Facem pelerinaje la cripta unde se odihnește pentru a depune pe modestul ei sicriu un buchet de flori colorate.

Poate că la judecata de apoi nu a avut parte doar de ocazia de a se răzbuna pe Georg Ludwig, dar și de o fericită reîntâlnire cu Philipp Christoph von Königsmarck. Acesta îi scrisese cu mulți ani înainte să moară: „Este mai bine să mori decât să trăiești fără a fi iubit“.[46]

Capitolul 5. Rusia în secolul al XVIII-lea – Împărătese desfrânate

Ah, cruzi sunteți, pizmași fără potrivă.
Voi, zeilor ce nu lăsați din pizmă
Pe zâne de a-și lua de soț pe-oricare
Bărbat și-l pot alege din iubire!

HOMER, *ODISEEA*, CÂNTUL V, 155–160**

Tărâm al marilor contradicții, Rusia a fost considerată dintotdeauna misterioasă și mereu surprinzătoare. Cuviincioasa prietenie domnește alături de cruzimea răzbunătoare, pietatea medievală alături de depravarea dezinhibată, fastul opulent alături de mizeria jalnică. Pădurile sclipesc sub zăpadă, pietrele prețioase dormitează în adâncul negrului pământ, iar nesfârșitele peisaje unduindu-se molcom se întind dintr-o zare în alta. Sufletul rusesc înverșunat, clocotitor, se aprinde iute și se străduie la fel de iute să se împace. Rusia este cea mai mare și totodată cea mai înspăimântătoare dintre nații, cuprinzând la un loc surprinzătorul, incomensurabilul și neprețuitul.

Spre sfârșitul secolului al XVII-lea, peste Rusia era încă așternută mantia grea a Orientului. Bărbații purtau haine lungi și barbă, femeile trăiau retrase în terem, un fel de harem rusesc. Le era interzis orice fel de contact cu bărbați care nu făceau parte din familie. Superstițiile ortodoxe rusești guvernau toate aspectele vieții, iar străinii – acești păgâni perturbatori, neruși, neortodocși – erau ținuți în districte separate, dincolo de porțile Moscovei, bănuiți că le-ar fi putut transmite locuitorilor cu teamă de Dumnezeu obiceiurile lor păcătoase.

Petru cel Mare și-a folosit mare parte din domnie, din anii 1690 până la moartea sa, în 1725, pentru a îndrepta privirea nației sale dinspre Orient înspre Occident – o muncă herculeană croită parcă pe măsura acestui bărbat de doi metri care, într-o lume unde înălțimea medie a bărbaților era de 1,60 metri, părea un uriaș. Munca lui laborioasă a fost continuată de Ecaterina cea Mare, cea mai mare suverană a rușilor din toate timpurile, de origine germană, care, în 1762, a urcat pe tron ca urmare a unui puci, tron pe care a rămas până în 1796. Astfel, barbaria grosolană a Rusiei medievale, acea țară ale cărei pasiuni aprinse erau doar discret alinate de sunetele baroce ale menuetelor, a fost poleită cu un strop de civilizație occidentală. „Este ca și cum ar exista două popoare“, scria Chevalier de Courbon, diplomat francez de la curtea Ecaterinei cea Mare, „două națiuni diferite pe același pământ. Te afli simultan în secolele al XIV-lea și al XVIII-lea.“[1]

Era un tărâm al posibilităților fără limite. Spre deosebire de Anglia sau Franța, cu structurile lor sociale rigide, în Rusia, cele mai simple minți puteau accede nestingherite la rang și putere. Legendarul feldmareșal Aleksandr Menșikov, guvernatorul general al orașului Sankt-Petersburg, și-ar fi început viața ca vânzător de prăjituri. Împărăteasa Ecaterina I a Rusiei, soția lui Petru I, și-a început viața de adult ca servitoare la fermă și drăguță a soldaților. Strălucita carieră a regentului rus Ernst von Biron, duce de Kurland, a început de la curățarea grajdurilor.

Oaspeții din străinătate, care se simțeau răniți în amorul propriu de brutalitatea și de manierele de la masă ale nobililor ruși, se minunau cel mai mult de ciudatele obiceiuri de igienă. Rusia, trezită din trecutul oriental, păstrase tradiția răsăriteană a îmbăierii zilnice, lăudându-se cu cei mai curați cetățeni, deși era cea mai înapoiată țară europeană. Nobilimea rusă etala cele mai mari și mai strălucitoare smaralde și diamante din toată Europa. Chiar și oaspeții din auritul Versailles declarau de fiecare dată cât de uluiți erau de pietrele prețioase mari cât ouăle de găină, care străluceau aproape firesc pe bărbați și femei ce păreau să nu conștientizeze valoarea lor. Probabil că oaspeții străini ar fi fost la fel de uluiți și dacă ar fi știut că peste jumătate dintre acești curteni mai strălucitori ca soarele nu știau să scrie, iar o treime dintre ei nu erau în stare nici să citească.

Cel mai uluitor lucru la această țară a contrastelor tulburătoare, la această țară europeană șovinistă debordând de testosteron, a fost poate faptul că au existat femei care – la puțini ani după ce se eliberaseră din terem – au domnit vreme de șapte decenii. În Franța, de exemplu, unde sexul frumos a strălucit și în politică secole întregi, femeilor le era interzis prin lege să urce pe tron.

Domnia femeilor în secolul al XVIII-lea a condus Rusia spre o înfloritoare epocă a favoriților. Regii din Europa Occidentală își îmbrăcau metresele în mătăsuri și catifea, în vreme ce împărătesele din Rusia își luau amanți flăcăi chipeși cu mușchi impresionanți. Unii dintre acești amanți aspirau la putere, alții, la bogăție, câțiva tânjeau numai după iubirea suveranei. Cum comanda trupelor militare era rezervată exclusiv bărbaților – nici măcar o împărătească curajoasă nu a plecat la război călare alături de soldații ei – favoriții împărăției serveau adesea ca generali. Alții, care se simțeau mai puțin atrași de mirosul de praf de pușcă și de strigătele bărbătești de luptă, o deserveau pe împărătească în funcții politice. Totuși, printre toate îndatoririle ce le reveneau, ei se bucurau nopțile de prioritate înaintea tuturor celorlalți.

Un aprig foc îmi arde în piept

Petru cel Mare se mândrea încântat cu faptul că dădea pe prostituate mai puțin decât oricare alt suveran al Europei. Însă cheltuielile erau mai mici nu ca urmare a moderației sexuale, ci a negocierilor dibace. Orgiile ametitoare ale țarului cu prostituate erau renumite pe tot continentul. Iar în

conformitate cu dublele standarde ale vremii, el se aștepta la fidelitate necondiționată de la soție.

După ce și-a exilat prima soție, Eudoxia – o aristocrată sofisticată – într-o îndepărtată mănăstire, țarul s-a îndrăgostit de fiica needucată a unui gropar lituanian. Marta Skavronskaia fusese luată ca pradă de război și trecuse pe rând pe la toți soldații ruși, până când țarul a vrut-o pentru el, în cele din urmă căsătorindu-se cu ea. Marta – care, după convertirea la ortodoxie, a luat numele de Ecaterina – era o persoană vivace, corpolentă și veselă, prin urmare partenera perfectă pentru un suveran cu diverse excentricități, ce pendula între genialitate vizionară și nebunie sadică. Dacă țarul ar fi ales ca soție o prințesă franțuzoaică delicată, aceasta ar fi trebuit să-și facă bagajele la scurt timp și să fugă degrabă înapoi în țara ei.

Țarul Petru nu a stăpânit niciodată moda occidentală a mâncatului cu furculița și cuțitul. Apuca mâncarea cu degetele și se ștergea la gură cu mâneca hainei. Cultivatul diplomat polonez Manteuffel, revoltat că trebuia să mănânce alături de acest barbar incult, a răsuflat ușurat după masă, lăudându-l pe țar pentru că „nici nu a râgâit, nici nu a tras vânturi, nici nu s-a scobit între dinți – cel puțin eu nu am văzut și nici auzit așa ceva“.[2]

În ciuda manierelor sale extrem de proaste, țarul era decis să-și scoată țara înapoiată din mocirla vremurilor întunecate. Într-o epocă în care suveranii își părăseau rareori regatul, Petru a călătorit de mai multe ori în Europa de Vest, pentru a deprinde tehnici și obiceiuri și pentru a intra în alianțe politice.

Pentru că nu-i plăcea să fie în centrul atenției și îl dezgustau primirile oficiale, a călătorit pe distanțe lungi incognito, la Londra, Paris, Hanovra, Berlin și Frankfurt. În Olanda, a rămas mai multe luni pentru a deprinde meșteșugul construirii vapoarelor. Aceste cunoștințe deprinse prin propria experiență le-a folosit apoi la crearea primei flote rusești. Cu toate acestea, el a fost deseori recunoscut de străini. Un rusnac uriaș, cu pas sprinten și o aluniță pe obraz era greu de trecut cu vederea. Dar când un străin îl aborda jovial pe stradă spunându-i pe nume, era foarte posibil să se trezească cu un pumn în față.

După imersiunea în tradițiile și obiceiurile Europei Occidentale, țarul a privit critic propriile tradiții înapoiate. A poruncit ca elita să se întâlnească pentru așa-numitele *assemblées*, unde aceștia, îmbrăcați după moda occidentală, să danseze menuet și să joace cărți și șah. Prin decret imperial, invitații erau încurajați să poarte conversații cu reprezentanții sexului opus. Domnilor le era interzis să se îmbete înainte de ora nouă seara, doamnele trebuiau, în general, să nu consume alcool. La aceste evenimente, țarul stătea de pază cu o bâtă, pregătit să lovească pe oricine prindea că scuipa pe jos, se scobea cu degetul în nas sau vorbea cu gura plină.

În Occident, un obraz frumos bărbierit era considerat un semn al rafinamentului, o barbă lungă, neîngrijită, fiind, dimpotrivă, considerată primitivă. După revenirea în Rusia natală, țarul a început să-și apuce

curtenii de bărbi și să le tundă cu mâna lui. La un banchet, el a invitat chiar un măscărici cu o foarfecă uriașă care să-i hărțuiască pe toți cei cu barbă. Țarul a râs cu lacrimi, însă supușii lui au plâns de rușine, căci o barbă era considerată pe atunci emblematică pentru un bun creștin ortodox. De aceea, unii bărbați și-au păstrat bărbile tunse, rugându-și rudele ca, după moarte, să le pună lângă ei în sicrie, pentru a se putea înfățișa dinaintea lui Dumnezeu ca membri credincioși ai turmei. Oricum, țarul nu s-a mulțumit doar cu bărbile, ci a pornit la vânătoare pe străzi să scurteze cu o foarfecă de tuns garduri vii toate mânecile lungi de inspirație orientală care îi ieșeau în cale, căci și acestea îi aminteau de vremurile de odinioară, dominate de superstiții.

Cu toată fascinația lui pentru obiceiurile occidentale, țarul nu s-a putut împrieteni cu perucile atât de apreciate la curțile germană și franceză. La începutul secolului al XVIII-lea, cele mai bune peruci din păr uman împodobeau frumos capul și buclele lungi ajungeau până la umeri. Adesea, peruca era cel mai scump element al unei garderobe, fiind cu mare venerație curățată, pudrată și îmbogățită cu bucle. Țarul Petru, însă, își folosea perucile pe post de căciuli, trăgându-și-le la întâmplare pe cap înainte să iasă din casă. Dacă se întâmpla să nu aibă perucă și să-i fie frig când se afla în palat, lua la întâmplare peruca unei slugi și și-o trăgea pe cap. Dacă îi era prea cald, scotea peruca și o îndesa într-un buzunar. Când se supăra pe cineva, îi smulgea peruca de pe cap și o azvârlea cât colo.

La Paris, regele Franței i-a oferit cadou lui Petru cel Mare o perucă cu păr lung, realizată de cel mai bun peruchier de la curte, care costase o mică avere. Țarul prefera, însă, peruci lungi până la nivelul bărbiei, lăsând să se vadă de sub buclele albe și părul lui negru și lins. Astfel, spre groaza amfitrionului francez, Petru a luat o foarfecă și a tăiat partea de jos a prețioasei peruci, după care, cu un rânjet satisfăcut, și-a pus-o pe cap.

Printre instituțiile occidentale care îi displăceau țarului se număra și Biserica Catolică. Așa că Petru a creat un sinod special al beților, cel mai sfânt, cel mai cretin și cel mai alcoolic dintre toate sinoadele, care trebuia să facă de râs Vaticanul, numindu-l pe fostul lui pedagog, Satov, un beț notoriu, patriarh sau principe-patriarh. Acesta a primit un palat din lemn, un salariu generos și 12 cardinali bâlbâiți. În timpul ceremoniilor „oficiale“, el purta o mitră și un sceptru din tablă, iar în discursurile și predicile lui amesteca fără reținere amuzantul cu obscenul. Nu se jena să-și ridice poalele veșmintelor albe, lăsând la iveală picioarele-i crăcănate, și să danseze pe ritmul unor gesturi, râgâieli și pârțuri lipsite de pudoare. Când îi binecuvânta pe credincioși, îi lovea pe cap cu o bășică de porc. Drept icoană de pupat, el le întindea credincioșilor o statuetă a lui Bachus cu o erecție cât toate zilele.

Noii membri ai acestui sinod nu erau întrebați dacă se dedică întru totul Domnului, ci alcoolului. Drept confirmare, ei trebuiau să deschidă gura mare, ca să le fie turnată pe gât votcă. Procesiunile erau conduse de un fals țar costumat într-un marinar ce bătea la o tobă, în timp ce principele-

patriarh purta haine decorate cu cărți de joc și ședea călare pe un butoi de vin, purtat de 12 bărbați spâni. „Cardinalii“ agitau sticle de votcă din niște care trase de țapi și porci sau de urși și câini. Mulțimea fluiera, aclama și dansa. La o altă procesiune, țarul a așezat un uriaș de peste doi metri îmbrăcat în sugar pe o sanie trasă de 12 liliputani.

Adevăratele întruniri diplomatice de la curtea țarului nu erau cu mult mai breze. Un diplomat din Hanovra, care fusese invitat la o recepție de la palat, s-a trezit ferecat timp de două zile într-o odaie cu două butoaie mari. Într-unul era alcool, pe care a trebuit să-l bea înainte să i se permită să părăsească palatul, iar celălalt era pentru nevoile trupului. Cu altă ocazie, țarul le-a distribuit oaspeților săi topoare, poruncindu-le să meargă în pădure și să doboare copaci. Diplomații s-au pus fără șovăire să taie lemne cu un zel nebun și să străbată cu pași împleticiți pădurea urlând și râzând. Însă mulți dintre diplomați cereau guvernului propriu transferul, pe cât posibil, într-o țară mai puțin dăunătoare sănătății.

Diplomații străini și rușii s-au arătat deopotrivă de îngroziți când țarul Petru a învățat să scoată dinți. Cu cleștele pregătit pentru intervenție în buzunarul pantalonilor, el le poruncea tuturor care îi ieșeau în cale să deschidă gura pentru o verificare obligatorie. Dacă descoperea vreun dinte stricat, îl și scotea fără să stea pe gânduri. Strângea cu mândrie trofeele extrase într-un mic săculeț din piele, care se află în prezent expus la Ermitaj, în Sankt-Petersburg. De aici, a mai fost doar un pas până la deprinderea artei execuției și, într-adevăr, țarul a executat cu mâna lui cel puțin cinci condamnați la moarte, împăunându-se cu precizia cu care lama secționase oasele și tendoanele.

Așadar, acesta era soțul Ecaterinei. Cu siguranță nici o altă femeie din lume nu ar fi rezistat atât timp alături de el și nu l-ar fi putut face atât de fericit precum ea. Nimeni nu a auzit-o vreodată pe joviala și altruista Ecaterina plângându-se de adulterele lui sau de sălbaticele lui crize de furie. Ea și-a pus nevoile personale pe planul doi pentru a se dedica îmblânzirii uriașului nebun. În 1712, după zece ani de relație, cei doi au făcut nuntă. Fiicele lor în vârstă de doi și cinci ani le-au fost domnișoare de onoare. Țarul i-a lămurit pe diplomații englezi nedumeriți că acea căsnicie avea să fie, fără îndoială, binecuvântată și fertilă, căci el avea deja cinci copii cu mireasa lui.[3]

În 1718, țarul a poruncit torturarea până la moarte a fiului său din prima căsnicie, Aleksei Petrovici, pe care îl ura de moarte. Șapte ani mai târziu, fiii lui din căsătoria cu Ecaterina mor toți tineri, iar dintre numeroșii copii de odinioară rămân doar cele două fiice. Pentru a le asigura viitorul, Petru a decis să-și încoroneze soția țarină și să o declare urmașa sa. Supușii, care ar fi răspândit în lume „zvonuri nesăbuite de oameni beți“[4] despre Ecaterina, au fost amenințați de țar cu moartea. Cu toate acestea, la curțile din străinătate, toată lumea a luat în râs urcarea unei spălătorese pe tronul cu

emblema vulturului bicefal al Rusiei imperiale. La încoronare, împărăteasa a purtat o mantie purpurie în valoare de 4 000 de ruble, brodată cu acvile aurii. Coroana bătută cu nestemate peste nestemate cântărea două kilograme. Se spune că în momentul în care țarul i-a așezat personal coroana pe cap, ea ar fi izbucnit în hohote de plâns de atâta emoție.

La 40 de ani abia împliniți, Ecaterina își petrecuse 20 de ani din viață dedicându-se fericirii sadicului și imprevizibilului ei soț. Era istovită. Chiar dacă a știut să facă față cu zâmbetul pe buze veștilor despre orgiile lui Petru, cu siguranță se simțise profund jignită. Zece sarcini și opulentele mese de la palat îi distruseseră silueta – se deformase. Poate că suspinase și se gândise uneori că ar fi fost mai fericită ca spălătoreasă decât ca împărătească a Rusiei.

Însă chiar în această perioadă, tânărul William Mons a început să o curteze. Chipeșul șambelan al țarului era blond, elegant și spilcuit – opusul extrem al suveranului. Îi trimitea Ecaterinei stihuri romantice, în care își mărturisea dragostea profundă pe care i-o purta. Conform consemnărilor, pasiunea Ecaterinei pentru William ar fi fost atât de puternică, încât nu putea deloc trece neobservată de ochii celor din jur.[5] În afară de țar, care a fost până la urmă informat printr-o scrisoare anonimă. În noiembrie 1724, țarul i-a surprins pe cei doi în timpul unui randevu din grădina palatului, izgonindu-l furios pe Mons. Abia ajuns în camera lui și vrând să-și aprindă o pipă, Mons a fost vizitat de poliția secretă. Indignat că slujnica pe care el o făcuse împărătească îi fusese infidelă, Petru a poruncit interogarea și torturarea mai multor curteni și confiscarea scrisorilor lui Mons.

Complicea Ecaterinei era, ca de obicei în asemenea situații, doamna ei de onoare, Matriona Balk. Aceasta, una dintre surorile lui William Mons, organizase întâlnirile tainice și ajutase la schimbul de scrisori dintre cei doi. Însă și celelalte doamne de onoare fie fuseseră implicate, fie știau de relație din auzite.

William Mons a fost condamnat la moarte pe eșafod, însă nu pentru că împărțise patul cu împărăteasa. Pentru păstrarea demnității personale și a țarului, pedeapsa a fost pusă pe seama unui alt delict. Astfel, i s-a imputat oficial că s-ar fi servit din banii statului. Romanticul Mons și-a petrecut chiar și ultimele ore de viață compunând stihuri de dragoste pline de pasiune:

Amorul, vai, pierzanie îmi e

O vâlvătaie-n pieptu-mi arde;
Și știu că trebuie să mor.
Cunosc chiar și pricina căderii mele,
Căci am iubit
Ce trebuia doar să ador.

Pe 16 noiembrie, chipeșul William Mons a urcat pe eșafod, a ascultat sentința ce i-a fost citită, s-a aplecat, și-a scos mantaua și vestonul și, după

ce l-a rugat pe călău să se miște repede, și-a așezat capul pe blocul de lemn. Călăul a fost rapid. Capul lui Mons a fost înfipt într-un țăruș, iar trupul i-a fost legat de o roată. Matriona Balk și celelalte doamne de onoare găsite vinovate au fost pedepsite la lovituri cu biciul pe spatele gol, desigur că pentru un alt delict decât cel real, și anume pentru corupție. Matriona a fost exilată în Siberia.

În timpul tuturor acestor evenimente, Ecaterina a părut calmă pentru cei din jur, știind prea bine că orice semn de emoție l-ar fi înfuriat pe Petru în asemenea măsură, încât ar fi putut plăti și ea cu viața. În ziua execuției iubitului ei, împărăteasa a asistat la ora de dans a fiicei ei. Ambasadorul francez relata: „Deși împărăteasa își ascunde tristețea cât poate de bine, pe chipul ei se poate citi limpede durerea, astfel încât pretutindeni se pune întrebarea ce se va întâmpla oare cu ea“.[7] În ziua imediat următoare, i s-a adus la cunoștință că țarul ordonase că poruncile ei nu mai sunt obligatorii pentru nimeni. Ecaterinei i-au fost retrase toate resursele financiare, fiind nevoită să împrumute bani de la doamnele de onoare care nu fuseseră biciuite și exilate. Probabil se temea că avea să fie exilată la o mănăstire, asemenea primei soții a lui Petru, Eudoxia, sau ucisă într-o temniță, precum fiul lui, Aleksei.

A doua zi după decapitarea lui Mons, Petru a dus-o cu o sanie deschisă să vadă rămășițele amantului ei. A rămas inexpresivă, chiar și atunci când un colț al rochiei a atins piciorul vânăt și țeapăn al mortului. La întoarcerea în palat, Petru a venit la ea cu o prețioasă vază venețiană în mâini. „Vedeți asta?“ a întrebat-o el. „A fost meșterită din cele mai banale materiale. Prin măiestria unui om iscusit, a devenit podoabă pentru un palat, însă eu o pot face la fel de lipsită de valoare ca înainte cu o singură mișcare.“ Și zicând acestea, a trântit de podea vaza, care s-a făcut țăndări.

„Bineînțeles că puteți face asta“, a replicat Ecaterina cu al ei spirit practic, „dar credeți că prin spargerea acestei vaze ați înfrumusețat câtuși de puțin palatul?“[8]

Înfuriat că Ecaterina nu arătase nici pic de emoție, în ciuda amenințărilor lui, țarul a hotărât să fie mai explicit. Într-o seară, când Ecaterina a intrat în apartamentul său, s-a trezit că dintr-un borcan, așezat pe o masă, o privea cu ochi holbați capul iubitului ei, William Mons, pus la păstrare în alcool. După câteva zile, când Petru și-a dat seama că nu va declanșa nici un fel de reacție, a pus ca borcanul să fie luat de acolo.

Dintr-o relatare a ambasadorului saxon, aflăm că cei doi nu și-au mai vorbit niciodată și că nu au mai împărțit nici mesele, nici patul.[9] Se spune că în amenințările sale Petru s-ar fi mirat de cât de puțină tevatură ar fi făcut Henric al VIII-lea cu Anne Boleyn. Cum între timp el a încercat să-și mărite ambele fiice cu suverani din Occident, s-a temut, poate, ca nu cumva să le maculeze acestora reputația cu o eventuală decapitare a

mamei lor pentru adulter. Căci faptul că fetele erau rodul relației țarului cu o spălătoreasă înainte de căsătorie era oricum agravant.

În decembrie 1724, Petru a făcut o infecție a tractului urinar, care s-a agravat rapid. În ianuarie devenise clar că avea pietre la rinichi, iar o boală venerică din tinerețe recidivase. Un medic a făcut o puncție a vezicii inflamate și a scos doi litri de urină. Însă vezica era deja cangrenoasă.

După moartea țarului, pe 8 februarie 1725, Ecaterina a fost proclamată împărătească. Aceasta semna documentele ce i se puneau în față, dar mintea ei era departe, se plimba prin camera soțului ei mort și mângâia ustensilele lui preferate. Frâiele puterii au fost lăsate în mâinile numeroșilor ei favoriți.

Ecaterina s-a mulțumit cu rolul de suverană a imperiului doar cu numele. Iubea fastul și festivitățile, mai ales banchetele, la care mânca munți de mâncare și se îmbăta până nu mai știa de ea. Își petrecea fiecare noapte cu un alt bărbat, comanda calești noi și haine îndrăznețe. Dar nimic din toate acestea nu a reușit să o consoleze. Nimic nu a putut umple marele gol lăsat în urmă de Petru. El îi dominase într-atât viața, încât locul lui a rămas pe vecie gol. Indiferent cât de mult a încercat ea să umple neîmplinirea cu mâncare, băutură și relații amoroase, cu jocuri, serbări și rătăciri în noapte, nu a putut scăpa de el.

După doar doi ani ca țarină, istovită de viața plină de excese, Ecaterina a murit. Avea 41 de ani.

Împărăteasa Elisabeta Petrovna și împăratul nopții

Fiica lui Petru cel Mare, Elisabeta, nu i-a urmat la tronEcaterinei în linie directă. La moartea mamei ei, nobilimea l-a proclamat drept țarul Petru al II-lea pe fiul de 13 ani al lui Aleksei, fratele vitreg asasinat al Elisabetei. Trei ani mai târziu, după ce tânărul bolnăvicios a murit, nobilimea a ales-o împărătească pe irascibila verișoară a Elisabetei, Anna Ivanovna, în speranța că blazata și neglijata femeie va fi cârpă în mâna lor. Dar aveau să se înșele.

Acră și morocănoasă, Anna s-a pornit să se răzbune pe toți cei care-i făcuseră vreodată rău. Era cu precădere furioasă pe Elisabeta, care nu făcuse toată tinerețea ei nerușinată decât să o insulte zilnic prin frumusețea ei blondă. Elisabeta moștenise înălțimea impozantă a tatălui ei, fiind mai înaltă și decât majoritatea bărbaților. La asta se adăuga un trup fermecător, chip luminos și ochi mari albaștri superbi. În timpul focului de artificii cu ocazia Anului Nou din 1737, o fereastră s-a spart și un ciob i-a tăiat obrazul Elisabetei, lucru care a bucurat-o peste măsură pe Anna. Însă norocul s-a spulberat când a aflat că rana s-a vindecat complet, fără să lase urme.

Mai grav decât păcatul frumuseții ei era faptul că Elisabeta o incomoda pe Anna politic. La curte, multe grupări nemulțumite aveau speranța că înalta fiică a lui Petru cel Mare va urca pe tron în urma unei lovituri de stat. Anna,

care cunoștea prea bine aceste speranțe, nu se putea decide dacă să-și întemnițeze rivala, să o ucidă ori să oexileze într-o mănăstire.

Însă atitudinea Elisabetei dădea de înțeles că ea trăia mai degrabă pentru dragoste decât pentru politică. Extravagantă și lipsită de griji, fiica țarului împărțea patul cu paji, țărani, diplomați, medici și soldați. Ducele de Liria, care se afla la curte ca ambasador al Spaniei, relata: „Conduita prințesei Elisabeta se înrăutățește pe zi ce trece. Face cu nerușinare lucruri pentru care ar roși până și cei mai simpli prostănaci.“[10]

Se spunea că prințesa ar fi fost „mulțumită doar când era îndrăgostită“, refuzând să-și ascundă pasiunile sub vălul smereniei ipocrite.[11] Se prea poate ca această desfrânare să-i fi salvat viața, pentru că cei puternici au considerat-o inofensivă din punct de vedere politic – o muiere care se deda destrăbălării și dansului.

Însă Elisabeta afișa masca femeii cochete doar de fațadă, pentru a putea supraviețui în acel cuib de vipere. Se lăuda cu nenumăratele ei aventuri amoroase, ascunzându-și abil ingeniozitatea politică. Soția ambasadorului britanic a observat acest lucru. Ea consemna: „În public, dă dovadă de o jovialitate naturală și de o volatilitate ce pare a-i defini întreaga ființă… În privat, însă, ea se exprimă uneori atât de rezonabil și de inteligent, întrucât sunt convinsă că celălalt comportament al său este doar o minciună.“[12]

Când împărăteasa Anna a simțit mâna rece a morții, a decis să-l numească drept urmaș pe fiul nepoatei ei, minorul Ivan. Mișcarea urma să rezolve două lucruri: să o dezmoștenească pe Elisabeta și să-l numească regent pe favoritul de multă vreme al Annei, Ernst von Biron. Însă în 1741, după numai un an, Biron a fost răsturnat de opoziție, iar Anna Leopoldovna, mama lui Ivan, i-a urmat în funcție.

Anna Leopoldovna nu era potrivită pentru rolul de regentă. În locul soțului ei, un principe german, ea își prefera amantul, ambasadorul saxon, căruia i se dedica mult și frecvent. Spre marele amuzament al curtenilor, soțul regentei era adesea văzut bătând furios în ușa dormitorului.

Mai multe familii influente au încercat să o convingă pe Elisabeta să organizeze o lovitură de stat și să se proclame împărătească. Însă aceasta se ferea de vărsare de sânge și a ezitat mult, până când i-a ajuns la urechi informația că Anna Leopoldovna râvnea ea însăși la coroana imperială și se gândea să-și trimită incomoda verișoară la mănăstire. Gândul unei vieți petrecute între zidurile unei mănăstiri a oripilat-o pe Elisabeta, căci ea nu avea „nici cel mai mic dar pentru călugărie“, după cum scria un contemporan.[13]

Pe 25 noiembrie 1741, cu câteva ore înainte să fie arestată, Elisabeta a adunat trupe loiale în jurul ei și a luat cu asalt palatul. Puciul a fost, cum era de așteptat, ușor. Poporul voia ca puterea să fie preluată de fiica lui Petru cel Mare. Anna a fost întemnițată într-o fortăreață, fiul ei mai mic, în

alta. Elisabeta s-a întâlnit cu vechii ei dușmani, care roiau acum binevoitori în jurul ei pentru a-și arăta loialitatea. Ea a jurat că nu va pedepsi cu moartea delictele politice, declarând torturarea copiilor sub 17 ani la fel de ilegală precum tăierea nasului în cazul femeilor. Toți supușii, până la cel mai neînsemnat, au fost încurajați să-i ceară ajutorul dacă li s-ar fi făcut vreo nedreptate.

Spre deosebire de cele trei predecesoare – mama ei, Ecaterina I, împărăteasa Anna și regenta Anna Leopoldovna – Elisabeta Petrovna și-a luat responsabilitățile de suverană în serios. Muncea din zori și până-n seară, citea rapoarte, prezida adunări și-i forța la împăcare pe miniștrii rivali. Ca femeie plină de energie, temperamentală, poseda un întreg arsenal de tactici pentru impunerea voinței – putea să zâmbească irezistibil, să bată din picior nerăbdătoare, să înjure ca un birjar și se pricepea ca nimeni altcineva să manipuleze oamenii cu complimente și lingușeli.

Asemenea politicii rusești, și etica de la curtea rusă se degradase în ultimii ani. Cu doar 40 de ani în urmă, tatăl Elisabetei îi învățase pe nesupușii curteni manierele franțuzești. Acum, Elisabeta se vedea nevoită să le ordone curtenilor să apară „în haine bune, nu prăpădite“.[14]

Când Elisabeta a urcat pe tron, Aleksei Razumovski, un cioban cazac care cânta în corul capelei palatului, având o voce deosebită, era deja de câțiva ani iubitul ei. Ea îi auzise mai întâi vocea. Cristalină și extrem de emoționantă în mirosul de tămâie și fumul lumânărilor din biserică, vocea lui învăluia icoanele strălucitoare și se înălța sus spre cer. Când Elisabeta l-a căutat pe bărbatul cu o asemenea voce, a descoperit un tânăr înalt, brunet, musculos, cu ochi negri scânteietori. A fost fascinată, și astfel a început marea aventură amoroasă a vieții ei.

Ca amant al împărătesei, Razumovski a avansat devenind patron al teatrelor și al operei, făcând din Rusia cel mai mare centru pentru studierea și interpretarea muzicii. Și în vreme ce Elisabeta se agăța de credința că cititul ascundea primejdii nebănuite, Razumovski iubea cărțile și promova literatura.

Noua împărătească nu a făcut un secret din relația ei; se afișa în public de mână cu Razumovski și schimba cu acesta gesturi tandre. Nopțile, Razumovski o slujea pe împărătească cu o asemenea dăruire, încât mucaliții l-au poreclit curând „Împăratul Nopții“.[15] Biserica s-a declarat nemulțumită, sfătuind-o pe împărătească să legalizeze relația. Se presupune că Elisabeta, care era foarte superstițioasă, aproape paranoică, s-ar fi măritat în secret cu ciobanul ei cântăreț în 1742. În public, însă, a continuat să-l numească șambelanul ei, făcându-l totodată și conte. I-a dăruit un palat în Moscova, un altul în Sankt-Petersburg – și trei copii.

Spre deosebire de majoritatea favoriților, Razumovski a iubit-o pe împărăteasa sufletului său cu credință, iar bogăția și onorurile ce i-au fost

acordate nu l-au stricat. La această curte plină de egoiști lipsiți de scrupule, Razumovski a părut a fi singurul suflet blând și bun. El nu s-a chinuit în nici un fel să-și ascundă originile modeste, ci și-a invitat familia la curte. Înainte de a se înfățișa împărătesei, mama lui, care venea de pe o moșie săracă și izolată, a fost gătită ca o păpușă, cu perucă albă și rochie de mătase. Pășind sfioasă pe culoarele palatului, a văzut la un moment dat într-o oglindă cât un stat de om o femeie de o frumusețe orbitoare. Crezând că era vorba de împărătească Elisabeta în persoană, a făcut o plecăciune adâncă.

Pentru că Elisabeta decisese să nu se mărite niciodată oficial și să nu aducă pe lume moștenitori legali, a poruncit să fie adus în Rusia pentru a-i urma pe tron fiul german de 14 ani al defunctei sale surori mai mari. Dar cât de greu trebuie să-i fi fost ei, căreia îi plăceau bărbații înalți, făcuți și viguroși, să-și mascheze dezamăgirea la vederea flăcăului subțirel cu ticuri nervoase și la auzul vocii lui enervant de ascuțite.

În 1744, când Elisabeta a început să caute o mireasă pentru prea puțin promițătorul Mare Duce Petru, a vrut o prințesă care să fie foarte atrăgătoare, dar care să nu eclipseze frumusețea doamnelor mai vârstnice de la curte. Apropiindu-se acum de 40 de ani, ea se afla exact în aceeași situație în care fusese împărăteasa Anna cu 15 ani în urmă, când aceasta o privise cu o ură greu disimulată pe tânăra și fermecătoarea Elisabeta Petrovna. Își vopsea părul alb cu o pastă colorantă gălbuie, își punea fard roșu pe obrajii flasci și purta mai multe rânduri de haine, cu o anumită croială pentru a-i masca șoldurile lățite. La curte, cele mai mari crinoline erau rezervate pentru ea, împărăteasa schimbându-și ținuta de până la șase ori pe zi.

După ce a inspectat portretele tuturor potențialelor mi-rese, Elisabeta a ales-o pentru nepotul ei de 16 ani pe mo-desta prințesă Sophie Friederike Auguste von Anhalt-Zerbst, în vârstă de 14 ani, dintr-un mic principat german. Împărăteasa a fost mulțumită de alegerea făcută. Familia sărăcită a miresei nu avea să ceară Rusiei privilegii ori venituri. Iar fata era frumoasă, dar nu de o frumusețe tulburătoare. Cu trupul ei firav, nu avea să reprezinte vreo concurență demnă de luat în seamă pentru constituția barocă a împărătesei.

Trăsăturile prințesei erau prea pronunțate pentru a putea fi numită cu adevărat frumoasă. Ochii ei albaștri erau umbriți de niște pleoape căzute, iar bărbia era sfidător de ascuțită. Buzele ei – ca o dungă subțire atunci când nu vorbea – putea afișa un zâmbet nebănuit de cuceritor. Ecaterina, așa cum s-a numit după convertirea la credința ortodoxă rusă, avea un păr castaniu bogat și un ten frumos, proaspăt. Deși avea puțin peste un 1,60 metri, avea o ținută atât de impresionantă, încât părea deseori mult mai înaltă.

Ecaterina avea să-și amintească mai târziu foarte exact ziua în care îi fusese prezentată împărătesei: „Cine o întâlnea pe Elisabeta pentru întâia dată, nu putea fi decât copleșit de frumusețea și de grandoarea ei“, scria

aceasta. „Era foarte înaltă și robustă, fără ca asta să fi fost un dezavantaj sau să-i fi influențat în vreun fel grația mișcărilor. Crinolina ei dintr-o stofă argintie sclipitoare era brodată cu fir de aur. În părul nepudrat licăreau diamante, iar de obrazul ei rozaliu era lipită o aluniță neagră.“[16]

De-a lungul anilor, Elisabeta a constatat că statura și conformația ei erau mai bine puse în valoare de hainele bărbătești. Ciorapii albi de mătase și pantalonii până la genunchi îi evidențiau picioarele puternice, musculoase. Șoldurile late erau bine mascate sub un veston cu poale mai ample. A început, așadar, să organizeze baluri ale „metamorfozei“, la care bărbații veneau îmbrăcați în femei, iar femeile în bărbați. Generali și miniștri deopotrivă trebuiau să se prezinte purtând corsaje și crinoline, pudra și alunițele decorative de pe obrazul ușor neras neavând voie, desigur, să lipsească. Astfel, bărbații se împiedicau, neobișnuiți cu tocurile înalte, ținând între degetele neîndemânatice, păroase, evantaie elegante. Cu ocazia unui astfel de eveniment, un general-maior mai voinic s-a împiedicat de crinolina pe care o purta și s-a prăvălit peste Marea Ducesă Ecaterina – aproape rupându-i brațul. Dar Ecaterina și celelalte doamne erau tare bucuroase să mai scape de corsete, crinoline și tocuri, savurând peste măsură balurile la care se îmbrăcau din cap până în picioare în haine bărbătești.

Însă îngrijorarea Elisabetei cu privire la faptul că îmbătrânea nu era exprimată doar prin organizarea balurilor mascate. Se spune că la un moment dat și-ar fi vopsit părul negru, după care, pentru că rezultatul nu a mulțumit-o, ar fi vrut să spele culoarea, care, însă, nu s-a dus. Așa că s-a văzut obligată să se radă în cap, poruncind, desigur, ca toate doamnele de la curte să-i urmeze exemplul. Acestea au vărsat lacrimi amare când buclele lor lungi au căzut victime briceagului. Însă la fel cum tatăl ei, Petru cel Mare, îi hărțuise pe curtenii bărboși cu o foarfecă uriașă, Elisabeta le urmărea pe holurile palatului pe frumoasele tinere doamne pentru a le fura buclele. Ecaterina scria: „Tinerele domnițe au povestit că Înălțimea Sa le-a jupuit pe ici, pe colo și niscaiva piele odată cu părul“.[17]

De fapt, fiica lui Petru cel Mare nu ar fi avut nevoie de asemenea trucuri. Vârsta și creșterea în greutate nu i-au afectat măreția, energia incredibilă, râsul cuceritor și pasul energic. Nici de amanți nu a dus lipsă niciodată. Razumovski nu cerea fidelitate, așa că ea, după ce toate doamnele de onoare se retrăgeau, chema adesea câte un alt protejat în patul ei. Razumovski a continuat să fie răsfățat de ea. Îi gătea și-l îngrijea când era bolnav, și-i dăruia prețioși butoni bătuți cu diamante, catarame pentru pantofi sau epoleți ce-ți luau ochii de atâtea pietre prețioase. Bunul Razumovski era recunoscător pentru atenție și nu avea nimic împotriva concurenței. În 1749, Elisabeta a ales un nou protejat, pe șambelanul Ivan Șuvalov, pe care l-a instalat în apartamentul învecinat. Chipeșul Șuvalov abia împlinise 20 de ani, împărăteasa urma să împlinească în curând 40.

Asemenea lui Razumovski, și el s-a ocupat de arte: teatru, muzică, literatură și artele vizuale. El a înființat Academia de arte din Sankt-Petersburg, cât și prima universitate din Rusia la Moscova, aducând drame franceze pe scenele teatrelor rusești. Cu ocazia unui spectacol, Elisabeta s-a îndrăgostit de tânărul actor din rolul principal masculin, un cadet pe nume Nikita Beketov, pe care l-a făcut colonel și l-a invitat să locuiască la palat.

Însă Beketov nu era actor. Mai mult decât atât, influența lui Șuvalov îl nemulțumise pe cancelarul Elisabetei, Aleksei Bestujev, astfel încât acesta hotărâse înlocuirea lui cu un bărbat din tagma lui. Îl alesese personal pe Beketov, pentru că îl considera un tânăr pe placul împărătesei, și știa cum să aranjeze ca el să joace rolul principal în piesa de teatru. Apoi, Bestujev a comandat pentru tânăr o garderobă ce promitea să fie pe placul împărătesei – danteluri, pantofi cu catarame bătute cu diamante, ce sclipeau frumos sub luminile rampei, inele cu briliante pe degete.

Însă deși Elisabeta se combinase acum și cu Beketov, nu l-a alungat pe Șuvalov. Iar Razumovski a rămas pururea prietenos în fundal. Împărăteasa și-a luat și un al patrulea amant, un tânăr pe nume Kajenevski, fascinată de frumoasa voce din corul bisericii. Pentru o vreme, a avut în același timp patru amanți recunoscuți.

În spatele chipurilor atrăgătoare se ascundeau grupări politice rivale și aspirațiile familiilor însetate de putere. Familia lui Șuvalov, care știa prea bine că Beketov era pionul dușmanului său Bestujev, a răspândit la curte zvonuri despre dezgustătoarele orgii homosexuale organizate de acesta. I-au trimis înfumuratului tânăr o alifie cosmetică ce i-a provocat pustule ca de vărsat de vânt după ce și-a uns cu ea pielea delicată. Dar era la fel de posibil, se zvonea, ca iritația să fi fost consecința unei boli venerice, care se putea contracta doar în urma relațiilor homosexuale. Planul lor funcționase. Beketov a fost imediat alungat din palat.

În 1751, Elisabeta a suferit de grave probleme de digestie și de crampe. Uneori, durerile erau atât de puternice, încât zăcea zile în șir nemișcată în pat, privind amorașii din tavan care – pururea tineri, pururea îndrăgostiți – păreau că râd de vârsta ei, de boala ei și de pierderea frumuseții. După ce starea i se ameliora, obișnuia să se îmbăieze ore în șir pentru un bal, după care, de cele mai multe ori, se privea în oglindă și decidea totuși să nu meargă.

Ani la rândul s-a spus că Elisabeta nu ar mai avea mult de trăit. Dar ea a rezistat chiar și cumplitelor episoade de leșin și paralizie, recuperându-se total, contrar tuturor previziunilor. Pe 5 ianuarie 1762, Elisabeta a murit la vârsta de 52 de ani, după ce zăcuse aproape două săptămâni cu febră și vărsături. Când s-a îmbolnăvit ultima oară, și-a abandonat tinerii amanți de odinioară, întorcându-se la marea ei iubire, presupusul soț, Aleksei Razumovski. Vocea lui unică – acea voce pe care ea o auzise pentru prima oară în urmă cu 30 de ani în capela palatului – a fost unica ei consolare, el

alinându-i suferința cu vechi cântece de leagăn ucrainene. După ce și-a dat ultima suflare, nepotul ei, Petru, a fost declarat imediat noul țar, în timp ce contele Razumovski s-a încuiat în camera lui și a plâns amarnic.

Nu pot trăi nici măcar o zi fără iubire

Când țarina Elisabeta a murit, Marea Ducesă Ecaterina a devenit soția împăratului. Însă ca soție nu avea nici un drept la putere, care aceasta se afla în totalitate în mâinile nesigure ale soțului ei sărac cu duhul, țarul Petru al III-lea. Iar acesta nu dorea nimic mai mult decât să se descotorosească de enervanta lui nevastă.

Petru ar fi trebuit să moștenească ducatul germanHolstein și a regatului Suediei. Avea o slăbiciune pentru tot ce era german, mai ales pentru strălucitul lui idol Frederic cel Mare, și era un pios protestant. Însă destinul întruchipat de mătușa lui Elisabeta, țarina Rusiei, a vrut ca el să părăsească Germania și Suedia și toate celelalte care-i erau dragi și să învețe în schimb o limbă străină, să adopte o religie străină și să-și însușească obiceiuri străine. Schimbarea a fost catastrofală pentru copilul sensibil. S-a opus cu tărie aducerii sale în noul regat, iar condiția sa psihică a părut că se înrăutățește de la an la an.

Când Ecaterina l-a văzut pe Petru pentru prima oară, acesta era foarte mic pentru vârsta lui, dar blond și cu o înfățișare plăcută, deși oarecum inexpresivă. În același an, el s-a îmbolnăvit însă de pojar, febra slăbindu-i intelectul și așa destul de afectat, iar pustulele l-au desfigurat îngrozitor. Soțul Ecaterinei a devenit un bărbat slab de minte cu nas roșu, tumefiat, ochi lăcrimând și piele crăpată, plină de cicatrici. Când Elisabeta a anunțat data nunții, Ecaterina s-a îngrozit. „Am simțit o imensă reticență când s-a anunțat ziua“, scria ea, „și nu mi-a făcut deloc plăcere când s-a vorbit despre asta.“[18]

Pompoasa ceremonie religioasă a fost urmată de un banchet de proporții și de un bal. Însă țarina Elisabeta, care orchestrase căsătoria cuplului atât de nepotrivit doar pentru a obține un urmaș la tron, voia să-i vadă pe cei doi în pat cât se putea de repede. Ea știa că Petru nu avea să fie vreodată în stare să conducă Rusia. Trebuia să se nască un copil cât mai repede posibil, care să poată conduce țara spre viitor.

Aranjată pentru ceremonie, Ecaterina și-a așteptat soțul în pat. „Plecaseră cu toții, iar eu am rămas singură mai bine de două ore“, scria ea mai târziu în memoriile sale, „neștiind dacă ar fi trebuit să mă dau sau nu jos din pat.“ În cele din urmă, Petru a venit, s-a urcat lângă ea în pat și a început să râdă în hohote. „Vai, cum s-ar mai amuza slugile dacă ne-ar vedea pe amândoi în patul ăsta.“[19] Apoi a adormit. I se explicase despre actul sexual cu câteva zile înainte de nuntă – și, din câte se părea, degeaba. Ecaterina, care aflase despre îndatoririle ei conjugale abia cu o seară înainte, trebuie să fi primit cu frustrare, dar și cu ușurare, lipsa de interes a soțului ei.

La 16 ani, ea era pregătită fizic pentru iubirea carnală. Viitoarea ei sexualitate se făcuse remarcată încă din copilărie. Obișnuia să călărească pernele ca pe cai – o formă de onanism, din câte se pare – până când, în cele din urmă, se prăbușea epuizată. „Nu m-a văzut nimeni, niciodată, făcând asta, așa că nu a știut nimeni că îmi călăreampernele în pat.“[20]

Petru își ținea soția trează toată noaptea, dar în loc să facă dragoste cu ea, el își înșira pe cuvertură toți soldățeii de plumb și se juca de-a războiul cu ei până în zori. Uneori, o punea pe Ecaterina să exerseze toată noaptea cu o muschetă grea pe umăr. Obișnuia, de asemenea, să dreseze o haită de câini, iar atunci când nu-i lovea, îi închidea în dulapul Ecaterinei, unde aceștia urinau pe hainele ei. „Acolo dormeam noi“, scria ea, „în toată acea putoare.“[21]

Pentru a se asigura că moștenitorul tronului avea să fie cu adevărat fiul lui Petru, așadar un Romanov adevărat, țarina a înconjurat-o pe Ecaterina de bătrâne doamne foarte severe. Însă după șapte ani, Ecaterina tot fecioară era. Asemenea lui Ludovic al XVI-lea, Petru suferea de fimoză. Prepuțul foarte lung se retrăgea incomplet de pe partea anterioară a penisului, împiedicând astfel raportul sexual. O circumcizie ar fi fost singura soluție, însă Petru nu era pregătit pentru așa ceva.

Nerăbdătoare să aibă un moștenitor la tron, țarina, foarte deranjată, i-a sugerat Ecaterinei să accepte un amant, pe tânărul de 26 de ani Serghei Saltîkov. Acesta era cuceritorul înnăscut – brunet, isteț, elegant și înfumurat, un amant care se dădea cu parfumuri ieftine și căruia îi plăcea să se strecoare în odăile iubitelor pe scara dosnică. Șarmant și bine făcut, Saltîkov avea tot ce-i lipsea soțului slăbănog, palid, detestat al Ecaterinei. Când a fost încurajat să o salveze pe marea ducesă în vârstă de 23 de ani de nedorita-i feciorie, Saltîkov a acceptat misiunea plin de zel.

Imediat ce Ecaterina a rămas însărcinată, țarina Elisabeta le-a poruncit prietenilor lui Petru să-l îmbete și apoi să-l țină bine, iar un medic deja pregătit să-i facă circumcizia. Când țareviciul și-a revenit după intervenție, Ecaterina a fost forțată să-și înfrângă dezgustul și să-l seducă. Spre mâhnirea Elisabetei, Ecaterina a suferit două avorturi spontane la scurt timp unul după altul, înainte să rămână, în sfârșit, gravidă pentru a treia oară și să-l aducă pe lume, în 1754, pe țarul Pavel I.

Când țarina Elisabeta s-a aplecat deasupra leagănului, una dintre doamnele de onoare a observat nedumerită cât de brunet era copilul în comparație cu palidul Petru. „Taci, nenorocito“, s-a mâniat țarina. „Știu ce spuneți, că acesta ar fi un bastard, dar chiar și dacă ar fi așa, n-ar fi primul din familia mea.“[22]

După naștere, Saltîkov a fost trimis în misiuni diplomatice la diferite curți europene, iar Ecaterina a aflat că el se lăuda cu faptul că o cucerise când se culca cu alte doamne de la curte. Ecaterina a fost dată deoparte cu răceală de primul ei iubit și, ca și cum asta nu ar fi fost suficient, i s-a interzis și

orice contact cu micul ei fiu, pentru că Elisabeta se ocupa acum de creșterea lui.

Soțul ei a început să-și piardă din ce în ce mai mult mințile. Într-o noapte, a intrat foarte târziu în dormitor și a atacat-o cu o sabie. Cu multă prezență de spirit, s-a apărat numaidecât, însă el i-a dat și ei o sabie, ca să se poată duela. Petru a ieșit din cameră, iar ea s-a prelins ușurată pe lângă perete, știind prea bine că scăpase de moarte ca prin urechile acului.

Singură și frustrată sexual, Ecaterina a început să-și caute un nou amant. Iar acesta a sosit la curte împreună cu ambasadorul britanic, sir Charles Hanbury-Williams, căci din suita lui făcea partea un conte polonez foarte chipeș. Stanislaw Poniatowski, 23 de ani, era un tânăr atent și sensibil, care pe deasupra mai avea și uimitorul avantaj de a fi frecventat cele mai însemnate saloane din Paris.

În efortul de a consolida relațiile ruso-britanice, sir Charles îl adusese cu el pe blondul cu ochi de ciută Poniatowski cu unica intenție de a-l prezenta țarinei Elisabeta ori Marei Ducese Ecaterina. Poniatowski, care spera să poată reface averea decimată a familiei din Polonia, s-a lăsat fără să clipească în mâinile manipulatoare ale lui sir Charles.

Când sir Charles i l-a prezentat pe tânărul polonezEcaterinei, a observat că aceasta nu-și mai putea lua ochii de la el. Un observator scria că Marea Ducesă ar fi arătat „ca o sălbăticiune care a pus ochii pe pradă“.[23]

Ambasadorul britanic s-a străduit din răsputeri să-i cupleze pe cei doi. Însă Poniatowski, căruia i s-au aprins curând călcâiele după Marea Ducesă, a rămas rezervat, întrucât se temea că o relație cu Ecaterina ar fi putut însemna exilul în Siberia. Ecaterina era aproape disperată să-l cucerească pe tânărul încă nevinovat. Cum ar fi putut oare să-l ademenească în patul ei pe acest sfios flăcău? Până la urmă, un bun prieten l-a condus într-o noapte personal pe Poniatowski până la ușa apartamentelor private ale Ecaterinei. Poniatowski a găsit ușa întredeschisă, după cum avea să scrie mai târziu în memoriile sale. Înăuntru îl aștepta Ecaterina „într-o rochie simplă albă, împodobită cu dantelă și panglici roz, arătând atât de frumoasă, de răpitoare, că uitai complet de existența Siberiei“.[24]

Într-o zi, când Poniatowski și câțiva dintrecurtenii Ecaterinei făceau o vizită oficială, cățelușul ei a fost cel care le-a dat la iveală relația. Cățelușul, despre care se știa că nu-i plac străinii, a sărit în brațele lui Poniatowski și a început să dea din coadă, pentru ca apoi să-i latre pe ceilalți oaspeți. Curtenii au schimbat priviri grăitoare, încercând să-și ascundă zâmbetele. Ambasadorul suedez l-a tras pe Poniatowski deoparte și i-a spus: „Prietene, nimic nu te poate da de gol mai tare decât un cățeluș. Cândva, obișnuiam să dăruiesc din prima oricărei femei pe care o iubeam un cățeluș. Cu ajutorul lui aflam apoi dacă cineva era în grațiile ei mai mult decât mine. Nici că există un test mai bun. Tocmai ai văzut cum cățelul a vrut să mă

muște, pentru că nu mă cunoaște, însă când te-a văzut pe dumneata, nu și-a mai încăput în piele de bucurie, semn sigur că nu te-a văzut pentru prima oară."[25]

Însă nu doar Ecaterina era infidelă. Petru scăpase de impotență și-și luase o amantă, care, dacă așa ceva era de fel cu putință, îl întrecea în urâțenie. Elisabeta Voronțova era grasă și cocoșată, iar fața ei era plină de găuri lăsate de vărsat. În plus, se îmbrăca neglijent, era obraznică și-i jignea pe cei din anturajul său cu o plăcere care-l făcea pe Petru să râdă cu lacrimi. Cei doi insistau adesea ca Ecaterina și Poniatowski să ia cina cu ei. Ecaterina făcea față cu brio situației, însă distinsului ei iubit îi era greu să-și ascundă dezgustul.

În 1757, Ecaterina a adus-o pe lume pe fiica lui Poniatowski, însă copilașul bolnav nu a supraviețuit primului an de viață. Petru era, poate, sărac cu duhul, dar prost nu. El a comentat jovial incidentul de față cu toată lumea: „Habar n-am cum a rămas nevastă-mea gravidă, dar probabil că va trebui să recunosc copilul ca fiind al meu".[26]

În 1758, grupările pro-franceze și pro-austriece de la curte, care începuseră să fie îngrijorate de sentimentele pro-britanice ale lui Poniatowski, au aranjat, cu ajutorul țarinei Elisabeta, retrimiterea lui în Polonia. Poniatowski însuși se săturase până peste cap de intrigile de la curte și de cinele forțate cu soțul căruia îi curgeau balele al iubitei lui, așa că nu a fost deosebit de mâhnit de plecarea sa. Pretențiile sexuale ale Ecaterinei depășiseră de-a lungul timpului puterile lui. Într-unul dintre momentele sale de luciditate, Petru și-a descris soția ca fiind o femeie „care stoarce tot sucul dintr-o lămâie, după care o azvârle".[27] Poniatowski nu fusese azvârlit, dar și el era secat când a pornit pe drumul de întoarcere în Polonia. Ecaterina a plâns atât de mult și de amarnic cum nu va mai plânge niciodată după aceea în toată viața ei. „Am simțit că se plictisise", scria ea, „și am simțit aproape că mi se frânge inima."[28]

Ecaterina suferise mulți ani din cauza dispozițiilor țarinei Elisabeta, a frecventelor ei oscilații între generozitate iubitoare și cruzime brutală. Totuși, în ultimii ani de viață, când a înțeles că Ecaterina și nu Petru avea să conducă iubita ei Rusie spre viitor, Elisabeta făcuse pace cu Marea Ducesă. „Ea este de o veracitate și de o justețe exemplare și posedă o imensă inteligență", afirma țarina, „pe când nepotul meu este un monstru."[29]

Când Ecaterina a început să-și caute un nou amant la curte, ea și-a îndreptat atenția asupra rușilor, căci știa că favoriții străini nu aduceau decât tulburare în rândul diplomaților rivali. Într-o frumoasă zi din vara lui 1759, plictisită, Marea Ducesă a observat în curte, de la fereastra ei, un soldat cu chip de Adonis și trup de Hercule. A fost iubire la prima vedere, iar Ecaterina a trimis numaidecât după el.

Grigori Orlov, 34 de ani, era un bărbat energic și întreprinzător. Cu câțiva ani înainte, într-o bătălie împotriva prusacilor, condusese un atac al cavaleriei și-i răpusese pe dușmani, și asta cu trei răni sângerând abundent. Era un colos, mai înalt cu un cap decât restul oamenilor, și se spunea că și mădularul lui ar fi avut o mărime ieșită din comun. Era unul din cei cinci frați extraordinari, toți soldați recunoscuți pentru curajul legendar, renumiți pentru aventurile lor amoroase, rezistența la băutură și mizele lor îndrăznețe la jocurile de noroc.

După alunecosul și seducătorul Saltîkov și după înfocatul, răbdătorul Poniatowski, Orlov a fost ca un torent, măturând totul în cale cu o furie brutală. El a pătruns în patul și în viața Ecaterinei, cucerind-o cu totul, trup și suflet. Poate că Ecaterina căutase mereu un bărbat care să o cotropească și să o siluiască. Prin Orlov, îl găsise în sfârșit.

Totuși, se prea poate ca decizia Ecaterinei de a-l alege pe Orlov ca favorit să nu se fi bazat pe calitățile lui de amant. Petru îi era din ce în ce mai puțin devotat soției lui, exprimându-și între timp ura în mod deschis. Ea trebuie să se fi temut că acesta ar fi putut aranja asasinarea ei imediat după ce ar fi devenit țar, asta dacă nu ar fi făcut ea prima mișcare. Cei cinci frați Orlov, fiecare fiind câte un soldat foarte prețuit în regimentul său, aveau să-i fie aliați de folos când ar fi sosit timpul să pună ea mâna pe tron. Ecaterina a păstrat în secret noua relație, Orlov strecurându-se nopțile pe furiș în camera ei, unde făceau dragoste și urzeau complotul.

La sfârșitul lui 1761, țarina Elisabeta se afla pe patul de moarte. Ecaterina se pregătise mental pentru acest moment de ani de zile, căci acum fie își distrugea soțul, fie o distrugea el pe ea. Unul dintre ei trebuia să fi crezut în asta. Dar, din nefericire, nu era deloc capabilă de acțiune acum că această clipă se apropia. Purta copilul lui Orlov în pântec, însărcinată fiind în luna a șasea deja, motiv destul de serios pentru ca Petru să o respingă, să o întemnițeze și să o ucidă.

Pe 5 ianuarie 1762, țarina Elisabeta a murit, iar Petru al III-lea a devenit țar. Ura Rusia, iar ca suveran peste această țară ar fi făcut tot ce i-ar fi stat în putere pentru a le face viața grea rușilor și femeii care domnea alături de el.

Ecaterina își masca pântecul cu o rochie lejeră cu falduri elegante. A fost prima care s-a aruncat la picioarele țarului, jurându-i credință. A stat de veghe la căpătâiul Elisabetei zi și noapte în biserică, în vreme ce Petru a mânjit amintirea mătușii sale în public, nerostind nici măcar o rugăciune la catafalc, hărțuindu-le pe doamnele de onoare ale țarinei și chicotind ostentativ lângă trupul neînsuflețit. Pentru el, tot momentul funeraliilor a părut a fi o glumă. În loc să se alăture cortegiului funerar drept cel mai distins dintre îndoliați, rămânea din când în când în urmă, repezindu-se apoi din nou în față, pentru a-i prinde din urmă, astfel încât a dat peste cap întreaga procesiune. Rușii au fost indignați de comportamentul noului lor țar; însă soția lui, Ecaterina, a ieșit în evidență prin decența ei.

Mai rău decât comportamentul lui de la înmormântare a fost însă faptul că a retras imediat trupele rusești din Războiul de șapte ani, în care rușii îl puseseră pe eroul lui, Frederic cel Mare, într-o situație dificilă. Petru le-a înapoiat prusacilor surprinși toate teritoriile pe care Rusia le cucerise cu sângele bravilor săi soldați. Petru purta un inel mare cu portretul lui Frederic, pe care îl numea „Regele, domnul meu“,[30] și a poruncit realizarea de noi uniforme pentru gărzile de corp care să le copieze pe cele ale gărzilor regelui prusac. Soldații ruși nu au fost deloc încântați când au constatat că noul lor împărat era un sfrijit, un debil care pocnea din călcâie, purta uniforma dușmanului și urla ordine în germană.

La fel de amenințătoare li s-au părut rușilor și ordinele lui Petru pentru confiscarea averilor bisericești, îndepărtarea tuturor icoanelor din biserici, în afara celor care îi înfățișau pe Iisus Hristos și Fecioara Maria, și obligarea preoților ortodocși să poarte sutane luterane. În doar câteva săptămâni de la urcarea pe tron, suveranul și Biserica au devenit dușmani, subminând astfel dintr-un foc doi stâlpi esențiali ai puterii sale.

Petru își trata amanta, Elisabeta Voronțova, ca și cum ea ar fi fost țarină, făcând totul ca să o umilească în public pe Ecaterina. După ce iubitul ei urcase pe tron, comportamentul Elisabetei a devenit și mai exagerat ca înainte. Un oaspete german povestea cum aceasta înjura ca un birjar, se uita cruciș, scuipa când vorbea și putea de-ți muta nasul.[31] Ecaterina o numea malițios „Madame de Pompadour“, pentru a evidenția clar diferența dintre târfa grobiană a lui Petru al III-lea și eleganta metresă a lui Ludovic al XV-lea. Când Petru era beat, ceea ce se întâmpla adesea, se lăuda cu faptul că va pune capăt căsniciei cu Ecaterina, se va însura cu amanta lui și o va încorona împărătească, iar pe fiul Ecaterinei, Pavel, îl va declara bastard. Cu ajutorul lui Orlov, Ecaterina s-a asigurat că această laudă este repetată în fiecare cazarmă din Sankt-Petersburg.

Principala îngrijorare a Ecaterinei era însă cum să aducă pe lume copilul neobservată, ea locuind la doar câteva camere distanță de soțul ei. Când au început durerile, Vasili Skurin, una dintre slugile ei loiale, care știa că nimic nu-i plăcea mai mult lui Petru decât imaginea unor case în flăcări, a dat foc propriei case. Petru s-a dus la celălalt capăt al orașului ca să vadă focul, privind ore în șir vrăjit de flăcările roșii-aurii care ieșeau dintre ziduri și fumul negru care se ridica la cer. A ascultat încordat trosnetul și pocnetul lemnului arzând, tresăltând de bucurie de fiecare dată când încă un căprior se prăbușea.

În timp ce împăratul se lăsa în voia plăcerii sale, țarina aducea pe lume fiul amantului ei. O doamnă de onoare loială a înfășat nou-născutul într-o blană de castor, fapt ce i-a adus mai târziu băiatului porecla Bobrinski, de la *bobr*, cuvântul rusesc pentru castor, și l-a scos pe furiș din palat. Petru,

prizonier al lumii sale nebune de instrucții militare prusace și piromanie, nu a aflat niciodată de sarcina soției lui.

Străduindu-se mereu să-și ajute adoratul idol, regele Prusiei, Petru a decis să-l sprijine în atacul împotriva Danemarcei. Trupele rusești și-au ieșit din minți când au auzit că trebuie, acum, să lupte pentru dușmanul lor de moarte, Frederic cel Mare. Când împăratul, al cărui eroism militar se rezumase până atunci la a lovi animale nevinovate și slugi înspăimântate, a decis să comande el însuși trupele și – purtând uniformă prusacă – el a făcut jocul fraților Orlov, care oricum încercau deja să-și convingă regimentele să o proclame pe Ecaterina țarină în locul lui Petru.

Înainte de a porni spre Danemarca, Petru a mers în palatul imperial al desfătărilor Oranienbaum, nu departe de Sankt-Petersburg, pe care îl transformase în cazarmă. Ecaterinei i-a poruncit să-l urmeze în Palatul Peterhoff din apropiere, unde intenționa să-și sărbătorească împreună cu ea onomastica pe 29 iunie. Dar Ecaterina a aflat că Petru intenționa să o atragă într-o capcană, iar în seara de după aniversare să poruncească să fie arestată.

Ce s-a întâmplat după aceea i-a fost relatat de Ecaterina lui Poniatowski, fostul ei amant, cu care rămăsese prietenă și purta corespondență. „Pe 28 iunie, la ora șase dimineața, în timp ce dormeam încă adânc, Aleksei Orlov a intrat în camera mea, m-a trezit și m-a rugat cât se poate de calm să mă îmbrac și să merg cu el la Sankt-Petersburg, unde armata era pregătită să mă înscăuneze țarină.“[32]

Curând, caleașca ei a fost înconjurată de soldați, veniți cu regimentele lor să-i acorde sprijin. La ora nouă, ea a îngenuncheat în fața altarului de la Catedrala Kazan, pentru a primi binecuvântarea arhiepiscopului și pentru a fi proclamată țarina Ecaterina a II-a, monarh al Rusiei Mari. Nu devenea regent pentru fiul ei de opt ani, Pavel – această domnie ar fi luat sfârșit după ce Pavel ar fi împlinit 16 ani – ci avea să guverneze ca țarină până la moarte.

După primirea binecuvântării bisericești, Ecaterina și-a schimbat rapid hainele. În uniforma verde a unui ofițer de gardă – manta lungă, pantaloni până la genunchi, cizme negre înalte și tricorn tivit cu blană – a pornit călare, în fruntea trupelor sale, să-i inspecteze pe cei 14 000 de soldați înarmați care-i juraseră credință. Noua suverană semăna cu o zeiță a victoriei din mitologia greacă, cutezătoare, încrezătoare, cu părul lung negru revărsându-i-se în bucle de sub tricorn, iar în ochii ei strălucea certitudinea triumfului.

Brusc, un subofițer de 22 de ani din cavaleria gărzii s-a apropiat călare și, observând că de la uniforma ei lipsea canaful sabiei, i l-a oferit elegant pe al lui. Ofițerii superiori au fost indignați de impertinența lui, însă țarinei i-a plăcut gestul galant – precum și înfățișarea superbă a tânărului – așa că i-a acceptat darul cu un zâmbet. A cerut numele subofițerului. El se numea Grigori Potemkin.

12 ani va visa Grigori Potemkin la o tânără țarină mândră, în uniformă verde, călare pe un cal alb, vestind cu zâmbetul ei un viitor măreț. După agitația acelei zile, tânărul soldat s-a dus în camera lui și a scris o poezie de dragoste pentru Ecaterina: „La tine mă gândesc neîncetat, de-ndată ce te văd. Ai tăi fermecători ochi mă prind într-o vrajă, însă iubirea n-am trăit-o și n-am mărturisit-o. Oh, Cerule, ce calvar să iubesc o femeie căreia să nu cutez a mă destăinui. Și care nu va fi în veci a mea. Oh, zei necruțători!“[33] Totuși, într-o bună zi, zeii s-au arătat îndurători. Răbdarea lui Grigori Potemkin a fost răsplătită. El și-a primit șansa.

Între timp, Petru și suita lui au găsit Palatul Peterhoff aproape gol când au ajuns acolo și nici urmă de Ecaterina. Vestea despre lovitura de stat ajunsese la el, iar sfetnicii lui Petru s-au strâns în jurul lui pentru a-i apăra viața, sfătuindu-l să părăsească țara și să se întoarcă la Kiel, în ducatul natal Holstein-Gottorp. Ar fi trebuit să fugă – frații Orlov l-au prins și l-au forțat să semneze renunțarea la tron. Se spune că, dezamăgit, aliatul lui, Frederic cel Mare, ar fi spus sec că Petru al III-lea renunțase speriat la tron asemenea unui copil trimis la culcare.[34]

Spre deosebire de mulți dintre contemporani, Ecaterina nu era o răzbunătoare. Ar fi preferat să-l trimită pe sărmanul Petru înapoi în ducatul său natal. „Sincer, acest tânăr ar fi meritat mai degrabă milă decât o condamnare“, scria în memoriile sale.[35] Cu toate acestea, Ecaterina știa că tronul era nesigur atâta vreme cât soțul ei trăia, pentru că nemulțumiții regatului ar fi roit mereu în jurul lui. Ecaterina era – înainte de orice – o femeie practică. După o săptămână, Petru era mort.

Unul dintre frații Orlov, Aleksei, îl ucisese, declarând oficial că ar fi fost vorba de un accident la o beție. Trupul neînsuflețit al lui Petru purta un guler înalt, care masca urmele vinete ale strangulării dimprejurul gâtului, și un acoperământ voluminos pe cap, menit să ascundă chipul tumefiat și învinețit în urma morții prin sufocare. Medicii au declarat că Petru ar fi murit din cauza unei „colici hemoroidale“ cu complicații cerebrale. Moartea lui a fost regretată de puțini ruși. Chiar și marele filosof Voltaire, prieten de corespondență al Ecaterinei, a ignorat chestiunea, ridicând din umeri: „Știu că se spun niște chestiuni despre soțul ei, dar acestea sunt povești de familie în care eu nu mă amestec“.[36]

La urcarea pe tron, Ecaterina a găsit vistieria statului goală, 200 000 de țărani răsculați, o armată nemulțumită care nu mai primise solde de opt luni, revolte în tot regatul, corupție fără margini în rândurile administrației și un co-merț aproape paralizat. Ecaterina a început să reorganizeze aproape toate domeniile guvernării ruse, muncind 14 ore pe zi cu tradiționala eficiență germană. A preluat personal conducerea ședințelor de consiliu și ale senatului, hărțuindu-i pe funcționari cu întrebări

sâcâitoare, la care ei trebuiau să răspundă, asta prelungindu-le timpul de lucru. Ecaterina le-a cerut miniștrilor ei mai mult decât ar fi putut duce orice om. Ea considera că avea spirit de bărbat în trup de femeie și, deși era evident că îi plăcea mult trupul ei, în ochii ei femeile erau în general slabe, smiorcăite și absolut inutile.

În primul ei an de domnie, Ecaterina a înființat un orfelinat, o școală de moașe, un stabiliment de sănătate publică și o școală pentru fiicele de nobili. Ea, care îi studia pe filosofii francezi cu mare interes și curiozitate, a sperat la începutul domniei să formeze o societate dreaptă. Dintre cei aproximativ 19 milioane de locuitori ai Rusiei, aproape opt milioane erau iobagi, sclavi care aparțineau fie unor familii, fie statului. În Rusia, averea se măsura de obicei în numărul de iobagi și nu în bani sau moșii. La început, Ecaterina sperase să-i poată elibera pe iobagi, dar curând a trebuit să constate că această ștachetă prea sus ridicată nu se putea atinge. Chiar și nobilii care o susținuseră la început nu ar fi făcut un asemenea pas, iar ea a trebuit să se teamă din nou pentru tron.

„Voi, filosofii, vă puteți considera norocoși“, îi scria lui Denis Diderot. „Voi scrieți pe hârtie, iar hârtia este răbdătoare. Eu, nefericită țarină, eu scriu pe pielea delicată a ființelor vii.“[37]

A invitat în Rusia medici, stomatologi, ingineri, meșteșugari, arhitecți, grădinari, artiști și, bineînțeles, pe filosofii ei preferați. Invitațiile ei nu erau însă întotdeauna acceptate. Astfel, filosoful Jean d'Alembert a refuzat-o cu mare regret, evident ca aluzie la moartea lui Petru al III-lea. „Sunt prea susceptibil de boli hemoroidale“, i-a scris el. „Voi, cei de acolo, sunteți prea periculoși, iar eu vreau să mă bucur în siguranță de durerile mele din dos.“[38]

La începutul domniei sale, nimeni nu a crezut că Ecaterina va rămâne pe tron mai mult de câteva luni. Un oaspete francez numea Rusia „o monarhie absolutistă, temperată prin asasinate“.[39] Și într-adevăr, Ecaterina tresărea speriată la cel mai mic zgomot, căci se aștepta în orice clipă să simtă un pumnal sau un glonț între coaste. Această povară o apăsa atât de mult, încât în lunile de după preluarea domniei a îmbătrânit vizibil și a luat mult în greutate.

Pentru a-și consolida poziția nesigură pe tron, ea și-a recompensat generos aliații. Fiecare dintre frații Orlov a primit, pe lângă sume mari de bani, titlul de conte. Grigori Potemkin, pe care nu-l uitase, a fost înaintat de două ori în grad și a primit 10 000 de ruble – o recompensă extrem de generoasă pentru un canaf de sabie.

Ecaterina, care nu se număra printre oamenii pizmași, i-a dăruit Elisabetei Voronțova, disprețuita amantă a soțului ei defunct, o casă în Moscova, înlesnindu-i căsătoria cu un senator. Serghei Saltîkov a fost trimis ca ambasador în Franța, a primit 20 000 de ruble pentru călătorie, iar doi ani mai târziu s-a mai împrumutat de 20 000, pentru a-și putea plăti datoriile

uriașe. Faima lui de ticălos se lipise de el ca un miros neplăcut, fiind evitat în egală măsură de doamnele și de politicienii cărora ar fi trebuit să le intre în grații. Vlăguitul și lividul Saltîkov, ale cărui fălci căzute deveneau mai lăsate de la an la an, trebuie să fi regretat toată viața lui că fusese cândva atât de nesăbuit încât o lăsase să-i scape pe mica și neînsemnata Mare Ducesă. El a demisionat curând din serviciile externe, trăind până în 1813, anul morții, în uitare.

Stanislaw Poniatowski, care a rămas în relații bune cu Ecaterina, a primit cea mai mare recompensă dintre toate: o coroană. În 1763, Ecaterina a semnat un tratat cu Frederic cel Mare, prin care acesta a consimțit la alegerea lui Poniatowski drept rege al Poloniei. Coroana poloneză a fost parțial o răsplată pentru serviciile lui de fost amant, parțial un calcul politic. Ecaterina știa că prin firea lui blândă el putea să fie o simplă marionetă a Rusiei. Dar Poniatowski a refuzat inițial coroana. „Nu mă faceți rege, ci lăsați-mă să vă fiu din nou alături“, a implorat el, încă foarte îndrăgostit de ea.[40] Însă Ecaterina era cucerită de șarmul animalic al lui Orlov, gândul mângâierilor mâinilor palide, subțiri, ale lui Poniatowski făcând-o să se înfioare.

În cele din urmă, el a acceptat propunerea, străduindu-se să fie un rege bun din clipa în care a urcat pe tronul Poloniei. Totuși, Ecaterina a distrus rapid toate iluziile de putere pe care este posibil ca el să și le fi făcut. Sub pretextul menținerii păcii, ea a trimis mii de soldați la Varșovia, soldați care trebuiau, în realitate, să-l forțeze pe regele-marionetă să danseze după cum îi cânta Rusia.

Țarină încoronată fiind, Ecaterina nu mai avea acum nici un motiv să-și mai ascundă relația cu Grigori Orlov, așa că a început să se arate mândră alături de el. În sălile de bal ale palatelor din Moscova și Sankt-Petersburg, impozanta pereche despărțea mulțimile precum despărțise cândva Moise Marea Roșie. Orlov avea o înfățișare răpitor de frumoasă, încât până și cei mai aprigi dușmani ai lui de la curte nu puteau să nu recunoască faptul că era o prezență copleșitoare. În ciuda forței și staturii lui de urs, el avea trăsăturile unei statui antice și eleganța suplă a unui animal de pradă. Oricine era nou la curte îl recunoștea pe amantul țarinei fără vreo îndoială. Acesta era cel mai înalt și cel mai chipeș bărbat din încăpere, îmbrăcat cu cea mai de preț redingotă brodată cu fir de aur și împodobită cu butoni din diamante și cu o miniatură montată în briliante a Ecaterinei prinsă la piept. Orlov era un avantaj pentru curte prin simpla lui înfățișare.

Amantul Ecaterinei se afla adesea în dormitorul țarinei, unde stătea tolănit într-un șezlong, îmbrăcat doar într-un halat de interior. Era considerat leneș și îndrăgostit de luxul ce-l înconjura. Nutrea rareori ambiții politice. Astfel, ambasadorul francez, de exemplu, relata că Orlov ar fi fost foarte chipeș și foarte nătâng.[41]

Mulți de la curte erau dezgustați de aroganța și de puterea tot mai mari ale Orlovilor. Toate petițiile și cererile de favoruri treceau prin mâinile lor. Grigori Orlov avea audiențe de dimineață, ca și cum el ar fi fost monarh, unde toți care așteptau un beneficiu trebuiau să se prezinte pentru a-i arăta respectul. Nobilii trebuiau să-i escorteze caleașca atunci când trecea prin oraș.

În primul deceniu de domnie, Ecaterina i-a rămas cre-dincioasă protejatului ei, acceptându-i răbdătoare capriciile tot mai numeroase, comportamentul grosolan, infidelitatea nerușinată. Ambasadorul francez scria într-un raport: „El este în toate cele împăratul, nu doar cu numele, îngăduindu-și cu suverana libertăți pe care, într-o societate cultivată, nici o suverană nu le-ar îngădui unui protejat al său“.[42] Ecaterina îl iubea cu pasiune pe Grigori, însă dragostea ei era amestecată cu teamă. Frații Orlov o urcaseră pe tron și uciseseră un țar pentru ea. Ecaterina îi răsplătise pe toți cinci cu poziții-cheie la curte. Cei care înscăunau regi aveau mii de aliați credincioși în armată și în administrație – puteau la fel de bine să și răstoarne de pe tron o țarină.

Când Orlov a insistat să se mărite cu el, Ecaterina trebuie să se fi gândit serios la cererea lui. Căutând un precedent în care o țarină se măritase în secret, ea a trimis un emisar la Aleksei Razumovski, protejatul defunctei țarine Elisabeta, despre care se spunea că se măritase în secret cu el. Întrebat despre acest lucru, Rasumovski a deschis un sipet, a scos din el un sul de pergament legat cu o panglică roz decolorată și l-a aruncat în foc. „Nu“, a spus el încet, „nu există nici o dovadă. Transmiteți-i asta milostivei noastre țarine.“[43]

Ecaterina, care cunoștea cel mai bine istoria, se afla în aceeași poziție incomodă în care se aflase cu 200 de ani în urmă și regina Scoției, Mary. E drept că aceasta nu fusese implicată direct în asasinarea soțului ei redus mintal, Henry Darnley, dar se măritase imediat după aceea cu asasinul lui, James Hepburn, conte de Bothwell, despre care unele guri spuneau că ar fi fost amantul ei. Scandalul o costase tronul. Ecaterina a tras învățăminte din această istorie, refuzând să se mărite cu Orlov.

Într-o seară, la un dineu ținut la Ermitaj, în Sankt-Petersburg, și-a făcut apariția Grigori Potemkin. Ecaterina l-a recunoscut numaidecât. Din acea superbă zi în care el îi dăduse acel canaf de sabie, ea veghease în taină asupra carierei lui. Și el era, asemenea lui Orlov, înalt, mândru și arogant, dar nu era o frumusețe clasică. Cu ochi migdalați și buze cărnoase senzuale, avea mai degrabă trăsături asiatice. Aflase de talentul lui de imitator de voci, așa că l-a rugat să imite pe cineva. Spre consternarea invitaților, el a ales chiar vocea ei cu accent german gutural, dar Ecaterina a râs cu poftă de această îndrăzneală. Apoi, discutând cu el, a constatat că era foarte educat, foarte religios și un strălucit politician. I-a făcut atât de

mare plăcere conversația cu el, încât Orlovii au devenit invidioși. După acea seară, Potemkin a dispărut din peisaj.

Deși Grigori Orlov continua să fie de necombătut în poziția lui, Ecaterina a observat că începuse să se plictisească de ea ca femeie. Jocul lui de iubire nu mai era o plăcere, ci o îndatorire anostă față de o femeie corpolentă, care îmbătrânea. Cândva, iubirea lui furtunoasă o alimentase noapte de noapte cu forță tinerească. Acum, însă, bucuria aceea se potolise, seducția degenerase într-un act mecanic pe întuneric.

Adevăratul motiv al răcelii lui Orlov s-a dovedit a fi faptul că el se îndrăgostise de tânăra lui verișoară. Iar Ecaterina a simțit pentru prima oară, la 43 de ani, că nu mai era tânără. Tinerețea i se strecura precum apa printre degete, nici măcar țarina Rusiei neputând împiedica asta. Toată avuția ei și toată grandoarea, spiritul ei strălucitor și pasiunea ei erotică păleau în fața farmecelor delicate ale unei copile de 14 ani.

Ecaterina nu se număra printre cei care făceau reproșuri. În vara lui 1772, când au trebuit să se poarte tratative de pace cu Turcia, l-a trimis pe Orlov ca reprezentant, îmbrăcat într-un mantou brodat cu diamante în valoare de un milion de ruble. Scânteind în soare, acesta a pornit la drum.

„Nu pot trăi nici măcar o zi fără dragoste“, scria ea.[44] Și cum Orlov era plecat, a început să-i caute la curte un înlocuitor. Privirile i s-au oprit asupra lui Aleksandr Vasilcikov, un tânăr chipeș de 28 de ani cu maniere exemplare. Era tandru și supus, avea ochi negri frumoși și o gură senzuală. Dușmanii fraților Orlov au simțit interesul țarinei față de tânăr, folosindu-se de absența lui Orlov pentru a-l băga pe Vasilcikov în patul împărătesei.

Curând, tânărul a început să fie copleșit cu daruri prețioase. În august, a fost deja numit șambelan, în septembrie s-a mutat ca adjutant în fostul apartament al lui Orlov, aflat lângă cel al țarinei. Cei de la curte au fost șocați că acest tânăr liniștit îi luase locul lui Orlov; majoritatea presupuneau însă că această „nulitate“, cum era numit tânărul, avea să dispară în doar câteva ore de la reîntoarcerea lui Orlov.

Când Grigori Orlov a aflat că dușmanii lui strecuraseră un rival în patul țarinei, s-a întors la Sankt-Petersburg spumegând de furie. Dar, în loc să-l primească înapoi pe bărbatul care o chinuise cu escapadele lui amoroase, țarina l-a „plătit“ și l-a izgonit. Orlov a primit 100 000 de ruble în mână, o rentă anuală de 150 000 de ruble și palatul de marmură din Sankt-Petersburg, aflat la momentul acela în construcție. În plus, ea i-a acordat, până la terminarea palatului de marmură, dreptul de folosire a tuturor palatelor din preajma orașului și i-a dăruit 10 000 de iobagi din cei ai coroanei. De asemenea, țarina i-a mai dăruit tot mobilierul și tablourile din palatul ei de iarnă, serviciul de masă de Sèvre pentru 100 de persoane, pe care îl comandase cu un an înainte în Franța, și încă un serviciu din argint masiv.

Cum era de așteptat, Aleksandr Vasilcikov nu a rezistat mult. Se părea că în pat se ridica la înălțimea așteptărilor, însă intelectul lui lăsa mult de

dorit, discuțiile cu el plictisind-o pe Ecaterina. Un contemporan spunea că ar fi avut capul „plin cu paie“.[45] Ecaterina cea cultă și exigentă din punct de vedere intelectual avea nevoie de un protejat cu care să se poată întreține despre politică, artă și teologie. Bietul Vasilcikov părea să nu aibă nici cea mai vagă idee despre toate aceste teme. Devenea morocănos, se simțea inferior și se ascundea în spatele unor boli închipuite. „Eu sunt doar o cocotă neînsemnată“, se tânguia el, ducând mâna la piept pentru a alina o durere prefăcută.[46]

În 1773, Ecaterina l-a chemat pe Orlov înapoi la curte, dar nu l-a primit și în patul ei. Frederic cel Mare, despre care se știa cât de slobod la gură era, a scris cu ocazia evenimentului că Grigori Orlov avea să-și reprimească toate fostele funcții: „Pe toate, doar pe cea a sexului nu!“ Și a adăugat că era macabru că istoria Europei era decisă de un *mădular* și de un *vagin*.[47]

Spre sfârșitul lui 1773, țarina a mărturisit că Vasilcikov o plictisea „de moarte“.[48] Bravul Potemkin, care lupta acum pe Dunăre ca general, nu-i mai ieșea din minte. Între cei doi existase o chimie perfectă de la bun început, însă până acum nu se ivise încă momentul ideal pentru a-l aduce în patul ei. În timpul vizitelor lui ocazionale la Sankt-Petersburg, Potemkin îngenunchea în fața Ecaterinei, acoperindu-i mâinile cu sărutări fierbinți și mărturisindu-și adorația. Pe țarină o amuzau aceste dovezi de iubire, însă multora de la curte le repugna fudulia.

Grigori Potemkin era poate singurul bărbat care se potrivea fizic și spiritual cu Ecaterina. Avea mult peste 1,80 metri înălțime, era pieptos și foarte lat în umeri. Părul lui vâlvoi bogat blond închis îl făcea să semene cu un leu. Neînfricat, extravagant și repede plictisit – Potemkin era un geniu impetuos de o strălucire necioplită.

Dar el nu mai era soldatul radios, elegant, care îi întinsese cândva proaspăt înscăunatei țarine un canaf de sabie. În urma unei infecții, rămăsese orb de ochiul stâng și, deși se jena de asta, nu purta petec de protecție. Avea în continuare o statură robustă, care, cu timpul, s-a mai rotunjit. Însă nici ochiul lipsă, nici corpolența nu îi diminuaseră farmecul. Potemkin era o forță a naturii, împotriva căreia era zadarnică orice rezistență. Continua să atragă toate privirile în cele mai aglomerate săli de bal. Era bărbatul cu care orice femeie și-ar fi dorit să fie, era bărbatul în locul căruia orice bărbat ar fi preferat să fie, pe care cu toții ar fi preferat să-l ucidă, sau – cel mai bine – ambele.

Însă nu doar înfățișarea lui, ci și frumusețea țarinei avusese de suferit în ultimul deceniu. Ea părea mai bătrână de 44 de ani, luase serios în greutate, iar părul îi albise. Asemenea lui Potemkin, însă, era de o forță de temut, și asta nu doar pentru că purta pe cap o coroană. Mintea ei sclipitoare devenise cu timpul și mai clară, și mai ageră. Încrederea ei era egală cu a lui, dacă nu chiar superioară. Pasiunea ei fizică, ca și a lui, era

neafectată de timp. Și mai avea – asemenea lui – un chip cu trăsături ca ale unui bărbat în cei mai buni ani ai săi.

Acum în vârstă de 34 de ani, Potemkin a primit ordin de la țarină să se întoarcă la Sankt-Petersburg, „în scopul confirmării sentimentelor pe care vi le port“, după cum scria ea.[49] El așteptase 11 ani această scrisoare. Dar înainte să-și poată ocupa în Sankt-Petersburg poziția de favorit al țarinei, trebuia să treacă mai întâi peste niște piedici. La sosire, Potemkin a constatat că Vasilcikov încă își plângea de milă în apartamentele oficiale ale țarinei. Evident, Ecaterina a ezitat să-l instaleze pe Potemkin ca favorit, cu toate prerogativele bogăției și puterii. Se poate să fi simțit instinctiv că Potemkin, odată dezlănțuit, nu ar mai fi putut fi stăvilit. La fel ca în cazul unui vulcan, care revarsă cenușă și lavă incandescentă, nici cu această forță a naturii pe nume Grigori Potemkin nu era de glumit.

Mai ales frații Orlov s-au simțit amenințați de Potemkin, un sentiment pe care nu-l avuseseră niciodată în cazul lui Vasilcikov. Dacă Potemkin s-ar fi instalat la palat, nu ar mai fi putut fi niciodată îndepărtat. Impetuosul general amenința să răstoarne toate structurile de putere de la curtea rusească.

Într-o zi, pe când cobora scara palatului, Grigori Orlov s-a întâlnit din întâmplare cu Potemkin, care urca aceeași scară. Foarte bine dispus, Potemkin l-a întrebat pe Orlov dacă sunt noutăți. Orlov a răspuns: „Nu, nimic deosebit – unul urcă, altul coboară“.[50]

Potemkin, printre ale cărui numeroase virtuți nu se număra și răbdarea, i-a cerut furios Ecaterinei să se descotorosească, în sfârșit, de mediocrul Vasilcikov. Dar abia după ce s-a refugiat într-o mănăstire, jurând să nu se întoarcă până ce tânărul nu era alungat de la palat, țarina a cedat, iar Potemkin a revenit. Vasilcikov s-a întors fără tragere de inimă pe noua lui moșie, literalmente sub povara darurilor prețioase, a rentelor și a onorurilor primite, plângându-se decenii la rândul după aceea în fața celor dispuși să audă povestea căderii lui.

După plecarea lui Vasilcikov, țarina s-a putut dedica, în sfârșit, exclusiv lui Potemkin. A început să-i spună Grișa, un diminutiv de la Grigori, trimițându-i de mai multe ori pe zi bilețele cu subiect politic, dar și erotic: „Nu există nici o singură celulă în tot trupul meu care să nu tânjească după tine, iubitul meu credincios!“ „Îți mulțumesc pentru sărbătoarea de ieri. Micul meu Grișa m-a hrănit și mi-a ostoit setea, dar nu cu vin…“ „Asemenea unei pisici în călduri, nu mă gândesc decât la dragoste.“ „Eu sunt acum, așa cum spui tu mereu, femeia ta de foc. Dar eu voi a încerca să-mi ascund flăcările.“ „Iubitul meu, eu fac ce tu îmi poruncești, să vin eu la tine sau vii tu la mine?“[51]

„Ah, *Monsieur* Potemkin!“, scria ea cu entuziasm, „cu ce anume m-ai vrăjit și mi-ai sucit mintea, care altfel este considerată una dintre cele mai strălucite din Europa.“ Murmura apoi: „Noi doi petrecem nenumărate ore împreună fără a ne plictisi vreodată, și mi-e sufletul trist de fiecare dată când te părăsesc. Uit de toate când sunt cu tine. Nu există cuvinte pentru sentimentele mele, căci alfabetul este prea sărac, iar literele sunt prea puține.“ Îl alinta „porumbelul meu, fazanul meu de aur, motănelul meu, tătucul meu și sufletelul meu iubit“.[52]

Se spune că această adorație nemărginită a Ecaterinei ar fi avut legătură cu dimensiunea penisului lui Potemkin – conform tradiției, un mădular cu adevărat impresionant. Mulți ani după moartea Ecaterinei, când Palatul Ermitaj a devenit muzeu, curatorul a spus că Ecaterina ar fi avut în colecția ei privată un model din porțelan al penisului lui Potemkin. El a scos obiectul dintr-o cutie de lemn căptușită cu mătase și l-a arătat mai multor vizitatori, care au admirat „arma glorioasă“ a lui Potemkin.[53] Din păcate, obiectul nu a rămas mult timp în inventarul Ermitajului, nemaifiind văzut de ani de zile.

Îndrăgostiții se întâlneau adesea seara în saună, Potemkin insistând să le fie adusă acolo și cina. Luminile din saună și slugile care intrau și ieșeau cu tăvi cu mâncare nu au rămas neobservate de curteni. Acolo se îmbăiau împărăteasa și favoritul ei, acolo mâncau, beau și se iubeau, de acolo cârmuiau împărăția.

În raportul trimis la Londra, ambasadorul britanic, sir Robert Gunning, scria: „Nicăieri favoriții nu acced atât de repede la putere precum în această țară. Dar nici aici nu a mai reușit vreunul o ascensiune atât de rapidă precum cel din prezent“.[54] Și într-adevăr, ascensiunea lui Potemkin a fost precum cea a unei comete. El a fost răsplătit cu mai mulți bani și mai multe moșii decât ceilalți favoriți ai Ecaterinei. Când a urcat pentru prima oară în patul Ecaterinei, a primit 150 000 de ruble bani peșin. Un ofițer din armată avea un trai bun cu 300 de ruble pe an. Potemkin primea un salariu lunar de 12 000 de ruble. Mâncarea și vinul, care valorau anual vreo 100 000 de ruble, erau plătite din trezoreria imperială. Pierderile lui considerabile la jocurile de noroc erau acoperite de Ecaterina însăși. Cu ocazia fiecărei sărbători – și erau multe la curte – el mai primea încă 100 000 de ruble.

Ecaterina i-a dăruit o sabie cu o teacă bătută cu diamante și un portret al ei montat în diamante, pe care el îl putea purta la piept, în dreptul inimii, și care semăna izbitor cu medalionul primit cândva de Orlov. Potemkin a primit propriul palat luxos și odăi în toate palatele imperiale, care se învecinau cu camerele private ale Ecaterinei. A fost ridicat la rangul de conte, mai apoi de prinț, a fost numit membru al consiliului secret, cât și feldmareșal și președinte al consiliului de război.

Numeroși istorici sunt de părere că Ecaterina și Potemkin s-ar fi căsătorit în secret în 1774 și, într-adevăr, acest zvon a circulat și la curțile europene. Scrisorile Ecaterinei par a susține această ipoteză, ea folosind formula de adresare „Iubitul meu soț“ și „Tandrul meu bărbat“, semnând ea însăși cu „Devotata ta soție“.[55]

Potemkin, căruia îi plăcea când să amuze, când să șocheze, când să impresioneze și să terorizeze, se împăuna cu relația lui cu țarina. Apărea adesea la ședințele ei de dimineață desculț, într-un halat murdar, din care se vedea ieșind părul de pe piept, și cu un prosop roz înfășurat neglijent în jurul capului. În felul acesta, lăsa să se înțeleagă clar că tocmai se dăduse jos din patul aflat în spatele ușii. Elegantele discursuri ale țarinei și ale curtenilor erau întrerupte de molfăitul zgomotos al lui Potemkin, care rontăia o ridiche. Pentru a nu-l jigni doar pe el cu disciplinarea, Ecaterina a introdus la Ermitaj o nouă regulă generală: curtenilor le era interzis să-și sufle nasul în perdelele din palat.

Potemkin își primea adesea chiar și oaspeții oficiali fără chiloți pe el. Apărea în halatul său de casă pe jumătate descheiat care-i lăsa la vedere organele genitale. Deși putea să se îmbrace la fel de sofisticat precum un curtean francez de la Versailles, voia totuși să arate lumii că nu se lăsa silit să o facă. Lăsa asta bărbaților de statut inferior.

Spre deosebire de ceilalți amanți ai ei, Potemkin era un om de stat înnăscut și un strălucit general. A devenit viceregele ei, partenerul ei politic, mâna ei dreaptă. Potemkin și Ecaterina au fost Antoniu și Cleopatra ai secolului al XVIII-lea, doi iubiți geniali, care au condus un imperiu uriaș și care au fost legați printr-o iubire furtunoasă. Nopțile, se iubeau cu pasiune – Potemkin depășindu-l chiar și pe Orlov în bărbăție, din câte se spunea – ziua, urzeau planuri politice. Frederic cel Mare nu era prea încântat de parteneriatul lor politic reușit. „O femeie rămâne o femeie, iar într-o domnie femeiască *le vagin* se bucură de mai multă influență decât o strategie ghidată de rațiune.“[56]

„Se iubesc pentru că se aseamănă atât de mult“, scria un curtean.[57] Totuși, nu se asemănau întru totul, căci Ecaterina privea spre Occident, spre Voltaire și spre Iluminism, în timp ce Potemkin avea privirea țintă spre Răsărit. Născut fiind în Ucraina, el avea cunoștințe temeinice despre limba și obiceiurile cazacilor și ale tătarilor. La fel ca ea, era un bărbat al pământului negru, al râurilor repezi, limpezi precum cristalul și al furtunilor iscate din senin. Prin venele lui pulsa patima stepei sălbatice. Asemenea patriei lui, Rusia, el era un bărbat al contrastelor uluitoare. „Principele Potemkin este simbolul imensului Imperiu Rus“, scria ambasadorul austriac, principele de Ligne. „Și în interiorul lui se întâlnesc deșerturi alături de mine de aur.“[58]

Potemkin avea nenumărate talente. Nu era doar un politician ingenios și un comandant de oști inteligent, ci și un talentat muzician, poet, teolog și arhitect. Uneori, acest avânt înflăcărat se potolea și atunci el se prăbușea pe un divan și nu se mai ridica de acolo zile în șir. Cufundat într-o profundă depresie, își umplea timpul jucându-se cu diamante pe care le lăsa să alunece dintr-o mână într-alta, privind cu o uimire puerilă jocul luminii în ele. După care sărea deodată de pe divan impulsionat de o bruscă energie și muncea zile la rând neobosit, fără măcar o singură clipă de somn. Ecaterina, care îi recunoștea genialitatea, îl consola și îl încuraja în momentele de depresie. Când era în plin avânt, ei discutau, se certau și se împăcau, căzând, până la urmă, de acord asupra unui demers politic comun.

Din când în când, lui Potemkin îi plăcea să o chinuie pe Ecaterina privând-o de dragoste. Atunci, ea rămânea trează, sperând să audă pe coridor pasul lui greu și scârțâitul ușii și să simtă căldura binefăcătoare pe care el i-o aducea. Atunci când nu apărea, ea uita de orice mândrie, se strecura până la apartamentul lui și rămânea adesea în fața ușii închise. „Vin la tine la apartament pentru a-ți spune cât de mult te iubesc și găsesc ușa închisă!“, scria ea la un moment dat.[59] Iar într-o altă scrisoare, se lamenta: „Când ne certăm, este întotdeauna din pricina puterii și niciodată a iubirii“.[60]

Potemkin își dorea întotdeauna imposibilul. Posibilul îl plictisea numaidecât. Acum, după ce adorase timp de 11 ani o imagine strălucitoare, se afla deodată alături de o femeie rotofeie de vârstă mijlocie, a cărei iubire pentru el părea nesătulă și nesecată. Dar cel mai rău era că el o cucerise complet și irevocabil, agasant de sigur. Pentru Potemkin, Ecaterina rămânea marea dragoste precum întruchiparea Mamei Rusia, iubita pe viață și singura femeie cu adevărat iubită. Cu toate acestea, în 1776, a început să caute căi de a se îndepărta de patul ei. Ea nu se săturase încă de el, dar el se temea că s-ar fi putut într-o zi sătura, nevoind să fie trimis la pensie asemenea predecesorilor lui disprețuiți.

Situația îl forța să scape din constrângerile relației lor, să plece pe drumul lui și să dobândească putere și bogăție departe de Sankt-Petersburg. Se afla în poziția obișnuită a unui favorit princiar – urât din adâncul rărunchilor de fiul și de moștenitorul metresei. Pavel îi ura pe toți amanții mamei lui, pe Potemkin însă îl displăcea și pentru că Ecaterina îi atribuia sarcini de stat importante, în vreme ce Pavel, prin venele căruia curgea sângele Romanovilor, era cel pe care ea ar fi trebuit să-l aibă ca partener în cârmuirea imperiului. Dacă Ecaterina, care era cu zece ani mai mare decât Potemkin, ar fi murit înaintea iubitului ei, Pavel ar fi trebuit să ia în calcul faptul că i s-ar fi putut confisca toate bunurile și avuția și că ar fi putut sfârși în temniță ori pe eșafod.

Marele Duce Pavel devenise un tânăr deosebit de agitat și de paranoic, care îl admira orbește pe Frederic cel Mare al Prusiei – asemănându-se în acest sens în mod bizar cu Petru al III-lea. În memoriile sale, Ecaterina

mărturisește că tatăl lui Pavel ar fi fost Saltîkov, dar se prea poate ca motivul să fi fost marele ei dezgust la gândul că ar fi putut concepe un copil cu Petru. Pe de altă parte, este de asemenea posibil ca Pavel, care cunoștea poveștile despre comportamentul lui Petru, să se fi străduit să demonstreze prin imitare că era un descendent legitim. Cui îi revine paternitatea lui Pavel, acesta este un subiect încă puternic controversat printre istoricii ruși.

Pavel suferea de atacuri de epilepsie și de halucinații nocturne, în care îl vedea pe tatăl lui răzbunându-se pe asasina sa, Ecaterina. El a crescut cu teribila teamă că Ecaterina va porunci și asasinarea lui, la fel cum Petru cel Mare se descotorosise de fiul și urmașul lui. În relatările ambasadorului francez se poate citi despre faptul că Pavel a întrebat la vârsta de zece ani de ce fusese tatăl lui ucis, lăsând tronul mamei lui, când urmașul de drept al tatălui său ar fi trebuit să fie el. Când avea să fie mare, ar fi adăugat el, ar fi intenționat să dea de cap acestui lucru.[61] Privindu-l rece pe favoritul mamei lui, el a promis „cruzime și răzbunare“ din clipa în care avea să urce pe tron.[62] Ecaterina, la rândul ei, se pare că își considera fiul la fel de neatrăgător precum „mustarul după ce-ai mâncat“.[63] Ea îl descria ca pe o „grea povară“.[64]

Potemkin, care cunoștea prea bine sentimentele de ură ale lui Pavel și care dorea să se elibereze din brațele Ecaterinei, se străduia să-și bazeze atitudinea față de ea pe adâncă prietenie și parteneriat politic, încercând să o convingă pe țarină că relația lor avea legătură cu mult mai mult decât doar cu ei doi. Iubirea lor ar fi fost ceva sublim, o splendidă relație spirituală și sufletească, mult mai mult decât simplă plăcere trupească. Prin legătura lor sexuală, ei petreceau prea mult timp în dispute, spunea el, timp prețios pe care l-ar fi putut oferi Rusiei. Așa ceva putea fi permis unor amanți de rând, dar nu și unor oameni ca ei.

Pentru Ecaterina a devenit limpede că, dacă voia să-l păstreze pe Potemkin, ar fi trebuit să-l lase să plece. În Sankt-Petersburg, ar fi trebuit să împartă mereu puterea cu țarina. Astfel, în 1776, ea l-a numit general-guvernator al provinciilor din sudul Rusiei, de unde, în 1783, a ocupat Crimeea, o fostă provincie turcă de la Marea Neagră. Acolo, el domnea singur, punând-o la curent pe țarină asupra deciziilor sale prin rapoarte regulate. La curtea lui, domnea o opulență orientală asemănătoare cu cea din palatele sultanilor, presărată cu dezordinea unui hambar. Oaspeții îl întâlneau îmbrăcat într-un caftan de mătase, tolănit pe un divan, înconjurat de un harem de odalisce pe jumătate dezbrăcate, cu o orchestră de 120 de membri cântând pe fundal, în vreme ce un tânăr cu turban îi făcea vânt cu evantaie din pene de struț.

În doar zece ani, el a pus la punct flota de la Marea Neagră, cu care i-a învins pe turci. Asemenea giuvaierelor din coroana Ecaterinei, a adăugat imperiului noi teritorii musulmane. La îndemnul său, a dispus înființarea

unor orașe din nimic, iar Sevastopol, Odessa și Herson își datorează existența lui. A dispus ridicarea unei fabrici de ciorapi de mătase, trimițându-i Ecaterinei prima pereche. Plantând 30 000 de butuci de viță-de-vie, a înființat podgoria din Crimeea. Când a promis coloniștilor pământ, boi și pluguri, sute de mii de europeni săraci și fără drepturi au pornit să populeze noile lui orașe. În felul acesta, în decurs de trei ani, numărul locuitorilor din teritoriile guvernate de el a crescut de la 204 000 la aproximativ 800 000. În efortul său de a ține seama de diversitatea etnică și religioasă a supușilor lui, Potemkin a invitat la curtea sa preoți, rabini și mullahi.

În acest imperiu al Sudului, Potemkin s-a dedicat completamente punerii în scenă a propriului spectacol. În sufletul lui, era un magician, un impresar, un director de circ, maestru al efectelor speciale. Când intra într-un oraș, cerea să fie întâmpinat cu salve de tun, fete tinere îi așezau pe creștet coronițe de flori și presărau petale de trandafiri în calea lui. Peste tot pe unde călătorea, se organizau focuri de artificii, serbări, parade militare și bătălii navale nocturne în onoarea lui. Se înconjura de zeci de amante, printre care se numărau și unele dintre nepoatele lui. Ferm convinsă că el doar pe ea o iubea cu adevărat, Ecaterina le copleșea cu aur și diamante pe partenerele lui de joacă.

Serenissimul prinț peste toți prinții, cum era el numit acum, era cel mai talentat și mai încununat de succes om de stat rus de la Petru cel Mare. Totuși, odată cu succesul a venit și oboseala. „Poate fi un om mai norocos decât mine?“, a întrebat el într-o seară în timpul cinei. „Am tot ce mi-am dorit vreodată. Toate dorințele mele s-au împlinit ca prin farmec. M-am străduit pentru o poziție mai înaltă și mi s-a dat. Am vrut medalii și le-am primit. Am iubit jocurile de noroc și am pierdut sume impresionante. Am iubit petrecerile și am organizat petreceri fastuoase. Mi-a plăcut să construiesc case și am înălțat palate… Un singur cuvânt ajunge pentru ca toate dorințele să-mi fie satisfăcute, sunt fericit și nu mai am nici o dorință!“[65] Și spunând asta, cu o mișcare a brațului a trimis la podea tot porțelanul prețios de pe masă, care s-a făcut țăndări, a plecat în dormitor și a ferecat ușile în urma lui. Potemkin suferea cumplit pentru că nu mai exista nimic ce să-și dorească. Căci atunci când visurile devin realitate, acolo unde cândva erau visuri rămâne doar un pustiu, iar Potemkin nu mai avea visuri.

Între timp, în Sankt-Petersburg, Ecaterina trebuia să-și găsească un nou protejat. Stabilise un nou sistem, conform căruia un medic îi controla pe toți potențialii candidați ca nu cumva să sufere de vreo boală venerică. Dacă tânărul părea sănătos, el era expediat în patul prietenei Ecaterinei, contesa Praskovia Bruce, care făcea o inspecție a înfățișării, a jocului amoros și a dotărilor fizice. Această *éprouveuse*, cum era ea numită, îi împărtășea apoi țarinei constatările sale. Cine trecea proba era trimis la

Ecaterina în scopul examinării mai atente, înainte ca aceasta să-l selecteze pe unul dintre ei ca protejat. Ne putem foarte bine închipui că un astfel de tânăr emoționat era prea speriat pentru a stăpâni cu adevărat situația, căci, la urma urmei, de performanța mădularului atârna întreg viitorul său și al seminției sale.

Primul protejat care a trecut procesul de selecție a fost Piotr Zavadovski, de 37 de ani, iar Ecaterina l-a numit secretarul ei personal. Brunetul chipeș și curtenitor Zavadovski s-a ocupat cu mult zel de corespondența ei personală, după doar o lună de la primirea în palat fiind deja înaintat la gradul de general-maior.

Dar era nevoie de mai mult decât un Zavadovski pentru ca Potemkin să poată fi uitat. Un diplomat francez observa că Zavadovski nu era altceva decât „o simplă distracție".[66] Din păcate, el nu s-a dovedit a fi atât de amuzant pe cât ar fi sperat Ecaterina. Deși trecuse testele de performanță sexuală, la scurt timp de la instalarea în postul de protejat, Zavadovski a început să sufere de ejaculare precoce. Ecaterina îi scria: „Ești un adevărat Vezuviu. Exact atunci când te aștepți mai puțin, tu erupi…"[67]

Zavadovski nu avea nici o ambiție, nu-și dorea nici bogății, nici prestigiu, nimic altceva în afară de Ecaterina, fiind nemulțumit că, din cauza politicii, ei îi mai rămânea foarte puțin timp pentru el. Zavadovski era cumplit de gelos pe Potemkin, iar Potemkin îl disprețuia. În 1777, Potemkin i-a transmis Ecaterinei că se va întoarce la curte abia după ce îl alungă pe Zavadovski. Ecaterina i-a cerut indulgență. „Nu mă forța să fiu atât de nedreaptă", l-a implorat ea. Dar Potemkin a rămas neclintit, iar Zavadovski a trebuit să plece.

Zavadovski a fost distrus. „În toiul speranței, în toiul focului pasiunii, norocul meu s-a dus pe aripile vântului ca un vis ce nu poate fi oprit; iubirea ei pentru mine s-a stins", se tânguia el.[68] Asemenea predecesorului său, Vasilcikov, el s-a mutat mâhnit înapoi pe moșia sa, încărcat de daruri: 4 000 de iobagi, 80 000 de ruble și un serviciu de masă din argint pentru 16 persoane. „Trebuie să recunoașteți, prietene", scria ambasadorul francez din Sankt-Petersburg, „că poziția de favorit este întru totul profitabilă."[69] Trei ani mai târziu, Ecaterina l-a adus înapoi la curte, oferindu-i un post în administrație. L-a numit tutore legal al contelui Bobrinski, fiul ei din relația cu Grigori Orlov.

Cu ocazia eliminării lui Zavadovski, Potemkin a decis ca din acel moment înainte să aleagă el amanții Ecaterinei, mai ales din cei care nu-i erau potrivnici ci, dimpotrivă, ar fi putut acționa ca o prelungire a brațului lui. Cele mai mare șanse le aveau bărbații deosebit de frumoși, fără prea multă inteligență. Un curtean german îi raporta lui Frederic cel Mare că aceștia erau „aleși în mod expres în așa fel încât să nu posede nici inteligență și nici legături care să-i permită să exercite o influență directă".[70]

În ziua în care Zavadovski a plecat, în apartamentul lui s-a mutat următorul favorit, Semion Zorici. Noul amant arăta splendid, era focos și temperamental, dar nu știa nici să citească, nici să scrie. El a rămas favoritul Ecaterinei zece luni, după care ea i-a spus lui Potemkin, care tocmai se afla în vizită: „Ieri l-am iubit, azi nu-l mai pot suporta".[71] Amantul alungat a fost consolat cu o rentă, mai multe moșii bogate și 7 000 de iobagi.

În 1779, Ecaterina și-a sărbătorit a 50-a aniversare cu banchete, focuri de artificii – și suspine. Tinerețea se dusese pe vecie. Ea tot o fetișcană se simțea în timpul amorului, când uita de corpul trupeș, îmbătrânit – trezită la tinerețe și pasiune în amalgamul acela de brațe, picioare și sălbatice penetrări adânci. Să fi crezut ea oare, când se privea în oglindă, că vedea o femeie ce încă trezea în bărbați iubire și dorință? O femeie pentru care bărbații s-ar fi luptat și dacă nu ar fi purtat pe cap o coroană? Da, era bătrână și grasă, plină de riduri, dar ceva deosebit tot mai avea încă, nu? O licărire în ochi, un zâmbet strălucitor, ceva încă fermecător, ceva mai mult decât simplă frumusețe fizică, nu?

Potemkin a găsit imediat un înlocuitor pentru Zorici. De data aceasta, a ales un tânăr flăcău elegant cu trăsături clasice precis conturate – un fel de tânăr Apollo. Ivan Rimski-Korsakov, de 24 de ani, cânta la vioară, interpretând pentru Ecaterina ore în șir cântece de dragoste. În iunie 1778, ambasadorul britanic consemna: „Potemkin, fără îndoială cel mai viclean bărbat din lume, l-a adus pe Rimski-Korsakov într-un moment critic…"[72]

Rimski-Korsakov, care știa că nu putea face față din punct de vedere intelectual, a decis să-i impresioneze pe curteni cu noua lui bibliotecă. Când librarul a întrebat ce cărți i-ar plăcea să aibă, tânărul uimit a răspuns: „Ah, știți dumneavoastră, romane groase pentru rafturile de jos și subțiri pentru cele de sus, exact cum are țarina".[73]

Dar noul iubit, care fusese verificat de *Madame* Bruce și primise note excelente, nutrea sentimente cu mult mai puternice pentru drăgălașa și rafinata *éprouveuse* decât pentru trupeșa țarină nesățioasă. Într-o zi, după un an cu Rimski-Korsakov, țarina i-a surprins pe cei doi împreună. Li s-a impus să părăsească numaidecât Sankt-Petersburgul.

Următorul candidat al lui Potemkin era deja pregătit să primească ordin. Aleksandr Lanskoi, un străjer de 24 de ani din nobilimea rusă pauperizată. Șarmantul, chipeșul și incredibil de înaltul tânăr a fost mai întâi șocat de numirea sa ca adjutant al principelui Potemkin. Însă Potemkin descoperise relația dintre Rimski-Korsakov și *Madame* Bruce cu mult înaintea Ecaterinei și, pentru a împiedica forțele din opoziție să profite de ocazie, a decis să-l atragă pe Lanskoi pentru ca apoi să i-l ofere țarinei la momentul oportun. Când Ecaterina, zguduită de infidelitatea iubitului ei, a apelat la Potemkin pentru consolare, acesta l-a scos pe Lanskoi din pălărie, iar Aleksandr Lanskoi s-a îndrăgostit până peste cap de ea. La rândul ei, Ecaterina a fost fericită că găsise un tânăr care să-i fie sprijin la bătrânețe.

În doar câteva săptămâni, Lanskoi a devenit general și adjutant personal al țarinei. Tânărul, care avea doar cinci cămăși, s-a trezit deodată cu 100 000 de ruble la dispoziție pentru garderobă, pe lângă daruri în valoare de șapte milioane de ruble. Poate că nu avea bărbăția celorlalți amanți ai Ecaterinei, dar a trezit în ea instincte materne. Modest și blând din fire, îi era loial, refuzând toate intrigile politice. Îi plăcea să o ajute la sistematizarea grădinilor și la proiectele arhitectonice.

Ecaterina era recunoscătoare să-l știe pe simpaticul Lanskoi prin preajmă, iar asta l-a înnebunit pe Grigori Orlov, puternicul iubit care o ajutase să fie încoronată. Acesta se însurase cu tânăra lui verișoară, pe care a adus-o la curte în 1778. Ecaterina o întâmpinase cu generozitate pe fată, îi dăruise o garderobă superbă și o făcuse doamnă de onoare. Însă moartea prematură de ftizie a soției lui, în 1781, l-a înnebunit pe Orlov. Frații lui l-au putut lua doar cu forța de la mormântul ei, unde a stat zile la rând plângând în hohote, refuzând să mănânce sau să doarmă.

Scăpat de sub supravegherea fraților lui, și-a făcut apariția la curte, murdar, nepieptănat și cu ochi congestionați. Ecaterina a insistat să-l vadă. Orlov urla ca un câine rănit, pentru că se simțea urmărit de năluca lui Petru al III-lea, care voia să se răzbune pe el. „Asta-i osânda mea!“, a strigat el.[74] Ecaterina l-a liniștit cu vorba, apoi a pus să fie dus de acolo. După această vizită, ea s-a îmbolnăvit. Șocul vederii iubitului ei, cândva atât de impozant, în stare aceea jalnică fusese prea puternic. Grigori Orlov a murit în 1783; poate suferise de acea formă de nebunie specifică fazei terminale a sifilisului.

După 1782, și Lanskoi s-a luptat cu probleme de sănătate. Îndatoririle lui nocturne față de țarină îl istoviseră în așa măsură, încât începuse să ia cu regularitate medicamente pentru potență. În 1784, s-a îmbolnăvit de difterie, care, însă, după spusele unui medic, nu ar fi condus la moarte dacă el nu ar fi fost deja slăbit din cauza excesului de afrodiziace. Moartea a survenit rapid, iar țarina a fost atât de afectată, încât s-a ascuns în spatele ușilor ferecate și a bocit atât de tare, că o auzeau și cei de afară. Potemkin s-a grăbit să-i fie alături Ecaterinei în suferința ei. A călărit zi și noapte, ajungând la Sankt-Petersburg după numai o săptămână. A fost singurul pe care l-a lăsat să intre la ea. Ușa apartamentelor imperiale s-a deschis, încuindu-se la loc în urma lui. Slugile i-au auzit pe cei doi plângând împreună ore în șir.

Însă Potemkin nu era la fel de disperat precum Ecaterina. El îi povestea unui prieten englez: „Când totul merge bine, influența mea scade, însă când Ecaterina are probleme, mă vrea alături întotdeauna, și atunci influența mea este mai mare ca oricând“.[75]

Când Lanskoi a murit, Ecaterina era considerată încă o nimfomană de nestăvilit. Menopauza nu schimbase nimic în acest sens, iar buna reputație de conducătoare înțeleaptă și blândă din timpul zilei era afectată de

bucuriile cu care se răsfăța pe timpul nopții. Lumea vorbea pe la colțuri că ar fi făcut-o cu tauri și armăsari, pentru că bărbații nu i-ar mai fi fost de ajuns.

Totuși, cu toate bucuriile iubirii trupești, Ecaterina nu a fost o nimfomană. După moartea lui Lanskoi, luni de zile nici nu a vrut să audă de un nou iubit, deși Potemkin a început să caute insistent unul. Aflând că mult râvnita poziție tot neocupată era, multe familii lacome și-au trimis fiii musculoși la curte. Tinerii flăcăi, pe umerii cărora apăsau datoriile de pe moșiile familiilor lor, erau învățați să-i arate țarinei, când aceasta trecea pe lângă ei, pieptul mândru umflat și să afișeze un zâmbet irezistibil. Un oaspete a observat cum chiar și în timpul slujbelor religioase pentru membrii curții, un mare număr de tineri, adesea nu foarte atrăgători, stăteau acolo drepți ca brazii, sperând, evident, să dea prin postură o întorsătură favorabilă sorții lor.[76]

Noul protejat putea avea rapid mijloacele pentru întemeierea unei dinastii. Când urca scara secretă către apartamentele concubinei împărătești pentru prima oară, el găsea pe divan până la 10 000 de ruble. După aceea, era la datorie 24 de ore din 24, trebuia să fie pregătit să răspundă chemării de a întreține relații sexuale cu o femeie corpolentă, care nu mai era tânără, și să poată în orice clipă să poarte o conversație sofisticată. Ecaterina își sufoca iubiții, îi asfixia, scăpându-i rareori din ochi.

După opt luni, interesul i-a fost stârnit, în sfârșit, de un tânăr ales de Potemkin. Aleksandr Iermolov, în vârstă de 31 de ani, era înalt, blond și docil, cu nasul lat, turtit, care părea în mod bizar acela al unui african. Însă cu toate că era onest și devotat, brusca promovare i s-a urcat la cap. Instigat de dușmanii lui Potemkin, el a decis să-și răstoarne mentorul. L-a defăimat pe Potemkin în fața țarinei, spunând că acesta și-ar fi strecurat în propriul buzunar anumite sume de bani. În realitate, Potemkin era atât de bogat, încât nu se punea problema să depindă de câștigarea unor sume meschine de bani, însă pentru că amesteca adesea cheltuielile private cu cele administrative și lua bani dintr-un cont și deconta câte o factură pe alt cont, finanțele lui erau greu de controlat.

Potemkin a fost extrem de indignat, refuzând să se apere împotriva acuzațiilor lui Iermolov. Când ambasadorul francez l-a întrebat care erau motivele, el a pufnit disprețuitor: „Așadar, și dumneavoastră sunteți de părere că uneltesc la propria decădere și că, după toate serviciile dovedite, ar trebui să mă apăr împotriva afirmațiilor unui băietan nerecunoscător. Nu las pe nimeni să mă distrugă, și cu atât mai puțin pe un idiot mărunt și lăudăros.“[77]

În iunie 1786, Potemkin a pășit mândru în sala de bal unde avea loc o festivitate cu ocazia jubileului urcării pe tron a Ecaterinei. Orchestra a amuțit. Mulțimea de oameni s-a împărțit când bărbatul masiv – împodobit cu diamante sclipitoare și cu cele mai de seamă distincții europene – s-a

dus țintă la Iermolov, care ședea la masa de joc. Potemkin a răsturnat masa, cărțile și pietrele de joc zburând în aer. Toată lumea s-a retras, doar Iermolov, împietrit parcă sub privirile fostului său binefăcător, nu s-a clintit din loc.

„Javră mârșavă și josnică, negrotei alb ce ești, maimuțoi care îndrăznești să mă împroști cu noroiul mocirlei din care te-am scos“, a urlat Potemkin. Iermolov și-a dus curajos mâna la sabie, dar nici nu a apucat să o scoată bine, că a zburat cât colo prin aer. Pumnul lui Potemkin îl lovise în plin. Nimeni nu a îndrăznit să ridice de la podea trupul prăvălit grămadă. Ecaterina, care plecase de la bal ceva mai devreme, a fost indignată când Potemkin a dat năvală în camera ei fără să bată la ușă. Curtenii l-au auzit țipând: „El sau eu! Dacă javra asta scârnavă rămâne la curte, îmi dau demisia imediat din slujba statului.“[78]

Tremurând de acea emoție pe care Potemkin o trezea mereu în ea, Ecaterina a renunțat de bunăvoie la Iermolov, care, după 17 luni, începuse oricum să o plictisească. La numai câteva clipe după izbucnirea nervoasă, curtea a avut parte de imaginea Serenissimului ținând-o de mână pe Ecaterina cu un zâmbet larg pe chip și conducând-o înapoi la bal. A doua zi dimineață, Ecaterina a dormit cu trei ore mai mult ca de obicei, probabil cu Potemkin.

Iermolov a primit în aceeași seară vestea eliberării sale de obligații. Și el a plecat de la palat „împovărat“ de daruri oferite drept răsplată: 4 300 de iobagi, 130 000 de ruble, bani peșin, și un serviciu de masă din argint. În plus, i s-a sugerat politicos să păstreze distanța următorii cinci ani.

La câteva zile după îndepărtarea lui Iermolov, Potemkin l-a înlocuit cu unul dintre adjutanții lui, Aleksandr Mamonov, 26 de ani, un tânăr care, asemenea predecesorului său, era chipeș și șarmant. Ce-i drept, obsesia apăsătoare a țarinei îl plictisea, iar faptul că era ținut din scurt îl enerva. Mamonov a rămas în post doar din devotament față de Potemkin, pe care îl diviniza, și poate pentru recompensa financiară copleșitoare. Încă din primul an și jumătate, Mamonov a primit 27 000 de iobagi, 180 000 de ruble venit anual și un împrumut condiționat de 36 000 de ruble. Țarina l-a numit general-adjutant și conte al Sfântului Imperiu Roman.

În ciuda sumelor de bani și a onorurilor oferite, la curte nu exista nici o invidie reală față de acest tânăr șters, care intra și ieșea din apartamentul imperial după bunul plac. Acest lucru îi era rezervat insolent de puternicului Potemkin, care domnea în imperiul lui din sud ca un adevărat sultan. Mulți curteni reacționau furios în urma veștilor despre felul în care, la porunca lui, orașe întregi răsăreau din pământ peste noapte. Se răspândiseră zvonuri cum că succesele cu care el se fălea nu erau altceva decât povești mincinoase. Pentru a le dovedi contrariul, Potemkin a organizat un eveniment de proporții cum nu se mai văzuse vreodată: o călătorie de nouă luni a țarinei, prin care aceasta să vadă cu ochii ei noile sale provincii sudice. Pentru ca și întreaga Europă să afle despre realizările

lui, Potemkin a făcut astfel încât țarina să fie însoțită de o liotă de diplomați străini. Împăratul Iosif al II-lea însuși s-a arătat dispus să însoțească pentru o vreme expediția.

Încotoșmănată în blănuri de zibelină, Ecaterina a aruncat priviri fugare pe fereastra caleștii ei aurite. A văzut astfel frumusețea țării ei, fără a percepe însă și suferința iobăgimii. Era așa cum îi scrisese cândva Voltaire: „Pământul țării este atât de rodnic, râurile atât de pline de pești, încât țăranul rus este mai fericit și mai bine hrănit decât oricare altul de pe lumea asta“.[79] Într-adevăr, țăranul rus ar fi trebuit să fie fericit și bine hrănit într-o țară atât de bogată, dacă suveranii lui nu i-ar fi negat fericirea și hrana.

Cunoscând puterea impactului vizual, Potemkin a dispus ca orașele și satele de pe traseul țarinei să fie curățate. S-au reparat străzi, s-a îndepărtat gunoiul, s-au văruit casele, iar locuitorii nedoriți au fost temporar încarcerați. Când dușmanii lui din Sankt-Petersburg au auzit că realizările lui erau într-adevăr reale, au înnebunit de furie. Totul era doar o păcăleală, au bombănit ei, o fațadă, o iluzie grandios înscenată. Magicianul Potemkin ordonase construirea unor decoruri, care erau transportate dintr-un loc în altul de pe traseu și în fața cărora pusese să stea țărani bucălați și veseli. De aici numele de „sate ale lui Potemkin“.

Iosif al II-lea a analizat mai îndeaproape realizările lui Potemkin. La o inspecție mai atentă a strălucitoarelor noi clădiri, nu a descoperit fațade goale, ci construcții pline de hibe. „Dar ce contează asta într-o țară“, se întreba el, „care trăiește de pe urma trudei iobăgimii și unde tot ce se năruie poate fi imediat reconstruit? Bani există din belșug, iar viețile oamenilor nu contează. În Germania ori în Franța nu am îndrăzni să abordăm proiecte pentru care aici se riscă zilnic, fără să te lovești măcar de un obstacol și fără să auzi măcar o cârteală.“[80]

În timpul călătoriei pe Nipru în jos, s-a alăturat grupului și regele Stanislaw al Poloniei, fostul amant al Ecaterinei, pe care ea nu-l mai văzuse de aproape 30 de ani. Acum avea 56 de ani și era încă un bărbat arătos. Se număra printre acei bărbați care sunt ceva mai șterși în tinerețe, dar care devin foarte prezentabili odată cu trecerea anilor. În ochii lui licărea siguranța de sine, părul grizonant îl făcea să pară înțelept, ridurile de pe chip erau dovada experienței de viață. Dar Ecaterina nu s-a mai simțit atrasă de el. După zeci de ani de amor pasional cu parteneri de așternut virili, ea l-a perceput pe Poniatowski drept slab, plictisitor și insuportabil de onest. Cum de-l iubise cândva?

Stanislaw, cu firea lui romantică, sperase la reînvierea flăcării vechilor pasiuni, dar a fost dezamăgit. Simpla ei înfățișare îi crease probleme. Unde se pierduse tânăra brunetă cu forme frumoase pe care o iubise el? Însă probabil și comportamentul ei l-a înspăimântat. Ea era amabilă, dar rece și

distantă. În timpul unei conversații private, Stanislaw a cerut o nouă constituție pentru Polonia. Ecaterina l-a refuzat, dorind ca Polonia să rămână într-o poziție slabă. Slujitorul s-a dovedit a fi dificil de strunit; țarina a părut stânjenită, regele chinuit de remușcări. După masă, Ecaterina i-a refuzat invitația la dans. Stanislaw s-a văzut înșelat de amintirile sale. „Nu o mai cunosc pe femeia aceasta", a mărturisit el trist.[81] Ea nu-i așezase pe cap o coroană, ci o tichie de măscărici. În timp ce oaspeții dansau la bal, Ecaterina stătea pe puntea galerei sale, privind focurile de artificii. „Regele mă plictisește", i-a spus ea lui Aleksandr Mamonov.

Însă cel mai plictisit participant la această călătorie nu a fost însă Ecaterina, ci fără îndoială Mamonov însuși. Nesfârșitele plimbări cu săniile acoperite sau la bordul galerei imperiale îl plictiseau de moarte, el percepând călătoria ca pe o „pedeapsă cu închisoarea".[82] Chiar dacă țarina se străduia necontenit să-l îmbuneze cu daruri, era profund nemulțumit. Când Ecaterina i-a povestit lui Potemkin necazul ei cu amantul cel răsfățat, Serenissimul i-a răspuns cu verva-i tipică: „Măicuță, dă-i un șut în fund!"[83]

Ținând cont de Potemkin, care domnea ca un maharajah în regatul lui, și de flota lui de la Marea Neagră, care o întâmpinase pe țarină cu salve de tun, Ecaterina nu avea cum să nu-l compare pe acesta cu plictisitul și plictisitorul Mamonov. I-a scris lui Potemkin scrisori pasionale, iar el a răspuns plin de recunoștință și de afecțiune. Dar nu și cu pasiune. Pe cât de neîngrijit era aspectul lui exterior, pe atât de pretențios era el în privința femeilor. Doar femeile subțirele și tinere ca niște boboci de floare îl puteau excita. O matroană corpolentă și trecută nu mai avea nici o șansă.

Când Ecaterina și toată suita ei au descins în caleștile lor la Sankt-Petersburg, turcii, alarmați de exercițiile pe mare ale lui Potemkin din timpul serbărilor în cinstea țarinei, au dat semnalul de atac. Potemkin, care abia își revenise după cel mai mare, mai epatant și mai de durată circ din lume, a fost luat pe nepregătite. Trupele sale erau răspândite prin avanposturi îndepărtate. În mare grabă, a reușit să strângă 10 000 de ostași din întreaga Europă. Un tânăr ofițer corsican s-a înrolat ca voluntar, dar a fost respins pentru că solicitase un grad prea înalt. Numele lui era Napoleon Bonaparte.

În primul an al războiului cu turcii, Potemkin a căzut brusc într-un vârtej întunecat de apatie, neputându-se decide nici pentru defensivă, nici pentru ofensivă. Mulți s-au întrebat dacă nu cumva era plătit de turci. În realitate, sănătatea lui se deteriorase dramatic de-a lungul multor ani cu mâncare din abundență, excese sexuale, cantități imense de alcool și episoade recurente de malarie. Acum, profund deprimat, era îngrijit de 700 de slugi, în vreme ce orchestra lui de 120 de instrumentiști cânta pe fundal. Prințul tuturor prinților se distra cu un harem de femei alese dintre soțiile ofițerilor lui. Pentru una dintre metresele sale, el a poruncit construirea

unui palat subteran și, de fiecare dată când se apropia de orgasm, trăgea de șnurul unui clopoțel, care dădea canonierilor semnalul să tragă salve de tun. Când soțul auzea tunul, spunea căscând: „Atâta zgomot pentru nimic“.[84]

Întors la Sankt-Petersburg, Mamonov l-a rugat pe Potemkin, în scris, să-l elibereze din funcția iritantă de favorit al Ecaterinei. Potemkin i-a răspuns furios: „Este de datoria dumitale să rămâi în funcție pe toată durata războiului. În plus, nu mai fi așa un nătărău, nu-ți distruge cariera“.[85]

În primăvara lui 1789, când Mamonov a suferit din nou de epuizare sexuală, plângându-se de impotență, el i-a mărturisit Ecaterinei că iubește altă femeie. Ecaterina și-a șters lacrimile, constatând, când a chemat-o la ea pe iubita lui, că femeia avea o sarcină înaintată. Ecaterina a promis să găzduiască nunta, dăruind tinerei perechi o moșie și 100 000 de ruble. Copila speriată, care se temuse că urma să fie deportată în Siberia, a leșinat. În ziua nunții, Ecaterina a împodobit părul miresei cu o mică diademă din diamante și a prezidat sărbătoarea. „Dumnezeu să vă aibă în pază!“, a spus ea melancolică. „Să fiți fericiți.“[86]

A doua zi după logodnă, țarina și-a luat un nou amant. Platon Zubov, de 22 de ani, nu fusese ales de Potemkin, ci fusese infiltrat de dușmanii prințului în timp ce Potemkin era preocupat de război. Ecaterina i-a dăruit lui Zubov 100 000 de ruble, l-a numit general și adjutantul ei personal. Noul favorit a ajutat-o să uite repede supărarea pricinuită de infidelitatea lui Mamonov. „Sunt sănătoasă și veselă și mă simt ca o muscă în aer“, îi scria ea lui Potemkin.[87]

Ecaterina și Zubov formau o pereche neobișnuită. Ea era o bunică, fie ea și bine întreținută și cu dinți albi, el era tânăr, zvelt și cel mai chipeș amant al ei de după Orlov. Chipul lui precis cizelat avea pomeți înalți eleganți, o linie delicată a maxilarului și o mică gropiță în centrul bărbiei. Ochii vii erau pe jumătate umbriți de niște pleoape grele, nasul era aristocratic, buzele aveau formă perfectă. Un sfetnic remarca, privindu-i pe cei doi: „Țarina îl poartă ca pe un giuvaier“.[88] Alții, privind perechea, erau de părere că Zubov își câștiga trudnic fiece bănuț.

De la favoritul Ecaterinei se aștepta să susțină audiențele de dimineață pentru oaspeți, petenți și supuși, dar audiențele lui Zubov degenerau mereu în demonstrații de aroganță. Astfel, contele Antoine de Langeron relata: „Începând cu ora opt, în anticamera lui se adună zilnic miniștri, curteni, generali, străini, petenți și toți cei care speră la o întrevedere ori la o favoare. Ei trebuie să aștepte de cele mai multe ori între patru și cinci ore până sunt primiți […]. În cele din urmă, ușa dublă se deschide larg, mulțimea dă năvală în apartament, găsindu-l pe favoritul țarinei făcându-și

toaleta de dimineață dinaintea oglinzii. Ca de obicei, ține un picior sprijinit pe un fotoliu sau pe colțul măsuței de toaletă. După o adâncă plecăciune, curtenii se grupează câte doi sau trei dinaintea lui, gravi, tăcuți, răbdători și înconjurați de un nour mare de pudră.“[89]

Tutorele Marelui Duce Pavel, un elvețian pe nume Charles Masson, se văita: „Bătrânii generali și marii bărbați ai imperiului nu se considerau prea buni pentru a-i măguli pe cei mai mărunți dintre servitorii lor. Tânărul acesta însă, cu chipul lui rece, prefăcut, stătea tolănit într-un fotoliu la modul cel mai dezgustător și mai nerușinat, cu degetul mic în nas, cu ochii rătăcind undeva pe tavan, fără a binevoi să le acorde celor adunați fie și cea mai mică atenție.“[90]

Curtenii erau nevoiți să suporte nu doar înfumurarea lui Zubov, ci și pe maimuța acestuia. Mica bestie obraznică le sărea oaspeților pe umăr, smulgându-le perucile, aceștia îndurând atacul cu zâmbete politicoase.

După ce, în sfârșit, a învins în războiul cu turcii, Potemkin s-a întors triumfător la Sankt-Petersburg. Zubov era verde de invidie. La curte se clocotea de nerăbdare în așteptarea confruntării dintre cei doi amanți imperiali, majoritatea mizând pe o izbândă a lui Potemkin. Când Serenissimul a coborât din caleașcă și a intrat în palat, o slugă l-a urmat îndeaproape, ducându-i pe brațe pălăria – bătută cu atât de multe diamante, încât devenise prea grea pentru a fi purtată pe cap.

Când țarina și Potemkin s-au reîntâlnit cu această ocazie, ambii se transformaseră într-un mod jalnic. În urma războiului cu turcii, Potemkin suferea de melancolie și epuizare. Ecaterina se îngrășase între timp atât de rău, încât avea nevoie de două locuri în sala de teatru. Avea picioarele atât de umflate, că abia mai putea merge – arhitecții instalaseră pe treptele palatului rampe cu pantă lină. Dar cel mai rău era că și mintea ei, cândva sclipitoare, devenise treptat tulbure. Obosită și prost dispusă, ea lăsa tot mai mult treburile politice în grija incapabilului Zubov. Prietenii lui Potemkin de la curte l-au sfătuit să-i retragă lui Zubov funcția și să-și reia locul în patul Ecaterinei. Gândul acesta îl făcea pe Potemkin să se înfioare.

Potemkin a încercat, totuși, să o avertizeze pe Ecaterina asupra pericolului unei preluări a treburilor statului de către neînzestratul, incompetentul Zubov. Dar Ecaterina i-a răspuns că tânărul ar fi fost un geniu politic în devenire, care nu avea nevoie decât de un pic de exercițiu pentru a căpăta experiență. „Fac statului un mare serviciu instruind tineri“, a spus ea cu o expresie neclintită.[91] Prea istovit pentru a continua discuția, Potemkin a renunțat. A lăsat soarta Rusiei în mâinile unui tânăr nepriceput, al cărui singur capital era capacitatea de a ferici în pat o bătrână.

După această înfrângere, lui Potemkin i-a venit ideea – conform celui mai mare talent al lui – de a organiza un eveniment, unul strălucitor, despre care să se vorbească multe decenii după moartea lui: o serbare în palatul

său. Din fântâni a țâșnit vin, 3 000 de oaspeți au fost invitați să danseze într-o încăpere iluminată de 200 de candelabre. În grădinile înmiresmate au fost aprinse 140 000 de felinare. Focurile de artificii și mijloacele de iluminat au scăldat grădinile în lumină. Invitația la masă a fost făcută de un persan, care a intrat în sală călare pe un elefant mecanic din aur cu irizații de smarald, în ropot de tobe. După masă, Potemkin a condus-o pe Ecaterina în grădina de iarnă și i-a dăruit o statuie prețioasă – zeița prieteniei, purtând inscripția: „Domniei Voastre, care îmi sunteți mamă și mult mai mult de atât“.[92] Potemkin a îngenuncheat în fața ei și i-a sărutat mâinile plângând. Să fi fost de bucurie? De tristețe? De teamă? Din cauza pierderii strălucitoarei lor tinereți? Sau pentru că-și simțea sfârșitul aproape? Ecaterina a plâns și ea.

La plecare, o contesă l-a întrebat ce planuri are în cazul morții Ecaterinei. „Nu vă faceți griji“, a răspuns el. „Eu am să mor înaintea Înălțimii Sale. Eu voi muri curând.“[93]

Potemkin a părăsit Sankt-Petersburgul în toiul caniculei din vara aceea, îndreptându-se spre sud, pentru a purta tratative de pace cu turcii. Ajuns la Iași, Potemkin a insistat să continue călătoria, în ciuda primelor avertismente ale medicilor, zguduit de frisoanele malariei, chinuit de colici și de o aprindere de plămâni. Însă după doar două zile de drum, el a poruncit suitei să facă o nouă oprire. „Mor“, a icnit el. „Nu mai are rost să continuăm drumul. Vreau să mor pe pământ.“[94] Pe pământul natal al Rusiei. A fost întinsă o saltea pe marginea drumului, iar după nici o oră, puternicul ciclop a decedat. Orchestra a amuțit, lumina s-a stins, cortina a căzut. Ultima reprezentație a lui Potemkin se încheiase.

La curte se glumea, spunându-se că Potemkin „a trăit în aur și a murit în câmp“.[95] Moartea lui a fost la fel de impresionantă precum viața.

Răvășită de durere, Ecaterina a întrebat: „Acum, pe cine mă mai pot eu baza?“[96] Și: „Principele Potemkin mi-a jucat o mare festă cu moartea sa! Acum toată povara e pe umerii mei.“[97]

Marele Duce Pavel a afirmat însă că moartea lui Potemkin însemna că imperiul avea acum cu un hoț mai puțin. Platon Zubov s-a bucurat și el, deși s-a străduit să-și ascundă ușurarea în prezența țarinei. „Lui trebuie să-i mulțumesc că nu sunt deja de două ori mai bogat“, le-a spus morocănos prietenilor lui.[98] Marea umbră a lui Potemkin, care planase mereu deasupra lui, se spulberase brusc. Acum, a început să o preseze pe Ecaterina să-i transfere lui toate onorurile și bogățiile lui Potemkin, cerând în plus să-i atribuie importante funcții politice externe. Ecaterina era istovită și, cu cât forțele o lăsau mai mult, cu atât îi era mai ușor să-i facă tânărului favorit concesii. Charles Masson scria că, dacă făceai o comparație între cei doi

amanți ai țarinei, „măreția lui Potemkin a fost clădită aproape în întregime prin propriile-i forțe, în vreme ce ascensiunea rapidă a lui Zubov se datorează numai slăbiciunilor bătrâneții Ecaterinei“.[99]

În 1793, Ecaterina a trimis trupe rusești în Polonia, împărțind țara ca pe un tort, din care Prusia și Austria au primit fiecare câte o felie, în vreme ce ea și-a păstrat partea leoaicei. În 1795, după 31 de ani pe tron, regele Stanislaw a abdicat. Ecaterina a poruncit să fie plasat sub arest într-un castel și i-a transferat lui Zubov mii de acri de pământ și mii de iobagi polonezi, el devenind astfel cel mai bogat bărbat din Rusia.

Dar succesul a avut prețul lui. Odată cu înaintarea în vârstă, nevoile sexuale ale Ecaterinei s-au amplificat. Un curtean relatează că s-ar fi întâlnit cu Zubov când acesta se întorcea în apartamentul lui, după ce răspunsese solicitării țarinei: „S-a aruncat pe o canapea, complet sleit și jalnic de trist, tamponându-și fața cu o batistă îmbibată cu apă de colonie“.[100]

Ecaterina i-a predat lui Zubov rolul principal în negocierile delicate legate de căsătoria fiicei de 13 ani a lui Pavel, Alexandra, cu tânărul rege Gustav al IV-lea al Suediei. Dar Zubov a dat peste cap afacerea, uitând să abordeze chestiunea religioasă. Astfel, suedezii au insistat ca mireasa să treacă la protestantism, iar Ecaterina, pe de altă parte, să-și păstreze credința ortodoxă rusă. Zubov a asigurat ambele părți că este vorba despre o chestiune minoră care avea să se lămurească numaidecât.

Când ambasadorul suedez i-a dat Ecaterinei,indignat, vestea că unei regine ruse nu i se va permite sub nici o formă să rămână la religia ortodoxă rusă, aceasta a suferit din cauza șocului și a mâniei un mic atac vascular cerebral. Zubov a continuat să susțină că nunta urma să aibă loc conform planului, regele suedez neputând să o lase pe mireasă să aștepte, spunea el, fără să-și compromită onoarea. Gustav va semna cu siguranță contractul de căsătorie, permițându-i miresei lui să-și păstreze credința ortodoxă. Negociatorul suedez a fost trimis la regele suedez, iar în palatul țarinei au început să se facă pregătiri pentru logodnă.

Îmbrăcată de sărbătoare, minunata mireasă aștepta în sala tronului. Erau de față sute de invitați. Însă Gustav a refuzat să semneze documentele, nefăcându-și apariția. Au trecut multe ore, iar mireasa a început să plângă. În mai bine de 50 de ani de când venise în Rusia, Ecaterina nu-și pierduse nici măcar o dată cumpătul în public. Însă acum, umilită fiind în fața tuturor acelor invitați – și probabil pentru că, după atacul vascular cerebral, nu mai era la fel din punct de vedere psihic – și-a vărsat toată mânia asupra negociatorilor suedezi, înjurându-i ca un birjar, din câte se pare chiar lovindu-l pe unul dintre ei cu sceptrul în cap.

La câteva luni de la acest eșec, pe 5 noiembrie 1796, Ecaterina s-a trezit de dimineață odihnită și a îmbrăcat un halat din mătase albă. Doamnele ei de onoare au observat că arăta neobișnuit de tânără. Când a vrut să se așeze la masa de scris împreună cu secretarii ei, ea i-a rugat pe aceștia să

iasă numai puțin din cameră, intrând în budoarul personal. Nu a mai ieșit de acolo. După o jumătate de oră, pentru că nu mai apărea, șambelanul a deschis îngrijorat ușa. Ecaterina se prăvălise pe podea în urma unui accident vascular cerebral. A mai trăit încă două zile, fără a-și mai recăpăta cunoștința. Se spune despre Zubov că și-ar fi ieșit din minți de disperare.[101] Și avea toate motivele să fie disperat, pentru că noul țar, Pavel, fiul Ecaterinei, nutrea o antipatie puternică față de el.

Dușmanii Ecaterinei au devenit prietenii lui Pavel, prietenii ei, dușmanii lui. El l-a eliberat pe Stanislaw Poniatowski din eleganta lui închisoare și l-a invitat să se mute în palatul de marmură din Sankt-Petersburg. Fostul rege, în continuare la fel de îngrijit, de mândru și de șarmant ca întotdeauna, a fost acceptat în societate, fiind un oaspete primit cu drag peste tot. Cu toate acestea, părea a avea permanent o aură de melancolie când străbătea străzile orașului cu bastonul lui cu măciulie de argint. În 1798, a murit subit, rămânând holtei până la sfârșitul vieții. Poate că s-a numărat printre puținii oameni care iubesc o singură dată în viață, iar după pierderea partenerului iubit rămân fideli amintirii nopților de aur demult apuse.

Pavel îl răsplătise pe Poniatowski, în schimb pe Potemkin l-a urât până la moarte. Țarul Pavel I a poruncit deshumarea osemintelor sale, împrăștierea lor și distrugerea mormântului. Soldații cărora li s-a încredințat această sarcină au făcut praf mormântul, însă nu au putut tulbura odihna cea veșnică a generalului lor. Au pretins că duseseră la îndeplinire ordinul imperial, lăsându-l pe Potemkin să se odihnească în pace.

Actul de răzbunare excentric al lui Pavel s-a extins și asupra înmormântării mamei lui. El a dispus ca înmormântarea să nu fie organizată doar pentru Ecaterina, ci și pentru tatăl lui, Petru al III-lea, care fusese asasinat cu 34 de ani în urmă. Astfel, sicriul bogat împodobit cu resturile pământești ale lui Petru a fost expus alături de sicriul deschis al Ecaterinei. A fost o reuniune macabră: un trup neînsuflețit îmbălsămat alături de un schelet prăfuit. Ecaterina și soțul ei asasinat au fost îngropați împreună ca un cuplu căsătorit. Deasupra lor a fost atârnată o plăcuță pe care erau scrise următoarele cuvinte: „Despărțiți în viață, reuniți în moarte“.[102]

Cu fiecare an scurs, halucinațiile și paranoia lui Pavel au devenit tot mai prezente. În 1801, a fost înjunghiat de un grup de complotiști, din care a făcut parte și Zubov. La fel ca în cazul lui Petru al III-lea, poporul rus nu a comentat asasinarea nebunului împărat. Urmașul lui Pavel a fost talentatul său fiu, Alexandru, care a condus țara în toate războaiele napoleoniene.

Și-a meritat oare Ecaterina porecla de „cea Mare“? Ca femeie a timpurilor în care a trăit, importantă pentru ea a fost puterea și nu fericirea poporului ei. Astăzi ar fi de neconceput ca o mare suverană să-și țină poporul în sărăcie și sclavie. Nu putem admira palatele clădite pe spatele sclavilor neajutorați, bătuți până la sânge.

Poate că acele calități ce o deosebesc pe Ecaterina de alți suverani ar trebui căutate mai degrabă pe plan personal – în înțelegerea slăbiciunii pasiunii umane. Ipocrizia este ceva ce nu se poate pune pe seama ei. Iubirile irațională au fost la fel de puțin condamnate de ea precum sarcinile nedorite. Nimic din cele pământești nu i-a fost străin. A tratat infidelitățile romantice cu generozitate, recompensându-și foștii amanți și pe metresele acestora cu sume considerabile.

În memoriile ei, Ecaterina mărturisea sincer: „După părerea mea, nimic nu este mai dificil decât să rezistăm în fața a ceea ce ne bucură. Toate argumentele contra sunt doar pudoare prefăcută.“[103] Ecaterina nu a prea pus preț pe preocuparea societății pentru naivitatea femeilor, amuzându-se copios de poveștile despre nimfomania ei. Iubirea și dorința carnală au fost importante pentru ea, însă munca a avut prioritate. „Timpul nu-mi aparține mie, ci imperiului“, a spus ea.[104]

În prezența ei, glumele impertinente au fost tabu, pe timpul zilei, eticheta fiind întotdeauna păstrată; abia noaptea, în spatele ușilor bine ferecate, și-a trăit Ecaterina pasiunile. A fost legată prin iubire de mulți dintre favoriții ei. A dus o viață de monogamii în serie. Sexualitatea ei practicată în mod liber, fără rușine prefăcută ori mușamalizare, a avut ceva foarte sănătos. Faptul că acest lucru a fost perceput drept imoral în timpurile acelea nu ar trebui să surprindă pe nimeni.

Cu tendința obișnuită de a exagera, poveștile despre viața amoroasă nestăvilită a Ecaterinei au devenit de-a lungul anilor tot mai exagerate. S-a inventat până și un nou fel de moarte pentru ea. Se spune că Ecaterina cea Mare ar fi murit din cauza penisului unui cal. Iar o versiune ușor diferită afirmă că nu actul sexual cu calul ar fi dus la moartea ei, ci faptul că acel cal, când a vrut să se poziționeze, s-a prăbușit neașteptat, strivind-o pe Ecaterina sub greutatea lui. O pedeapsă potrivită pentru libertatea sexuală a unei femei. Auzim, literalmente, cum Ecaterina se prăpădește de râs la auzul acestei povești cu cai.

„În dragoste, a fost indulgentă“, scria un curtean, „însă în politică, neiertătoare; ambiția a fost pasiunea ei supremă, favoriții doar au slujit-o pe țarină.“[105]

Marele ei succes s-a datorat faptului că a reușit să-și convingă supușii că a fost la fel de rusoaică precum ei și nu doar o prințesă germană neînsemnată care a urcat pe scara socială. Le-a spus într-o zi medicilor ei: „Lăsați să-mi picure sângele până se va fi scurs și ultimul strop de sânge german din venele mele, astfel încât doar sânge rusesc să mai curgă prin trupul meu“.[106] Este adevărat că, mai mult decât pe numeroșii ei amanți, Ecaterina a iubit țara peste care a domnit. Marea ei iubire a fost Rusia.

Traducere de George Murnu (n.tr.)

Capitolul 6. Europa în secolul al XVIII-lea – Putere, politică și pasiune

Cu lacrimi sfântul mir mi-l șterg din frunte,
Cu mâna mea mă lepăd de coroană,
Cu limba mea, mă las de țara-mi sfântă,
Și vă dezleg de strâmbul jurământ.

SHAKESPEARE, *RICHARD AL II-LEA*, IV, 1[***]

Secolul al XVIII-lea a fost o mare de depravare feminină presărată cu insule de pudoare prefăcută. Pentru a-și proteja puritatea exemplară, regina Charlotte a Marii Britanii s-a văzut nevoită să-i înlăture de la curte pe cei ale căror nume erau câtuși de puțin implicate în vreun scandal. Astfel, curtea rămăsese restrânsă, marcată de o permanentă plictiseală. Banala prințesă germană i-a dăruit soțului ei, George al III-lea, 15 copii; spre norocul său, soțul ei considerând la fel de dezgustător ca și ea gândul adulterului. În ochii curtenilor, fidelitatea față de o soție urâtă a fost cauza faptului că, în cele din urmă, regele a înnebunit. În 1788, au debutat crizele de nebunie în timpul cărora regele devenea abuziv față de doamnele de onoare ale reginei, în 1811 rațiunea lui fiind complet afectată.

Împărăteasa Maria Tereza a Austriei avusese în mod evident mai puțin noroc cu fidelitatea soțului ei. Francisc I Ștefan, împăratul Sfântului Imperiu Roman de Nație Germană, și-a îndeplinit cu regularitate îndatoririle matrimoniale, concepând cu ea 16 copii, dar a avut o slăbiciune pentru actrițe și doamnele de onoare de la curte. Sperând să mai tempereze puțin fascinația soțului pentru alte femei și pentru a mai îmbunătăți moralitatea sexuală în general, împărăteasa a înființat în 1747 o comisie de supraveghere a activităților extraconjugale. Ridiculizată de toată lumea, aceasta a rezistat doar șase luni, dovedindu-se ineficientă și dizolvându-se după ce niște dansatoare și amorezii lor au fost condamnați. Flirturile lui Francisc au continuat nepedepsite.

În nici o altă țară nu s-au bucurat domnitoarele de virilitatea tinerilor crai mai ostentativ ca în Rusia. Spre sfârșitul secolului al XVIII-lea, însă, reginele din vestul Europei au început să le urmeze exemplul.

Treimea pământească

În 1765, când viitorul Carol al IV-lea al Spaniei s-a însurat cu Luiza Maria de Parma, în vârstă de 14 ani, aceasta a început aproape imediat să aibă relații cu curtenii. Soțul ei a părut neimpresionat de asta, însă, indignat, tatăl lui, regele Carol al II-lea, i-a trimis în exil pe toți bărbații pe care a pus ochii prințesa. Într-unul dintre cazuri, prințul l-a implorat pe tatăl său să-l aducă înapoi pe tânărul în cauză, deoarece „soția lui, Luiza, ar fi fost tare

nefericită fără el, pentru că el reușea să o facă să se simtă bine“. „Imbecilule!“ a urlat regele dezgustat,[1] adăugând mai în șoaptă: „Toate sunt la fel, niște târfe, una mai mare ca alta!“[2]

După ce a murit regele, în 1788, Luiza Maria a răsuflat ușurată. El făcuse deja demersurile necesare pentru exilarea actualului ei amant, un temperamental străjer în vârstă de 18 ani pe nume Manuel Godoy, într-o îndepărtată provincie. Noul obiect al dorinței reginei era înalt și robust, cu păr negru des, ochi negri visători și obraji atât de îmbujorați că mulți considerau, pe nedrept, că s-ar fi fardat. Senzuala lui privire visătoare avea un efect absolut irezistibil asupra femeilor. Acum, grație îngăduitorului ei soț, Luiza Maria îl putea păstra pe Godoy alături de ea, satisfăcându-și poftele cu el ori de câte ori dorea.

Proaspăt încoronata regină era o femeie tânără în vârstă de 27 de ani, cu păr castaniu închis și ochi mari negri, care debordau de senzualitate. Nu era cine știe ce frumusețe, dar nici urâtă nu era. Chipul său expresiv, buzele subțiri și nasul lung și mare o făceau să semene cu un câine de rasă. În privința sexului, era insațiabilă, și singurul bărbat de care s-a arătat vreodată parțial satisfăcută a fost Manuel Godoy, despre care se spunea că ar fi fost ca un leu în călduri în pat. Drept mulțumire pentru serviciile aduse Spaniei, regina l-a determinat pe Carol al IV-lea să-l numească pe Godoy duce de Alcudia, cât și prim-ministru, acordându-i înaltul titlu de principe al păcii.

De-a lungul anilor, atât Godoy, cât și Luiza Maria au avut și alte iubiri, certându-se aprig pe această temă, fără însă a se despărți vreodată. Se zice că favoritul reginei ar fi fost pălmuit o dată în timpul unei procesiuni. Când regele, care mergea în fața lor, s-a întors pentru a întreba ce se auzise, regina a murmurat încet că i-ar fi căzut o carte din mână.

În anii următori, regina a avut un nou protejat pe nume Manuel Mallo. Regele Carol, care l-a văzut pe Mallo trecând într-o minunată caleașcă trasă de patru armăsari mândri, s-a întrebat cum de-și permitea acesta asemenea cai. Godoy a răspuns îndeajuns de tare ca să poată auzi regina: „Sire, Mallo n-are nici un sfanț, dar se știe că este întreținut de o femeie bătrână și urâtă, care își fură bărbatul pentru a-și plăti amantul“. Când regele a izbucnit în râs, întrebând-o pe regină ce părere are despre asta, ea a răspuns supărată: „Ah, Carol, știi și tu că Manuel e pus mereu pe glume“.[3]

În 1796, după o ceartă deosebit de furtunoasă, Luiza Maria a numit-o doamna ei de onoare pe noua metresă a lui Godoy, eleganta și docila Iozefina Tudo. Însă Godoy, căruia nu-i erau de ajuns mult iubita metresă și puternica regină, țintea și mai sus. El a făcut tot posibilul să aranjeze o căsătorie cu *Madame* Royale, fiica Mariei Antoaneta. Când hohotele de râs ale Habsburgilor pe seama acestei propuneri s-au auzit de la Viena până la Madrid, Godoy a trebuit să se mulțumească doar cu verișoara regelui, Maria Tereza de Bourbon. Căsătoria, însă, nu l-a împiedicat câtuși de puțin

să ducă un *ménage à trois*, sau chiar *à quatre*, dacă se ia în calcul și regina. La unele dineuri, soția obișnuia să șadă în dreapta lui, iar amanta în stânga.

Dar asta nu este tot, aventurile amoroase ale lui Godoy au continuat să facă să se vorbească despre ele. Se culca cu femei care i se aruncau la picioare în timpul seratelor date de el. „O tânără damă, care venise cu mama ei, se tot ducea la ministru fără ea“, relata ambasadorul francez J.M. Alguier. „Damele care se duceau la el se întorceau roșii în obraji și cu veșmintele boțite, netezindu-le apoi sub privirile tuturor celor de față… Seară de seară, la palat se repeta aceeași scenă, în vreme ce toată curtea asista. La doar 20 de metri distanță, regina tuna, fulgera și amenința în apartamentul ei, pentru ca până la urmă să se dea, totuși, bătută.“[4]

Observatorii și istoricii contemporani s-au întrebat mereu de ce a fost atât de puțin afectat regele de relația de amor atât de deschisă a soției lui cu Godoy. Unii curteni au afirmat că regele chiar nu ar fi știut nimic despre asta. Ambasadorul francez scria: „Ceea ce uluiește probabil pe oricine îl observă pe Carol al IV-lea la curte este cât de orb este acesta la relația reginei. El nu știe nimic, nu vede nimic, nu are nici o bănuială… Nici avertismentele primite în scris, nici intrigile care se țes peste tot în preajma lui, favorurile lipsite de orice pretext, atențiile care întrec orice măsură de normalitate și de decență, da, nici măcar existența a doi copii care îi seamănă leit principelui păcii – nimic din toate acestea nu i-au putut deschide regelui ochii.“[5]

Regele Carol, regina Luiza Maria și Godoy își ziceau „treimea pământească“. În 1808, Napoleon i-a detronat pe Burbonii din Spania în urma unei lovituri de palat, urcându-l în locul lor pe tron pe fratele său, Joseph. Carol și Luiza Maria au primit, pe viață, palatul de la Compiègne și o rentă anuală. După detronarea lui Napoleon, prințul moștenitor Ferdinand a devenit rege. Godoy și cuplul regal au trăit în pace la Compiègne și ulterior la Roma – treimea fusese reunită.

Relația reginei cu Godoy a durat 31 de ani, până la moartea ei, în 1818. Când Luiza Maria și-a dat ultima suflare, la căpătâiul ei s-a aflat Godoy și nu soțul ei, care se afla la vânătoare la fratele său, regele de Napoli. La câteva săptămâni după moartea ei, s-a stins și Carol.

Godoy era disperat. În decurs de trei săptămâni, îi pierduse pe ambii săi binefăcători regali. Rămăsese, la 51 de ani, sănătos, energic, răsfățat și fără bani. Luiza Maria îi lăsase o avere generoasă, însă fiul ei, regele Ferdinand al VII-lea – care își urâse mereu mama – l-a obligat să renunțe la moștenire. Ferdinand nu a îngăduit nici ca Godoy să mai poarte titlul de principe al păcii. I-a oferit o sumă generoasă de bani pentru ca Godoy să înapoieze titlul coroanei spaniole. Godoy a acceptat.

În ultimul său an de viață, Godoy s-a mutat la Paris, Mecca domnilor bătrâni și bogați, admiratori ai sexului frumos. Flăcăul de la țară, care

cucerise o regină și condusese o nație, era acum un domn elegant cu barbă albă și pas voios. Doar buzele senzuale și ochii visători îi rămăseseră la fel. A murit în 1851, la vârsta de 84 de ani.

Trucul cu mănușa albă

Regele Ferdinand de Napoli i-a semănat în mod ciudat fratelui său Carol. Nici pe el nu l-au deranjat amanții soției lui, atâta vreme cât putea să meargă nestingherit la vânătoare de cerbi. Soția lui, Carolina Maria, arhiducesă austriacă și soră cu Maria Antoaneta, avea ochii de un albastru intens, păr brun-castaniu și o nestăpânită înclinație spre politică. Dorința ei de putere politică a beneficiat de pe urma faptului că soțul ei era obsedat de brațele ei. Era de ajuns ca ea să-și scoată cu mișcări lente mănușile albe, pentru a obține de la el orice poftea. Contele Roger de Damas ne-a lăsat o descriere despre ce se petrecea cu regele: „Când privea o mănușă lungă, întinsă frumos pe un braț cu forme pline, regele era în culmea extazului. Aceasta este o manie pe care o are dintotdeauna și care a rămas neschimbată cu timpul. De câte ori nu am fost martorul luării unor decizii de importanță capitală pentru stat, când regina și-a scos cu mișcări tacticoase mănușile de pe frumoasele-i brațe, în timp ce vorbea despre ceea ce o interesa! L-am văzut pe rege luând la cunoștință, zâmbind, și îndeplinindu-i dorința.“[6]

O dată, când dorința nu i s-a îndeplinit – în ciuda lingușelilor, amenințărilor, implorărilor și a trucului cu mănușa albă – se zice că și-ar fi mușcat soțul atât de tare de braț, încât cicatricea a fost vizibilă mult timp după aceea.

Dându-și seama că înțelepciunea sa politică nu era de ajuns pentru a conduce țara, Carolina l-a numit în 1779 pe un oaspete englez de la curte, fostul ofițer de marină sir John Acton, drept înaltul ei consilier. Ambasadorul britanic, sir William Hamilton, relata: „Avea 42 de ani, un bărbat monden, cosmopolit, întreprinzător și pe picioarele lui. După câteva discuții cu el, Carolina a fost convinsă că găsise colaboratorul desăvârșit… L-a considerat descoperirea ei. Împreună, aveau să creeze un regat absolut independent. Acton s-a pus pe treabă cu meticulozitate, cu multă răbdare și cu o energie debordantă așa cum nu se mai văzuseră niciodată în Napoli.“[7]

Curând, Carolina s-a îndrăgostit nebunește de el. Faptul că sir John, acest bărbat înalt, zvelt și deosebit de corect, cu chipul lui inteligent și manierele sale impecabile, s-a arăta total neinteresat de șarmul reginei, i-a făcut acesteia pasiunea și mai arzătoare. Când, în cele din urmă, a reușit, totuși, să-l cucerească, l-a recompensat cu ministerul de război și l-a numit la scurt timp și ministru de finanțe, astfel încât, acum, sir John, deși nu deținea propriu-zis acest titlu, era practic prim-ministru. Până la urmă, a fost numit

și feldmareșal și general al trupelor napolitane. Calmul sir John, o antiteză la melodramatismul reginei, a condus Napoli cu o forță hotărâtă.

Însă după zece ani, brațele lungi și albe ale reginei au dat greș. Acton s-a eliberat din plasa ei, opunându-se deschis ideilor ei politice naive. Se afla în posesia înflăcăratelor scrisori de amor scrise de ea, amenințând-o că le va face publice. Pentru a-l pedepsi, regina și-a luat nenumărați amanți tineri. Escapadele ei sexuale îl îngrijorau însă doar atunci când vedea câte un tânăr implicându-se în politică. În aceste situații, el îl informa pe rege despre comportamentul soției lui, iar amantul era izgonit din țară. Ironia sorții a vrut ca Acton să devină cu timpul cel mai bun prieten al regelui și marele dușman al reginei. Foștii amanți se evitau reciproc pe cât se putea, iar regina îl descria furioasă pe Acton ca pe un bărbat a cărui „răutate întrece orice limită pe care mi-aș fi putut-o vreodată imagina". „Mărturisesc", scria ea, „că lipsa lui crasă de recunoștință mă întristează profund și mă face să mă îndoiesc tot mai mult de această lume."[8]

În perioada dificilă a războaielor napoleoniene, Acton a rămas alături de familia regală. El a organizat fuga lor din calea forțelor revoluționare, trăind alături de ei în exil în Sicilia, în timp ce sora lui Napoleon, Carolina, și soțul ei, Joachim Murat, au domnit în Napoli. Slăbit de bătrânețe, de sănătatea șubredă și de crizele de nervi ale reginei, Acton s-a retras până la urmă din toate funcțiile, iar letargicul rege a lăsat din nou administrația în mâinile soției lui. Ne permitem să presupunem că aceasta a alergat numaidecât la sertarul cu mănuși.

„Adio, inima mea îți aparține numai ție"

Când soția moștenitorului la tronul francez, Maria Antoaneta a Austriei, în vârstă de 17 ani, a pornit spre Paris, în 1773, ea a fost întâmpinată acolo de mulțimile adunate cu aplauze furtunoase. Un funcționar de stat i-a spus: „*Madame*, vedeți aici 200 000 de oameni îndrăgostiți de domnia voastră".[9] Pe parcursul anului, numărul admiratorilor ei a scăzut vertiginos, până când nu a mai rămas decât unul singur.

Pe acesta, ea l-a cunoscut într-o seară senină și rece de ianuarie a anului 1774, la un bal al Operei din Paris. Aflate de peste un secol *en vogue*, asemenea baluri ofereau doamnelor mascate ocazia să exploreze lumea bărbaților fără a fi recunoscute. Până și cele mai distinse doamne din societate flirtau cu bărbați, retrăgându-se cu ei în calești ori în grădini, unde își ridicau fără rușine poalele rochiilor, fără, însă, a-și scoate vreodată masca neagră de mătase de pe ochi. Astfel, se prea poate ca unii bărbați să fi făcut sex cu propriile neveste, fără a ști măcar.

Contele Hans Axel von Fersen, în vârstă de 18 ani, un suedez dintr-o familie puternică, care, la porunca tatălui său, plecase într-o călătorie prin Europa pentru a-și cizela manierele și a se perfecționa, a fost de-a dreptul vrăjit când o tânără atrăgătoare, mascată, s-a apropiat de el, și-a așezat

deosebit de delicat mâna pe brațul lui și a intrat în vorbă cu el. După ceva timp, tânăra și-a scos masca, iar cei prezenți au rămas muți de uimire când au văzut că era Delfina, prințesa moștenitoare Maria Antoaneta. Din punctul lor de vedere, locul ei era în Palatul Versailles și nu la un bal îndoielnic de la Paris. Dar cum fusese forțată să se mărite cu un bărbat care o dezgusta – un bărbat cu care nici după cinci ani căsătoria nu se consumase – căuta să mai uite de acest ghinion cu baluri, jocuri de noroc și lucruri scumpe.

Maria Antoaneta a privit adânc în ochii albaștri ai tânărului conte Axel von Fersen, apoi, cu un râs puternic, a dispărut în mulțime. Câteva zile mai târziu, Fersen a participat la un bal de la Versailles, unde a dansat cinci ore sub privirile atente ale Delfinei, care i-a urmărit mișcările grațioase. În jurnalul său, contele scria puțin mai târziu: „Merg doar la balurile unde gazdă este Delfina“.[10] Se poate să fi fost deja îndrăgostit. A rămas patru luni la Versailles, având deseori ocazia să o întâlnească la curte.

Zveltul și galantul Fersen trebuie să fi făcut o impresie bună, prin comparație cu soțul Mariei Antoaneta, Delfinul, despre care baronul de Frénilly scria: „Ludovic a fost un om bun, un soț bun, cu frica lui Dumnezeu, cast, virtuos, drept, uman, dar fără spirit, fără personalitate, fără voință, fără experiență. Un bolovan nefinisat, scund și considerabil de corpolent, greoi, morocănos, grosolan și în vorbă, și în faptă, cu un comportament ordinar. Fără a reflecta și a închide ochii, era aproape imposibil să-l apreciezi cum se cuvine.“[11]

Nici nu a plecat bine Fersen de la Versailles pentru a-și continua călătoria către Londra, că bătrânul rege Ludovic al XV-lea a murit de variolă. Delfinul cel șters a fost încoronat ca Ludovic al XVI-lea al Franței. Era chinuit de teama că nu se va descurca ca rege, așa cum nu se descurcase ca soț. Forța de oțel, intransigența și dorința de faimă erau calități așteptate de la un rege. Bietul Ludovic, însă, era în esență bun, moral, modest și nesigur. La întrebarea ce adjectiv i-ar fi plăcut să fie asociat numelui său, el a răspuns cu un oftat prelung: „Mi-ar plăcea să intru în istorie cu numele Ludovic Necruțătorul“.[12]

La rândul ei, regina spunea că nu era țelul ei să fie o mare regină, dorind mai degrabă să devină cea mai elegantă femeie din Franța. Drăgălașă și șarmantă, tânăra Maria Antoaneta ar fi fost potrivită pentru un rol decorativ la curtea Franței, dar nici ea nu era prea inteligentă, și, spre deosebire de Ludovic, îi lipsea, din păcate, orice capacitate de autoevaluare. Cu o încredere de sine de neclintit, se arăta mândră de abilitățile sale politice, neezitând să-și influențeze soțul cel slab.

În august 1778, Axel von Fersen a revenit la Versailles. Acum avea 22 de ani și devenise între timp un amant experimentat și un curtean cultivat. În excentrica lume a curții de la Versailles, era singurul care dădea dovadă de

cumpătare, discreție și deferență. Ducele de Lévis scria: „Avea o gândire dintre cele mai nobile, inegalabilă. În conversații nu era foarte activ, dând dovadă mai degrabă de discernământ decât de umor. Față de bărbați era prudent, față de dame, reținut și serios, fără a fi trist. Galant și arătos, era precum un erou de roman – dar nu un roman franțuzesc, deoarece îi lipseau pentru asta atât strălucirea, cât și dezinvoltura.“[13]

Pajul reginei, contele de Tilly, spunea despre Fersen că ar fi fost „unul dintre cei mai chipeși bărbați pe care i-am văzut vreodată, în ciuda fațadei glaciale, care nu displăcea damelor, atâta vreme cât acestea nutreau speranța de a o putea cumva topi“.[14] Una dintre iubitele respinse de el scria: „Sub stratul de gheață se ascunde un suflet fierbinte“.[15]

Pentru Maria Antoaneta se schimbaseră multe de când nu-l mai văzuse pe Fersen. Ludovic se lecuise, în sfârșit, de impotență, iar regina era însărcinată. Totuși, încă nu-și iubea soțul. Când vechiul ei admirator a revenit la curte, chipul i s-a luminat, iar ea a strigat râzând: „Ah, o veche cunoștință!“[16]

Fersen i-a scris tatălui său: „… Regina, cea mai frumoasă și mai grațioasă principesă pe care o cunosc, a avut bunăvoința de a se interesa de bunăstarea mea…“[17] Când Maria Antoaneta a auzit că el avea o fermecătoare uniformă alb-albastră de căpitan al cavaleriei ușoare a regelui suedez, el a trebuit să-i promită că o va purta neapărat. La următoarea audiență acordată de regină la primele ore ale dimineții, când s-a prezentat în fața ei, Fersen arăta splendid. Ea l-a prins de braț pe asistentul personal, contele de Tessé, care se zice că și-ar fi dat seama dintr-o mișcare de sentimentele care au încercat-o la vederea lui Fersen.[18]

Spre toamnă, se putea vedea cu ochiul liber că îi acorda lui Fersen mai multă atenție decât oricărui alt curtean. Cânta pentru el la clavecin și vocal. Îl invita adesea în apartamentul ei privat, unde juca partide de cărți cu el și cu alți câțiva invitați, ori se retrăgea deoparte doar cu el și vorbeau. „Șederea mea aici devine tot mai plăcută pe zi ce trece“, îi scria el încântat tatălui său în decembrie. „Versailles este minunat.“[19]

Pe 19 decembrie 1778, Maria Antoaneta a adus pe lume o fetiță. Deși Franța nu accepta femei pe tron, iar Ludovic era nerăbdător să conceapă repede un fiu, regina nu a ținut seama de dorința lui și și-a îndreptat atenția către devotatul ei suedez. Se presupune că dragostea ce înflorea între ei era încă una platonică, nimic altceva decât priviri și zâmbete lungi și nespusa bucurie de a petrece timpul împreună.

Dar Fersen și-a dat seama curând că dragostea lui, în ciuda precauției, era una periculoasă. Sperând să-și poată înfrânge această dragoste fără de speranță printr-o schimbare de peisaj, el a intrat ca voluntar în armata

franceză pentru Războiul American de Independență. Poate că ar fi reușit să o uite pe Maria Antoaneta dacă îi despărțea un ocean.

În aprilie 1780, ambasadorul suedez, Gustaf Creutz, îi scria regelui Gustav al III-lea: „Trebuie să comunic Majestății Voastre că tânărul Fersen a fost atât de bine văzut de regină, încât unele persoane au început să fie bănuitoare… Tânărul conte Fersen a dat dovadă, cu această ocazie, de o ținută exemplară prin a sa modestie, printr-o atitudine rezervată și, înainte de orice, prin aceea că a decis să plece în America… În ultimele zile, regina nu și-a putut lua ochii de la el, iar când îl privea, ochii îi erau plini de lacrimi…“[20]

Pe 19 octombrie 1781, Fersen s-a aflat în prezența generalului George Washington în Yorktown, cu ocazia capitulării comandantului trupelor britanice, generalul lord Charles Cornwallis. Ca singurul adjutant al comandantului trupelor franceze, generalul conte Jean de Rochanbeau, care știa limba engleză, a fost desemnat drept traducător pentru Washington și aliații francezi ai acestuia. Dar Fersen nu s-a simțit îndeajuns de provocat de îndatoririle sale, fiind de părere că Franța făcea o greșeală sprijinindu-i pe americani în revolta acestora împotriva regelui lor de drept. A constatat indignat că americanii erau niște inculți. „Dumnezeul lor este banul“, scria el revoltat. „Prin comparație cu prețiosul metal, virtutea și onoarea lor nu valorează nimic pentru ei.“[21] Mai rău de atât, după opulența de la Versailles, el a trebuit să locuiască mai multe luni în capitala statului Virginia, Williamsburg, „o groapă împuțită“.[22] La sfârșitul războiului, însă, generalul Washington i-a acordat cea mai mare distincție americană, Ordinul Cincinnatus, pentru neprețuitele-i servicii.

Nespus de ușurat că aventura lui americană se încheiase, Fersen a sosit din nou la Paris, pe 23 iunie 1783, unde, fericită, regina l-a primit ca pe un erou. În acea vară, se presupune că cei doi au devenit amanți. În absența lui Fersen, în octombrie 1781, regina dăruise, în sfârșit, regatului un prinț. Astfel, acum era liberă să se dedice vieții amoroase, pentru că nu mai trebuia să se teamă atât de tare că ar fi putut avea copii nelegitimi cu pretenții la tron. Se săturase de soțul ei dezgustător, se săturase să-l mai aștepte pe bărbatul pe care îl adora cu adevărat. Se spune că se folosise de tot șarmul ei pentru a-l cuceri pe ezitantul amant. Modestul și rezervatul Fersen – un bărbat de un cavalerism medieval – se împăcase cu gândul venerării unei doamne intangibile, de neam mare, *une dame belle et cruelle*[****], o fermecătoare statuie de piatră. Dar, asemenea lui Pygmalion, a constatat și el că recea statuie s-a transformat în brațele lui într-o făptură din carne și oase, cu sânge cald în vene, ce coborâse de pe piedestalul ei.

La exterior, nu se schimbase nimic. Regina dădea dovadă de căldură și interes pentru suedez, și nimic mai mult. În public, Fersen avea față de ea o atitudine rezervată și corectă. În jurnalul lui, Fersen nota la data de 15 iulie, pentru prima oară, că fusese într-o audiență la regină la Versailles și că rămăsese *chez Elle*[*****]. De fiecare dată când Fersen folosea în jurnalul său cuvântul *chez*, urmat de numele unei femei, asta însemna că petrecuse noaptea cu ea. Iar *Elle* a devenit un nume de cod pentru femeia al cărei nume trebuia să rămână secret. Se întâlneau, probabil, în încăperile private de deasupra dormitorului reginei, care aveau acces la o scară secretă și care fuseseră, de fapt, gândite drept locuință pentru o damă de onoare pentru situația în care regina ar fi fost bolnavă sau însărcinată. Se poate ca el să fi înnoptat în *méridienne*, o cameră confortabilă, octogonală, cu un șezlong mare într-un alcov separat prin draperii grele. În acea lungă și fierbinte vară, Maria Antoaneta a avut nenumărate ocazii să-l aducă la ea pe tainicul admirator fără știrea curtenilor ce se aflau în acea perioadă la moșiile lor.

Dar chiar și un bărbat atât de discret precum Axel Fersen trebuia să se destăinuie cuiva. A ales-o ca persoană de încredere pe Sophie, sora sa la fel de discretă, care, la rândul ei, a început să corespondeze în secret cu regina. În scrisorile sale către Sophie, Fersen o numea pe regină „Elle“ sau „Josephine“. Al treilea prenume al Mariei Antoaneta era Josèphe.

Pe 31 iulie, Fersen i-a scris surorii lui: „Nu pot să cred ce noroc am. Există mai multe motive pentru asta, pe care ți le voi spune la următoarea noastră întâlnire.“[23] Apoi adăuga: „Am luat hotărârea să nu mă căsătoresc niciodată… căci nu pot aparține singurei persoane căreia aș dori să-i aparțin și care mă iubește sincer. Așa că nu vreau să aparțin nimănu.“[24]

Putem presupune cu certitudine că Fersen, cu sufletul lui cald ascuns sub armura de gheață, a fost un amant mai plin de pasiune decât stângaciul Ludovic, care nu s-a făcut niciodată remarcat ca amorez înzestrat. În primii șapte ani ai căsniciei lor, Maria Antoaneta nu a avut parte deloc de dragoste trupească, iar după aceea a fost obligată să întrețină relații sexuale cu un bărbat de care era dezgustată. Acum înțelegea pentru prima oară ce este dragostea și erotismul. Parcă ni-i și imaginăm pe cei doi: în micul lor cuibușor de iubire, izolat de lume, patima atâta vreme acumulată revărsându-se într-o furtunoasă voluptate, brațe și picioare, buze și piele, păr răvășit – în plus, mireasma parfumului, a sudorii, a sexului.

Dar după aceste zile de vară, pline de fericire, Fersen a fost chemat acasă din cauza unor probleme de familie. În iunie 1784, el a revenit plin de dorință la Versailles, în suita regelui suedez. Când Ludovic a auzit că a sosit regele Gustav, s-a îmbrăcat în asemenea grabă, încât și-a pus doi ciorapi de culori diferite și cataramă doar la un pantof și a dat fuga să-și întâmpine confratele rege. Gustav al III-lea, renumit pentru veșmintele-i imaculate și

atitudinea rezervată, trebuie să-l fi privit pe regele francez cu un zâmbet ascuns. Dar Fersen avea ochi pentru o singură persoană, regina. Deoarece sarcina lui era să-l însoțească pe rege pas cu pas peste tot, s-a prefăcut bolnav pentru a se întâlni în taină cu Maria Antoaneta. După o vizită de numai câteva zile, a trebuit să se despartă cu mare tristețe de iubita lui, fără a bănui că-i lăsase acesteia o bucățică din el drept consolare. La nouă luni după vizita lui Fersen, Maria Antoaneta a adus pe lume un fiu, viitorul Ludovic al XVII-lea.

Fersen a revenit la Versailles de câte ori a putut. Din luna mai a anului 1787, există consemnări de jurnal despre nopțile petrecute cu amanta regală în „odăile de la etaj". În ciuda cunoscutei discreții a lui Fersen, toată curtea știa despre această relație.

Astfel, contele de Saint-Priest scria: „De două până la trei ori pe săptămână, Fersen se ducea călare în parcul de la Petit Trianon, unde regina venea în întâmpinarea lui neînsoțită, iar aceste randevuuri au devenit scandal public, deși favoritul a fost mereu modest și rezervat și nu a arătat niciodată cel mai mic lucru la exterior".[25]

Pe 27 septembrie 1788, cineva a văzut cum, în timpul unei vânători, regele a primit un pachet de scrisori misterioase. Un curtean relata: „S-a retras în niște tufe ca să le citească, iar curând a fost văzut stând jos, pe pământ, cu fața în palme, cu coatele sprijinite pe genunchi".[26] Un slujitor s-a apropiat și a observat că regele plângea. Ludovic l-a gonit, suspinând trist, în timp ce lacrimile îi șiroiau pe obraji. A spus că nu se simte bine și a cerut ca cineva să-l ajute să se ridice în picioare. Însă, până să ajungă înapoi la palat, își recăpătase demnitatea. Nu se știe ce conțineau acele scrisori de l-au tulburat atât de tare pe rege, însă se prea poate să fi fost vorba despre scrisori interceptate dintre Maria Antoaneta și Axel von Fersen. Ludovic nu s-a arătat foarte afectat de faptul că Delfinul s-a îmbolnăvit de tuberculoză și a murit. Să fi obținut el în ziua aceea dovada că viitorul rege al Franței era fiul contelui?

Pe 3 iunie 1789, Delfinul a murit. Axel a venit într-un suflet la Versailles, ca să o consoleze pe regină. Aceasta, îmbrăcată în negru și profund îndurerată, a fost martoră de la distanță a căderii Bastiliei pe 14 iulie. A fost o vară fierbinte, agitată, în care forțele revoluționare au alimentat vâlvătaia maselor. Ludovic a vrut să accepte noua constituție, care intenționa să acorde poporului mai multe drepturi, dar soția lui a refuzat să pună la îndoială regalitatea prin harul lui Dumnezeu și a jurat să nu se abată niciodată de la poziția ei.

Pe 5 octombrie, când o gloată înarmată cu tunuri a pătruns în Versailles, Axel von Fersen a păzit el însuși apartamentul reginei. A doua zi dimineață, pe la ora cinci, mulțimea furioasă a năvălit în palat. Oamenii voiau să vadă sânge, sângele reginei, odioasa austriacă ce se împodobise cu diamante sclipitoare, în vreme ce ei suferiseră de foame. Fersen a escortat-o pe

regină în apartamentul regelui, mai sigur în condițiile date, în vreme ce plebea umbla înnebunită prin palat, pentru că nu o găsea, omorând două gărzi, cărora le-au tăiat capetele și le-au înfipt în țepușe, pentru a le arăta familiei regale. În cele din urmă, gloata a forțat mutarea locuitorilor palatului la Paris. Fersen nu a abandonat-o nici o clipă pe regină, ci a urmat la o anumită distanță dezolantul convoi.

La Paris, familia regală a trăit în arest la domiciliu în Palatul Tuileries. Fersen și-a abandonat apartamentul de la Versailles, închiriind o locuință nu departe de regină. A fost greu pentru cei doi iubiți să se vadă singuri. Pe 29 decembrie 1789, Maria Antoaneta îi scria prietenei ei, ducesa de Polignac: „L-am văzut; după trei luni de jale și separare, deși atât de apropiați ca spațiu, eu și Persoana am reușit doar o singură dată să ne vorbim, singuri și în afara oricărui pericol. Tu ne cunoști pe amândoi, așa că îți poți imagina cât de fericiți am fost.“[27] Pe 27 decembrie, același an, Fersen îi scria surorii lui, Sophie: „În sfârșit, pe 24, am petrecut toată ziua cu Elle. A fost prima. Îți poți imagina ce bucuros am fost – doar tu mă poți înțelege.“[28]

Maria Antoaneta și Fersen și-au dat toată silința să-și ascundă relația de Ludovic, pentru a nu-l face pe acesta să sufere. Însă regele nu era orb, deși așa dădea impresia. Cu toate că era gelos pe șarmantul suedez și chinuit de relația amoroasă a soției lui, s-a hotărât să se comporte ca și cum ar fi fost vorba de o relație platonică. Poate că a vrut să-și ispășească în felul acesta păcatul de a fi fost un rege și un soț atât de jalnic, arătându-i soției lui că o iubea îndeajuns de mult pentru a pune fericirea ei mai presus de a lui.

În 1790, Fersen a început să facă planuri meticuloase pentru fuga familiei regale. A împrumutat bani de la prieteni pentru a plăti cavaleri care să stea de strajă dincolo de granițele franceze și să îndepărteze orice urmăritori cu focuri de armă.

În decembrie, regina a achiziționat în vederea evadării o berlină****** mare și robustă, în care încăpeau șapte persoane. Mijlocul de transport vopsit în galben și verde avea banchete îmbrăcate în catifea albă și perdele din tafta verde. Un curtean declara înfumurat: „Era o variantă miniaturală a Castelului Versailles, lipseau doar orchestra și balconul pentru muzicieni“.[29]

Dincolo de lux, berlina putea fi cu greu trecută cu vederea din cauza dimensiunilor ei neobișnuite. Fersen ar fi preferat să distribuie familia în două calești mai mici și mai rapide, însă regina a refuzat să călătorească într-un vehicul nedemn de înaltul ei statut. Nici propunerea lui de a angaja vizitii necunoscuți, oameni simpli, care cunoșteau drumurile și dialectele regionale, care să nu cunoască identitatea pasagerilor, neatrăgând, astfel, deloc atenția asupra lor, nu a avut vreun ecou. Regina a insistat trufașă să fie slujită exclusiv de curteni de sânge albastru.

De asemenea, ea a insistat să-și ia o garderobă demnă de o regină. Camerista ei, Jeanne-Louise Campan, își amintește: „Am privit cu îngrijorare cum se preocupa de detalii, care mie mi se păreau fără sens, dacă nu cumva chiar primejdioase, și i-am spus că regina Franței poate găsi desuuri și haine potrivite oriunde s-ar afla. Însă observațiile mele au fost zadarnice. Trebuia să procure o garderobă completă, nu doar pentru ea, ci și pentru copii. Am ieșit singură și pe ascuns în oraș ca să cumpăr aceste haine și să le comand la croitori.“[30]

Cele mai grave consecințe, însă, au apărut în urma faptului că regina a refuzat să fugă din Franța fără ca părul să-i fie coafat pentru călătorie de coaforul ei din vremurile mai bune, *Monsieur* Léonard. În acest scop, mărunțelul bărbat a fost adus în papuci de casă la palat și obligat să o coafeze, după care a fost dus înapoi acasă. A luat cu el secretul acestui „delict“ dincolo de eșafod.

Fersen ar fi condus cu plăcere el însuși familia regală până la graniță, însă Ludovic a dorit expres ca amantul soției lui să se despartă de ei după prima oprire. Pe 29 mai, Fersen îi scria mâhnit unui prieten care cunoștea tot planul: „N-am s-o însoțesc pe regină, el nu vrea asta“.[31] Suedezul intenționa să părăsească Franța pe o altă rută.

În seara de 20 iunie, Fersen aștepta, îmbrăcat în vizitiu, în fața palatului, lângă trăsura lui, discutând cu ceilalți vizitii și împărțindu-le acestora tabac de prizat. Membrii familiei regale au început să apară pe rând. În zorii zilei de 21 iunie, el i-a condus până la un popas pentru calești din afara Parisului, unde și-a luat rămas-bun și și-a văzut mai departe de drum. Fiind mai ușor și mai rapid, Fersen a ajuns curând în siguranță.

Berlina familiei regale s-a stricat pe drum, iar reparația a durat atât de mult, încât soldații care îi așteptau la graniță au presupus că fuga fusese abandonată și și-au părăsit posturile. La una dintre opriri, berlina, care avea nevoie urgentă de cai odihniți și care se rătăcise pe drumurile de țară, a fost recunoscută de un soldat de cavalerie pe nume Drouet. Acesta a aruncat o privire înăuntru și și-a dat seama că era vorba despre familia regală. După o urmărire nebună, familia regală a fost oprită la Varennes de soldații revoluționari, toți membrii ei fiind duși sub arest înapoi la Paris. Când *Madame* Campan a revăzut-o pe regină două zile mai târziu, aceasta și-a scos tichia de noapte de pe cap ca să-i arate ce efect avusese nenorocirea asupra părului ei. „Într-o singură noapte, albise de parcă ar fi avut 70 de ani.“[32]

Pe 23 iunie, Axel von Fersen nota în jurnalul său: „Am aflat că regele a fost luat prizonier. Detaliile nu sunt tocmai clare. Soldații nu și-au îndeplinit datoria. Rege fără hotărâre și voință.“ În aceeași seară, îi scria tatălui său: „Totul este pierdut, iubitul meu tată, iar eu sunt disperat. Regele a fost

prins la Varennes, la doar 26 de kilometri de graniță. Imaginează-ți suferința mea și ai milă de mine…“[33]

Prin fuga lor, membrii familiei regale își pierduseră acum toate privilegiile. Gărzile nu-i scăpau nici o clipă din ochi, fie zi, fie noapte, regina neputând nici măcar oala de noapte să o folosească nesupravegheată. Pe 4 iulie, Fersen i-a trimis o scrisoare criptată: „Îmi permit să vă transmit doar că vă iubesc, nu este timp pentru mai mult“, era mâzgălit în ea. „Așa că fiți sănătoasă, mult iubita mea și cea mai dragă dintre toți oamenii. Vă sărut din toată inima.“[34]

În aprilie 1792, în Place de Grève s-a ridicat ghilotina. Prima victimă a fost un hoț. Curând, însă, dușmanii poporului și nobilii au început să fie forțați să îngenuncheze în fața altarului noului zeu însetat de sânge. Curtenii de la Versailles au rămas la fel de aroganți până la final. Într-o zi, când un nobil a trebuit să urce în carul ce urma să-l aducă la eșafod, acesta i-a acordat cu o plecăciune întâietate unei doamne. Gardianul l-a înjurat pentru că irosea timpul. „Ne poți omorî, dacă vrei“, a ripostat nobilul cu dispreț, „însă nu ne vom uita manierele că așa vrei tu.“[35]

Maria Antoaneta a avut timp să se gândească, în temnița în care ajunsese din cauza uneltirilor ei, la abilitățile sale politice. A urzit intrigi, a expediat scrisori secrete la curțile din străinătate, implorând ca acestea să trimită trupe în Franța. Foarte mândră de mintea-i ingenioasă, a scris scrisori criptate cu cerneală simpatică, strecurate afară din închisoare cu ajutorul prietenilor sau al slugilor fidele. Însă Ludovic s-a resemnat și nu a vrut să implore nici o putere străină să pătrundă în Franța și să verse sânge francez. „Facă-se voia Domnului“, spunea el adesea, oftând. „Mai bine să fiu considerat slab decât rău.“[36]

Maria Antoaneta a avut ghinion că puternica ei mamă, împărăteasa Maria Tereza a Austriei, și iubitul ei frate, împăratul Iosif al II-lea, muriseră deja în 1780, respectiv 1790. Dacă aceștia ar mai fi trăit, ar fi folosit cele mai dure amenințări și considerabilul arsenal de luptă al armatei habsburgice pentru a o salva. Acum, însă, împărat era fratele ei mai mic, Leopold, de care nu era foarte apropiată. Mai degrabă ambițios decât loial, el spera să tragă foloase politice de pe urma haosului din Franța și poate chiar să anexeze imperiului său regiuni franceze. Fersen cunoștea aceste lucruri și i-a scris Mariei Antoaneta: „Te păcălește. Nu va face nimic pentru tine… Te va lăsa la mila destinului, iar întregul regat va cădea pradă ruinei.“[37]

Puterile europene atacaseră deja Polonia și acum își îndreptau atenția către noua pradă – Franța, istoric cea mai puternică, mai bogată și mai populată țară din Europa. Acum, Franța era slăbită și destrămată în grupuri antagonice, așa că sosise clipa să fie încolțită și atacată. Anglia ardea de

nerăbdare să pună stăpânire pe coloniile franceze din America de Nord, cerând deschis nimicirea politică a țării. Leopold își arăta colții, revendicând Flandra, Artois și Picardia pentru Austria. Deloc impresionat de soarta surorii lui, el cerea ca Franța să fie zdrobită. Frederic Wilhelm al II-lea al Prusiei voia Alsacia și Lorena, iar Ecaterina cea Mare a Rusiei a recomandat spontan ca toți să se servească după cum pofteau, pentru ca Franța „să devină o putere mediocră, de care nimeni să nu se mai teamă".[38]

Nu se poate numi altfel decât ironie faptul că țările europene, care după secole de căsătorii aranjate și alianțe erau legate de Franța, se dovedeau acum atât de dornice să o distrugă, fără a le păsa de bunăstarea casei regale, și că tocmai Statele Unite ale Americii au fost singurele care au arătat un interes sincer în salvarea ei. Poate că tânăra națiune a vrut să le mulțumească regelui și reginei pentru neprețuitul ajutor acordat în Războiul de Independență.

Ambasadorul american în Franța, guvernatorul Morris, a pus la cale un minuțios plan de fugă. Însă Ludovic, care își dăduse cuvântul de onoare că nu va mai încerca o nouă evadare, a ezitat. Morris a explicat ulterior: „Lucrurile erau atât de bine puse la punct, încât succesul era aproape garantat, însă regele (din motive a căror menționare aici este fără rost) a respins planul în dimineața aleasă pentru evadare, când garda elvețiană părăsise deja suburbia Courbevoie, pentru a-i monitoriza evadarea. Miniștrii lui s-au simțit serios compromiși, înaintându-și cu toții demisiile."[39]

Avea să fie ultima șansă a lui Ludovic. În decembrie 1792, a fost judecat. Ambasadorul american îi scria lui Thomas Jefferson: „Este lucru rar că cel mai blând dintre monarhii care au stat vreodată pe tronul francez, un om care va fi detronat tocmai pentru că nu a vrut să reacționeze la fel de dur precum predecesorii săi, un om căruia nu-i poate imputa nimeni vreo ilegalitate ori alte asemenea fapte reprobabile, să fie judecat ca unul dintre tiranii cei mai abjecți ai omenirii".[40]

Știind foarte bine că regele urma să fie condamnat și executat, Fersen îi scria surorii sale, Sophie: „Sărmană, nefericită familie, sărmană regină – de ce nu-i pot eu, cu sângele meu, salva viața? Ar fi cel mai mare noroc al meu, cea mai dulce bucurie a sufletului meu."[41]

Așa cum era de așteptat, Ludovic al XVI-lea a fost condamnat la ghilotinare pentru crime împotriva poporului francez. În seara de 20 ianuarie 1793, el a avut voie să petreacă 90 de minute împreună cu familia sa. Le-a dat vestea morții sale iminente. În ciuda lacrimilor necontrolate ale soției și ale copiilor săi, Ludovic s-a ținut tare. L-a așezat pe Delfin în poală și l-a pus să-i promită că nu se va răzbuna pe cei care-l condamnaseră. Pentru a mai alina puțin durerea despărțirii definitive, a promis că a doua zi de dimineață, la ora șapte, avea să mai treacă încă o dată pe la ei, pentru a-

și lua rămas-bun, deși știa prea bine că nu avea cum să se țină de promisiune.

A doua zi de dimineață, la părăsirea temniței, el a spus: „Sunt acuzat de crime, dar sunt nevinovat și mă îndrept fără teamă spre moarte. Îi iert pe cei ce mi-au adus moartea și mă rog la Dumnezeu ca sângele pe care îl vor vărsa să nu vină niciodată peste Franța.“[42]

Însoțit de 1 600 de soldați, regele a fost urcat într-o căruță și purtat prin tot Parisul până la Place de la Concorde. Mulțimea era bizar de tăcută. Majoritatea ușilor și ferestrelor prăvăliilor erau închise. Regele, care dezamăgise ca domnitor, a rămas demn chiar și în fața morții. Ajuns la eșafod, a refuzat să i se lege mâinile. Călăul nu s-a lăsat înduplecat și, după o discuție, Ludovic i-a permis până la urmă să-l lege, dar nu cu o frânghie, ci cu propria batistă. Apoi a urcat cu pași nesiguri treptele de lemn ale eșafodului. Unora dintre cei prezenți le-a fost rușine cu el, spunând că asta i-ar fi trădat frica – însă regele, în ciuda privațiunilor temniței, rămăsese destul de robust. Ludovic cel Gras, Ludovic Porcul. Ajuns pe eșafod, s-a îndreptat cu pași hotărâți către margine, pentru o ultimă cuvântare, însă tobele au început să bată într-un ritm susținut și apăsat, acoperind glasul regelui.

Regele s-a dus la locul lui și a așezat capul sub ghilotină. Lama a căzut cu un scrâșnet, separând capul de trup. Unii francezi au ovaționat, însă mulți au jelit asasinarea regelui lor. Maria Antoaneta a auzit strigătele de bucurie din celula ei, strângându-și și mai tare fiul în brațe.

Câteva zile mai târziu, Fersen scria: „Amintirea lui Ludovic al XVI-lea urcând pe eșafod mă urmărește… Adesea blestem ziua în care am părăsit Suedia – nu aș fi cunoscut niciodată altceva în afara molizilor și a stâncilor noastre. Astfel, și acesta este adevărul, nu aș fi trăit niciodată atâtea bucurii, pentru care însă trebuie să plătesc acum atât de scump, și aș fi fost scutit de atâta jale și suferință. Adesea plâng în singurătate, scumpa mea Sophie…“[43]

În martie 1793, Mariei Antoaneta i s-a oferit o ultimă ocazie să evadeze – una dintre gărzile însărcinate cu supravegherea prizonierilor regali a venit cu planul de a o transporta incognito până pe coastă și de a o îmbarca clandestin pe un vas care să o ducă în Anglia. Dar cum părea imposibil să fie salvați în același timp și copiii ei, regina a respins planul. „N-aș putea să mă bucur de asta, dacă ar trebui să-mi las în urmă copiii“, scria ea, „nici măcar libertatea nu ar compensa pentru sentimentul de vinovăție.“[44]

Cum Franța devenise pentru el prea periculoasă, Fersen se retrăsese la Bruxelles, sperând să poată coordona de acolo o nouă tentativă de evadare. În afară de echipa de tineri englezi care se adunaseră în League of the Scarlet Pimpernel pentru a salva francezi de la eșafod, nici un plan nu părea să aibă sorți de izbândă. De asemenea, generozitatea cu care

finanțase prima tentativă îl costase scump, așa că acum era total lipsit de mijloace financiare. „Nu-mi pasă, a fost pentru Elle, pentru ea“, scria el, „a trebuit să o fac.“[45]

Micul Delfin, pe care regaliștii îl numeau acum Ludovic al XVII-lea, a fost separat de mama lui, fiind predat unui cizmar alcoolic, care îl bătea, încercând să facă din el revoluționar. Se spune că l-ar fi făcut să se masturbeze, pentru a avea dovezi ale înclinațiilor incestuoase ale reginei. La scurt timp după ce și-a pierdut fiul, Maria Antoaneta a fost despărțită și de fiica ei și mutată din Temple, ultima ei reședință, într-o închisoare. La sosirea ei, străjerii care așteptau în fața celulei au devenit agitați, pentru că ea a ezitat mult timp înainte de a coborî din trăsură. Când, în cele din urmă, a coborât, au văzut o baltă de sânge pe podeaua trăsurii. Se poate ca acele „crize de isterie“, de care regina suferea de o vreme, să fi fost provocate de un cancer uterin.

Ținută într-o încăpere rece, fără foc, regina a început curând să dea semne și de tuberculoză. Lenjeria micului ei pat era nespălată, iar pentru învelit, avea la dispoziție doar o pătură murdară și găurită. Îmbrăcată în negru, pentru a masca petele de sânge, se aștepta în orice clipă să fie asasinată în celula ei sau să fie dusă la execuție. Într-o zi, s-a lovit cu capul de ușă. Întrebată dacă s-a rănit, ea a răspuns: „Oh, nu – nimeni și nimic nu mă mai poate răni“.[46]

Pe 4 septembrie, Fersen îi scria Sophiei: „Îmi fac adesea reproșuri și pentru aerul pe care-l respir, când mă gândesc că ea se află închisă într-o celulă oribilă. Lucrul acesta îmi rupe inima și îmi otrăvește viața, și mă simt mereu sfâșiat de durere și de furie.“[47]

În octombrie 1793, Maria Antoaneta – curva austriacă, așa cum era numită – a fost acuzată de uneltiri împreună cu puterile străine prin care încurajase invadarea Franței de către dușmanii acesteia. De aceste acuzații nu a putut scăpa. Unele dintre scrisorile trimise clandestin din temniță fuseseră interceptate și decriptate. Pentru a-i târî și mai mult deja ocărâtul nume în noroi, a mai fost acuzată că și-ar fi abuzat sexual fiul, lucru complet fals. Băiețelul speriat, Carol Ludovic, a fost bătut până când a depus mărturie împotriva ei. A fost găsită vinovată pentru toate capetele de acuzare și condamnată la moarte prin ghilotinare.

Chiar și fără ghilotină, ea era deja condamnată la moarte – slăbită de tuberculoză, cancer și de obida care hrănise suplimentar tumora. În ultima scrisoare, îi scria cumnatei ei Elisabeta în legătură cu deja executatul ei soț: „Sper să pot da dovadă de aceeași hotărâre în fața morții ca el…“[48] Într-un fragment secret, care este considerat în general mesajul de adio pentru Axel von Fersen, ea scria: „Am avut prieteni. Gândul că mă voi despărți de ei pentru totdeauna și conștientizarea suferinței lor sufletești sunt printre cele mai mari dureri pe care le iau cu mine în mormânt. Aș dori măcar să

afle că m-am gândit la ei până în ultima clipă.“[49] În cartea ei de rugăciuni, ea a notat: „Dumnezeul meu, ai milă! Ochii mei au secat de lacrimi pentru a mai putea plânge pentru ei, sărmanii mei copii. Adio, adio!“[50]

După doar câteva ore, Maria Antoaneta, îmbrăcată într-o rochie albă simplă și cu mâinile legate la spate, a fost urcată într-un faeton care a transportat-o de la închisoare până la baza eșafodului. Îi fusese tăiat părul, pentru ca lama să secționeze mai rapid grumazul. Buclele ei aurii, cândva artistic prinse în coafuri înalte, decorate cu diamante, pene și funde, albiseră complet și erau doar niște lațe. În timp ce faetonul își croia drum prin gloata ce huiduia, preotul i-a spus: „Curaj, *Madame*“. „Curaj!“, i-a răspuns ea numaidecât. „De curaj ai nevoie ca să trăiești, nu ca să mori.“[51]

A fost împinsă pe scară. Ludovic chiar ar fi fost mândru de ea, pentru că nu a arătat deloc teamă. Chiar și în ultimele ei clipe, Maria Antoaneta a rămas cea mai elegantă femeie din Franța, pășind pe eșafod cu o ținută desăvârșită, un model pentru mii de femei elegante, care aveau să-i urmeze curând exemplul. A durat doar câteva clipe, după care călăul i-a ridicat cu o mână capul. Trupul ei neînsuflețit a fost aruncat într-o groapă comună din apropierea mormântului soțului ei. Data morții: 16 octombrie 1793.

Patru zile mai târziu, când Fersen a aflat că trebuia să renunțe la orice speranță de a o mai salva, acesta s-a prăbușit. „Am rămas complet paralizat“, scria el în jurnal.[52] În ziua următoare, a plecat singur călare. La întoarcere, a scris: „Faptul că a fost singură în ultimele clipe, fără consolare, fără un suflet de om alături, cu care să fi putut vorbi, căruia să-i poată împărtăși ultimele sale dorințe, este cumplit. Acești monștri ai iadului! Nu, inima mea nu-și va găsi niciodată liniștea fără răzbunare.“[53] Avea o listă cu numele tuturor judecătorilor care o condamnaseră pe regină. Pe parcursul anului, a tăiat rând pe rând de pe listă numele celor morți; ironia sorții a vrut ca majoritatea dintre ei să ajungă tot pe eșafod.

Noaptea de mântuială de la Varennes nu-i ieșea din minte. Într-o scrisoare afirma: „Ar fi fost mai bine pentru mine dacă pe 21 iunie aș fi murit“.[54] Nu împlinise încă 40 de ani, însă viața lui ajunsese la final. Anii care îi mai rămăseseră avea să și-i petreacă într-o stare de letargie, târându-se de pe o zi pe alta fără tragere de inimă, până când moartea avea să-l elibereze de această suferință.

La întoarcerea la Stockholm, sora lui i-a dat o bucată de hârtie pe care regina reușise, înainte să moară, să o strecoare cumva afară din celulă. „Adio“, era scris simplu pe ea. „Inima mea îți aparține numai ție.“[55] O rază de lumină a pătruns bezna din sufletul lui, jalnicul petec mototolit de hârtie părându-i-se ca o solie din ceruri de la *Ea*.

În iunie 1795, soarta i-a mai dat o lovitură lui Fersen. Ludovic al XVII-lea, probabil propriul fiu, a murit, la numai zece ani, în închisoare. „Acest eveniment m-a îndurerat profund“, scria el trist. „El era ultimul și singurul motiv care mă mai lega de Franța.“[56]

În decembrie 1795, Delfina în vârstă de 17 ani, fiica Mariei Antoaneta, a fost schimbată pentru niște prizonieri francezi, având voie să plece la Viena, la rudele ei din partea mamei. Fersen a venit și el la Viena pentru a le cere rudelor ei austriece rambursarea cheltuielilor pe care le făcuse pentru evadarea de la Varennes. Membrii casei regale l-au ignorat însă pe solicitant – deși Maria Tereza moștenise o avere considerabilă –, iar Fersen a părăsit Viena în cele din urmă, dezgustat și disperat. A acoperit toată suma, precum și taxele aferente – incredibila sumă de un milion de livre – din propria moștenire.

Înainte să moară, Maria Antoaneta distrusese majoritatea documentelor și a scrisorilor sale. Numeroase jurnale și scrisori ale lui Fersen către regină au rămas în posesia familiei acestuia. În 1878, când strănepotul lui, baronul Klinckowstrom, a făcut publice scrisorile – în epoca pudorii victoriene – acestea au apărut într-o versiune mult editată, în care majoritatea rândurilor de la început și de la sfârșit fuseseră șterse, probabil din cauza cuvintelor de alint folosite. După publicare, Klinckowstrom a ars scrisorile. Maria Antoaneta era între timp glorificată drept mamă devotată și martiră, iar publicarea scrisorilor ei de dragoste extraconjugală, presărate cu picante insinuări erotice, ar fi fost de neconceput la vremea aceea.

Axel von Fersen nu s-a însurat niciodată, rămânând fidel memoriei iubirii față de regină. În Suedia a avut o carieră politică de succes, iar între 1797–1799 și-a reprezentat țara la ce de-al doilea Congres de la Rastatt, unde a condus negocierile cu Napoleon. Se spune că acesta ar fi refuzat să interacționeze cu un „ultraregalist“, care se culcase cu regina Franței.[57]

La vremea aceea, în lume aveau loc schimbări rapide, iar Fersen nu se mai potrivea la fel de bine în noul context. „Cine nu a cunoscut Parisul de dinainte de 1789, nu a cunoscut niciodată cu adevărat viața dulce“, îi scria el omului de stat francez Charles Maurice de Talleyrand la mai mulți ani după Revoluție.[58] Fusese o eră a mătăsurilor diafane și a perucilor pudrate, în care acordurile suave ale menueturilor pluteau prin saloanele scăldate în aurul luminii pâlpâitoare a lumânărilor, o epocă în care toate aspectele vieții erau ridicate la nivel de artă. Această cea mai cultivată dintre toate culturile fusese înecată într-o mare de sânge, iar după ce resturile au fost aruncate la gunoi, nimic nu a mai putut fi vreodată ca înainte. Talleyrand nu a fost singurul căruia lumina i se părea prea puternică, muzica, prea tare, iar femeile, mai puțin grațioase. Fără îndoială că acesta era și punctul de vedere al lui Axel von Fersen.

În 1810, a murit prințul moștenitor al Suediei, Carol-August, în floarea vârstei, din cauza unul infarct. A umblat zvonul că Axel von Fersen, care se numărase printre ad-versarii lui, l-ar fi otrăvit pe Carol-August. Prietenii lui l-au avertizat să nu participe la înmormântare având în vedere revolta tot mai mare la adresa lui, dar Fersen nu a avut încotro, dat fiind că era *Reichsmarschall*. Ușor vizibil pentru toată lumea, el a defilat, așa cum era tradiția, într-o splendidă ținută. Deodată, caleașca în care se afla a fost atacată cu pietre. Mulțimea dezlănțuită nu s-a mulțumit să-l vadă doar rănit, potolindu-se abia după ce l-a bătut până și-a dat duhul.

Cândva atât de frumosul Axel von Fersen, care dansase atât de elegant la Versailles, fusese mutilat până devenise de nerecunoscut. În tinerețe, el scrisese cândva, cu gândul la viitor: „Eu nu mă număr printre acei oameni care își vor găsi norocul“.[59] Trebuie să fi fost o adevărată mântuire să moară și să depășească zidul insurmontabil al despărțirii de *Ea*. Poate că, întins pe caldarâm, cu lumina tot mai estompată, urletele tot mai stinse și durerea tot mai vagă, a văzut o fată cu bucle de aur, care i-a atins, zâmbind, brațul.

Dacă aș fi putut, m-aș fi măritat cu bărbatul pe care l-am iubit, renunțând la tron și la țara mea

„Infidelitatea față de soțul cu care o femeie este măritată cu forța nu este un delict.“ Așa se zice că ar fi afirmat Caroline Matilde a Danemarcei în 1770.[60] Și totuși, ea a fost aspru pedepsită pentru infidelitatea ei.

În 1759, prințesa în vârstă de 15 ani, strănepoată a Sofiei Dorothea de Celle și soră a regelui George al III-lea al Angliei, a fost obligată să se mărite cu Christian al VII-lea al Danemarcei. Matilde – cum era numită – a plâns când i s-a comunicat această decizie, a plâns tot drumul din Anglia la Copenhaga și a plâns și mai mult după ce a ajuns, când a aflat că ceva era putred în Danemarca.

În timpul negocierilor de nuntă, ambasadorul danez nu a contenit să-l laude pe Christian: „Firea adorabilă a prințului Danemarcei este aici acceptată la modul general“, a spus el.[61] În realitate, însă, adorabilul prinț era recunoscut pentru comportamentul său zbuciumat pe străzi și pentru violența nechibzuită, chiar și împotriva străjerilor de la castel. „Duce un trai chibzuit și sobru“, a continuat ambasadorul, „are un apetit sănătos, bea vin foarte puțin, aproape deloc“.[62] Ambasadorul nu a suflat nici o vorbă despre faptul că prințul nici nu devenise major când se apucase serios de băutură. „Așteaptă cu mare nerăbdare încheierea acestei căsătorii“, încheiase ambasadorul.[63] În realitate, însă, regele se temea de nuntă. Devotamentul lui Christian era egal cu talentul său, a fost asigurat George al III-lea. Aici se spusese, în sfârșit, adevărul – ambele erau egale cu zero.[64]

În strădania de a face din delicatul prinț un bărbat, pedagogii lui Christian îl bătuseră și îl umiliseră pe acesta, până când, la vârsta de 11 ani, i-a fost

adus un nou pedagog din Elveția, în persoana blândului Elie Salomon François Reverdil. Dar răul fusese deja făcut și era ireparabil. Micul prinț învățase să se refugieze de brutalitatea pedagogilor lui într-o lume a fanteziei, caracterizată prin paranoia și umilințe sexuale. În ciuda răbdării fără margini și a empatiei, Reverdil nu a reușit să-l readucă pe Christian la normal. Când Christian a aflat că tatăl lui murise, iar el urma a fi încoronat rege, a întrebat curios dacă asta însemna că, de atunci încolo, nimeni nu avea să-l mai bată vreodată.

Monarhul în vârstă de 17 ani era plictisit de moarte de noile sale îndatoriri. Nimic nu se întâmpla fără semnătura lui, iar un decret semnat de el căpăta imediat puternicul statut de lege. Spre deosebire de alte națiuni europene, în care parlamentele și constituțiile îngrădeau puterea regală, prin Lex Regia din 1665 Danemarca devenise proprietatea personală a monarhului, care dispunea de lege ca unic deținător al puterii, dând socoteală numai în fața lui Dumnezeu. Existau colegii consultative, pe care regele le putea înlătura după bunul plac. Christian al VII-lea al Danemarcei – un afemeiat și alcoolic imbecil – deținea o putere mai mare decât orice alt domnitor european din secolul al XVIII-lea.

Noul rege lăsa maldăre de documente de stat necitite cu zilele, în timp ce el colinda nopțile cu camarazii lui prin Copenhaga, ținându-se de prostii. Când vedea doamne adunate la ceai, îi plăcea să le arunce conținutul fierbinte al ceștilor în față, ca să le provoace arsuri urâte. Într-o zi, a aruncat de la fereastră niște prăjituri în capul arhiepiscopului care venise în vizită. Pe mătușa lui a speriat-o când aceasta își bea cafeaua, sărind de sub masa ei cu fața mânjită cu funingine și urlând sălbatic ca un lup. Speriată, vârstnica doamnă s-a răsturnat cu scaunul, agitându-și neajutorată picioarele în aer.

Așadar, acest tânăr urma să o primească de soție pe cea mai frumoasă copilă a Angliei. Celor care intermediau alianța matrimonială între Anglia și Danemarca puțin le păsa că mirele era un alcoolic tulburat mental. I se dădea prințesa în scopul întăririi relațiilor tradiționale dintre cele două state, pentru a ține puterea Franței în șah și pentru a consolida religia protestantă. Se zvonea că era nevoie ca Danemarca să fie condusă de cineva din umbra lui Christian, iar George al III-lea spera ca sora lui să preia acest rol, având grijă în felul acesta ca monarhul să rămână în alianță cu Anglia și nu cu Franța.

Matilde fusese însă ținută departe de curtea plină de intrigi a bunicului ei, George al II-lea. Crescuse alături de mama ei văduvă și de cele șapte surori, izolată de lume în Palatul Kew, și învățase cum să crească legume într-o grădină micuță și cum să danseze grațios. Știa să brodeze și vorbea franceză. De la această fetișcană cu ochi mari albaștri, care nu avea nici un fel de pregătire politică, se aștepta deodată să conducă o țară.

Când Matildei i-a fost prezentat pentru prima oară viitorul ei soț, aceasta s-a găsit în fața unui tânăr subțirel, care abia dacă-i ajungea până la umăr. Christian învățase superficial să fie șarmant. Înfățișarea lui uscățivă, bine

proporționată, amintea de o marionetă cu perucă albă și ciorapi de mătase. Avea chipul prelung și supt, cu ochi de un albastru pal, ușor ieșiți din orbite. Se mândrea cu un nas lunguieț acvilin, o gură frumos conturată și o bărbie proeminentă. Fruntea sa înaltă îi dădea în mod ironic aerul unei persoane de o inteligență remarcabilă. Părul era de un blond atât de deschis, încât nu mai avea nevoie de pudră albă pentru el. Acest rege-marionetă mărunțel, volatil, înclinat spre crize de violență, avea accente sporadice de genialitate. Când era calm, se dovedea binevoitor, deși deseori confuz. Dansa elegant, știa cum să poarte o conversație amplă și cita, fără a fi întrerupt de crize violente de furie, versuri și fragmente din piese de teatru.

Impresionat de înfățișarea miresei sale cu obrajii ei rozalii, regele s-a năpustit exuberant asupra ei pentru a o lua în brațe. Miniștrii responsabili cu nunta au eliberat la unison un oftat de ușurare. Căsătoria avea să fie un mare succes.

După ce și-a cunoscut soțul, Matilde a cunoscut-o pe mama vitregă a lui Christian, regina văduvă Julianne Marie, o protestantă convinsă, o doamnă rigidă, distantă, care avea un singur țel în viață, și anume urcarea pe tron a fiului ei, prințul Frederic, fratele vitreg mai mic al lui Christian. Cum Frederic era și mai puțin înzestrat intelectual decât Christian, Julianne voia să guverneze în locul lui. Se spunea că, regină fiind încă, ar fi încercat să-l otrăvească pe Christian în camera acestuia. O doică devotată, care o văzuse pe regină amestecând ceva în micul dejun al prințului, aruncase la gunoi terciul indigest, avertizându-l pe rege. Julianne s-a apărat indignată în fața acuzațiilor, însă din acel moment înainte, mâncarea lui Christian a fost strict controlată.

Dincolo de zâmbetul ei binevoitor și de înșelător defemininele ei veșminte de mătase, Julianne era mânată implacabil de ambiție. Știa cum să ascundă bine acest lucru – care i se putea citi cu ușurință în privirea aprigă, vigilentă, care observa tot ce mișca, până când, în cele din urmă, își fixa prada. Julianne a recunoscut în Matilde o nouă pradă chiar în clipa sosirii acesteia la palat. A studiat-o pe prințesa radiind de sănătate, înțelegând că urma să aducă urmași pe lume, dându-i astfel peste cap toate planurile. Credincioasa văduvă s-a prefăcut încântată de Matilde, dar sub pielea albă ca hârtia, sângele îi clocotea.

La câteva zile după nuntă, Christian a decis că nu-i place să fie însurat și că, în epoca aceea modernă, era nepotrivit pentru un bărbat să-și iubească soția. Așa că s-a întors împreună cu prietenii lui la desfrâul din casele de toleranță din Copenhaga, demolând, beți fiind, cârciumi și făcând scandal pe străzi. Matilde era ostentativ abandonată de proaspătul ei soț, iar curtenii îi urmau exemplul. Danezii insistaseră să vină fără suită, așa că ea fusese nevoită să se despartă în lacrimi amare de doamnele de onoare și de prietenele ei, care o însoțiseră de la Londra până la hotarele Danemarcei. Lăsată astfel singură, biata soție stătea zile întregi descurajată în camera ei, fără să scoată un cuvânt. Își privea luxosul apartament tânjind

după grădina de legume, pe care o plivise și unde săpase atât de fericită împreună cu surorile ei.

Franța, care, la început, a fost consternată că regele Danemarcei alesese drept soție o prințesă britanică, s-a bucurat când a auzit de începutul nefast al căsniciei. „Prințesa nu a reușit să-i cucerească inima monarhului“, i-a comunicat ambasadorul francez lui Ludovic al XV-lea, „și nu ar fi putut scăpa de o asemenea soartă nici dacă ar fi fost și mai fermecătoare decât este. Căci cum să-i poată fi pe plac un bărbat care crede cu toată sinceritatea că ar fi sub demnitatea unui soț să-și iubească soția?“[65]

Cum Matilde era noapte de noapte singură în patulconjugal, miniștrii i-au spus regelui Christian că, dacă nu avea să apară un urmaș la tron, poporul urma să fie convins mai puțin de curajul, și mai mult de impotența lui. Cu al ei păr blond platinat, piele imaculată ca o petală de floare, chip frumos și „sâni la care foarte puțini bărbați s-ar fi putut uita fără a simți ceva“, Matilde alimenta fanteziile sexuale ale tuturor curtenilor bărbați, mai puțin pe ale soțului ei.[66] Când regele a fost implorat de prietenul lui, Reverdil, să o trateze pe Matilde așa cum merita o soție, Christian a răspuns: „Când împarți patul cu o persoană cu sânge regal, mie mi se pare că aceasta este mai degrabă demnă de respect decât de iubire“.[67]

Totuși, regele trebuie să se fi dovedit bărbat cel puțin o dată, căci, în aprilie 1767, Matilde a rămas însărcinată. Firește, însă, că situația s-a înrăutățit numaidecât din cauza sănătății mintale precare a lui Christian, așa că Reverdil, pentru a-l scoate din stare, i-a recomandat o călătorie prin regatul danez, propunere acceptată cu bucurie de rege. În timpul acestei călătorii, Christian a cunoscut un medic german pe nume Johann Friedrich Struensee, care făcea în Altona cercetări privind tratamentul bolnavilor mintal. Struensee cel înalt, bine crescut, cu vocea lui calmă și supusă, l-a impresionat chiar și pe rege. Christian a insistat să-l însoțească pentru restul călătoriei, oferindu-i un post la curte, pentru că nu voia să renunțe la compania lui.

La cei 30 de ani ai săi, Struensee era un bărbat chipeș, cu un trup bine proporționat. Capul lui cu formă frumoasă stătea ferm pe gâtul scurt și umerii lați. Fața lată avea trăsături elegante, cu o frunte înaltă, lată, pometi puternici și o bărbie puternică. Nasul ușor coroiat, care era evident prea lung pentru a trece drept frumos, dădea înfățișării lui semeția unei acvile. Doar buzele cărnoase, frumos conturate, îi trădau senzualitatea. Prefera să nu-și pudreze des părul castaniu deschis. Cu o prezență blândă și discretă, părea grațios, în ciuda înălțimii, fiind un bun dansator și scrimer, având mișcări elegante și agile chiar și în viața de toate zilele.

Struensee rezistase în Altona peste un deceniu, îngrijind sărmani, cucerind femei și visând la mari aventuri. „Dacă sfânta mea protectoare va

reuși să mă conducă la Copenhaga, succesul va veni de la sine“, ar fi spus el odată.[68]

Ajuns la Castelul Christianborg, Struensee a început să-i prepare regelui Christian licori tămăduitoare împotriva mahmurelii, câștigându-i astfel afecțiunea. Conversația lui empatică avea un efect calmant asupra încordării nervoase a monarhului. Rezonabilul și modestul Struensee i-a cucerit totodată și pe curteni, căci nu părea să reprezinte vreo amenințare la adresa structurilor existente ale puterii. Cine a observat însă mai cu atenție a constatat curând că dincolo de înfățișarea lui calmă clocotea o forță brută, sălbatică, care nu aștepta decât să se dezlănțuie.

Regele a căzut într-o depresie scăldată din belșug cu lacrimi, devenind curând atât de slăbit, încât nici măcar faptul că Matilde a adus pe lume un fiu sănătos, prințul Frederic, viitorul rege al Danemarcei, nu a reușit să-l binedispună. Medicii lui Christian erau nedumeriți, iar miniștrii lui se temeau că dacă poporul ar fi aflat de starea de spirit a monarhului lor, s-ar fi putut răzvrăti sau chiar declanșa un război civil. Ca ultimă salvare, un curtean a propus ca doctorul Struensee, care stătuse până atunci în umbră, să-i prescrie regelui un tratament. Iar dispozițiile medicului german – aer curat și mișcare, mai puțin alcool, o alimentație sănătoasă alături de poveștele sale liniștitoare – au făcut minuni. Struensee știa însă că recuperarea era efemeră și că regele urma să oscileze între entuziasm, jovialitate și disperare sumbră, până când, în cele din urmă, avea să cadă iremediabil victimă nebuniei.

În vara lui 1769, Matilde a suferit de o boală îngrijorătoare, probabil o boală venerică de la soțul ei, care o luase în urma unui contact sexual cu o prostituată bolnavă. A căzut într-o profundă depresie cu gânduri de moarte. Din cauza bolii delicate de care suferea, a refuzat un control medical. S-a izolat în pat, suferind de dureri crunte. Astfel au trecut săptămâni, până când, în cele din urmă, chiar și Christian a devenit îndeajuns de îngrijorat pentru a insista să-i permită doctorului Struensee, care îl ajutase pe el de atâtea ori, să o examineze.

Prima consultație a durat două ore, doctorul reușind să-i câștige respectul și admirația Matildei. Debordând de încredere de sine și de înțelepciune, Struensee a ascultat-o atent pe Matilde, trezind-o cu multă blândețe din apatie. Matilde l-a chemat la ea și a doua zi, și în ziua următoare. Uneori, îl chema de trei, patru ori pe zi, fiecare consultație durând până la două ore. El stătea de fiecare dată respectuos lângă patul ei, vorbindu-i calm. Deodată, în mijlocul nebuniei și al tratamentului groaznic la care o supunea soțul ei, regina își găsise un prieten. Ba mai mult decât atât, începuse să se îndrăgostească.

Struensee știa că depresia reginei amenința să dăuneze mai rău decât disconfortul ei fizic. „Majestatea Voastră nu are neapărat nevoie de medicamente cât de multă mișcare, aer curat și distragerea atenției“, a sfătuit-o el.[69] I-a prescris Matildei plimbări călare regulate, deși doamnele

din Danemarca practicau rareori călăria. Regina nu urcase niciodată în șa, dar a devenit rapid o călăreață curajoasă.

În afară de asta, a început curând practicarea nemaiauzitului sport al mersului pe jos. Doamnele din Danemarca nu mergeau pe jos. Erau transportate în berline sau caleși. Acum, însă, Matilde era văzută deplasându-se pe jos către instituțiile de binefacere pe care le patrona. Mersul pe jos a dus la o îmbunătățire uluitoare a aspectului ei. Se îngrășase de atâta relaxare pe canapelele și în paturile regale. Acum, kilogramele în plus dispăruseră, iar pielea îi radia de sănătate.

După însănătoșirea Matildei, când prietenia ei cu Struensee devenise foarte strânsă, doctorul a trecut la următoarea etapă a planului său – să o împace pe Matilda cu regele și să o convingă să devină activă politic. Cu tristețe, el i-a adus reginei la cunoștință că regele nu va mai fi mult timp sănătos la minte și, în cele din urmă, avea să înnebunească definitiv. La curte, alții aveau să pună mâna pe putere – cu siguranță toți dușmani ai Matildei, poate regina Julianne și clica acesteia de miniștri uneltitori. Matilde ar fi trebuit, spre binele Danemarcei, să apuce strâns hățurile puterii, înainte ca regele Christian să înnebunească de-a binelea.

În primăvara lui 1770, Struensee devenise atât de indispensabil, încât Matilde petrecea de regulă mai multe ore zilnic cu medicul ei, dându-le adesea liber damelor ei de companie când el o vizita. Într-o zi de mai, după cum i-a povestit Struensee însuși pedagogului Reverdil, acesta se afla în budoarul Matildei, citindu-i. La un moment dat, a pus cartea deoparte și a încercat să o seducă pe regină. Aceasta nu i s-ar fi opus. Ne putem literalmente imagina cum, după îmbrățișările stângace ale soțului ei nebun și tulburat de sifilis, Matilde s-a topit în brațele acestui bărbat inteligent și puternic ca un urs. Cât de cucerită trebuie să fi fost de parfumul pielii lui și de forța brațelor sale robuste!

Matilde a aflat, în sfârșit, ce însemna dragostea. A aflat, în sfârșit, ce însemna fericirea și împlinirea sexuală. Devenită femeie, Matilde a lăsat în urmă fetișcana plângăcioasă și toată suferința provocată de soțul ei. Regele, pe care sperase să-l iubească și cu care sperase să domnească, devenise un copil bolnav, care trebuia îngrijit, mângâiat și consolat. Înflăcărată de dragostea pentru Struensee, a găsit puterea și răbdarea să-i stea alături soțului ei agitat, stresat.

Și, în mod surprinzător, la scurt timp după ce Matilde îi fusese infidelă, Christian a început să țină mai mult la ea, iar la Struensee și mai mult. Poate că, într-un cotlon sănătos încă al minții sale, voia să-i îngăduie Matildei acea fericire pe care el nu i-o putea oferi. El i-a mărturisit chiar și lui Reverdil, șocat la aflarea acestui lucru, că era de-a dreptul bucuros de relația dintre soția lui și Struensee, care îi satisfăcea atât de bine toate nevoile.

Sănătatea monarhului se deteriora în mod primejdios. La 20 de ani, Christian arăta de 70 de ani. Odată cu rămășițele sănătății sale mintale se

dusese pe apa sâmbetei și dorința sexuală. Și-a numit câinele, Gourmand, consilier secret, plătindu-i un onorariu din trezoreria regală. Dar poate că, la urma urmei, asta nu a fost o nebunie chiar așa de mare, Gourmand fiind singurul dintre consilieri care nu-și spiona stăpânul, nici nu uneltea împotriva lui.

Christian nu se mai simțea bine decât în compania Matildei și a lui Struensee, devenind agitat imediat ce se despărțea de aceștia. Cum cei doi luaseră controlul asupra afacerilor de stat din mâinile sale, Christian a constatat fericit că nimeni nu mai voia să discute cu el politică și că nimeni nu-l mai obliga să participe la ședințe plicticoase. Putea trăi acum netulburat în propriul univers al fanteziei. Desigur, îi plăcea în continuare să semneze documente, mânuind condeiul ca pe un pumnal și năpustindu-se cu vervă asupra hârtiei. În mintea lui, se asemăna cu marele său idol, Frederic cel Mare al Prusiei, atunci când își așternea semnătura pe un document.

Matilde era atât de fericită în relația ei cu Struensee, care nu era doar acceptată, ci chiar încurajată de soțul ei, încât nu făcea nici un secret din această legătură. Reverdil se lamenta: „Înălțimea Sa aproape că nu-și lua ochii de la el, insista ca el să fie prezent la toate evenimentele, acordându-i în mod vădit libertăți ce ar fi distrus renumele oricărei alte femei de rând, precum ieșiri împreună în caleașca ei și plimbări lungi în doi prin grădină și prin pădure“.[70]

Pentru ea, aceasta era o relație nevinovată, o formă de conviețuire casnică, pe care și-o dorise dintotdeauna. Și, la urma urmei, luându-și un amant, urmase exemplu mamei ei.

Prințesa germană Augusta de Saxa-Gotha nu devenise, așa cum era de așteptat, regina Angliei, ci trăise retrasă ca prințesă văduvă de Wales, împreună cu cei opt copii ai ei, la Palatul Kew. Prietenul și consilierul familiei, sir John Stuart, marchiz de Bute, își petrecea aproape tot timpul la palat, adesea în spatele ușilor închise, împreună cu văduva prințului de Wales. Chipeș și renumit pentru gambele sale cu forme desăvârșite, reliefate de ciorapii de mătase – simbol al frumuseții masculine în secolul al XVIII-lea –, lord Bute nu părea că-și ascunde relația, venind și plecând de la Kew după cum poftea.

Era, de asemenea, cunoscut de toată lumea faptul că Ecaterina cea Mare a Rusiei avea favoriții ei. Dar Matilde a trecut cu vederea diferența esențială – mama ei era văduvă și ducea o viață liniștită, retrasă, iar împărăteasa Ecaterina era cea mai puternică femeie din lume. Matilde nu avea nici irelevanța politică a uneia, nici puterea politică totală a celeilalte.

Neobișnuitul trio – regele, regina și amantul ei – era văzut ocazional la plimbare ori în trăsură, Matilde și Struensee cufundați în vreo discuție, iar Christian alături, fără a-i întrerupe vreodată, fără a înțelege o iotă, vizibil fericit să fie împreună cu prietenii și protectorii lui. Struensee lua masa de mai multe ori pe săptămână împreună cu cuplul regal în camerele private

ale acestui și nu a trecut mult până când a primit apartamente în toate palatele casei regale și un salariu generos.

Rolul lui Struensee se limitase la început la îngrijirea sănătății regelui, a reginei și a prințului moștenitor. Acum, Matilde l-a numit lector oficial și consilier al regelui și secretarul ei personal, el dobândind astfel automat un rang mai înalt, care îi permitea să ia masa cu Majestățile Lor.[71]

Nobilimea nu a fost deloc încântată de promovarea bruscă a acestui medic străin, în vreme ce Struensee renunța din ce în ce mai des la masca lui de aparentă modestie. „Măcar dacă ar fi fost nobil!“ se lamenta Reverdil. „Dar Struensee, ca medic al curții și lector, continua să fie de rang inferior, plasându-se social mult sub înalții funcționari de la curte.“[72] Reverdil a înțeles astfel perfect care era problema multor personaje de la curte: un nobil danez amant al reginei ar fi fost poate tolerat, însă un străin parvenit, niciodată.

Poate mai multă indignare decât relația amoroasă a Matildei a stârnit apariția ei surprinzătoare în haine bărbătești. Încurajată de Struensee să ignore tradiția, Matilde a început să poarte pantaloni de piele, vestă și redingotă, adăugând la această ținută cizme militărești înalte până la genunchi. În locul coafurii înalte la modă la vremea aceea la curte, purta o coadă lungă împletită la spate. Cu o costumație atât de exotică, ea a renunțat și la șaua de damă, încălecând cum se cuvine calul, ca un bărbat. Imaginea unei doamne cu picioarele larg desfăcute – între care încăpea spinarea lată a unui cal – era considerată în secolul al XVIII-lea ofensatoare și vulgară.

La festivalul anual al arcașilor de la Copenhaga, danezii au avut ocazia să vadă o regină în haine bărbătești, trăgând exemplar cu arcul, nimerind ținta mereu în centru, în vreme ce regele lor privea absent și inert. „Ea este bărbatul mai bun dintre ei doi“, s-au auzit mai multe voci.[73]

Pentru a scăpa de ochii curioșilor și de eticheta rigidă de la curte, Christian, Matilde și Struensee s-au mutat la reședința de vară retrasă de la Hirschholm, un mic castel baroc fermecător aflat pe o insulă, nu departe de Copenhaga. Lui Christian îi plăcea nespus să se plimbe prin parc împreună cu soția lui și amantul acesteia și să se joace cu câinele și cu un mic paj negru, care îl însoțea peste tot. În timp ce regele se juca, favoritul reginei lucra zi și noapte la întocmirea de documente, pe care i le dădea apoi lui Christian spre semnare. În septembrie 1770, cu girul regelui, el l-a demis din funcție pe îndrăgitul ministru Johann Bernstorff, pentru a-i lua el însuși locul. A dat dispoziție ca orice comunicare dintre rege și miniștrii lui să se facă doar în scris, pentru a elimina astfel audiențele private cu regele. În plus, consiliul de stat a fost destituit. Struensee și-a însușit puterea deplină asupra afacerilor guvernului danez. Scopul său direct era de a introduce legile Iluminismului în Danemarca, ferm ancorată în obiceiurile și legile monarhiei absolutiste.

A redus împovărătorul impozit pe sare și a scăzut prețul grâului la jumătate. Cu banii obținuți dintr-un nou impozit pe caii de călărie și de tracțiune impus bogaților a construit un spital pediatric pentru cei săraci. A permis accesul cetățenilor în parcurile și grădinile palatului – rezervate până atunci doar nobilimii –, care mergeau la plimbare acolo cu mare plăcere și făceau picnicuri pe iarbă.

În Copenhaga, a dispus instalarea unor stâlpi de iluminat și a permis tuturor – nu doar nobililor – să poarte pe timpul nopții felinare. Casele au fost numerotate, iar străzile curățate. O nouă lege interzicea poliției să intre în case fără mandat de percheziție. Totuși, supușii care-l susțineau – sărmanii – erau lipsiți de putere, aplauzele lor neavând nici un fel de influență politică.

Struensee și-a făcut din cler un dușman, anulând pe-deapsa obișnuită cu munca în zilele de duminică și reducând numărul sărbătorilor religioase. Biserica a fost de asemenea revoltată de dispoziția lui ca toți copiii nelegitimi să aibă drepturi egale cu cei legitimi, iar mamele nemăritate să nu fie urmărite penal. Drept urmare, copiii nedoriți ai acestora nu mai erau abandonați ori uciși. A înființat o maternitate, la care s-a anexat un orfelinat, unde puteau fi lăsați copiii fără alte întrebări. Stâlpul infamiei, de care erau legați adulterinii pentru a fi loviți de gloată cu legume stricate în uralele tuturor, a fost desființat. Din toate amvoanele din țară, pastorii s-au năpustit împotriva lui Struensee și a metresei lui, regina.

Când Struensee a abordat problema finanțelor – Danemarca era serios îndatorată – a dispus desființarea a mii de funcții de la curte și disponibilizarea celor care le dețineau. Este evident că toți care și-au pierdut funcțiile i-au devenit dușmani. În plus, a înfuriat nobilimea cu noua propunere ca toți oamenii ar fi egali în fața legii și că un asasin, violator ori hoț nu se putea sustrage pedepsei doar pentru că aparținea nobilimii.

Membrii consiliului de stat eliberați din funcții au fost exilați pe moșiile lor de la țară. Clocotind de furie, puternicii nobili s-au unit pentru a-l înfrânge pe intrus și a-și redobândi privilegiile tradiționale. Ei și-au găsit o aliată în regina Julianne, care intenționa să fie instalată regentă imediat după înlăturarea Matildei și a lui Struensee până ce fiul lui Christian împlinea vârsta de 14 ani. Cu Biblia la piept, Julianne s-a declarat indignată de decadența de la curte și nu a pierdut nici o ocazie să arunce acuze la adresa infidelității reginei.

Struensee a eșuat apoi în încercarea de a restructura armata, pierzând sprijinul acesteia. A întors împotriva lui și pe oamenii legii, destituindu-i pe judecătorii corupți, reformând justiția, numeroși avocați cam guralivi fiind îndepărtați din funcții. Pe diplomați i-a deranjat prin micșorarea salariilor și anularea privilegiilor. A simplificat sistemul de taxe și a reglementat acordarea de pensii și titluri. Pentru fiecare danez care susținea noua legislație existau mai mulți a căror existență era afectată de reforme. Viziunile progresiste ale lui Struensee au întors împotriva lui toate păturile societății daneze care susțineau statul.

Ambasadorul lui George al III-lea în Danemarca, lord Robert Gunning, își consemna îngrijorarea cu privire la tulburările provocate de legile lui Struensee: „Aproape că nu există nici o familie sau persoană de rang înalt, avută sau cu influență în acest regat, care să nu fie ofensată, indignată sau lezată din punctul său de vedere“, avertiza el, „și există motive să credem că manifestarea vădită a nemulțumirii așteaptă doar o ocazie favorabilă.“[74]

Încântată de progresul pe care iubita ei Danemarcă îl făcea, Matildei îi plăcea să se creadă un fel de Ecaterina cea Mare. Și într-adevăr, cele două femei aveau multe în comun. Ambele fuseseră expediate în străinătate la 15 ani, măritate cu bărbați slabi de minte și apoi lăsate singure la curțile regale decăzute, corupte. Matildei îi lipsea însă inteligența ascuțită și strălucita pricepere politică a Ecaterinei. Țarina Rusiei trebuie să fi râs în hohote când a auzit de comparația cu Matilde. Ea era conștientă de faptul că Struensee era răspunzător de răcirea bruscă a relațiilor danezo-ruse, afirmând cu cinism: „Dă-le suficientă frânghie și se vor spânzura singuri“.[75]

Struensee nu ducea lipsă de frânghie. Puterea lui stătea în relația de amor cu regina – și faptul că nu avea nici un fel de scrupule în această privință a provocat în rândul celor puternici de la curte resentimente tot mai mari.

În momentele tot mai rare de luciditate ale lui Christian, Struensee și Matilde îl urcau pe acesta într-o caleașcă și defilau cu el printre supuși – înghiontindu-l ocazional în coaste pentru a le face acestora cu mâna. Îl duceau în balconul castelului și-l puneau să salute de acolo mărinimos mulțimea. Trebuia să pară că afacerile oficiale erau conduse de Christian. Însă mulți dintre cei care au văzut privirea inexpresivă a monarhului au început să suspecteze că acesta se afla sub influența medicamentelor administrate de medicul lui personal. Lumea se temea că Struensee l-ar fi putut otrăvi pentru a conduce apoi Danemarca alături de Matilde.

Sănătatea mintală a lui Christian se înrăutățea, într-adevăr, cu repeziciune. Era văzut adesea străbătând dezorientat culoarele palatului. Struensee a numit un îngrijitor care trebuia să-l supravegheze. Matilde acorda singură audiențe matinale. Ședea pe un tron primind curteni, miniștri și ambasadori. Într-o zi, regele, care reușise să scape de îngrijitorul lui, a dat năvală în sală. S-a așternut o liniște reverențioasă. Christian a începu să recite o poezie, izbucnind la final într-un râs isteric, apoi ieșind în fugă. Tremurând toată, Matilde a reluat întrevederea ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat.

Într-o zi, în timpul unei plimbări prin grădină, Christian i-a mărturisit lui Reverdil că se gândește să se sinucidă. „Dar cum să o fac fără a provoca un scandal?“ a întrebat el. „Și dacă o fac, nu aș fi pe urmă și mai nefericit? Să mă înec? Sau să mă lovesc cu capul de un zid?“ A doua zi, când cei doi ieșiseră cu barca pe lac, Christian și-a exprimat dorința de a sări în apă și

apoi de a fi scos imediat. „Sunt confuz. Mi-am pierdut mințile“, a spus el. „Așa nu mai poate continua.“[76]

Pe 1 iulie 1771, regina a adus pe lume în mare taină o fetiță la castelul de pe insula Hirschholm. Struensee a ținut-o în brațe în timpul durerilor, ocupându-se personal de nașterea fiicei sale, Luiza Augusta. Contrar tradiției casei regale, sarcina nu a fost făcută publică în lunile de dinaintea nașterii, iar poporul nu a fost rugat să se roage pentru sănătatea mamei și a copilului în timpul nașterii. Astfel, danezii au fost surprinși că aveau deodată o prințesă.

Când nașterea a fost făcută cunoscută, presa, care tocmai scăpase de cenzură datorită lui Struensee, și-a ponegrit binefăcătorul, pentru că ar fi „ pângărit cu nerușinare patul reginei, aducând descendenți de sânge plebeu“ în familia regală.[77] Drept răspuns la aceste acuzații, Struensee a publicat o explicație sub semnătura lui Christian, prin care se anunța că regele ar fi fost tatăl de drept al copilului. Christian chiar a crezut că Luiza Augusta era fata lui, ocupându-se cu mare bucurie de pregătirile pentru botezul acesteia.

La scurt timp după naștere, Struensee l-a pus pe Christian să-l numească în secret prim-ministru, primind totodată și titlul de conte. Profitând de înlesnirile vieții regale, medicul din Altona și-a achiziționat o caleașcă nouă aurită cu aspect impozant, comandând pentru slugi livrele roș-albe cu galoane bătute cu diamante.

Însă reușitele nemaiauzite ale lui Struensee au fost întru totul tulburate de presimțiri triste. Prietenilor le mărturisea tot mai des că tânjea să plece de la curtea regală și că s-ar fi săturat să tot dea decrete zile în șir. Când era întrebat de ce nu pleacă, Struensee răspundea: „Unde altundeva aș putea fi prim-ministru, prietenul regelui și amantul reginei?“[78]

În 1771, recolta a fost slabă. Comercianții din Copenhaga au avut de suferit, în vreme ce Struensee îi exilase pe moșiile lor pe majoritatea nobililor. Clerul a considerat starea gravă a țării o dovadă clară a nemulțumirii lui Dumnezeu în fața depravării de la curtea regală. Struensee era avertizat din toate părțile de nemulțumirea tot mai mare și de o posibilă răscoală, dar ridica doar din umeri. George al III-lea era atât de îngrijorat de relația surorii lui cu detestatul prim-ministru, încât a trimis-o la ea pe mama sa, Augusta, văduva prințului de Wales, ca să-i bage mințile în cap. Însă Matilde nu și-a ascultat mama, ci a respins riguros toate acuzațiile amintindu-i de amantul ei, lordul Bute. Înfuriată peste poate, văduva prințului moștenitor a plecat înapoi acasă – din acel moment încetând să mai vorbească vreodată cu fiica ei.

Când doamnele de onoare ale Matildei au rugat-o pe aceasta să-l trimită pe Struensee de la curte, ea a răspuns atât: „Fericitelor, voi, care vă puteți

mărita când voiți! Dacă aș fi văduvă, m-aș mărita cu bărbatul pe care îl iubesc și aș renunța la tron și la țara mea.“[79]

În tot acest timp, regina Julianne se preocupase cu ar-doare de culegerea unor dovezi de netăgăduit ale relației extraconjugale a Matildei. Patru dintre servitorii reginei s-au arătat dispuși – contra unor sume frumușele de bani – să spioneze pentru Julianne. Când Matilde și Struensee plecau singuri într-o caleașcă, aceștia notau ora plecării și a înapoierii – de cele mai multe ori, multe ore mai târziu. Noapte de noapte, presărau pe scara secretă ce ducea de la apartamentul lui Struensee la cel al reginei o pudră fină. Dimineața, căutau urme de pași de bărbat – urme care duceau până la patul reginei. Spionii cercetau așternuturile răvășite în căutarea eventualelor pete. Șambelanul lui Struensee, care fusese plătit pentru a raporta despre conținutul buzunarelor halatului acestuia, a făcut o descoperire deosebită: a găsit o batistă bărbătească cu urme de spermă.

După ce Struensee părăsea apartamentul reginei, cameristele ei o găseau uneori goală în pat. În timp ce se îmbrăca, ele își exprimau regretele pentru vânătăile de pe gât și sâni. Matilde râdea doar, spunând că nu are nimic. Seara, cameristele se uitau pe gaura cheii, văzând cum medicul curții masa locurile cu pricina.

Imediat ce a obținut dovezi de necontestat ale adulterului, Julianne a adunat în jurul ei o echipă de conspiratori de rang înalt, printre care numeroși nobili ce pierduseră din cauza lui Struensee putere și bani și care îi purtau o dușmănie de nedescris. Din acest grup făceau parte, printre alții, contele de Rantzau-Aschenberg, cândva prieten apropiat și susținător al lui Struensee, care îl antipatiza acum deoarece prim-ministrul nu-l recompensase pe măsură cu o funcție înaltă. Conspiratorii au pus la cale răsturnarea pentru zorii zilei de 17 ianuarie, după un bal mascat de la curte, în speranța că zarva și consumul de alcool de la bal vor ascunde acțiunile lor trădătoare până când avea să fie prea târziu.

Pentru a-i câștiga de partea reginei pe nemulțumiți, Struensee poruncise ca acel *bal paré en Domino*[*******] să fie deosebit de grandios. Balul urma să aibă loc într-un teatru, ale cărui loje fuseseră proaspăt aurite și împodobite cu draperii purpurii. Plante de seră și felinare colorate întregeau atmosfera festivă. La ora zece seara, Struensee a apărut într-o redingotă albastră de mătase asortată la pantaloni din mătase roz. La brațul lui era regina. Aceasta purta o rochie albă din tafta de mătase, presărată cu trandafiri roz, o cascadă de diamante scânteietoare revărsându-se pe toată lungimea trenei lungi. În loja regală se afla Christian, care juca whist, în vreme de Struensee și Matilde deschideau balul cu un dans.

Reverdil își amintea mai târziu cât de frumoasă fusese regina în seara aceea, dansând pe acorduri de menuet, și cât de puternic și de mândru era Struensee. Ea îl iubea mai mult ca oricând, iar el se credea acum la adăpost, convins că supraviețuise revoltei iminente.

Pe la miezul nopții, sărbătoarea a luat sfârșit, iar Christian a fost condus înapoi în apartamentul său. Matilde și Struensee au dansat până la trei dimineața. Odată cu plecarea lor, balul s-a încheiat, iar invitații au început să se retragă pe rând la casele lor. Lumânările curgeau și florile își plecaseră capul. Cupe de vin răsturnate lăsaseră urme roșii pe fețele de masă albe ca neaua, pe farfurii rămăseseră munți de oase, ici și colo zăcea câte un scaun răsturnat. Pe podea căzuse o mască, din ale cărei găuri doi ochi orbi priveau fix în tavan, iar mai încolo era o capă de mătase, pe care o pasăre de noapte ametită de alcool o lăsase în urmă. Năuciți de vin și dans, Matilde și Struensee au ajuns în apartamentul reginei și s-au iubit la lumina focului aprig din șemineu. Cei doi îndrăgostiți s-au strâns în brațe plini de iubire și de dorință, umbrele lor dănțuind pe pereți. Avea să fie ultima lor noapte de dragoste.

Julianne cerceta pas cu pas coridoarele întunecate ale palatului. Știa că planul poate reuși doar dacă îl forțează mai întâi pe Christian să semneze mandatele de arestare pentru Struensee și aliații lui și după aceea să-i ia puterea regelui. Căci cine îl avea în mână pe Christian putea guverna Danemarca. Când l-a trezit pe monarh din somn, acesta a sărit ca ars, țipând: „Dumnezeule! Ce am făcut! Ce vreți de la mine?“ Julianne i-a explicat cu voce calmă că se organiza o revoltă împotriva lui Struensee și a reginei și că poporul se pregătea să ia cu asalt castelul.

Monarhul a izbucnit în lacrimi. „Revoltător, revoltător“, s-a tânguit el. „Unde să mă duc? Ce să fac?“

„Semnați aceste documente“, l-a îndemnat Julianne, „și viața Majestății Voastre este salvată.“

Christian a aruncat o privire peste documente, însă când a văzut pe ele numele soției lui, a aruncat pana cât colo și a încercat să se ridice din pat. Julianne l-a împins înapoi între perne și i-a pus pana din nou în mână. Împotrivirea lui s-a spulberat și, docil, a semnat totul, exact așa cum i-a cerut ea – ordinele de arestare pentru soția lui, Struensee și prietenii acestuia, plus ordinul ce le acorda conspiratorilor putere deplină și nelimitată.

În ordinul de arestare al Matildei era scris: „*Madame*, am considerat absolut necesar să dispun să fiți trimisă la Kronborg, deoarece comportamentul Domniei Voastre mă obligă la această măsură. Regret nespus acest pas, pentru care nu port nici o vină, și doresc ca Domnia Voastră să vă căiți amarnic. Christian.“[80]

Julianne l-a rugat pe fiul ei vitreg să se îmbrace degrabă, poruncind să fie condus urgent în apartamentul ei, de unde acesta nu-i mai putea scăpa. Acolo, ea i-a spus că Matilde și Struensee ar fi complotat să-l asasineze și să guverneze singuri Danemarca. A fost convins în doar câteva clipe că oamenii pe care îi iubise cel mai mult erau dușmanii lui cei mai de temut, semnând imediat un teanc de noi ordine prin care toate legile lui Struensee erau anulate.

Acum că regele se afla în mâini sigure, oficialii au fost trimiși să-l aresteze pe răufăcător. Aceștia au dat năvală în dormitorul lui Struensee, smulgându-l din somnul adânc. Amețit încă de vin, de muzică și de somn, lui Struensee i-au trebuit câteva momente pentru a înțelege despre ce era vorba. I s-au acordat două minute să se îmbrace. Și-a tras pe el aceleași haine pe care le purtase la bal. „De ce infracțiune sunt acuzat?“ a întrebat el.[81] Dar nu a primit nici un răspuns.

La închisoare, Struensee a fost închis în celula pentru infractori periculoși. Cum temnița era rece și întunecoasă, doar cu un pat îngust și o găleată, Struensee și-a ieșit din fire, l-a agresat pe gardian și a încercat să treacă de el ca să ajungă la ușă. Drept consecință, a fost legat în lanțuri.

Matilde a auzit zarva din apartamentul lui Struensee când au pătruns acolo soldații, pentru că apartamentul lui se afla exact sub al ei, dar a presupus că era vorba despre petrecăreții care se întorceau de la bal. Și-a trimis una dintre cameriste ca să-i roage să facă liniște, pentru că dorea să doarmă. Slujnica ei nu s-a mai întors, iar Matilde a adormit.

La patru și jumătate în zori, Matilde a fost trezită de o altă cameristă, care i-a spus încet că pe coridor e plin de bărbați în uniforme. „A venit contele Rantzau cu mai mulți ofițeri“, a spus ea. „Cere, în numele regelui, să i se permită să intre.“ „În numele regelui!“, s-a mirat Matilde. Și-a dat seama despre ce era vorba – o lovitură de stat. I-a poruncit cameristei să coboare pe furiș pe scara secretă, ca să-l avertizeze pe Struensee. „Contele a fost arestat“, i-a comunicat camerista plângând, când s-a întors. „Am fost trădată – sunt pierdută!“, s-a tânguit Matilde. „Dar lasă-i să intre – trădătorii! – Sunt pregătită pentru orice.“[82]

Însoțit de câțiva ofițeri, contele Rantzau a intrat în antecamera Matildei, a scos scrisoarea lui Christian și i-a citit-o reginei. Matilde i-a smuls scrisoarea din mână, ca să o vadă cu ochii ei, și a aruncat-o pe podea, strigând că regele nu avea nici o legătură cu acea scrisoare.

Contele Rantzau s-a așezat și și-a întins picioarele. „Trebuie să o rog pe Majestatea Voastră să respecte poruncile regelui“, a spus el. „Poruncile regelui!“, a strigat ea, râzând amar. „El nu are cum să știe de toate astea. V-ați folosit într-un mod abject de mintea lui bolnavă. Nu, o regină nu se va supune unei astfel de porunci!“

Contele le-a făcut semn soldaților să o aresteze. Soldații au ezitat. „Unde este contele Struensee?“, a întrebat regina. „*Madame*, nu mai există nici un conte Struensee“, i s-a răspuns.

Matilde a văzut liberă calea către ușă și a ieșit în fugă pe lângă soldații din cameră. A fugit ca să-și salveze viața, a ajuns la apartamentul lui Christian și a bătut la ușă. Dar ușa fusese zăvorâtă în urmă cu o oră de Julianne, iar Christian nu era de găsit nicăieri. Cinci ofițeri au venit după ea. Au prins-o de brațe, dar ea s-a smuls din mâinile lor cu așa o violență, încât cămașa i-a

fost sfâșiată de sus până jos, rămânând pe jumătate goală în fața lor. A apărut și contele Rantzau, spunând sarcastic: „Maiestate, vă rog să mă cruțați și să nu mă expuneți puterii magice a nurilor Domniei Voastre. Vă rog să vă îmbrăcați.“[83]

Contele i-a permis reginei să o ia în închisoare pe fiica sa de numai șase luni, Luiza Augusta. Mica prințesă era încă alăptată de regină și nu era, aparent, membru al casei regale daneze. Fiul Matildei, însă, prințul Frederic, moștenitorul tronului, era considerat proprietatea coroanei daneze. Pe acest copil Matilde nu avea să-l mai revadă niciodată.

Astfel, cu un sugar în brațe și însoțită doar de o doică și de o slujnică, Matilde a urcat într-o trăsură ce urma să o ducă la închisoare. În fața ei ședea un străjer cu sabia scoasă. Trăsura era escortată de 30 de soldați. Destinația ei era castelul regal fortificat Kronborg din Helsingör, devenit cunoscut datorită lui Shakespeare drept castelul lui Hamlet, o cetate întunecată învăluită în ceață și bântuită de fantome. Drumul de trei ore trecea, printre altele, pe lângă Hirschholm, castelul de pe insulă, acea romantică, idilică reședință de vară, unde petrecuse atât timp alături de Struensee fără să-i știe nimeni și unde el o ținuse de mână la nașterea fiicei lor. Matilde a rămas pe tot parcursul drumului amuțită de șoc.

La intrarea în fortăreață, a crezut că va fi dusă în camerele regale, însă haina Julianne îi pregătise o mică încăpere octogonală dintr-un turn, de care se izbeau valurile înghețate. Nu exista șemineu și nici obloane la ferestre care să izoleze geamurile din sticlă subțire de vântul tăios de ianuarie. În cameră se aflau doar un pat jos, două taburete și o băncuță pentru rugăciuni. Matilde s-a așezat pe pat și a început să plângă.

Gândul i-a zburat la Struensee. „A fost aruncat în temniță?“, și-a întrebat slujnica, în timp ce lacrimile i se rostogoleau pe obraji. „Are ce mânca? Știe că eu sunt prizonieră aici?“[84] Femeia i-a răspuns că nu știe, a notat în secret grijile Matildei față de iubitul ei și a înștiințat-o pe Julianne.

De teama răzbunării regatului britanic, Julianne a poruncit curând ca Matilde să fie mutată în camerele regale din Castelul Kronborg. A început să primească mâncare mai bună și i s-a permis să iasă la plimbare în grădinile castelului. În Anglia, poporul s-a revoltat la vestea arestării Matildei, însă regele a rămas indiferent. George al III-lea nu a mișcat nici un deget pentru Matilde, căci în ochii lui era vinovată de adulter. Cum nu a considerat că avea vreun motiv să se împotrivească pedepsei pe care sora lui o merita pentru comportamentul ei, el i-a ignorat implorările, arzând ulterior toate scrisorile de la ea. Soția lui, regina Charlotte, s-a retras din viața publică de rușinea cumnatei ei, așa cum ea însăși a afirmat. Mama Matildei, care la momentul arestării fiicei sale era deja grav bolnavă de ceva timp, când a auzit de rușinea Matildei, a interzis ca numele ei să mai

fie vreodată rostit în prezența ei. „Nu am nimic de spus“, a declarat ea, „nimic de făcut, nimic de lăsat în urmă“, apoi a părăsit această lume.[85]

În celula lui, Struensee a încercat să se sinucidă, lovindu-se cu capul de zidul de piatră. Însă Julianne nu era dispusă să piardă un prizonier atât de prețios, înainte ca acesta să mărturisească adulterul cu regina. A pus să fie legat cu lanțuri de o mână și un picior, iar când a refuzat să mănânce, un gardian a fost pus să taie mâncarea în bucățele mici și să i le bage pe gât cu forța.

Două zile la rând, Struensee a negat în timpul interogatoriilor că ar fi avut o relație necinstită cu regina, chiar și atunci când a fost amenințat cu tortura. În cea de-a treia zi, i s-a spus că Matilde ar fi fost arestată și dusă într-o fortăreață și că ar fi mărturisit adulterul. Ultima parte era, desigur, o minciună, însă când Struensee a auzit că ea mărturisise, și-a ieșit din fire, și-a acoperit fața cu palmele și a izbucnit în lacrimi. Judecătorul l-a auzit rostind printre degete în hohote de plâns: „Femeia pe care am iubit-o cel mai mult pe lumea asta… Ce am făcut… Ce dezonoare… Ce rușine.“[86]

Când Struensee și-a revenit în fire, a spus că nu crede în mărturia reginei și că doar încercau să-i întindă o capcană. Atunci i s-a arătat un document falsificat, chipurile semnat de regină, care îl incrimina serios. El l-a citit și a spus apoi profund mâhnit: „Este adevărat. Relația noastră a început în primăvara anului 1770 și a durat până în prezent.“[87] Struensee a început apoi să dezvăluie detalii despre relația lor amoroasă, povestind că se culcase prima oară cu regina în cabinetul privat al acesteia, o mică încăpere din apartamentul ei.

„Mă declar vinovat de acuzațiile ce mi se aduc“, a spus el, „și sunt bucuros să iau asupra mea orice pedeapsă, dacă regina și prietenii mei vor fi în felul acesta cruțați.“[88]

Cu mărturia lui Struensee în mână, o delegație a pornit spre fortăreața Kronborg, a intrat în camera de detenție, a pregătit hârtie și condei și a invitat-o pe regină la interogatoriu. Speranța de a întâlni o fetiță plângăcioasă și docilă a fost spulberată când Matilde a intrat în încăpere în veșminte regale și cu o ținută majestuoasă. Când a refuzat să răspundă întrebărilor, au amenințat-o că o vor lua de lângă ea pe micuță. Dar expresia ei a rămas fermă și a continuat să tacă.

În aceste condiții, unul dintre magistrați a spus: „Cum Majestatea Voastră refuză să-și recunoască vinovăția, este de datoria mea să aduc la cunoștința Majestății Voastre mărturia contelui Struensee, prin urmare sunteți acuzată de adulter.“[89]

„Așa ceva este imposibil!“ a strigat regina. „Iar dacă el a făcut asta, eu neg totul!“ I s-a citit mărturia, iar ea a spus că este vorba de un fals. Însă când i s-a înmânat documentul, a recunoscut semnătura iubitului ei, simțindu-se atunci trădată în mod rușinos. S-a lăsat moale pe spate și și-a acoperit fața

cu palmele. Magistratul a continuat: „*Madame*, dacă această declarație conține adevărul, nici o moarte nu poate fi îndeajuns de abominabilă pentru acest monstru“. Când magistratul i-a transmis Matildei că Struensee fusese deja condamnat la moarte, regina a leșinat. Cameristele ei au ajutat-o să-și revină, însă când a vrut să se ridice de pe scaun, picioarele i s-au înmuiat. În cele din urmă, a murmurat: „Dacă aș mărturisi, l-ar cruța regele pe Struensee? I-aș putea oare salva viața?“

Magistratul a răspuns: „Desigur, *Madame*, acest lucru ar fi folosit în favoarea sa și astfel situația s-ar schimba. Trebuie doar să semnați aici“, și i-a întins o declarație. Ea a ezitat o clipă, deoarece încă suspecta o capcană, dar pe urmă, cu un gest hotărât, a semnat. Regina a trebuit dusă pe brațe din cameră, în timp ce anchetatorii, cu misiunea îndeplinită, și-au strâns condeiele și hârtiile, au împins scaunele la loc și au părăsit mulțumiți fortăreața.

În felul acesta, atât Matilde, cât și Struensee au fost convinși că fiecare fusese trădat de celălalt. Asta trebuie să fi fost pentru ei mai rău decât pierderea înaltei poziții sau decât suferințele din închisoare. Să fii trădat de omul pe care l-ai iubit cel mai mult, iată cea mai mare durere.

La proces, Matilde a fost reprezentată de un avocat cu experiență, ea neavând permisiunea de a se apăra. I-a fost de asemenea interzis să menționeze debilitatea mintală a regelui, cruzimea acestuia și încuviințarea evidentă a relației celor doi. Avocatul ei a negat cu cuvinte elocvente vina ei, afirmând că își mărturisise adulterul și semnase declarația doar sub amenințare. După aceea, martorii și martorele Juliannei și-au expus zece zile la rând poveștile despre batiste pătate, așternuturi răvășite și urme de pași lăsate pe treptele pudrate. Matilde nu a avut nici măcar un martor.

Regina a fost găsită vinovată și divorțată de Christian. În mod bizar, edictul prin care se făcea cunoscut adulterul confirma totodată legitimitatea celor doi copii ai ei în urma căsătoriei. Dacă unul dintre ei ar fi fost declarat nelegitim, aceasta ar fi putut pune la îndoială descendența legitimă a celui de-al doilea. Deși Luiza Augusta – cu chipul ei cu trăsături elegante și cu o versiune feminină a nasului acvilin al tatălui ei – semăna leit cu Struensee, în ochii legii era fiica legitimă a lui Christian al VII-lea.

Când avocatul Matildei a sosit la Kronborg, pentru a-i aduce trista veste, ea a oftat: „Nici nu m-am așteptat la altceva – dar ce se va alege acum de Struensee?“ Când avocatul i-a spus că Struensee fusese condamnat la moarte, ea a început să tremure și să plângă. „Spuneți-i“, a reușit să îngaime printre lacrimi, „că îl iert pentru nedreptatea pe care mi-a făcut-o.“[90]

Christian, care suferea sub tutela odioasei lui mame vitrege, a început să devină cu timpul agitat răzvrătindu-se împotriva ei. Nu înceta să întrebe unde este Matilde și, cu cât Julianne era mai enervată de întrebare, cu atât o chinuia mai des. Pentru a nu da curs zvonurilor îngrijorătoare că regele s-ar fi aflat acum doar în grija unor noi gardieni, Julianne l-a scos pe balconul

palatului. Însă chipul său era inexpresiv și privirea goală, ca și cum nu ar fi știut unde se află. Nu a făcut o plecăciune și nu a salutat, ci a rămas acolo ca o stană, până când a fost dus înapoi înăuntru.

Într-o zi, când regele a fost rugat să semneze un document, acesta a avut un moment de luciditate. „Christian al VII-lea, prin mila Domnului Rege al Danemarcei“, a scris el, „împreună cu Julianne Marie, prin mila Satanei.“[91]

Întrebările lui insistente nu-i foloseau la nimic, căci nimeni nu-i spunea unde se afla Matilde. Într-o zi, când a auzit din întâmplare că aceasta era ținută prizonieră la Kronborg, a ieșit valvârtej din camera sa, a dat fuga la grajduri și a poruncit să i se pregătească o trăsură. Însă când a vrut să urce, a fost prins din nou și condus înapoi în cameră. Strigătele sale de protest s-au auzit în tot palatul, întrerupte de întrebări despre Struensee.

Struensee se pregătea între timp pentru execuție. Nu avea să privească singur moartea în ochi. Un alt deținut, contele Enevold Brandt, fusese găsit vinovat de trădare. Brandt fusese acel tovarăș numit drept supraveghetor al regelui – care era deseori disperat de agresivitatea regelui debil și care se apărase într-o zi împotriva unui atac al Majestății Sale mușcându-l pe acesta de deget. A ridica mâna asupra regelui era considerată o gravă ofensă, care se pedepsea cu moartea, chiar dacă pedepsirea lui se voia a fi, de fapt, pentru susținerea lui Struensee. Execuțiile lui Struensee și Brandt au fost programate pentru data de 28 aprilie 1772. Pentru a-și exprima bucuria față de iminentele execuții, Julianne i-a invitat cu o seară înainte pe Christian și pe toți curtenii la o gală de operă și apoi la o petrecere la palat.

Eșafodul a fost înălțat cu cinci metri mai mult decât de obicei, pentru ca Julianne să poată urmări cu binoclul din turnul Castelului Christiansborg execuțiile și cumplita măcelărire a cadavrelor. Mulți ani mai târziu, când Julianne a preferat să se mute în micul turn decât să rămână în apartamentul oficial, a spus: „Spațiul acesta îmi este mult mai drag decât luxoasele încăperi, căci de la ferestrele lui am putut vedea cum au fost trase pe roată leșurile dușmanilor mei cei mai de temut“.[92]

În aceeași redingotă albastră de mătase cu nasturi de sidef și cu pantaloni din mătase roz, pe care le purtase la ultimul bal mascat, Struensee a urcat pe eșafodul murdar deja de sângele lui Brandt. Acestuia i se tăiase înainte de decapitare mâna cu care cutezase să-l lovească pe rege. „Și acum, uriașul!“, a scrâșnit Julianne bucuroasă din turnul ei.[93] Struensee a trebuit să îngenuncheze în balta de sânge, să-și așeze mâna dreaptă – cu care îndrăznise că abuzeze sexual o regină – pe o buturugă mai mică și capul pe una mai mare, sub lama ghilotinei. Când călăul i-a retezat mâna, Struensee și-a ridicat capul și s-a chircit de durere, în timp ce sângele îi țâșnea din brațul ciuntit. Ajutorul călăului i-a împins capul la loc pe buturugă pentru lovitura mortală. Când lama a căzut, în cele din urmă, bătrâna regină a chiuit de bucurie.

Julianne le-a mărturisit prietenelor ei regretul că Matilde nu s-a aflat alături de ceilalți pe eșafod. Ce fericită ar fi urmărit cum i-ar fi fost tăiate Matildei mâna și capul, cum i-ar fi fost despicat corpul de la un capăt la celălalt, cum i-ar fi fost smulse măruntaiele și cum ar fi fost trasă apoi pe roată, membrele desprinse de trup și legate laolaltă cu mațele, capul înfipt într-o țeapă și lăsat să putrezească pe un câmp din afara orașului. Aceea ar fi fost într-adevăr o zi fericită.

Spre deosebire de Julianne, cei 50 000 de oameni veniți să asiste la execuție nu au ovaționat când a căzut capul lui Struensee. Cu o singură lovitură, acesta devenise martir, erou al poporului și vizionarul care adusese Danemarca în lumea modernă. Regina Julianne a devenit o dictatoare disprețuită. În săptămânile de după execuție, poporul danez a protestat împotriva abrogării tuturor legilor lui Struensee, iar pe străzile din Copenhaga au avut loc revolte. Pentru înăbușirea acestora, Julianne a fost nevoită să repună în vigoare unele dintre decrete.

Christian, căruia nu i se adusese la cunoștință execuția, plângea după Struensee și Matilde. Când regelui i s-a comunicat fără echivoc că, în urma aprobării ordinului de execuție prin semnătura lui, Struensee murise, iar Matilde fusese divorțată de el pentru adulter, Cristian a început să plângă și să întrebe din nou de ei. A spus printre sughițuri de plâns că Matilde rămâne soția lui și că nu este permis să fie ținută departe de el.

Când trimisul englez a vizitat-o pe Matilde, aducându-i vestea execuției iubitului ei, ea a leșinat, iar după ce și-a venit în fire, a rămas mai multe ore absentă într-un fotoliu – statuia rece de marmură a unei regine, fără emoții, fără sentimente. Însă după primul șoc și prima fază a suferinței, Matilde a trecut la treburile practice. Știa că trebuie să găsească un loc unde să trăiască bine, chiar dacă în rușine. Și cum poporul danez cerea în stradă ca Matilde să le fie regină și nu Julianne, bătrâna regină s-a văzut deodată nevoită să o scoată cât mai repede cu putință pe tânăra rivală din țară.

Matilde a presupus că va fi trimisă înapoi acasă, pentru a duce o viață liniștită în Anglia, ocupându-se poate de grădinărit, cu chipuri prietenoase – de englezi – în preajma ei. Dar când regina Charlotte a refuzat să primească în regatul ei o adulterină, care le-ar fi putut molipsi pe neprihănitele ei fiice mai mici, George a decis să-și trimită sora pe proprietatea lui din regiunea Hanovrei. Astfel, Matilde a aflat că urma să se mute la Celle, într-un castel părăsit de aproape 70 de ani, din anul 1704, de la moartea stră-străbunicului ei, tatăl Sofiei Dorothea.

Matilde a așteptat cu nerăbdare să lase în urma ei zidurile reci de la Kronborg și acum detestata Danemarcă. Săptămâni la rând a privit pierdută sumbra mare plumburie, sperând să vadă cât mai curând nava englezească ce urma să o ducă de acolo. În cele din urmă, au apărut la orizont trei nave. Despărțirea i-a lăsat, totuși, un gust amar. Matilde a trebuit să o lase în urmă pe prințesa Luiza Augusta. Copila, care fusese acum recunoscută

drept prințesă daneză, era considerată proprietatea Coroanei daneze. Urma să ducă o viață privilegiată, dar fără mamă.

Trei zile la rând, Matilde a folosit fiecare minuțel pentru a se juca cu fiica ei, negăsind puterea să-și ia definitiv rămas-bun. Când a venit clipa despărțirii, ea și-a sărutat copilul încă o dată, a dat să plece, pe urmă s-a întors și a luat-o în brațe pentru a-i mai da un sărut. Fetița a chicotit încântată de frumosul joc. Însă Matilde știa că foarte probabil avea să nu-și mai vadă fiica niciodată și că, posibil, copilul urma să fie crescut de așa manieră încât să păstreze o amintire urâtă despre mama ei. Când, în cele din urmă, a fost obligată să plece, ea a strigat: „Dați-mi drumul! Acum nu mai am nimic! Nimic!“[94] Cu pași nesiguri, a ieșit din fortăreață și a urcat la bordul navei. Salvele de tunuri, care întâmpinau cu mândrie prințesa engleză, i-au acoperit hohotele de plâns.

Pe parcursul tristei ei călătorii, Matilde nu a bănuit deloc că tot mai mulți oameni din trei țări erau de partea ei. Numeroși supuși englezi îl disprețuiau pe George al III-lea pentru faptul că-și lăsase în voia sorții sora – victima unei conspirații de la o curte regală răuvoitoare. Danezii se străduiau să o aducă înapoi, în ciuda adulterului, ca să o înlocuiască pe haina Julianne. Iar orașul german Celle i-a făcut, în cele din urmă, o primire atât de fastuoasă, de parcă ar fi fost încă regină.

La Celle, Matilde a dus o viață liniștită, dar activă. Invita persoane la partide de cărți, s-a apucat de brodat, mergea la biserică și lucra alături de grădinarii ei. Renunțase la călărie – amintirea lui Struensee era prea dureroasă –, iar rezultatul lipsei de mișcare a fost că s-a îngrășat. Deși dincolo de fațada ei prietenoasă se putea ghici mereu o profundă tristețe, ea nu se plângea niciodată, părând mereu veselă. Cum nu primea niciodată vești de la copiii ei, invita frecvent copiii din oraș la diferite petreceri, adoptând chiar o fetiță orfană de patru ani pe nume Sophie, pe care a crescut-o la palat. Matilde nu știa că un grup de conspiratori lucrau deja la momentul acela pentru a-i pregăti întoarcerea la putere.

Julianne își făcuse mulți dușmani din cauza dorinței ei de răzbunare, multe puteri influente încercând să o înlocuiască pe aceasta cu Matilde. În consecință, se străduiau să o informeze despre planurile lor. Dar Matilde era înconjurată de spioni, deci se putea ajunge cu greu la ea. În cele din urmă, un conspirator în vârstă de 22 de ani, pe nume Nathaniel Wraxall, a pornit în călătorie dându-se drept englez, primind permisiunea unei întrevederi cu ea. Acesta a reușit să-i șoptească planul ce se punea la cale, cu care ea a fost pe loc de acord. Wraxall a plecat de la Celle la Londra, unde a încercat zadarnic să obțină sprijinul lui George al III-lea.

Când Wraxall a vizitat-o din nou pe Matilde, ea s-a declarat pregătită să meargă în orice clipă la Copenhaga și să preia conducerea – dar numai dacă primea permisiunea scrisă a lui George al III-lea să părăsească Celle. Imediat ce avea să ajungă la Copenhaga împreună cu conspiratorii,

intenționa să-l caute pe Christian și să obțină semnătura acestuia pe acordul pentru lovitura de stat. Când discuția s-a încheiat, Wraxall a observat că Matilde era neobișnuit de frumoasă în rochia ei de mătase rubinie și cu coafura înaltă pudrată. Poate că speranța le redase ochilor strălucirea vie și obrajilor culoare. Când a vrut să iasă din cameră, a făcut o pauză, părând că ar mai fi vrut să spună ceva, apoi s-a întors și a ieșit.

Curând după plecarea lui Wraxall la Londra, la Celle a izbucnit o epidemie de scarlatină sau tifos. Pajul tânăr al Matildei a murit, iar, în seara imediat următoare, Matilde a anunțat că dorește să mai vadă încă o dată trupul neînsuflețit al tânărului înainte de înhumare. Doamnele ei de onoare au implorat-o să nu facă asta – priveghiul la căpătâiul victimei unei epidemii era considerat adesea drept sinucidere indirectă – însă Matilde a năvălit în încăperea în care zăcea mort copilul și s-a dus lângă sicriul deschis.

Câteva zile mai târziu, s-a îmbolnăvit fiica ei adoptivă, Sophie. Teama că ar fi putut pierde încă un copil i s-a părut insuportabilă, Matilde plimbându-se tulburată prin grădină ore în șir. A revenit apoi istovită în cameră, iar seara s-a plâns de dureri în gât și de febră. Era scarlatină. Medicii au crezut că se va însănătoși, dar părea că nu mai avea voința de a trăi. Poate chiar sperase să se molipsească. Pe 11 mai 1775, a aflat că micuța Sophie era în afara oricărui pericol. „Atunci pot muri în pace“, a spus ea și a închis ochii.[95] Nu i-a mai deschis niciodată. După câteva zile, Matilde a murit.

A fost o moarte ușoară, după o viață marcată de nebunie, adulter, trădare și temniță. Pastorul ei a scris: „Nu am mai văzut niciodată un om care să se stingă atât de ușor, încât moartea să-și fi pierdut orice urmă de intimidare… A mers într-acolo ca o călătoare ostenită.“[96]

Și astfel, Matilde a dobândit libertatea, chiar dacă nu așa cum intenționaseră conspiratorii. Avea 23 de ani. După ce regina Julianne a primit vestea morții Matildei, a participat chiar în aceeași seară la un bal. Wraxall, aflat la Londra, a fost zguduit de veste. Perseverase săptămâni la rând în speranța să poată vorbi cu George al III-lea între patru ochi, fără ca regele să fi reacționat la solicitările lui insistente.

Când fiul Matildei, Frederic, a împlinit 16 ani – la doi ani după ce Julianne ar fi trebuit să predea oficial puterea –, i-a cerut socoteală tatălui său tulburat psihic, forțându-l să semneze un document prin care el, Frederic, era numit co-regent. Adepții Juliannei au încercat încă o dată să-l elibereze pe micul rege tulburat mintal din ghearele prințului moștenitor, însă fiul Matildei a ieșit învingător. Regele Frederic al II-lea avea să devină unul dintre cei mai iubiți regi ai Danemarcei. Julianne s-a retras de la curte, murind în 1796 – mulți ani vizitatorii au scuipat pe mormântul ei cu dispreț.

Când George al III-lea a aflat de moartea surorii lui, a refuzat să-i împlinească ultima dorință, aceea de a fi înmormântată în cavoul familiei de la Westminster Abbey. Dar poate că până la urmă este mai bine să se odihnească lângă Sofia Dorothea, în cripta capelei regale de la Celle.

Traducere de Mihnea Gheorghiu (n.tr.)
O doamnă frumoasă și crudă (n.tr.)
La ea/La Elle (n.tr.)
Trăsură mare, închisă, asemănătoare cupeului, cu două banchete așezate față în față (n.tr.)
Bal deosebit de fastuos, la care se poartă o mască mică, ce acoperă doar zona din jurul ochilor și puntea nasului. (n.tr.)

Capitolul 7. Secolul al XIX-lea – Cutezanță și dezonoare

… grădini, moșii, castele…
Pământ rămâne cât îmi cere trupul,
O groapă pe măsura lui – atât.
Ce sunt puterea, sceptrul și domnia?
Un pumn doar de țărână? Da, atât.
Trăim doar cum putem și tot murim…

SHAKESPEARE, *HENRIC AL VI-LEA*, PARTEA A III-A, ACTUL V, SCENA 2********

Pe limbă poartă libertate, în suflet egalitate, iar în jartiere, fraternitate

Pentru Napoleon Bonaparte, castitatea femeilor era mai puțin importantă decât puterea armată. A suportat la fel de greu infidelitatea celor două soții – Joséphine, înainte de a fi încoronat împărat, arhiducesa austriacă Marie Louise, după abdicare – precum aventurile amoroase jenante ale celor trei surori ale sale și ale fiicei vitrege.

Pe când era un tânăr ambițios și un general în ascensiune, Napoleon s-a îndrăgostit iremediabil de Joséphine de Beauharnais, șarmanta văduvă a unui nobil care scăpase la mustață de ghilotină doar pentru că regimul revoluționar, care tocmai îi asasinase soțul, a căzut cu o zi înaintea execuției ei. Napoleon a insistat să se mărite cu el, iar Joséphine, care știa foarte bine că frumusețea ei trecătoare și dantura deteriorată aveau să pună capăt, în viitorul nu foarte îndepărtat, carierei ei profitabile de nobilă curtezană, a acceptat după o scurtă ezitare. Prietenelor ei le-a mărturisit că „a trebuit să treacă peste o anume repulsie“ înainte să se decidă să se mărite cu „mărunțelul general“.[1]

În timpul campaniilor sale militare, Napoleon i-a scris scrisori de dragoste înflăcărate. La menționarea micii ei „pă-duri negre“, el scria: „O sărut de mii de ori și aștept cu nerăbdare momentul când voi putea din nou să mă furișez în ea“.[2]

Dar Napoleon nu era singurul care s-a furișat în această pădure neagră. În timp ce soțul ei cucerea Egiptul, Joséphine avea o relație pasională cu elegantul adjutant Hippolyte Charles, un tânăr musculos cu ochi albaștri strălucitori și bucle negre lungi. Când bârfele Parisului au ajuns la urechile lui Napoleon, acesta a fost distrus. Aflat încă în Egipt, a început în mod ostentativ să aibă nenumărate metrese. Întors la Paris și după niște certuri cumplite– Napoleon a amenințat-o pe Joséphine în public cu divorțul – cei doi s-au împăcat, se presupune că din motive de stat, iar Napoleon s-a

mulțumit după aceea să o chinuiască pentru tot restul căsniciei lor cu descrieri admirative ale vulvelor amantelor sale.

În 1811, după ce Napoleon s-a despărțit de Joséphine pentru a se însura cu arhiducesa din Casa de Habsburg Maria Louise, în vârstă de 18 ani, s-a născut, în sfârșit, fiul lui, pe care Joséphine nu i-l putuse oferi. Dar în 1814, după ce a fost dat jos de pe tronul de el însuși creat, Napoleon a așteptat zadarnic pe insula Elba ca soția lui să-l urmeze. Împăratul Francisc al II-lea al Austriei, pe care îl indigna ideea că fiica lui ar fi putut rămâne legată definitiv de bărbatul acela care adusese atâta pierzanie asupra Europei, a trimis în acest timp un chipeș soldat după ea, să o aducă înapoi la Viena – pe un drum ocolit ce trecea prin mai multe stațiuni balneoclimaterice de lux, ale căror izvoare tămăduitoare ar fi putut ajuta, dacă nu sănătății, cu siguranță înfloririi unei noi idile. Planul împăratului a dat roade. În 1815, Maria Louise l-a numit pe generalul Adam von Neipperg Mare Intendent al grajdurilor imperiale, dăruindu-i în mare taină în anii următori trei copii nelegitimi. În 1821, după ce Napoleon a murit, relația cu iubitul ei a devenit oficială pe viață.

Elisa, sora lui Napoleon, care, grație lui, devenise Mare Ducesă de Toscana, a avut ca amant un poet și artist, dar relația a fost atât de discretă, încât la curtea imperială nu s-a știut nimic. Sora lui, Caroline, pe care el o făcuse regină de Napoli, nu a fost la fel de discretă. În presa engleză au apărut titluri de genul: „Pe limbă poartă libertate, în suflet egalitate, iar în jartiere, fraternitate“.[3]

Pauline, cea mai frumoasă dintre surorile Bonaparte, i-a provocat lui Napoleon cea mai mare supărare. Viața ei alături de principele Camillo Borghese al Romei – care lăsa de dorit în pat și care, foarte probabil, era homosexual – o plictisea, ea făcând orice pentru a se întoarce la bucuriile vieții pariziene. Napoleon i-a interzis întoarcerea la Paris, iar Pauline a căutat răzbunare. I-a comandat faimosului sculptor Antonio Canova o statuie care să o înfățișeze întinsă lasciv și aproape goală pe un șezlong, acoperită doar de un văl diafan în jurul șoldurilor, cu sânii expuși vederii privitorului. Europa a fost șocată – și fermecată. Napoleon s-a înfuriat crunt – spre încântarea Paulinei. După ce s-a expus în forma unei asemenea sculpturi, cei mai înfocați bărbați ai Europei au făcut coadă la ușa ei. Unul intra în dormitorul ei imediat ce altul ieșea. Curteni eleganți, soldați chipeși, vedete de teatru și muzicieni talentați.

Până și Hortense, virtuoasa fiică a Joséphinei, care era într-o căsnicie nefericită cu fratele lui Napoleon, Ludovic, rege al Olandei, a adus doi copii nelegitimi pe lume. Copilul născut în 1809 – viitorul împărat Napoleon al III-lea al Franței – a fost trecut pe numele lui Ludovic, care a negat vehement paternitatea dinaintea papei și a curților regale europene. Presupunând că soțul ei nu avea deloc cum să-l recunoască pe cel de-al doilea copil nelegitim, ea l-a adus pe lume în secret, în 1811, dându-l spre creștere mamei amantului ei.

Furia lui Napoleon la adresa rudelor lui de sex femeiesc și-a găsit, desigur, un echilibru satisfăcător în bucuria pe care o resimțea de câte ori privea dincolo de Canalul Mânecii, unde dușmanul lui de moarte, prințul moștenitor britanic, se chinuia cu cea mai murdară și mai scandaloasă căsnicie care a existat vreodată la vreo curte europeană.

Am fost infidelă doar o singură dată

În 1795, ambasadorul britanic, lord Malmesbury, a vizitat ducatul german Braunschweig, ca să o însoțească la Londra pe prințesa Carolina Amalia Elisabeta ca viitoare soție a prințului de Wales. George, în vârstă de 32 de ani, fusese de acord cu căsătoria cu o prințesă germană doar pentru că era serios îndatorat, iar parlamentul îi oferise o sumă considerabilă cu condiția să-și asume, în sfârșit, îndatoririle regale și să se însoare. De fapt, el era deja însurat – cu o pioasă văduvă catolică, Maria Fitzherbert, care refuzase să se culce cu el fără cununie. Căsătoria fusese tăinuită, căci căsătoria moștenitorului tronului britanic cu o catolică ar fi însemnat abdicarea imediată. Încolțit de datoriile mari, George a ales bigamia.

Când a văzut-o pentru prima oară pe prințesă, Malmesbury s-a speriat. Blondina ușor șleampătă era drăguță, după toate aparențele foarte puțin interesată de înfățișarea sa. Se lăuda că se îmbrăca întotdeauna foarte repede, dar obișnuia să-și pună pe ea haine vechi, murdare, rupte și deloc asortate. Malmesbury relata deprimat că ciorapii ei „nu erau bine spălați sau suficient de des schimbați“.[4] S-a văzut forțat să o familiarizeze cu periuța de dinți și cu săpunul. Se cutremura când se gândea la prințul pretențios și elegant care o aștepta și care își petrecea zilnic mai multe ore cu toaleta de dimineață, îmbăindu-se pe îndelete, poruncind să fie bărbierit și coafat, petrecându-și chiar și o oră încheiată cu legarea cravatei albe scrobite, până când era mulțumit de cum se așeza.

În plus, pe Malmesbury îl neliniștea că ducele de Braunschweig îi mărturisise că era îngrijorat de faptul că fiica lui urma să devină prințesă de Wales. Ducele l-a rugat pe Malmesbury să o instruiască „să nu pună întrebări și mai ales să nu-și exprime liber părerea despre persoane și lucruri“.[5] Ambii bărbați erau îngrijorați de „aparenta nesăbuință a Carolinei – de lipsa ei de cuget și de consistență“ – amândoi fiind de acord că ea „s-ar putea dovedi o soție demnă pentru un bărbat cu caracter ferm, dar șansele ei ar fi slabe cu un altul“.[6] Amândoi știau că George, prințul de Wales, era oricum, doar cu caracter ferm nu.

Pe 3 aprilie 1795, prințul George aștepta nerăbdător într-un salon din Palatul St. James să-și cunoască mireasa. La prima vedere, a fost atât de îngrozit de înfățișarea și de comportamentul ei, că și-a dus mâna la frunte și a cerut o tărie, șoptind: „Mi-e rău“. Malmesbury i-a sugerat că un pahar cu apă ar putea fi mai util.[7]

Însă prințul a înjurat și s-a întors să plece, vrând să se înfățișeze numaidecât dinaintea reginei.[8] Când Malmesbury s-a întors la prințesă, aceasta a întrebat: „Prințul este mereu așa? Îl găsesc foarte gras și mult mai puțin atrăgător decât te face portretul să crezi.“[9]

George cel înalt, blond, cu ochi albaștri, ar fi fost, într-adevăr un bărbat arătos, dacă ar fi știut să-și țină în frâu apetitul. Însă răsfățatul prinț nu-și refuza nimic – nici un pahar de vin, nici o friptură, nici o femeie, nici o moșie scumpă. Excesele îl distruseseră financiar și îl făcuseră să se îngrașe mult.

Având în vedere repulsia prințului moștenitor față de mireasa aleasă pentru el, nunta ar fi putut fi cu ușurință anulată, căci cuplul nu fusese unit anterior prin ceremonia unei cununii prin reprezentanți. Dar existau niște datorii ce trebuiau urgent achitate. Când a pășit spre altar, prințul „arăta de parcă ar fi mers la eșafod“ – după cum scria lord Peniston Melbourne. Era de asemenea evident că băuse înainte o cantitate serioasă de alcool. Au observat și alți invitați la nuntă că mirele „se refugiase în vin sau tărie“.[10]

Cu toate acestea, George a reușit să facă sex cu soția lui de trei ori în primele două nopți de căsnicie. El îi scria unui prieten: „Era atât de murdară și pe față, și pe dos. Mi s-a întors stomacul pe dos și mi-am jurat că nu o voi mai atinge niciodată de acum înainte.“[11] La rândul ei, prințesa i-a povestit mai târziu unei prietene: „Imaginează-ți cum a fost să mă culc în noaptea nunții cu un mire beat, care, pe deasupra, și-a mai și petrecut tot restul nopții în fața șemineului, unde leșinase și unde l-am lăsat să doarmă“.[12]

George a fost foarte bucuros când a aflat că o lăsase deja gravidă pe Caroline după aceste prime încercări lipsite de entuziasm. Caroline a fost îngrozită când a auzit că rămăsese gravidă, declarându-se profund uluită că dintr-o împreunare atât de scurtă, de anostă, avea să iasă un copil. La rândul lui, George era încântat că moștenirea era pe drum. S-a ținut de cuvânt și nu a mai atins-o pe Caroline niciodată.

Îi făcea o deosebită plăcere să-și chinuiască soția încuind-o în apartamentul ei, în timp ce el se delecta în oraș cu metresa lui, lady Jersey. Nu i-a acordat Carolinei nici un apanaj, insistând ca lady Jersey, care se străduia, prin tot felul de răutăți, să o facă pe prințesă să se simtă prost, să ia seară de seară cina cu ei. Când a observat cât de mult îi plăcea Carolinei să-și petreacă timpul cu micuța prințesă Charlotte, a poruncit să i se ia copilul.

Când, în cele din urmă, Caroline s-a plâns, el a jignit-o, făcând-o „cea mai respingătoare creatură cu care a fost năpăstuită lumea vreodată, și o găsesc la fel de respingătoare precum lipsa ei totală de principii“, mergând mai departe de atât și declarând că ea ar fi fost „de o abjecție fără egal“.[13]

Tată lui, regele, voia, pe cât posibil, să evite un scandal. A cerut cuplului să se împace. Caroline a părut dispusă, însă George a insistat asupra unui divorț, adăugând că prefera să i se „târâie prin bucate broaște râioase și vipere, decât să stau la aceeași masă cu ea!“[14]

Așadar, cuplul s-a despărțit, iar Caroline s-a mutat într-un spațios conac rural din Blackheath, lângă Londra. Cei doi se întâlneau de mai multe ori pe an la palat cu ocazia diferitelor sărbători, vorbindu-și cât mai puțin posibil. În 1799, prințesa a renunțat să se mai prefacă în vreun fel fidelă față de prințul moștenitor, care o ofensase atât de vădit, și a început să se afișeze cu miniștri și curteni, care îi făceau vizite acasă. A avut relații, printre alții, cu tânărul subsecretar de stat George Caning, cu faimosul artist sir Thomas Lawrence, cu eroul din marină sir Sidney Smith și cu încă un ofițer naval, căpitanul Thomas Manby.

Prințul de Wales, care a pus ca soția să fie spionată, era permanent informat de aventurile ei amoroase. În 1802, când ea a adoptat un sugar, pe micuțul Willy Austin, au apărut zvonuri că ar fi fost copilul ei. În 1805, George a declanșat o anchetă asupra conduitei ei, pentru a fi acuzată de înaltă trădare. Înaltă trădare a fost considerat adulterul, mai ales că din el rezultase un copil.[15] Slujitorii Carolinei au fost chemați să depună mărturie. În boxa martorilor, unul dintre ei a declarat că ar fi dat nas în nas cu sir Sidney Smith în casă între orele trei și patru ale dimineții. Cu o altă ocazie, ar fi fost surprins că, pe la ora zece, l-ar fi văzut în casă pe sir Sidney, deși nu-i deschisese nimeni de dimineață să intre. Însă cea mai incriminatorie mărturie a venit de la fostul lacheu al Carolinei, Samuel Roberts, care a declarat fără perdea: „Pur și simplu prințesei îi place ștremeleagul“.[16]

Un martor, lord Francis Moira, a relatat despre o casetă, pe care un prieten al căpitanului Manby o deschisese în locuința acestuia. Găsise înăuntru un portret al prințesei de Wales „alături de alte numeroase suveniruri“, printre care un săculeț din piele cu „păr de o anumită textură, care, după cum pretindea a ști prietenul lui de mulți ani însurat, nu putea proveni din capul unei femei“.[17] Unul dintre comisari a sugerat prietenos să se compare părul din săculeț cu acela al presupusului loc de proveniență. Abia atunci l-ar fi putut accepta drept probă. Bineînțeles că propunerea nu a fost acceptată.

Fosta prietenă a Carolinei, vecina ei, lady Charlotte Douglas, care, în urma unui litigiu pe marginea unei proprietăți, îi devenise inamică, a declarat că prințesa i-ar fi mărturisit că ar fi rămas însărcinată cu un amant. Dorise să-și ascundă sarcina, legându-și la spate o pernă pe sub o rochie cu talie înaltă, care să echilibreze abdomenul tot mai mare și să dea impresia că s-ar fi îngrășat uniform. În timpul unei vizite din ianuarie 1802, ea ar fi văzut acasă la prințesă „un sugar dormind pe sofa“. „Iată-l pe micuț“, ar fi spus

prințesa. „S-a născut la două zile după ce ne-am văzut ultima oară. Nu-i așa că e drăgălaș?“[18]

Se poate foarte bine presupune că mărturiile lui lady Douglas veneau din dușmănia ei față de prințesă, chiar dacă adevărul poate nu era prea diferit. Caroline era pusă mereu pe șotii, așa că i-a făcut probabil o deosebită plăcere să o șocheze pe pudica ei vecină cu povești despre o presupusă sarcină. La urma urmei, era vorba despre aceeași Caroline care, un deceniu mai târziu, după o audiență privată la papă, la întrebarea unei cunoștințe despre cum decurseseră discuțiile, a răspuns că nici nu ar fi putut decurge mai bine. „Peste nouă luni veți vedea rezultatul.“[19]

Alți servitori au negat însă că stăpâna lor ar fi fost însărcinată ori infidelă. Ei au declarat că micul Willy Austin era vizitat cu regularitate de mama lui, aceeași femeie care adusese inițial sugarul. Comisarii au chemat-o pe doamna Austin în boxa martorilor, unde aceasta a declarat sub jurământ că Willy este copilul ei. În cele din urmă, a fost prezentat un certificat de naștere al lui Willy Austin, care confirma nașterea lui pe 11 iulie 1802 ca fiu al lui Samuel și al Sophiei Austin.

Procesul a fost o campanie de denigrare fără egal, alimentată de zvonuri și insinuări, acuzații deplasate, repudieri și mărturii ale unor slugi concediate, care-i purtau ranchiună fostei lor stăpâne. Pe 14 iulie 1806, reprezentantul Coroanei a declarat: „Nu există nici un motiv să credem că acel copil care locuiește acum în casa prințesei este copilul său ori că, în anul 1802, prințesa ar fi adus pe lume un copil. De asemenea, nu avem nimic care să justifice presupunerea că ea a fost însărcinată în acel an, sau la oricare altă dată din timpul desfășurării anchetei“.[20]

Era limpede, desigur, că prințesa nu fusese prea discretă cu amorurile ei, permițându-le adesea bărbaților să o viziteze regulat fără prezența vreunor doamne de companie. Astfel, Carolinei i s-a sugerat ca pe viitor să fie mai discretă.

Însă aceste recomandări nu i-au convenit deloc Carolinei. Imediat după ce a fost achitată de suspiciunea de adulter, ea a început o relație cu elegantul lord George Rivers, în vârstă de 57 de ani, o relicvă a secolului al XVIII-lea care încă își mai pudra părul. O cameristă a afirmat că într-o după-amiază, a găsit pernele sofalei pe podea, pline de pudră pentru păr.[21] În 1809, Caroline a avut o relație cu un politician, lord Henry Fitzgerald.

Prințesa mânca și bea și se consola cu amoruri trecătoare pentru a umple golul pe care-l reprezenta pentru ea o viață fără sprijinul fidel al unui soț. Nu a devenit mai frumoasă și nici nu și-a cizelat gusturile vestimentare. Un gentleman remarca faptul că „prințesa a devenit foarte necioplită, se îmbracă prost, hainele ei spun prea puțin despre trupul ei gol“.[22]

În 1814, Caroline, care se plictisea de moarte la Londra, s-a decis să facă o călătorie prin Europa. Nespus de fericită să lase în urmă scena atâtor ani de amare umilințe, și-a scuturat praful Angliei de pe pantofi. La plecare, și-a exprimat dorința ca fiica ei de 18 ani, Charlotte, „oricât de mare și de puternică ar deveni, să nu terorizeze niciodată vreun om pentru că acesta nu a avut norocul să-i fie pe plac“.[23]

În timpul călătoriei, Caroline a stat de vorbă cu toți mai-marii Europei, fiind primită peste tot cu brațele deschise. Pentru călătoria prin Italia, a avut nevoie de un vestitor, care să ajungă înaintea ei în orașele pe care voia să le viziteze și să rezerve camere pentru ea și suita ei. Un general austriac din Milano i l-a recomandat pe chipeșul Bartolomeo Pergami, mâna sa dreaptă, în vârstă de 30 de ani.

Înalt de 1,90 metri, cu păr negru ondulat, favoriți, ochi negri scânteietori, piept lat și cu farmecul său cuceritor, Pergami era un bărbat exemplar. Când Caroline a ajuns în Napoli, i-a fost prezentat noul curier, de care ea a fost pe loc fermecată.

Caroline nu s-a sinchisit câtuși de puțin să-și ascundă relația cu Pergami, asortându-se chiar și ca aspect exterior cu aerul lui italian. Cele mai mari atuuri fizice ale ei fuseseră mereu frumosul păr auriu și tenul de un alb imaculat. Acum se decisese să poarte o perucă brunetă, și-a vopsit sprâncenele cu mult negru și își dădea cu atât de mult roșu în obraji, încât arăta ca o păpușă vopsită. Răspundea invitațiilor la baluri și serbări, devenind tot mai lascivă și dansând tot mai dezinvoltă, „cu o frivolitate care nu prea se potrivea vârstei și caracterului ei“, după cum relata un martor – rochia alunecându-i ades de pe umeri.[24]

Informat foarte bine de rețeaua sa de spioni asupra activităților prințesei, prințul de Wales spera să obțină dovada irefutabilă a infidelității ei. Deși dovezile întârziau să apară, semnele excentricităților Carolinei se înmulțeau aproape zilnic. Când vărul ei, ducele de Baden, a văzut-o, prințesa purta pe cap o jumătate de dovleac golit de miez. Ea ar fi spus că i-ar fi răcorit în mod plăcut capul.

În Napoli, Caroline a făcut o plimbare într-o caleașcă în forma unei cochilii de melc. Cei doi ponei înhămați la caleașcă erau mânați pe străzile orașului de un băiat îmbrăcat în Cupidon, purtând un combinezon de culoarea pielii. În vehicul se afla o damă corpolentă cu perucă neagră și mult roșu în obraji, într-o rochie transparentă care abia dacă îi ajungea până deasupra genunchilor dolofani. Alături de ea ședea Willy Austin, un băiat deșirat de 13 ani, despre care tot orașul Napoli știa că ar fi fost fiul ei și pe care ea îl numea „micul prinț“.[25] Uluitoarea ei caleașcă era însoțită de Pergami călare, care, în strălucitoarea lui uniformă militară, arăta ca un director de circ.

Prințesa și suita ei au făcut o călătorie de zece luni în regiunea Mării Mediterane, vizitând Tunisia, Sicilia, Egipt și Constantinopol. În Ierusalim, a intrat precum Iisus, călare pe un măgăruș. După o aventură mulțumitoare, s-a întors cu o suită multicoloră de turci, arabi și africani, plus niște italieni zăpăciți – prieteni și rude de-ale lui Pergami – la reședința ei de pe lacul Como. Mama lui Pergami a fost angajată ca spălătoreasă a prințesei, poate pentru a preîntâmpina eventuale acuzații despre așternuturi pătate.

În 1817, fiica prințesei Carolina, Charlotte, care se măritase cu prințul Leopold al Belgiei, a murit dând naștere unui fiu, din păcate mort. Caroline a fost profund îndurerată, căci nu-și pierduse doar copilul. Odată cu moartea Charlottei, muriseră și speranțele ei într-un viitor liniștit ca regină-mamă.

Cum unica legătură dintre ei zăcea acum moartă sub pământ, George nu a mai avut nici un motiv să mai amâne mult doritul divorț. În 1818, el i-a scris lordului cancelar: „Toate gândurile mele [sunt] spre acea strădanie [îndreptate] de a mă elibera din această situație sumbră și nedreaptă de care nu cred să fi avut parte vreodată vreun om sau chiar vreun principe și de a mă disocia de o femeie care, în ultimii 23 de ani, a fost nu doar blestemul vieții mele, dar simbolizează acum și în ochii publicului un insolent abandon, fără egal în istoria femeilor, și care nu este altceva decât un amalgam de rușine și dezonoare“.[26]

Însă guvernul i-a explicat că starea nesigură a națiunii în fața puternicelor forțe rebele nu ar fi permis o acțiune atât de nepopulară. Poporul englez nu ar fi permis să fie tras pe sfoară de un monarh care – cunoscut fiind ca mare afemeiat – ar cere divorțul de mama fiicei sale defuncte. În plus, în ciuda nesfârșitelor probe adunate de-a lungul anilor, nu se putea dovedi fără echivoc infidelitatea Carolinei cu Pergami.

George a trimis la Milano o comisie de avocați cu experiență, cu misiunea de a face rost de dovezi *incontestabile*. Comisia pentru Milano, așa cum fusese ironic numită, a depistat servitori concediați care erau dispuși să depună mărturie. Investigatorii au declarat trufași că nu fusese nimeni plătit pentru a vorbi, dar că muncitorilor trebuia să li se fi plătit măcar costurile de călătorie și o compensație pentru salariile pierdute.

În vreme ce George căuta zelos dovezi ale infidelității soției sale, nu a considerat necesar să renunțe el însuși la infidelitate. Metresa lui, lady Jersey, care îi făcuse Carolinei atâtea mizerii la venirea acesteia în Anglia, îi cedase locul lui lady Hertford, care, la rândul ei, eliberase locul în 1820 în favoarea lui lady Conyngham. Între acestea, existaseră aventuri cu actrițe, cântărețe și dansatoare. Virtuoasa doamnă Fitzherbert, soția catolică a lui George, se retrăsese cu demnitate în 1811.

Bătrânul și debilul rege George al III-lea a murit în ianuarie 1820, când cercetările în cazul comportamentului Carolinei erau încă în desfășurare, astfel încât Caroline a devenit regina Angliei, fie că asta i-a plăcut sau nu soțului ei. Regele George al IV-lea, care își plănuia încoronarea de mai bine

de 40 de ani, s-a înfiorat la gândul că detestata lui soție ar fi putut insista să fie încoronată laolaltă cu el. Și spre marea lui mâhnire, noul rege auzea oriunde mergea urale pentru buna regină Caroline.

În Anglia, exista obiceiul ca preotul să îndemne în fiecare duminică enoriașii să se roage pentru membrii familiei regale. Ca prințesă de Wales, Caroline era și ea mereu menționată. Însă noul rege a interzis acum strict să se mai rostească în biserici rugăciuni pentru Caroline ca regină. George era conducătorul Bisericii Anglicane, nu însă și al celei scoțiene, iar scoțienii se rugau acum cu și mai multă râvnă pentru regină, lucru care-l enerva cumplit pe George. Deseori, nu putea dormi deloc nopțile, pentru că-și imagina cum rugăciunile scoțienilor pentru disprețuita lui soție se înălțau la ceruri.

Caroline, care era din fire o persoană calmă, generoasă și indulgentă, s-a înfuriat când numele ei a fost interzis în liturghii. În plus, în cursul unei vizite la Roma a constatat că Vaticanul, care o primise mereu cu onoruri regale, de data asta nu a mai făcut același lucru, la dorința guvernului britanic. Ea a jurat să se întoarcă în Anglia ca un uragan și să se răzbune pe trădătorul ei soț. Cu o mișcare inteligentă, Caroline i-a lăsat în Italia pe Pergami și pe italienii din suita ei, ajungând în iunie 1820 la Dover. La sosirea ei, s-au tras salve de tun ca pentru o regină, iar străzile s-au umplut de susținători încântați, unii dintre ei, la vederea tânărului Willy Austin, strigând chiar de trei ori: „Trăiască domnul Austin, fiul Majestății Sale!“[27]

Mii de oameni așteptaseră încă din zori în veșminte de duminică să o întâmpine pe Caroline, strigând acum: „Dumnezeu s-o aibă în pază pe regină!“ Când aceasta a ajuns în Canterbury, orașul era luminat cu făclii, iar ea a fost întâmpinată în uralele a 10 000 de supuși. S-au tras salve de tun și au fost aprinse focuri de sărbătoare. Precis, însă, că această primire exagerată avea mai degrabă legătură cu ura poporului față de rege decât cu dragostea lui pentru regină. Ea devenise un simbol al asupririi unui suveran despotic, iar poporul, care se simțea deopotrivă asuprit de acesta, se identifica acum cu ea. Uralele au însoțit-o până la Londra.

Având în vedere această susținere, Caroline a făcut propunerea generoasă de a trăi în străinătate, cu condiția să primească un apanaj consistent și numele să-i fie din nou menționat în liturghii. Însă George a fost de neclintit. Zero rugăciuni pentru Caroline. A insistat asupra divorțului. A predat ambelor camere ale parlamentului documentele Comisiei pentru Milano, cerând promulgarea unei legi prin care Caroline să fie pedepsită cu exilul, retragerea tuturor titlurilor și despărțirea de rege pe motiv de infidelitate cu Pergami.

Atât regele, cât și regina se făcuseră vinovați de multe lucruri și a fost o idee proastă să-și expună rufele murdare în fața publicului britanic, în timp ce presa stătea lacomă la pândă pentru orice scânteie de scandal. Un membru al Camerei Comunelor a rezumat dezgustătoarea situație după

cum urmează: Ori regele a fost trădat, ori regina a fost insultată. Un rezultat bun nu era de sperat.

Opinia publică britanică a rămas neclintită de partea Carolinei. Când o navă ce avea la bord martori ai acuzării a acostat în Dover, nevestele de pescari i-au întâmpinat cu furie, lovindu-i cu nuiele și zgâriindu-i pe față până când aceștia s-au putut adăposti undeva în siguranță. Vestea s-a răspândit cu repeziciune, iar alte nave cu martori au făcut imediat cale întoarsă.

Ca regină, Caroline avea brusc ținută și atitudine. Duse erau vremurile dovlecilor pe cap și a rochiilor cu decolteuri adânci. Purtând acum rochii negre sau albe de mătase închise până în gât, mantouri lungi, închise la culoare și tivite cu hermină, și cape elegante, devenise imaginea decenței mature. Pe 17 august, regina a pornit într-un marș triumfal către Camera Lorzilor, pentru proces. Printre cei 258 de membri ai Camerei, care trebuiau să ajungă la un verdict în privința ei, se aflau doi dintre foștii ei amanți, soțul actualei metrese a regelui și fiul unei favorite mai vechi.

Primele zile, pline de pledoarii de deschidere, certuri legale, predici pretențioase și exagerări politice, s-au prelungit în căldura aceea toropitoare de august. Într-una din zile s-a observat că, în timpul unui discurs, regina dormea adânc și liniștit. Lordul Henry Holland a compus numaidecât o epigramă.

Comportamentul ei acum ireproșabil este,
Nu mai păcătuiește cu vreun curtean,
Ci doarme doar adânc ca un bușteан.

Totul a devenit mai interesant când fostele slugi ale Carolinei au început să fie chemate ca martori. Mai mulți dintre ei au declarat că l-ar fi văzut pe Pergami pe jumătate gol, furișându-se cu o lumânare pe coridoare ori cu prințesa în poală sau șezând lângă patul ei. Cameristele au descris așternuturile pătate și papucii de casă ai luiPergami în dormitorul prințesei.

O slujnică elvețiană a povestit că într-o noapte, cândPergami era plecat cu afaceri, s-ar fi culcat cu stăpâna ei. Dar el s-ar fi întors în miez de noapte, așa că ar fi gonit-o de acolo și i-ar fi luat locul. „L-am văzut de asemenea pe Pergami în apartamentul prințesei, când aceasta își făcea toaleta, dezbrăcată“, a continuat camerista. „Pergami s-a întors și a spus: «Oh, ce frumoasă sunteți. Îmi place mult mai mult așa.»“

Cea mai șocantă dovadă a fost adusă de un slujitor pe nume Giuseppe Rastelli. Acesta a relatat că, trecând călare pe lângă trăsura prințesei, ar fi aruncat o privire înăuntru. Caroline și Pergami ar fi dormit amândoi adânc, mâna ei odihnindu-se drăgăstoasă pe mădularul lui.

La interogatoriu, toți slujitorii au declarat fie că fuseseră plătiți generos pentru călătoria și timpul petrecut în Anglia, fie că fuseseră concediați de prințesă pentru că nu-și îndepliniseră îndatoririle cum s-ar fi cuvenit – informații care au diminuat valoarea mărturiei lor. Avocatul Carolinei, Henry Brougham, a atacat fără milă declarațiile martorilor și a reproșat

acuzării neconcordanțele pe care le conținea, până când cazul a fost redus la absurditate. „Nu este ciudat“, a tunat el, „că acești oameni, cu toții lipsiți de mijloace pecuniare, au fost aduși în Anglia pentru a trăi aici leneși în bunăstare, ba pe deasupra au mai fost și răsplătiți pentru aceasta?“[30]

Brougham a condamnat apoi dovezile regelui ca fiind „bârfe din cafenele și bodegi, cleveteli ale barcagiilor de pe Canal și… ale slugilor concediate“.[31] Comisia pentru Milano a fost descrisă de el drept culegătoare de mărturii mincinoase – sursă inepuizabilă de sperjur și nedreptăți flagrante.[32]

Starea de spirit predominantă în discuțiile aprinse, ce au însoțit pledoariile finale ale ambelor părți, se poate deduce din afirmația lordului Ellensboroughs, care a recunoscut, pe de o parte, că „regina ar fi ultima persoană cu care ți-ai dori să semene propria nevastă“, dar care s-a văzut nevoit, pe de altă parte, să voteze actul de acuzare.[33]

Brougham a explicat ulterior: „Cazul reginei a beneficiat de faptul că toți bărbații, din interiorul și din afara parlamentului, au împărtășit aceeași părere: considerau adevărat tot ce se prezentase împotriva reginei, dar totodată și că soțul ei, după modul în care se purtase cu ea încă de la venirea în Anglia, nici nu merita tânjita eliberare, nici nu poseda căderea de a impune pedeapsa dorită Carolinei“.[34]

Poate că aceea care a formulat asta cel mai bine într-o scrisoare adresată soțului ei și dată spre publicare unui ziar a fost Caroline însăși: „De pe pragul casei Majestății Voastre, mama copiilor voștri a fost urmărită de spioni, conspiratori și trădători…“, scria ea. „M-ați urmărit cu ură și desconsiderare și cu toate mijloacele de distrugere cu putință. Ați vrut să-mi luați copiii de lângă mine… M-ați alungat în lume cu toate grijile mele și m-ați chinuit în durerea mea cu o implacabilă persecuție…“[35]

După pledoariile finale, actul pentru pedepsirea reginei trebuia citit de trei ori, fiecare lectură fiind neapărat urmată de o dezbatere și de un vot. Votul de după a treia citire trebuia să reprezinte verdictul. Pe 6 noiembrie, după una dintre cele mai lungi dezbateri din istoria Marii Britanii, 123 de lorzi au votat pentru act, iar 95, împotrivă. Imediat după discuția de după a doua citire, 108 au fost pentru condamnare și 99 împotrivă. Guvernul a retras actul înainte ca după cea de-a treia citire Carolinei să poată fi achitată oficial. Spre ușurarea ei, procesul fusese deja suficient. Nobilimea britanică hotărâse în mod înțelept să pedepsească mai degrabă ipocrizia decât adulterul.

Cinci zile la rând au fost sărbătorite cu lumini în marile orașe ale Angliei înfrângerea regelui și victoria reginei. George a fost atât de afectat, încât a luat în considerare abdicarea și părăsirea definitivă a țării.

La câteva zile după proces, un sicilian, Iacinto Greco, care fusese angajat ca bucătar al Carolinei în timpul vizitei acesteia în Siracuza din 1816, a scos

la lumină noi dovezi scandaloase. Acesta a relatat că într-o zi, după cină, ar fi deschis și ar fi văzut-o „pe prințesă pe sofaua de la celălalt capăt al salonului, iar Pergami era în picioare – cu spatele la ușa unde mă aflam eu – între picioarele ei, pe care el le susținea cu brațele – pantalonii lui erau jos. Pergami se mișca înainte și înapoi, aflându-se în toiul unui act sexual cu prințesa.“[36] Se spune că Pergami s-ar fi întors și l-ar fi văzut pe bucătar, motiv pentru care acesta fusese concediat a doua zi.

Când bucătarul a fost întrebat de ce nu mărturisise aceste lucruri mai devreme, Greco a răspuns că soția i-ar fi spus că britanicii l-ar fi scurtat de un cap. Dar mărturia lui a venit prea târziu pentru a mai fi folosită împotriva reginei tocmai achitate.

După proces, regele a început să-și pună la cale încoronarea. Spre marea lui supărare, mult doritul divorț îi fusese refuzat, astfel încât Caroline era încă regina Angliei. Pe 5 mai 1821, regelui i s-au transmis următoarele: „Sire, dușmanul de moarte al Domniei Voastre este mort“. „Dumnezeule, adevărat?“, a răspuns George, chipul radiindu-i de bucurie.[37] Din păcate, era vorba doar de Napoleon, și nu de Caroline. Aceasta a cerut să se comunice că intenționează să participe la încoronare și să strice totul cerând să fie și ea încoronată.

La încoronarea de pe 19 iulie, a făcut însă greșeala să-și planifice marea apariție exact în momentul în care erau cu toții deja așezați, iar ceremonia mai avea puțin și începea. Când George a aflat acest lucru, a poruncit ca toate ușile să fie ferecate imediat după intrarea tuturor invitaților și să fie păzite de mercenari. Caroline a bătut cu pumnii în ușă, urlând: „Deschideți – sunt regina!“ Pajii au întredeschis ușor ușa, iar gardienii s-au postat în fața lor cu baionetele încrucișate. După spusele unui martor, „Caroline a tunat și a fulgerat, urlând: «Lăsați-mă să intru, sunt regina voastră, sunt regina Angliei»“. Marele șambelan l-a trimis pe intendentul curții, care a glăsuit tare și răspicat de a răsunat în tot Westminster Abbey: „Faceți ce vi s-a poruncit, ferecați ușile!“, după care pajii regelui i-au trântit Carolinei ușa în nas.[38]

Majestatea Sa regele George al IV-lea – plin de vin, cotlete de porc și umflat tot în pene, uriaș în corsetul cu balene special realizat pentru el – a pășit maiestuos spre încoronare, satisfăcut la gândul că soția lui rămăsese pe afară și continua să bată cu pumnii în ușile de la Westminster Abbey.

În aceeași seară, Caroline a invitat niște prieteni la masă. Prietena ei, lady Anne Hamilton, scria: „Majestatea Sa a fost neobișnuit de veselă, însă deși a făcut totul pentru a-și păcăli prietenii și oaspeții, era limpede pentru toți că a reușit, cel mult, să se păcălească doar pe sine, căci în timp ce râdea, îi curgeau lacrimi pe obraji – lacrimi de durere, care o consumau atât de mult, încât părea să se teamă de apropierea momentului de culcare“.[39]

Fiascoul încoronării o zdruncinase până la urmă pe Caroline cea imperturbabilă. Ea suferea deja de mai multe luni de dureri de stomac. La câteva zile după încoronare, au apărut și problemele cu constipația, urmată de o inflamație intestinală. După numai câteva zile, medicii s-au declarat învinși. Când a aflat că va muri, Caroline și-a exprimat calm dorința să nu fie înmormântată în Anglia, țara în care nu se simțise niciodată acasă, ci în Braunschweig, unde pe sarcofagul ei a fost pusă o placă simplă, pe care este scris: „Caroline de Braunschweig, prea nedreptățita regină a Angliei“.[40] Ea s-a stins pe 7 august 1821.

Referindu-se la relațiile ei amoroase, Caroline spunea cândva cu mult duh: „Am fost infidelă o singură dată, și pe urmă am regretat toată viața. Cu soțul doamnei Fitzherbert.“[41]

Detronare din motive de amor

În al doilea deceniu al secolului al XIX-lea, când după schimbările radicale aduse de Revoluția franceză lumea se liniștea încetul cu încetul, europenii nu priveau în jur foarte bucuroși. Lăsaseră în urmă 30 de ani de vărsare de sânge, de războaie și de suferință. La curțile regale, domnea declinul moral. Luiza Maria a Spaniei, Maria Carolina de Napoli, cele trei surori ale lui Napoleon și insolenta regină Caroline a Marii Britanii nu corespundeau idealului de femeie nobilă. Schimbările politice au scăpat de sub controlul popoarelor, dar se intenționa gestionarea totală a unui aspect al vieții: familia. Un cămin ordonat, cu un soț de nădejde, o soție virtuoasă, blândă și câțiva copii plini de viață, cu obraji roșii plesnind de sănătate. Da, să trăiți! Așa ceva era mult mai bun decât ghilotinele, campaniile militare rusești și libertinajul păcătos al bărbaților și al femeilor din generațiile trecute.

Însă cum natura umană nu era atât de ușor de schimbat prin noile valori morale, infidelitatea bărbatului trebuia să fie mai departe tolerată. Trebuia doar abordată discret, pentru a evita scandalurile și a menaja sentimentele femeilor. După mottoul: „Ceea ce nu știu femeile nu le poate răni“, bărbații pretindeau că mergeau la clubul domnilor, când, de fapt, își vizitau metresele, toată lumea fiind mulțumită. Unei femei măritate nici măcar nu-i făcea plăcere sexul cu soțul ei, ci se sacrifica din când în când pe altarul îndatoririlor conjugale.

Dacă în secolele anterioare infidelitatea femeilor fusese privită deseori cu o simplă ridicare indiferentă din umeri, mai ales dacă adulterina arăta căință, o femeie din secolul al XIX-lea, dacă păcătuia o dată, nu mai putea spera vreodată să se reabiliteze din punct de vedere social. Dacă se căia, poate că Dumnezeu se îndura să o ierte, însă societatea niciodată.

În 1845, regina Isabela a II-a, în vârstă de 15 ani, a fost promisă, împotriva voinței ei, verișorului ei de 24 de ani, Francisco de Asis. Mirele avea o voce pițigăiată stridentă și era considerat nepotrivit pentru căsătorie, un

eufemism pentru homosexual. Don Francisco era subțirel, avea doar un puf fin deasupra buzei superioare pe post de păr facial și mișcări sacadate ciudate, ca ale unei păpuși mecanice. Avea o fascinație femeiască pentru parfumuri, bijuterii și țesături fine. Îmbăierile lui frecvente erau privite cu suspiciune. Ce bărbat normal se preocupa atât de mult de curățenia sa trupească? Cu un ten alb și păr negru, arăta acceptabil și era, fără îndoială, elegant. Semnele testosteronului erau, ce-i drept, greu de identificat – deși medicul personal al prințului s-a declarat optimist, după un consult, neconsiderându-l pe acesta impotent.

Mama Isabelei, regina Cristina, le-ar fi vorbit emisarilor francezi despre el: „Cu siguranță că l-ați văzut și l-ați auzit vorbind – șoldurile lui, mișcările lui, minunata lui voce subțirică. Nu considerați toate acestea puțin înspăimântătoare, puțin bizare?“[42]

Isabela era distrusă de alegere – ar fi fost dispusă să se mărite cu Francisco, dacă acesta ar fi fost bărbat, se zice că ar fi spus ea. Nu se putea abține să nu-i compare pe *Grandes de España*******[*******] de la curte, în floarea bărbăției lor, cu viitorul ei soț mărunțel, fără vlagă, efeminat. Tânăra regină, plânsă toată, a refuzat la început să se mărite, fiind, până la urmă, obligată să consimtă de către miniștrii ei. Nici Francisco, pe care îl dezgusta însăși ideea relațiilor sexuale cu o femeie, nu era încântat de perspectiva obligației de a satisface poftele trupești fără măsură ale unei regine dolofane, doritoare de distracție.

În octombrie 1846, a avut loc nunta. Pieptul costeliv și umerii mici ai mirelui au fost atent umflați, pentru a-i da staturii lui un pic mai multă prestanță. Când preotul a declarat că cei doi, mirele și mireasa, erau acum un singur trup, ei au suspinat la unison tare și prelung.

Regina își amintea ulterior: „Ce i-aș putea spune unui bărbat care, în noaptea nunții, avea pe el mai multă dantelă decât mine?“[43] De-a lungul anilor, Isabela a adus pe lume mai mulți copii, ai căror tați s-a presupus că ar fi fost diferiți curteni și militari spanioli, dar și un actor ambulant. Fiul ei, viitorul Alfonso al XII-lea, s-a spus că ar fi fost conceput cu un asistent-stomatolog american. Totuși, la fiecare botez, Francisco a ridicat mândru copilul pe o tavă de argint, un gest tradițional prin care progenitura era recunoscută drept a sa.

Francisco avea talentul de a-și privi cu umor umilirea la care-l supunea poziția avută. Când trupele reginei au fost trimise să înăbușe o revoltă a maselor, regina a afirmat neînfricată: „Dacă aș fi bărbat, mi-aș conduce eu însămi soldații în luptă“. La care soțul ei se spune că ar fi răspuns ager: „Și eu, dacă aș fi *bărbat*“.[44]

Francisco nu avea o problemă să-i accepte infidelitățile, nu era însă și cazul poporului spaniol. În 1868, Isabela a fost forțată, în urma unor revolte populare, să-și găsească azil în Franța. Spaniolii indignați, care, în urmă cu

80 de ani, îl acceptaseră pe Manuel Godoy al reginei Luiza Maria, au refuzat să-l tolereze pe Carlos Marfori al Isabelei. Pentru ei era deja prea mult că regina îl numise pe fiul unui bucătar guvernator de Madrid și șef al curții regale. Vremurile se schimbaseră.

În exil la Paris, incompatibila pereche regală a renunțat la toate prefăcătoriile și s-a separat. Dezinvolta Isabela a avut nenumărați amanți, iar elegantul Francisco a crescut nenumărați pudeli, toți purtând numele amanților soției lui. A început să picteze peisaje și să organizeze petreceri elegante. Cei doi se vedeau doar la aniversările lor, la o cafea și o țigară, întreținându-se ca doi prieteni, până când unul dintre ei ajungea să aducă iar în discuție vechile resentimente. Atunci se certau – iar când se întâlneau iar la următoarea aniversare, o luau de la capăt. La vârsta de 80 de ani, pe patul de moarte, Francisco a cerut ca Isabela să nu se apropie, ca să poată muri în pace.

Doamna Brown

În timp ce scandalurile reginei Isabela a II-a a Spaniei stârneau neliniște în rândul oamenilor, căsnicia plină de iubire dintre regina Victoria și prințul Albert al Marii Britanii inspira poporului sentimente de admirație și respect. Fidelitate fără relații extraconjugale, atmosferă veselă în familie, copii tot mai mulți și îndeplinire neobosită a îndatoririlor politice – acestea erau calitățile atribuite cu mândrie de englezi monarhiei lor. Singura iubire extraconjugală a reginei a rămas platonică, exact așa cum trebuiau să fie iubirile în Epoca Victoriană.

După moartea subită a iubitului ei Albert, care abia împlinise 42 de ani, regina s-a retras copleșită de tristețe din viața socială. După ce poporul a dus câțiva ani la rând lipsa reginei, susținerea monarhului a început să scadă. Victoria a ținut trei ani de doliu, după care a apărut un nou bărbat la orizont – un scoțian bine făcut, îmbrăcat în kilt – care a scos-o din starea de apatie.

John Brown, fiu de țăran, era deja de peste un deceniu comis la Castelul Balmoral din Scoția, unde familia regală își petrecea an de an vacanța în luna august. În 1864, când medicul Victoriei i-a recomandat acesteia să facă ceva pentru silueta ei, aceasta începând să călărească, John Brown a fost cel care a însoțit-o în fiecare după-amiază. Curând, regina s-a îndrăgostit de chipeșul scoțian. Acesta avea ochi albaștri ca cerul senin al Scoției, un chip cu trăsături precise precum crestele de granit ale munților, păr și barbă blond-roșcate ondulate. Cel mai mare atu al lui Brown se pare însă că erau minunatele lui picioare musculoase, cu forme frumoase, care se iveau puternice și vânoase de sub kilt.

Văduva strictă, mereu învăluită în negru, își purta părul alb strâns într-un coc mic, care îi scotea puternic în evidență fălcile căzute. Era o apariție în fața căreia tremurau chiar și propriii copii. Însă când Brown vorbea cu ea în felul tăios și deschis al poporului său, regina se topea. El îi spunea că se

îngrășase, iar ea râdea. „Hai, odată, femeie“, o dojenea el, în timp ce strângea cureaua căștii de pe capul ei, „capul sus!“[45]

Într-o zi, când regina s-a întâlnit cu Brown pentru plimbarea călare zilnică, el a izbucnit: „Ce-i iar cu rochia asta neagră veche? A prins deja mucegai.“ Iar Victoria a făcut imediat stânga împrejur – cu fustele negre de mătase foșnind peste crinolina voluminoasă – și a dat fuga în apartamentul ei pentru a se schimba.

În februarie 1865, ea a decis să nu se mai despartă niciodată de Brown, creând un nou post, acela de „servitorul personal al reginei în Scoția“. Din acest post, el îi răspundea direct poruncilor, fiindu-i totodată șambelan, grăjdar și mamă. Fostele lui sarcini – îngrijirea cizmelor și a câinilor regali – au fost distribuite altor servitori.

Promovarea bruscă a adus cu sine și o aroganță pe măsură. John Brown îi șoca cu regularitate pe ducii și lorzii aflați în slujba reginei. La un moment dat, a vârât capul într-o sală de biliard a palatului, și-a aruncat privirea albastră peste curtenii adunați acolo și a strigat: „Toți care sunteți aici, masa cu regina“.[46] Brown nu avea pic de rușine nici măcar față de cei mai puternici miniștri, spunându-i la un moment dat prim-ministrului William Gladstone: „Ați vorbit deja destul“.[47]

La Balmoral, a dat năvală la un moment dat neanunțat în încăperile secretarului personal adjunct al reginei, Arthur Bigge, spunându-i: „Azi nu se merge la pescuit. Majestatea Sa a spus că ar fi bine să mai și munciți.“[48]

Afecțiunea Victoriei față de scoțianul grobian era de neînțeles pentru curtenii sensibili. Însă de îndată ce aceștia se plângeau de el, erau trimiși pe loc să-și facă bagajele. Ei erau obligați să-l accepte pe Brown, însă nu făceau asta niciodată fără a da mărunt din buze.

În 1866, lord Edward Derby se lamenta: „Plimbări lungi călare în doi în zone ferite ale parcului, servicii constante în apartamentele lor, mesaje personale pe care el le transmite persoanelor de rang înalt… toate indică faptul că acest bărbat a fost ales pentru un fel de prietenie contrară oricărei forme de bun simț și improprie pentru o femeie cu poziția ei“.[49]

Fiicelor Victoriei, care fuseseră încă din copilărie tratate rece și distant de mama lor autoritară, li s-a părut că Brown era apropiat de ea într-un fel pe care ele nu-l mai văzuseră niciodată. Îl numeau ironic, ridicând din umeri, „amantul mamei“.[50]

Brown era numit „armăsarul de prăsilă al reginei“.[51] Umblau zvonuri că regina ar fi fost însărcinată cu el și că cei doi s-ar fi căsătorit în secret, ca să nu mai trăiască în păcat. Regina era numită mereu pe la spate „doamna Brown“.[52]

Se poate presupune că Victoria își exprima atât de frecvent afecțiunea față de Brown deoarece relația ei era una pur platonică și nu avea nimic de

ascuns. Îi spunea chiar că nimeni nu-l iubea la fel de mult ca ea, el răspunzând la asta grosolan că ar fi putut spune același lucru și despre el.

Când plecau împreună la drum, Brown ședea puternic precum Hercule pe capra trăsurii, ochii lui de vultur cercetând mulțimea în căutarea vreunei posibile amenințări la adresa reginei. A strunit caii speriați, i-a smuls unui atentator pistolul din mână și a ridicat-o pe regină în brațele-i puternice după ce trăsura acesteia se răsturnase. Stătea de strajă la ușa biroului ei, blocându-le calea tuturor celor care ar fi vrut să o deranjeze.

În martie 1883, John Brown, aflat la Castelul Windsor, s-a trezit cu febră și fața umflată. După câteva zile a murit, regina fiind distrusă. A fost aproape ca și cum l-ar fi pierdut pentru a doua oară pe Albert.

„L-am pierdut pe *iubitul meu, cel mai bun prieten*, pe care nimeni de pe lumea asta nu-l va putea înlocui *vreodată*“, i-a scris nepotului ei. Cumnatei lui Brown i-a scris: „Plângeți alături de mine, căci am pierdut cea mai bună și mai sinceră inimă care a bătut vreodată. Tristețea mi-e fără margini. Nu știu cum am s-o pot duce sau cum am să mă împac cu gândul că este adevărat… Iubitul, iubitul meu John – dragul meu, cel mai bun prieten, căruia îi puteam spune orice și care m-a protejat întotdeauna atât de mărinimos… acum nu mai am nici un braț puternic.“[53]

Regina și-a pregătit înmormântarea până în cel mai mic detaliu cu mult înainte de moartea sa din 1901. I-a smuls prietenului ei, sir James Reid, promisiunea că îi va pune în mâna stângă o fotografie a lui John Brown și o șuviță din părul acestuia. Reid, care a vrut să evite un afront la adresa familiei, a așezat discret înainte de funeralii câteva flori deasupra mâinii, ca să nu vadă nimeni că regina Victoria pornea în călătoria către cele veșnice cu o fotografie a presupusului ei amant, barbarul scoțian.

Traducere de Barbu Solacolu (n.tr.)

Grande de Spania, sau mai scurt *grande*, este un titlu nobiliar spaniol. (n.tr.)

Capitolul 8. Tranziția la secolul XX – Lupta pentru egalitate

Căci, dacă e silită, nu e iad
Căsătoria ce se zbate-n certuri?

SHAKESPEARE, *HENRIC AL VI-LEA*, PARTEA 1, ACTUL V, SCENA 5********

Sfârșitul unei ere

În 1901, când regina Victoria a murit, femeile începuseră să lupte pentru egalitate. Multe absolveau o universitate și se străduiau să-și facă o carieră. Sufragetele ieșeau în stradă, demonstrând pentru dreptul la vot. Viața cetățenilor de rând se îmbunătățise vizibil în comparație cu cea a strămoșilor. Majoritatea trăiau în lux mai mare decât ar fi îndrăznit să viseze numai, cu doar un secol în urmă, regii și reginele. Chiar și în cele mai modeste case exista acum apă curentă, încălzire și electricitate. Tramvaiele și trenurile îi transportau pe oameni prin orașe contra unor sume mici. Legile deveniseră mai umane și mai drepte, iar muncitorii câștigau cel puțin îndeajuns pentru cele necesare traiului.

Numai viața de la curte nu se schimbase prea mult de-a lungul secolelor. Chiar dacă și acolo apăruseră facilități sanitare și electricitate, viața cotidiană continua să se învârtă în jurul unor ceremonii învechite de secole. Medicina făcuse mari progrese, dar nu se găsise încă vreun leac pentru invidie, sete de putere și răzbunare – care otrăveau de la începuturile omenirii viața la curțile domnești. Iar pentru exprimarea propriei personalități, pentru individualism sau decizii independente, acele idei noi fără precedent care fuseseră deja preluate cu bucurie de către mase, continua să existe prea puțin loc. La sfârșitul secolului al XIX-lea, prințesele le priveau doar cu invidie pe fiicele bogaților comercianți, care își alegeau prietenii, distracțiile și soții după propriile preferințe, femei tinere care se răsfățau în lux princiar fără să se simtă împovărate de ura și invidia demodatelor case domnești.

Treptat, însă, au început și miresele de proveniență nobilă să spere la mai mult de la o căsătorie. Spre deosebire de iepele de prăsilă cuminți din generațiile anterioare, aceste femei așteptau să obțină de la o căsătorie dragoste și fericire. Iar dacă soții lor nu se ridicau la înălțimea așteptărilor, ele își luau amanți, pentru a-și mai îndulci viața din colivia de aur.

La sfârșitul secolului al XIX-lea, două prințese s-au confruntat cu opresiunea curților domnești – Luise de Toscana, măritată cu prințul Frederic August al III-lea al Saxoniei, și Maria de Edinburgh, măritată cu prințul Ferdinand de România. Ambele au avut de suferit din cauza unor soți mediocri și a unor regi bătrâni care le erau socri, ambele au reacționat la fel: și-au luat amanți. Însă în vreme ce prințesa mai impulsivă dintre ele

și-a pierdut căsnicia, copiii și numele, existența ei fiind mult timp dată uitării, cea mai inteligentă a reușit să urce pe tron și să-și servească țara ca mare regină în vremuri grele.

O a treia prințesă căsătorită cu un monarh mediocru a căzut pradă puterii hipnotice a unui bărbat, care, urât fiind în multe cercuri, a jucat un rol decisiv în decăderea familiei ei și izbucnirea unei revoluții.

Prietenii inofensive

Cu 90 de ani înainte ca lady Diana Spencer să intre pe scena internațională ca soție a prințului moștenitor al Marii Britanii, o prințesă din Casa Habsburg obținea într-un mod asemănător o deosebită popularitate, însă a avut parte și de o tragedie personală.

La vârsta de 21 de ani, prințesa Luise de Toscana era considerată candidată de prim rang pentru căsătoria cu un rege, deși tatăl ei își pierduse ducatul cu multe decenii în urmă, când regatele italiene se uniseră. Prin venele ei curgea sângele Habsburgilor, avea păr blond-cenușiu și ochi căprui pătrunzători, era subțire și mlădioasă și de o veselie molipsitoare. Nu putea fi considerată o mare frumusețe, dar era totuși curtată de mulți prinți. Dintre toți pretendenții, cel mai mult s-a simțit atrasă de Frederic August – un frumos tânăr de 26 de ani, înalt, blond, cu ochi albaștri și cu o înfățișare prezentabilă.

Asemenea timidei lady Di înainte de nunta cu prințul Charles, Luise s-a prezentat în perioada de dinaintea căsătoriei ca o tânără drăguță, modestă. Prințul și familia lui nu au bănuit că sub zâmbetul radios al Luisei se ascundea un suflet măcinat de mâhnire.

Părinții Luisei, care căzuseră irevocabil de la măreție în străfundurile mediocrității, erau încântați de viitorul fiicei lor ca regină de Saxonia. Au îndemnat-o să accepte cererea, așa că, fermecată de jucăușii ochi albaștri ai prințului, prințesa a spus da. Avea să regrete acest lucru aproape imediat. „Pentru prima oară în viața mea, am fost copleșită de sentimentul teribil de prizonieră, pe care aveam să-l trăiesc mai târziu atât de des“, scria ea, „și am plâns amarnic când mi-am comparat situația cu a celorlalte tinere, care se bucurau de mână liberă în alegerea soților, spre deosebire de o sărmană prințesă.“[1]

Luise nu a venit la Dresda ca regină, ci ca prințesă. Soțul ei nu fusese numit nici măcar prinț moștenitor. Urmaș direct al regelui Albert, care nu avea copii, era morocănosul frate al acestuia, prințul moștenitor George și, abia după moartea acestuia, fiul lui, Frederic August, putea deveni rege. Până atunci, Luise era la mâna socrului ei și a fratelui acestuia.

Rudele prin alianță ale Luisei erau stricte, lipsite de umor și critice. Curtenii făceau reverențe și pocneau din călcâie, îi iscodeau pe rând pe toți membrii familiei regale și erau prinși în tot felul de intrigi. Și printre servitori existau o mulțime de spioni care, în funcție de cine plătea mai

bine, scormoneau după scrisori aruncate la coșul de hârtii, ascultau pe la uși și trăgeau cu ochiul pe gaura cheii.

Spre mâhnirea familiei regale, eleganta prințesă s-a bucurat repede de multă admirație din partea poporului saxon. Femeile își făceau rochii inspirate de garderoba ei. Când familia regală trecea cu trăsurile, a ei era cea mai ovaționată. Luise își arăta chipul la geam, făcând cu mâna, sau arătând mulțimii adunate pe unul dintre copiii ei. Nepopularul ei socru se înverzea de invidie. „Ce mult te străduiești să fii iubită, Luise“, spunea el ironic.[2]

Luise și-a îndeplinit îndatoririle matrimoniale de iapă regală de prăsilă dăruind Saxoniei în cursul unui an calendaristic doi urmași la tron. Pe 15 ianuarie 1893, s-a născut primul ei fiu, George, iar pe 31 decembrie, același an, cel de-al doilea fiu, Ernst, urmați de fiicele Margarete și Maria-Alix, născute în 1900, respectiv 1901.

În ciuda bucuriei date de numărul tot mai mare de copii, Luise a fost profund nefericită la curtea saxonă. Morocănosul ei socru o tortura zilnic cu acuze, jigniri și o amenința cu retragerea privilegiilor, la care ea răspundea cu crize aprige de furie. Prințul Frederic August, care trăia cu o permanentă frică de mânia tatălui său, nu îi lua niciodată apărarea soției lui. Grație temperamentului ei impetuos, Luise reușea de fiecare dată să se apere în fața socrului ei, fiind nevoită, însă, să ducă toate bătăliile singură.

Cu puțin înainte de sfârșitul secolului, din cauza vieții amare de la curtea saxonă și a dezamăgirii față de soțul ei fără personalitate, Luise a început să flirteze cu alți bărbați. Și deși, în memoriile ei, a descris aceste relații drept niște „prietenii inofensive“[3], evenimentele au arătat că ele au fost, de fapt, mult mai mult decât atât.

În 1902, regele Albert a murit, iar tiranicul ei socru a devenit rege. George, care știa că nu stătea prea bine cu sănătatea și că nu mai avea prea mult de trăit, era atât de măcinat de gândul că Luise urma să devină regină, încât a jurat să scape de ea înainte să-și dea ultima suflare. Din această perspectivă, crizele de nervi și relațiile amoroase ale Luisei îi picau numai bine. În noiembrie 1902, Luise a aflat de la un servitor de la curte că se știa de relația pe care o avea cu profesorul fiului ei, monsieur Giron. Profesorul și-a înmânat numaidecât demisia și a părăsit țara.

Nu mult după aceea, aflăm de la Luise că fusese informată de rege că acesta ar fi intenționat să o trimită la un azil de nebuni ca să o împiedice în felul acesta să devină regină după moartea sa. Luise și-a făcut bagajele în miez de noapte și a plecat. Se prea poate ca ea să nu fi ales să facă acest pas dacă ar fi știut că era însărcinată cu monsieur Giron, sau cu un alt iubit, fiind nevoită acum să ia în calcul faptul că renumele fiicei ei avea să fie pe vecie pătat de condițiile controversate în care venise pe lume. Luise a luat mai întâi trenul spre Salzburg, unde locuiau părinții ei, pe care i-a implorat

zadarnic să o primească, trebuind, în cele din urmă, să plece la Zürich, unde s-a întâlnit cu iubitul ei, monsieur Giron.

Familia regală saxonă s-a bucurat de fuga ei, în schimb poporul era negru de mânie. La fel cum s-a întâmplat 90 de ani mai târziu în Marea Britanie, opinia publică din Saxonia s-a întors împotriva familiei regale obtuze și fără suflet, fiind în unanimitate de partea drăgălașei prințese tratate atât de nedrept. Pentru presă, evenimentele ofereau un subiect fierbinte, politicienii cerând răsturnarea detestatului rege, care o alungase pe *prințesa poporului*. La rândul lui, regele George i-a mituit pe unii jurnaliști pentru a răspândi informația că prințesa moștenitoare înnebunise. Imediat după aceea, a demarat procedura de divorț a fiului său de Luise.

Nu a durat mult și Luise a fost părăsită de iubitul ei, monsieur Giron. Probabil că acesta nu fusese pregătit pentru un asemenea scandal, ori poate că se săturase de problemele ei emoționale. Luise a rămas singură în exil, fără bani și distrusă psihic. Astfel stând lucrurile, ea s-a internat – în mod ironic, din proprie voință – într-o clinică psihiatrică. În mai 1903, a adus pe lume o fiică – Anna Pia Monika.

Trebuie să fi fost un șoc pentru ea faptul că Frederic August a revendicat-o drept fiică pe Anna Pia Monica. De fapt, la momentul când aceasta fusese concepută – august 1902 –, cât și cu o lună înainte și una după aceea, el se aflase fără soția lui în vizită oficială la Berlin, Viena și München. Făcea parte dintr-un simț al datoriei ca om de onoare să nu-și împovăreze nici țara, nici copiii cu faptul că prințesa moștenitoare saxonă concepuse un copil din flori cu un om de rând. An după an, regele i-a solicitat Luisei fiica, dar de fiecare dată cererea lui a fost respinsă, chiar și după ce fostul ei soț a fost încoronat rege, în 1904.

Abia în 1906, Luise a înțeles că Pia Monika ar fi avut un viitor mult mai bun ca prințesă de Saxonia decât ca fiică nelegitimă a unei femei necinstite. Prin urmare, s-a decis să-și dea fiica, iar Frederic August a crescut copilul ca și cum ar fi fost al lui. Cum divorțul de Luise fusese pronunțat doar de o instanță specială, el s-a abținut să se recăsătorească. A fost un rege iubit, binevoitor, deși cu obrazul cam gros, și foarte respectat de poporul său.

Luise, cândva aleasă ca regină a Saxoniei, a șocat lumea din nou în 1907 când s-a măritat cu pianistul italian Enrico Toselli, căruia i-a dăruit un fiu. Totuși, deși își pusese mereu greutățile pe seama vieții de la curtea saxonă, ea nu și-a găsit fericirea și liniștea nici în mediocritatea vieții alături de un om de rând. Când cuplul s-a despărțit, la numai un an după eveniment, Luise și-a abandonat și micul fiu. Neliniștită și niciodată mulțumită, toată viața ei a trecut de la o iubire la alta, însoțită mereu de zvonuri ca de un nor de parfum.

În 1911, Luise a făcut din nou valuri cu autobiografia ei, *Mein Lebensweg* (*Drumul vieții mele*). La fel ca lady Di în povestea vieții sale, apărută în 1992 sub semnătura lui Andrew Morton, Luise s-a prezentat drept victima nevinovată a unei familii regale de gheață, care, din pură invidie pe popularitatea ei, ar fi declarat-o labilă psihic.

Luise trebuie să fi fost foarte satisfăcută când, în 1918, monarhiile germane au căzut, regii și reginele au fost trimise în exil, iar curtenii rămași în urma lor s-au împrăștiat în cele patru zări. Frederic August și-a trăit restul vieții ca pensionar bogat, murind în 1932, la vârsta de 67 de ani, de insuficiență cardiacă. Copiii lui s-au căsătorit cu alți membri ai unor case nobile europene decăzute, urmași ai Habsburgilor și ai Hohenzollernilor. Chiar și legitima Pia Monika – ce suferise foarte mult în copilărie pentru că nu le semănase fraților ei nici ca înfățișare, nici ca temperament – s-a măritat cu un principe, Joseph Franz, arhiduce de Austria. De-a lungul anilor, Luise s-a întâlnit destul de rar cu copiii ei, a rămas fără bani și a căzut în uitare. După despărțirea de Toselli, nu se mai știe mare lucru despre ea. A murit în 1947 la Bruxelles, ca florăreasă, la vârsta de 77 de ani.

Mă bucur de frumusețea mea, este ceva ce am învățat de la bărbați

Maria, prințesă de Edinburgh, era fiica unuia dintre fiii mai mici ai reginei Victoria. În 1893, când s-a măritat, la vârsta de 17 ani, cu anostul moștenitor al tronului României, s-a trezit cumva captivă, cu unchiul soțului ei, ursuzul rege Carol I, pe post de temnicer enervant. Acesta i-a interzis prietenii, cât și participările la serbări sau baluri, uneori interzicându-i chiar să părăsească apartamentul zile în șir. Soțul ei, prințul Ferdinand, care tremura de frică și numai dacă se gândea la rege, s-a dovedit prea slab pentru a-i lua apărarea soției lui. „Când vorbea despre el, părea anxios, aproape încremenit de frică“, scria Maria. „Simțeai cum îl trec fiorii pe șira spinării.“[4]

În 1896, regele Carol i-a permis, în modsurprinzător, Mariei să călătorească la Moscova, pentru a participa ca reprezentantă a României la festivitățile încoronării țarului Nicolae și a soției acestuia, Alexandra. Îmbrăcată cu veșminte noi spectaculoase și bijuterii prețioase, prințesa s-a trezit brusc la o nouă viață – ca un fluture frumos care ieșea din strâmtul său cocon. Ochii ei mari albaștri se luau la întrecere în strălucire cu safirele pe care le purta, în timp ce prinți, prim-miniștri și generali, susținând cu brațele lor puternice mijlocelul subțirel al Mariei, o roteau în acordurile muzicii prin sala de bal. Pentru tânăra de 21 de ani, acesta a fost momentul trezirii sexualității ei. Atunci a simțit pentru prima oară puterea pe care o avea asupra bărbaților. „Rușii se aprind repede“, scria Maria după mai mulți ani în memoriile sale, „iar slavii au grai suav.“[5]

Timiditatea și stângăcia tinerei fete care se măritase cu prințul moștenitor se spulberaseră. După succesul de la Moscova, ea îi povestea unui admirator: „Mă bucur de frumusețea mea, este ceva ce am învățat de la bărbați“.[6] Înaltă și mlădie, cu o piele deosebit de albă și păr blond, era descrisă de mulți drept cea mai frumoasă femeie pe care o întâlniseră vreodată.

Simțind deodată puterea senzualității sale, Maria a început să se implice din acel moment, în mod regulat, în relații amoroase. Avea deseori grijă ca amanții ei să lucreze la curte, având astfel acces mai ușor la apartamentul ei, ori se întâlnea cu ei în drum spre mama sa, când făcea câte o escală în stațiunile balneoclimaterice germane. Când rudele engleze au aflat de stilul ei de viață scandalos, au fost deosebit de îngrijorate că ar fi putut-o paște curând un divorț. În orice caz, pe lângă predicile sale indignate pe această temă, regele Carol trebuie să fi luat serios în considerare această posibilitate. La urma urmei, prințul moștenitor din Saxonia divorțase în 1903 de soția sa, Luise, din cauza infidelității. Dar spre deosebire de Casa Wettin, care se afla pe tronul Saxoniei de 1 000 de ani, dinastia română fondată în 1866 era tânără și fragilă. Și în vreme ce Luise era vlăstar al ducilor decăzuți de Toscana, aflați la discreția împăratului Austriei, Maria provenea pe linie directă din familia regală britanică.

Familia Mariei din Anglia urmărea aventurile amoroase ale acesteia cu indignare, însă poporul român o admira pentru asta. Românii își descriau cu mândrie prințesa moștenitoare drept cea mai senzuală femeie din Europa. Și într-adevăr, la începutul secolului XX, nobilimea română a cunoscut un nivel de egalitate sexuală, nemaiîntâlnită prin alte părți. O femeie frumoasă măritată care avea amanți chipeși era admirată pentru insolența și gustul ei și nicidecum pedepsită pentru imoralitate. Reputația Mariei a fost întărită datorită aventurilor ei amoroase, aproape la fel cum, odinioară, aura unui rege aventurier strălucea odată cu numărul tot mai mare al înmiresmatelor sale metrese.

În 1907, Maria a început o relație despre care se spune că ar fi durat 30 de ani, până la moartea ei. Barbu Știrbey era cu doi ani mai mare decât Maria, provenea dintr-o veche familie nobilă și se număra printre cei mai bogați oameni din România. Știrbey, mereu îmbrăcat elegant, avea o frunte nobilă, ochi căprui închis, pometi slavi și o mustață deasă neagră, care aproape îi acoperea senzualele buze. Era cultivat, înalt și subțire și era calm, încrezător. Deși era însurat cu o femeie iubitoare, cu care avea patru copii, era considerat un Don Juan, înalta societate bucureșteană vorbind cu invidie despre „straniile calități hipnotice“ ale ochilor lui.[7]

Știrbey părea mereu calm și reținut. „Nimeni nu ar fi putut ghici vreodată câtă pasiune se ascundea în spatele neînduplecatei sale mândrii“, scria Maria mai târziu.[8] „Atitudinea lui era rezervată și totuși foarte fermecătoare“, scria prințesa Anne-Marie Callimachi. „Vorbea puțin, însă puterea lui de convingere și observația psihologică îl ajutau să atingă aproape orice țel și-ar fi stabilit. Cu o siguranță incredibilă, permanent găsea abordarea corectă.“[9]

Maria își petrecea mult timp la moșia lui de la Buftea, făcând împreună plimbări lungi călare. În 1913, regele Carol a încuviințat neoficial relația, care nu i-a fost ascunsă, numindu-l pe Știrbey administrator al moșiilor

regale. Asta le-a oferit amanților o justificare pentru colaborarea lor zilnică. Conform zvonurilor, tatăl celui de-al patrulea copil al Mariei, Ileana, născută în 1909, ar fi fost Știrbey. A fost considerat aproape cert că tatăl ultimului ei copil, Mircea, născut în 1913, a fost Știrbey.

Însă Știrbey a fost mai mult decât amantul Mariei. El a fost cel care a trezit în Maria un interes serios pentru politică, inițiind-o în politica externă și de apărare, agricultură și economie. A devenit principalul ei consilier, până și bietul Ferdinand, atât de stângaci, bazându-se mult pe inteligența lui Știrbey. Acesta însă evita să fie în luminile rampei, deși, în primele trei decenii ale secolului XX, a fost una dintre cele mai agere minți politice ale României, mulțumindu-se cu rolul de eminență cenușie.

În octombrie 1914, bătrânul rege Carol a murit, iar Maria, după 20 de ani ca prințesă moștenitoare, a devenit, în sfârșit, regina României, confruntându-se aproape imediat cu Primul Război Mondial. După doi ani de neutralitate incertă, România a trecut, până la urmă, de partea Aliaților. La doar câteva ore după comunicat, împăratul german a ordonat bombardarea Bucureștiului. Regele Ferdinand își frământa disperat mâinile, în timp ce Maria conducea treburile statului cu ajutorul lui Știrbey. „Există un singur bărbat în România și acela este regina“, comenta un nobil francez.[10]

În 1918, când vărul Mariei, țarul Nicolae al II-lea al Rusiei, a fost detronat și asasinat de comuniști, mulți români s-au temut că revoluția ar fi putut cuprinde și țara lor. Printre multe alte lucruri care i-au adus popularitate reginei Maria se numără și faptul că așa ceva nu s-a întâmplat. Spre deosebire de frivola Maria Antoaneta a Franței sau de rigida și îndărătnica țarină Alexandra, Maria și-a condus țara cu înțelepciune și prudență prin frământările războiului. A fost o regină apropiată de popor. Oricine avea vreun necaz ori nevoie de vreun sfat trebuia doar să intre în palat și să întrebe de regină.

Un tânăr oaspete de la palat nota impresia pe care i-o făcuseră regina și iubitul acesteia pe la 1920, când amândoi aveau în jur de 50 de ani: „Ea purta o rochie foarte lungă, cu o trenă de catifea și minunatele sale perle. Stătea într-un ungher al Sălii Tronului de vorbă cu Barbu Știrbey. Nu se priveau în ochi, ci priveau mulțimea. Era o imagine extraordinară… Formau o pereche atât de impozantă, ea atât de frumoasă, el atât de marțial. Aveau amândoi ceva magic, ieșit din comun, o măreție și o sobrietate formidabile. Cea mai bună dovadă este că și după 50 de ani de atunci îi văd încă aievea, de parcă ar fi fost ieri.“[11]

În anii 1920, România a înregistrat un boom economic, Bucureștiul fiind considerat Parisul Estului. În 1925, fiul mai mare al Mariei, capriciosul prinț moștenitor Carol, a renunțat la tron, mutându-se la Paris cu amanta lui. Tatăl lui bolnav a fost distrus, scandalul fiind probabil motivul care i-a grăbit

moartea, survenită la doar un an și jumătate după. Fiul de cinci ani al lui Carol, Mihai, a fost numit rege, iar Știrbey, prim-ministrul său.

În 1930, însă, Carol, care se săturase să se tot perpelească în Franța fără o lețcaie, s-a întors pe neașteptate în România, unde s-a înscăunat drept regele Carol al II-lea. A lăsat-o fără putere pe mama lui, căreia nu-i iertase niciodată relația cu Știrbey, încă de la vârsta de 13 ani, când aflase despre ea. La 40 de ani, Maria s-a întors brusc la perioada captivității din timpul regelui Carol I – cu libertate de mișcare îngrădită și buget limitat. Până și comunicațiile îi erau urmărite. Servitorii ei erau spioni care îi deschideau scrisorile și îi ascultau convorbirile telefonice.

Discret și demn ca întotdeauna, Știrbey s-a retras pe moșia sa și din viața Mariei. În 1934, când Carol l-a izgonit din România, el s-a mutat împreună cu familia în Elveția. Pierderea lui Știrbey a afectat-o cel mai mult pe Maria la sfârșitul vieții. Din 1893, când pusese piciorul pe pământul României, avusese parte de o viață plină de suișuri și coborâșuri, însă, începând cu 1907, Știrbey îi fusese permanent alături, ajutând-o să treacă peste unele crize. Acum, el nu mai era acolo.

Cu câțiva ani în urmă, el preconizase că România se va prăbuși sub Carol al II-lea. Maria trebuia doar să privească în viitorul apropiat pentru a vedea cum opera ei de-o viață era, într-adevăr, distrusă. A început să se simtă rău din cauza unei hemoragii interne, pricinuită probabil de o afecțiune hepatică. În 1938, când starea ei s-a deteriorat, propriul fiu i-a interzis să viziteze un expert din Dresda renumit pe plan mondial.

Știrbey, care a auzit cât de gravă era starea ei, a reușit să-i strecoare pe furiș o scrisoare. „Gândurile mele sunt pururea alături de tine“, o asigura el. „Sunt neconsolat că sunt atât de departe de tine, fără a putea să-ți fiu în vreun fel de ajutor, că amândoi trăim doar din amintirile trecutului, fără speranță în viitor… Să nu te îndoiești niciodată de afecțiunea mea fără de margini.“[12]

De pe patul de moarte, Maria i-a scris iubitului ei o ultimă scrisoare. Regreta amarnic că trebuia să lase atâtea lucruri nerostite, „care mi-ar ușura inima: dorul meu nemărginit, durerea mea sufletească, toate dulcile amintiri de care inima îmi debordează… Codrii cu delicatele brânduțe galbene, mireasma stejarilor, când ne întorceam verile călare în pădure – și, ah! atât de multe, multe lucruri ce duse sunt… Dumnezeu să vă binecuvânteze și să vă apere pe toți…“[13]

Apoi s-a adresat celei de a doua mari iubiri, România, scriindu-i cea de pe urmă scrisoare: „Am devenit a ta la bucurie și la tristețe“, scria ea. „Când privesc în urmă, e greu de spus ce a cumpănit mai greu, bucuria sau tristețea. Eu cred că bucuria, însă tristețea a dăinuit prea îndelung.“[14]

Rasputin este un trimis al Domnului

Așa cum regina Victoria s-a simțit atrasă de John Brown, țarina Alexandra Fiodorovna a Rusiei, soția lui Nicolae al II-lea, s-a îndrăgostit de un țăran necioplit. Dar spre deosebire de înțeleapta ei bunică, alegerea bicisnicei Alexandra s-a dovedit deosebit de explozivă din punct de vedere politic. Alexandra s-a îndrăgostit de un desfrânat sexual, un impostor și un nebun, bărbatul care a declanșat Revoluția Rusă: Grigori Rasputin.

Prințesa germană Alice („Alix“) de Hessen-Darmstadt a venit în 1893 în Rusia ca mireasă. Cu stilul ei arogant, îndărătnic și insolent a devenit pe loc detestată de mulți. Când un funcționar din regiunea ei natală, Hessen, a aflat vestea iminentei logodne cu viitorul țar, i-a spus în șoaptă unui diplomat rus: „Ce noroc pe noi că o luați de aici“.[15]

Înaltă și slabă, cu păr castaniu des și ochi mari albaștri, Alix l-a fermecat total pe soțul ei șovăitor încă de la prima întâlnire – scrisorile adresate ei erau semnate de el cu „Bietul tău soț slab și influențabil“.[16] Nicolae avea un chip cu trăsături frumoase și cu o expresie goală. Vărul lui, împăratul Wilhelm, era de părere că ar fi fost mai potrivit ca moșier care cultivă sfeclă, decât ca țar al Rusiei. Se spune că atunci când profesorul lui a încercat să-l inițieze în arta guvernării, Nicolae s-ar fi cufundat complet în îndeletnicirea scobitului în nas.[17]

Alexandra se considera un geniu politic, așa că l-a îndepărtat pe neînzestratul ei soț, guvernând ea însăși o șeptime din suprafața pământului. Fostul profesor al lui Nicolae considera că Alexandra ar fi fost „mai absolutistă decât Petru cel Mare și posibil mai crudă decât Ivan cel Groaznic. Nu este foarte deșteaptă, dar crede că posedă o inteligență remarcabilă.“ [18] Un funcționar de la curte afirma că Alexandra ar fi fost o combinație de „voință de fier, minte puțină și multă ignoranță“.[19] Conștientiza faptul că era detestată de toate păturile sociale, dar avea impresia că ar fi fost invidiată pentru strălucirea intelectuală, hotărârea de nezdruncinat și pentru că nu se lăsa influențată în convingerile sale de protestele poporului rus.

Izolată tot mai mult cu trecerea timpului, naiva Alexandra a căzut victima mai multor șarlatani și clarvăzători. Fiind mamă a patru fete, cărora le era interzis, din cauza sexului, să guverneze țara, toate strădaniile ei erau îndreptate către aducerea pe lume a unui fiu. Însă țareviciul născut în 1904, Aleksei, suferea de hemofilie, care conducea aproape întotdeauna la moarte timpurie. Căutând cu disperare un leac, țarina a decis să stabilească o întâlnire cu un „călugăr“ și tămăduitor din Siberia, care venise la Sankt-Petersburg.

Grigori Rasputin crescuse la o fermă, venind în capitala rusă pentru a-și satisface poftele sexuale excentrice, uneori chiar de mai multe ori pe zi. Oferta de femei de la fermele siberiene se epuizase rapid, tații și soții fiind

adesea nemulțumiți când acesta le seducea femeile. Însă în decadentul univers din Sankt-Petersburg, și-a zis el, aveau să existe nesfârșit de multe femei, care nu așteptau decât să fie cucerite de el.

Rasputin avea o înălțime medie, dar părea mult mai înalt decât era în realitate. Avea o barbă murdară, neîngrijită, și un păr răvășit, soios, iar în loc de dinți mai rămăseseră doar niște cioturi înnegrite de carii. Purta cămăși țărănești brodate cu flori din mătase roșie ori albastră și șalvari negri, băgați în niște bocanci butucănoși înalți până la genunchi.

Cel mai izbitor lucru la acest bărbat erau ochii lui. Erau de un cenușiu atât de spălăcit, încât păreau adesea aproape albi – ochii albi pătrunzători, niște ace de lumină rece care țâșneau fără încetare de sub fruntea lui de neanderthalian. „Ochi de fanatic“, a spus un rus după o întâlnire cu el.[20] „Arăta ca un desfrânat obscen și rău“, a spus un altul. Un al treilea avusese impresia că „nu doar se uita la mine, ci parcă mă sfredelea cu privirea“.[21]

După cum relata mai târziu fiica lui, Rasputin posedase încă de copil abilitatea unică de a vindeca animalele bolnave sau rănite de la fermă. Știa când urmau să vină oaspeți neanunțați, găsea lucruri pierdute și prevestea morțile din sat. La vârsta de 18 ani, el a relatat că i s-ar fi arătat Fecioara Maria, trezindu-i credința. Dar rugăciunile sale fierbinți erau de obicei însoțite de beții crunte și de orgii obscene. Era un erotoman.

Învăluit în mantia grea a vechii spiritualități ruse, Rasputin a devenit o icoană vie: fața palidă cu ochii strălucitori, un simbol al creștinismului primitiv. Convingerile lui religioase inedite atrăgeau mulți adepți, chiar dacă Biserica Ortodoxă rusă i se împotrivea permanent. După Rasputin, apropierea de Dumnezeu îi era îngăduită doar celui care era mântuit de păcatele sale. Așadar, cei fără de păcate, nu puteau spera niciodată în apropierea de Dumnezeu. Adevărații credincioși trebuiau să păcătuiască – de preferat prin desfrâu sexual cu Rasputin – pentru a-i fi în felul acesta aproape Mântuitorului. Dacă i se dăruiau lui, le asigura el pe femeile naive, aveau să fie curățate de păcate. O femeie s-a arătat indignată de câte păcate avea, căci Rasputin se văzuse nevoit să o curețe de ele în mai multe reprize.

Se simțea atras exclusiv de femei frumoase. Când era abordat de femei mai puțin frumoase, în speranța spălării de păcate cu ajutorul lui, el le spunea: „Măicuță, iubirea ta este plăcută, doar că Duhul Mântuitorului nu vrea a se pogorî asupra-mi“.[22]

Întrebată de nenumăratele aventuri amoroase ale lui Rasputin, soția lui, care rămăsese acasă ca să aibă grijă de casă și fermă, a spus: „Să facă ce-o vrea. Are destul pentru toate.“[23]

Rasputin nu a contribuit doar la bunăstarea femeilor prin servicii sexuale, el a avut de asemenea mare succes la vindecarea depresiilor, a ipohondriei și a migrenelor. Femeile se întreceau să-l invite la ele. El insulta în mod deliberat crema societății din Sankt-Petersburg, care îl iubea din acest

motiv. Înjura, blestema, pipăia femeile, vorbind totodată despre sexul dur. Comportamentul la masă era dezgustător: rupea bucatele în hălci mari, pe care și le îndesa în gură cu degetele soioase. Însă nu există nici o îndoială că discuțiile lui Rasputin despre sex ca sacrament sfânt erau mult mai interesante decât subiectele obișnuite din timpul mesei despre război și tulburări sociale. Femeilor le plăcea să primească în dar de la el lenjeria lui intimă murdară, pe care o păstrau ca pe niște sfinte moaște. „Cu cât mai jegoase, cu atât mai bine“, spuneau ele. „Trebuie să fie năclăite de sudoare.“[24] Rasputin era ceva nou, era amuzant – poate chiar un trimis al Domnului.

În timp ce Rasputin se bucura la Sankt-Petersburg de statutul lui, Rusia era în declin. În 1904, Japonia a declarat război Rusiei, iar în luptele ce au urmat, armata rusă a avut la fel de multe pierderi precum cea a inamicului. Vasele rusești s-au scufundat între ele din greșeală. Dragoarele de mine s-au scufundat din cauza propriilor mine. A urmat mobilizarea sindicatelor. Sute de țărani, care demonstrau pașnic pentru condiții mai bune de trai, au fost uciși din ordinul țarului. „Dacă o asemenea guvernare se poate anihila doar cu dinamită“, scria Mark Twain, „atunci, slavă Cerului pentru dinamită.“[25] Cum membrii familiei țarului se temeau pentru viața lor, deciseseră să nu mai participe la evenimente publice.

Două contese prietene cu țarina, care îi cunoșteau bine preferința pentru tămăduitori și șarlatani, l-au adus pe Rasputin în palatul țarului. Bărbatul i-a inspirat țarinei un deosebit respect. Rasputin a potolit palpitațiile pe care țarina le avea la inimă, știind chiar, în mod uimitor, cum să vindece periculoasele sângerări ale țareviciului. Când băiețelul cădea sau se lovea cine știe cum, hemoragiile interne provocau niște umflături enorme, bietul de el văitându-se de durere, în vreme ce medicii de la curte tremurau pentru viața lui. Dar când Rasputin venea la el, durerile dispăreau și umflăturile se retrăgeau.

Un martor relata: „S-ar fi putut numi pură întâmplare dacă s-ar fi întâmplat doar o dată sau de două ori, însă nici nu mai știu cât de des s-a întâmplat!“[26] Probabil că Rasputin îl hipnotiza pe băiat, astfel liniștindu-l, pentru a interveni un proces natural de vindecare. Însă țarina a declarat că el ar fi avut puteri supranaturale ce-i fuseseră date direct de Dumnezeu Atotputernicul.

Foarte curând, Rasputin a convins-o pe țarină, care la rândul ei l-a convins pe țar, să le aloce lui și prietenilor acestuia funcții de conducere în Biserică și în guvern. Însă amestecul politic al lui Rasputin – având finețea unei ghiulele și flerul diplomatic al unui ciocan – a avut un efect devastator. Funcționarii care protestau erau concediați și înlocuiți cu alți prieteni.

Când s-a aflat că țarina se întâlnea cu Rasputin pe domeniul imperial în casa servitoarei ei, mulți au crezut că cei doi aveau o relație amoroasă.

Poate că Rasputin se desfăta chiar și cu cele patru fiice adolescente ale Alexandrei. În cercurile în care toți erau convinși că Rasputin încheiase un pact cu diavolul, umbla zvonul că în vârful catargului de pe palat nu ar mai fi fluturat acum stindardul rus, ci nădragii lui Rasputin.

Șeful serviciilor secrete țariste, generalulAleksandr Spiridovici, care ajunsese, cu timpul, să-l cunoască foarte bine pe Rasputin, afirma că, dimpotrivă, atitudinea călugărului față de familia țarului ar fi fost „deosebit de decentă și de castă".[27]

Într-o zi, Aron Simanovici, prietenul lui Rasputin, a exclamat: „Este inadmisibil că din cauza ta umblă atâtea zvonuri despre Marea Ducesă. Ar trebui să-ți dai seama că bietele fete vor fi căinate și că până și țarina va fi târâtă în noroi."

„Mai du-te la dracu'", a răspuns Rasputin. „Eu n-am făcut nimic. Oamenii ar trebui să știe că nimeni nu spurcă locul unde mănâncă. Eu sunt în slujba țarilor și nu aș cuteza niciodată să fac așa ceva. Tu ce crezi c-ar face țarul cu mine, dacă m-aș purta astfel?"[28]

În 1912, din locuința lui Rasputin au fost sustrase scrisori primite de acesta de la Alexandra și făcute publice în presă. Într-una dintre scrisori, despre care s-ar fi putut spune că ar fi adus vorba despre iubire trupească, Alexandra scria: „Iubitul și memorabilul meu dascăl, mântuitor și sfătuitor al meu, cât de tristă sunt fără dumneata. Sufletul mi-e liniștit, iară eu mă simt mântuită doar atunci când dumneata, dascălul meu, ședzi lângă mine și eu îți sărut mâinile și îmi odihnesc creștetul pe binecuvântatul dumitale umăr. Oh, cât de ușurată mă simt atunci! Atunci îmi doresc un singur lucru, mereu același. Să pot adormi pururea lângă umărul dumitale, în brațele dumitale… Vino degrabă. Te aștept și tânjesc după dumneata. Îți cer sfintele binecuvântări și sărut binecuvântatele dumitale mâini. Cu veșnică dragoste, M. (Litera M venea de la Mamă.)[29]

Multă lume avea sentimentul că înfățișarea credinciosului bărbat cu privire de foc ar fi semnalat sfârșitul lumii ei. Mama țarului, pe care Alexandra o ura, a rezumat îngrijorarea când a spus: „Nefericita mea noră nu pricepe că va distruge atât dinastia, cât și pe sine însăși. Ea crede cu toată sinceritatea în sfințenia acestui pungaș și nu este în puterea noastră să evităm nenorocirea."[30] O altă rusoaică scria despre puterea tot mai mare a lui Rasputin: „Ne-a învăluit întreaga lume ca amurgul care întunecă soarele. Cum de poate un ticălos atât de jalnic să facă așa o mare umbră!"[31]

Alarmată de apropierea lui Rasputin de familia țarului, poliția secretă a pornit supravegherea. Însă țarul a etichetat rapoartele lor despre beții și orgii drept minciuni și calomnii. Țarina s-a lamentat: „Cât de adevărat este că un profet nu face doi bani în propria-i țară".[32]

Contele Vladimir Kokovzov, prim-ministrul, a încercat să-i comunice țarului că Rasputin reprezenta o amenințare pentru siguranța tronului, întrucât oamenii nemulțumiți îl vedeau ca fiind cauza tuturor neplăcerilor publice. Dar Nicolae s-a exprimat disprețuitor față de presă și de opinia publică: „Poporul nu conduce țara“, a răbufnit el. „Țara asta este condusă foarte bine, și eu sunt cel care decide ce e bine pentru ea.“[33]

Rasputin și-a îndreptat privirea pătrunzătoare și albă către viitor, prevăzând Primul Război Mondial. L-a rugat pe Nicolae să nu intre în război, căci ar fi văzut Rusia „înecându-se în propriul sânge“ și, la scurt timp după aceea, ar fi adus moartea familiei țarului. Exact de data asta, când țarul chiar ar fi trebuit să-l asculte pe Rasputin, nu a făcut-o. Când Rusia a suferit grele pierderi în Primul Război Mondial, nemulțumirile revoluționarilor s-au transformat în revolte. Țarul a decis să-i concedieze pe pricepuții generali de pe front și să conducă el însuși trupele. Șovăielnicul monarh, palid și tremurând tot în șa, nu era o imagine tocmai înălțătoare.

Între timp, Rasputin s-a întors la vechile lui vicii. În 1915, a intrat într-o seară beat într-un local din Moscova. Când chelnerii au auzit dintr-un separeu țipete, înjurături și zgomot de sticlă spartă, s-au repezit înăuntru. O femeie refuzase să întrețină raporturi sexuale cu Rasputin, iar acesta făcuse o criză de furie, spărgând oglinda. Când a fost somat să facă dovada că era într-adevăr Rasputin, el și-a descheiat prohabul și și-a scos penisul, agitându-l dinaintea privitorilor. Comisarul de poliție chemat la fața locului l-a descris pe Rasputin drept „psihopat sexual“. Deși Rasputin a început să urle că era protejat de țarină, jurând răzbunare printre scrâșnete din dinți, poliția l-a târât afară.

Un grup de conspiratori condus de tânărul prinț Feliks Iusupov se săturase deja de toată această situație. Prințul s-a folosit de soția lui, prințesa Irina, ca momeală pentru Rasputin, care o dorea de multă vreme. În zorii zilei de 6 decembrie 1916, Rasputin a venit la palatul lui Iusupov, în speranța unui randevu cu Irina.

A fost dus într-o cameră de la subsol, care fusese amenajată deosebit de confortabil, cu foc în șemineu, blănuri de urs și fotolii moi. Gazda i-a oferit lui Rasputin prăjituri, care erau otrăvite cu cianură de potasiu. Rasputin a înfulecat lacom două bucăți, făcându-le să alunece mai bine pe gât cu mult vin, de asemenea otrăvit cu cianură. După ce a îngurgitat o cantitate de otravă suficientă să omoare și un elefant, Rasputin și-a dres doar glasul, pentru că-l râcâia ceva pe gât. Unii istorici presupun că dezvoltase probabil o rezistență la otrăvire prin înghițirea zilnică a unei doze infime de cianură.

Curând, Rasputin a început să respire mai greu și să se plângă de arsuri la stomac. Fără a le da prea mare atenție, a început să laude față de prietenii lui un local țigănesc cu muzică și dans, vrând să meargă într-acolo cu ei. Feliks Iusupov i-a poruncit atunci să privească mai degrabă crucea și să spună o rugăciune. Rasputin a părut să întrezărească despre ce era vorba. L-a privit pe prinț aproape cu prietenie și a ridicat mâna să-și facă o cruce.

Când glonțul lui Iusupov l-a nimerit în inimă, Rasputin a urlat și s-a prăbușit peste blănurile de urs de pe podea.

A fost consultat și declarat mort. Apoi, însă, a deschis din nou larg ochii, „ochi verzi de viperă“. S-a ridicat, plin de sânge, și s-a năpustit asupra lui Iusupov. „Și-a înfipt degetele în umerii mei ca niște gheare de oțel“, își amintea ulterior Iusupov. „Ochii îi ieșiseră din orbite și din gură îi curgea sânge.“ Mâinile voiau să-l strângă de gât, gura urla „Feliks, Feliks“. Cu fața lividă și ochii bulbucați, Iusupov a urcat degrabă unde se aflau ceilalți, în timp ce Rasputin s-a năpustit pe trepte în urma lui și a traversat în fugă curtea ninsă. Un martor ocular a relatat că Rasputin ar fi strigat: „Am să spun totul țarinei“.[35]

Vladimir Purișkevici a tras cu pistolul. L-a nimerit pe Rasputin în umăr, apoi a mai tras un foc și l-a nimerit în cap. Rasputin s-a prăbușit în genunchi, dar a încercat și de data aceasta să se ridice în picioare. Atunci, Iusupov a luat un retevei și l-a lovit până a căzut.

Bărbații au legat leșul fedeleș, l-au azvârlit într-o trăsură și au pornit spre Neva, unde l-au aruncat de pe un pod în apele fluviului. Din grabă, însă, conspiratorii uitaseră să-i lege de corp niște greutăți. Așa că, a doua zi, muncitorii au descoperit urme de sânge pe balustrada podului, un bocanc pe gheață, sub pod, și un cadavru în apa înghețată. La autopsie, s-a găsit apă în plămânii decedatului, așa că se poate presupune că Rasputin trăia încă atunci când fusese aruncat în apă.

Asasinii lui Rasputin au primit doar niște pedepse minore. În societatea din Sankt-Petersburg, mulți au considerat sângeroasa lor crimă un act de patriotism, care le eliberase țara din ghearele unui nebun de legat. Poporul de rând, însă, a regretat asasinarea „bărbatului sfânt“. Țarina a suferit o cădere nervoasă, rămânând mută în apartamentul ei roșu și privind neclintită un portret al condamnatei Maria Antoaneta. A început să ia opiu ca să se calmeze și să se roage la mormântul lui Rasputin. „El a murit pentru a ne salva pe noi“, scria ea, de parcă Rasputin ar fi fost Hristos. Țara era cuprinsă de anarhie, în vreme ce țarina bântuia palatul în căutarea duhului lui Rasputin, iar țarul juca o tensionată partidă de domino.

Nefericitul popor rus a început să-și dea seama că, de vreme ce anihilarea unui om atât de puternic precum Rasputin fusese atât de ușoară, era, poate, posibil să se scape și de detestata familie a țarului. Când mii de protestatari și revoluționari au manifestat împotriva regimului, soldaților imperiali li s-a ordonat să tragă în mulțime. Dar soldații au îndreptat armele împotriva ofițerilor, trecând de partea maselor. Pe 2 mai 1917, țarul Nicolae al II-lea a fost detronat. Toată familia a fost arestată.

În săptămâna următoare, trupul lui Rasputin, care fusese înhumat în parcul reședinței țarului, a fost dezgropat, stropit cu benzină și ars. El a căzut pradă flăcărilor în același moment în care a căzut și Rusia – exact așa cum prezisese. În iulie 1918, Nicolae, Alexandra și cei cinci copii ai lor au

fost asasinați de forțele revoluționare, după cum prezisese Rasputin – clarvăzător, tămăduitor și satir.
Traducere de Barbu Solacolu (n.tr.)

Capitolul 9. Diana, o prințesă cu mulți amanți

Lanțurile căsniciei sunt atât de grele,
încât pot fi purtate doar în doi,
iar uneori, în trei.

Alexandre Dumas

„Am fost trei în această căsnicie“, a spus prințesa Diana deosebit de tristă în cunoscutul interviu televizat, referindu-se la Camila Parker Bowles, amanta soțului ei. „Așa că a fost cam aglomerat.“[1] Însă în această căsnicie a fost mult mai aglomerat decât a recunoscut Diana. Nu au fost trei, ci o duzină de oameni, dacă îi punem la socoteală și pe amanții ei.

Interviul a fost difuzat pe 20 noiembrie 1995. Diana avea ochii melancolici conturați cu creion negru, buzele îi erau tragic de palide, impresia era de întruchipare a suferinței însăși. Era pentru prima oară când o alteță regală mărturisea o relație de adulter în fața camerei.

Jurnalistul Martin Bashir o torturase cu întrebări despre relația ei cu fostul instructor de călărie, James Hewitt. Acesta dezvăluise detalii despre furtunoasa lui relație cu Diana în cartea *Princess in Love* (*Prințesa îndrăgostită*), scrisă împreună cu autoarea Anna Pasternak. „Ați avut o aventură cu căpitanul James Hewitt?“ a întrebat jurnalistul. Vizibil rușinată și privind în jos, prințesa a murmurat: „Da, l-am adorat. Da, am fost îndrăgostită de el.“[2]

În secolul al XVI-lea, Anne Boleyn și Catherine Howard fuseseră decapitate pentru infidelitate. În secolele al XVII-lea și al XVIII-lea, Sofia Dorothea și Caroline Matilde fuseseră închise pe viață. Însă în secolul XX, decapitările și încarcerările pentru majestățile infidele nu mai erau pedepse acceptate. Luptele nu se mai duceau în spatele zidurilor groase ale palatelor, ci în presă, sub privirile tuturor. La fel ca în cazul prințesei moștenitoare toscane Luise în anul 1902, unele ziare au considerat-o pe Diana pasională și curajoasă, în timp ce alții au acuzat-o de imoralitate și instabilitate emoțională. „Ai crede că vor să mă termine cu totul“, îi spunea ea unei prietene.[3]

Și totul începuse atât de bine. Familia regală nu se temea de nimic mai mult decât de faptul că cine știe ce bărbați ar fi putut vinde presei povești erotice scandaloase despre mireasa viitorului rege. Din acest motiv, Camilla Shand nu putea sub nici o formă să devină soția lui Charles, deși el o iubea. Se căuta o soție potrivită, aleasa fiind, în cele din urmă, Diana, lady Spencer, o adolescentă atrăgătoare, deși cam stângace, care era încă îndeajuns de tânără pentru a putea fi instruită pentru rolul de regină. Un alt avantaj era faptul că Diana părea întrucâtva limitată intelectual, nu

terminase școala și obișnuia să cam pice examenele. Această fetișcană dulce, un pic cam aiurită, virgină și provenind dintr-o familie nobilă engleză respectată, nu avea să facă probleme la Palatul Buckingham. Diana avea să facă orice i s-ar fi spus: să facă din mână supușilor, să zâmbească, să aducă pe lume urmași regali.

Socotelile familiei regale britanice, după cum se știe, nu s-au potrivit cu realitatea. Mai mult de atât, poate că nici o altă femeie din lume, indiferent de caracterul sau de istoria sa sexuală, nu ar fi scuturat monarhia britanică din temelii atât de puternic precum Diana. Câteva articole de ziar despre trecutul sexual agitat al tinerei prințese Camilla, care este acum un sprijin discret și matur al familiei regale, nu ar fi provocat la momentul respectiv nici pe jumătate la fel de mult rău ca mireasa fecioară Diana.

Prințesa de Wales s-a transformat dintr-o adolescentă rușinoasă și dolofană într-o femeie suplă, prefăcută și furioasă. Știa să se folosească de media ca de o armă mortală, ca o furie răzbunătoare târa cadavrele descompuse din pivnițele regale neaerisite, prezentându-le cu toate dezgustătoarele lor detalii publicului uluit. Nu e de mirare că regina mamă a spus că Diana ar fi fost cel mai mare pericol pentru monarhia britanică de când adulterina Wallis Warfield Simpson îl furase, în 1936, pe regele Eduard al VIII-lea.

Nici nu se făcuse bine publică logodna, că Diana era deja îngrijorată că viitorul ei soț o curta prea puțin. A devenit bulimică, se îndopa până la refuz cu alimente pentru a-și potoli o foame care nu așa putea fi potolită. Bulimia, spunea ea, s-ar simți ca o îmbrățișare. Dar care dispare repede. După care apare senzația de rău de la cât de plin este stomacul și totul este vomitat.[4]

În ciuda bolii, avea un apetit sexual deosebit. James Hewitt spunea: „Nu se mai sătura. Voia mereu mai mult.“[5] Poate că sexul era ca bulimia, doar că atunci era îmbrățișată cu adevărat.

Despre Charles spunea că ar fi fost „mort de la talie în jos“.[6] Având în vedere dezvăluirile despre pasiunea lui nemuritoare pentru Camilla, poate ar trebui spus mai cu precauție că cel puțin acest lucru era adevărat în relația lui cu Diana. În 1992, Diana a urmat un curs de retorică al lui Peter Settelen, care înregistra video orele cu ea. Într-una dintre aceste înregistrări, ea a spus că, deși era proaspăt măritată, prințul Charles s-ar fi culcat cu ea doar o dată la trei săptămâni. Era adevărat că intrase în căsnicie neprihănită, dar înțelegea bine că această lipsă de pasiune era ciudată. După vreo patru ani, declara tot Diana, sexul cu viitorul rege ar fi dispărut complet. La rândul lui, Charles povestea că duhoarea de vomă amestecată cu mirosul de apă de gură și de parfum care îl izbeau l-ar fi dezgustat într-o asemenea măsură, că n-ar mai fi fost în stare de nimic.

Diana se simțea amenințată de faptul că, în vreme ce pe ea o neglija sexual, Charles continua relația cu amanta lui. Astfel, a început să aibă tot mai des crize de furie când el mergea la vânătoare, se ocupa de grădinărit, se întâlnea cu prietenii sau își onora îndatoririle de moștenitor al tronului. Fiecare minut pe care nu-l petrecea cu ea era resimțit de Diana ca o respingere dureroasă, ca un crud abandon, ca o dovadă de netăgăduit că el nu o iubea. Spărgea vaze, trântea uși, îi vorbea deosebit de urât și, într-o astfel de criză de furie, însărcinată în cinci luni fiind, s-a aruncat pe scări. Orice fel de afecțiune ar fi simțit pentru soția sa, aceasta s-a spulberat curând, el refugiindu-se din cauza veșnicelor ei nemulțumiri în brațele sigure și mângâietoare ale Camillei.

În filmările lui Settelen – care au fost difuzate în decembrie 2004 de televiziunile din toată lumea – Diana spunea că i-ar fi făcut reproșuri lui Charles din cauza Camillei, la care el ar fi răspuns că nu are de gând să fie primul și singurul prinț de Wales fără amantă. Fără a fi impresionată, Diana s-a dus să-i prezinte problema reginei. Aceasta însă i-a spus că nici ea nu ar fi știut ce sfat să-i dea, Charles fiind pur și simplu incorigibil.

La scurt timp după nașterea celui de-al doilea fiu, prințul Harry, în octombrie 1984, cuplul princiar moștenitor al tronului britanic a dormit pentru ultima oară în același pat. James Hewitt afirmă că Diana i-ar fi povestit că fosta ei gardă de corp, sergentul Barry Mannakee, i-ar fi devenit amant în 1985. Pentru o alteță regală precum Diana, Mannakee a fost o alegere neobișnuită. El provenea dintr-o familie de muncitori și era însurat, tată a doi copii, ușor dolofan, iar părul său negru începuse deja să albească.

Mannakee cel bun la suflet nu a putut fi indiferent la profunda disperare a Dianei. Relația lor a început cu ea plângând cu suspine și cu el luând-o în brațe ca să o consoleze. Înainte ca el să o însoțească la evenimentele publice, se spune că ea s-ar fi schimbat de mai multe ori, cu fiecare nouă ținută defilând mândră prin fața lui, pentru ca el să o complimenteze. Diana mărturisea: „Îmi spunea că arăt bine. Soțul meu nu mai făcea asta.“[7]

Mannakee a regretat curând că se încurcase cu prințesa. Ea i-a cerut să îi stea la dispoziție zi și noapte, prin urmare, îndatoririle lui față de soție și copii nu mai contau. Cineva din cercul de prieteni ai lui Charles a afirmat că Mannakee ar fi fost „destul de nefericit la scurt timp după începerea relației. Diana nu știa ce înseamnă jumătățile de măsură, iar el nu se descurca prea bine în aceste condiții.“ [8]

Când se afla la Palatul Kensington, le dădea frecvent liber servitorilor, rămânând doar cu Mannakee. Uneori, făceau plimbări cu mașina lungi de câteva ore. La fel ca atâtea prințese înaintea ei, Diana visa și ea să zboare din colivia ei de aur – mai precis de mână cu iubitul ei. „Eram pregătită să renunț la tot“, îi povestea Diana profesorului ei de retorică, Settelen. „Voiam să plec și să trăiesc împreună cu el.“[9]

Charles știa de această relație și la început a fost ușurat. Poate că Diana își găsea fericirea alături de garda ei de corp și, cum patul lui era încălzit nopțile de Camilla, nu avea dreptul să facă reproșuri. „Nu vreau să o spionez pe Diana și nici să mă amestec în vreun fel în viața ei“, i-a spus el unui prieten.[10] Dar se pare că cineva din palat a avut ceva împotrivă, căci Mannakee a fost imediat transferat. Diana a fost indignată de această intervenție în viața ei privată, iar când el a murit la scurt timp într-un accident de motocicletă bizar, Diana a fost convinsă că fusese ucis de serviciile secrete.

Dar nu și-a jelit prea mult iubita gardă de corp. În 1986, la o petrecere în cinstea apropiatei căsătorii dintre Sarah Ferguson și prințul Andrew, Diana a flirtat cu chipeșul bancher Charlie Carter. Un invitat la petrecere a afirmat că la un moment dat, când ar fi ieșit să fumeze o țigară, ar fi auzit din tufișuri niște zgomote ciudate. Când s-a dus să vadă despre ce era vorba, i-ar fi surprins acolo pe Carter și prințesa de Wales. „M-am îndepărtat și mi-am fumat țigara până la capăt. Cei doi au rămas acolo mult timp.“[11]

Cel mai notoriu adulter al Dianei – și singurul pe care l-a recunoscut vreodată public – a fost acela cu căpitanul James Hewitt, pe care l-a cunoscut în august 1986 la o petrecere din Londra. Când a auzit că era căpitan al Life Guards (cavaleria de gardă de pe lângă casa regală britanică) și totodată administrator al grajdurilor regale, Diana i-a mărturisit că se temea de cai din cauza unui accident de călărie avut în copilărie, dar că i-ar fi plăcut mult să călărească din nou. Hewitt i-a propus galant să-i dea personal lecții.

La primele ore, gărzile de corp ale Dianei au călărit alături de cei doi. Apoi, ea le-a ordonat să călărească în urma ei și a lui Hewitt, până când, în cele din urmă, le-a spus să nu mai vină deloc cu ei. După oră, Diana mergea întotdeauna cu Hewitt la o cafea. Înlăcrimată toată, îi povestea despre căsnicia ei oribilă, cum soțul ei o neglijează și că o iubește pe alta. Folosea printre suspine vechea lamentare a altețelor regale: „Sunt permanent înconjurată de oameni, și totuși mereu singură“.[12] El îngăima vechiul răspuns al cavalerilor nobili către chinuita tânără domniță: „Nu sunteți singură. Mă aveți pe mine.“ [13]

Diana a început să-l sune pe Hewitt zilnic, de mai multe ori pe zi. El era fermecat de frumusețea și de statutul ei social, nu avea grija vreunei soții ori a copiilor, se simțea flatat. Ea l-a invitat la o cină în doi în locuința ei din Palatul Kensington, servindu-l ea însăși, cu delicatele ei mânuțe. Apoi, după spusele lui Hewitt, l-a sedus, iar, după aceea, ajunsă în brațele lui, a plâns de fericire și de tristețe.

Diana vizita frecvent familia lui Hewitt în comitatul Devon. Era însoțită mereu de două gărzi de corp de la Palatul Buckingham și era păzită de polițiști din cele patru comitate pe care le traversa în drumul ei.

Funcționarii de rang înalt de la Palatul Buckingham, asemenea membrilor familiei regale – inclusiv Charles și regina – trebuie să fi știut de această relație.

Dar Diana nu și-a găsit norocul nici cu Hewitt. Prințesa era o persoană prea tulburată. Dacă el nu-i dădea exact răspunsul pe care ea îl voia, se înfuria și îl bombarda cu reproșuri cumplite. El considera aceste izbucniri emoționale înspăimântătoare și dezgustătoare. „Avea nevoie permanentă de atenție și validare", spunea el. „La zece minute după ce plecam și după ce mă culcasem cu ea, mă suna ca să-i spun că o iubesc. Suna de cinci, șase, zece ori pe zi, de fiecare dată dorind să audă același lucru."[14]

Cu totul uluitor, în ciuda tuturor practicilor sexuale tantrice și a jurămintelor de dragoste rostite printre suspine, cei doi nu și-au fost fideli. În cei aproape cinci ani cât a durat relația lui amoroasă cu Diana, Hewitt a avut o relație cu Emma Stewardson, despre care el afirmă, nu foarte convingător, în cartea sa că nu ar fi făcut decât să-i distragă atenția de la relația cu Diana. Minciuna i-a reușit chiar foarte bine. Iar Diana, flămândă de afecțiune cum era, a avut o mulțime de amanți fără știrea lui Hewitt.

La scurt timp după ce începuse relația cu Hewitt, Diana a avut un flirt cu bogatul bancher Philip Dunne. Acesta era înalt, arăta bine, avea părul brunet, un bărbat viril și inteligent cu maniere ireproșabile. Prințesa și bancherul erau văzuți în restaurantele londoneze la modă, flirtând și râzând. O doamnă din înalta societate afirma că i-ar fi văzut pe cei doi pipăindu-se pe sub masă. Charles, bucuros pentru fiecare bărbat care o ținea ocupată pe Diana, a părut să-și dea binecuvântarea pentru această relație când l-a invitat pe Dunne în vacanța regală de iarnă din stațiunea de schi Klosters din Elveția.

În 1987, însă, la o nuntă din înalta societate, Diana a făcut o greșeală gravă. În timp ce dansa cu Dunne, l-a mângâiat pe acesta pe păr și i-a strecurat limba în ureche. A dansat deosebit de intim cu el, lipindu-și trupul de al lui cu mișcări sugestive, toate acestea sub privirile indignate ale invitaților. Charles a plecat neobservat de la nuntă pe la ora două, dar Diana și Dunne au continuat să danseze până la ivirea zorilor.

Această întâmplare a fost știrea momentului în ziare. Printr-un apel telefonic de la Palatul Buckingham, lui Philip Dunne i s-a cerut să nu se mai vadă cu prințesa de Wales. El s-a retras, probabil și pentru că jurnaliștii erau pe urmele lui ca o haită de lupi hămesiți.

După ce și-a învățat lecția în urma poveștii cu Dunne, Diana a fost ceva mai precaută cu următorul ei amant, David Waterhouse. Acesta era de asemenea un bărbat înalt, brunet și chipeș, nepot al ducelui de Marlborough, așadar o rudă îndepărtată a Dianei. El nu a vorbit niciodată despre această relație, așa că se știu foarte puține despre ea.

În vara lui 1989, Diana și-a reluat relația cu un bărbat cu care flirtase în adolescență, dealerul auto James Gilbey, un bărbat înalt, chipeș, musculos. Diana îl vizita în locuința lui dintr-un bloc de apartamente, în timp ce presa

aștepta afară ore în șir. Cu timpul, Diana a renunțat la precauție. La un moment dat, a fost oprită de poliție la 6:45 în zori pentru depășirea limitei de viteză. Se întorcea acasă de la Gilbey. Cu o expresie gravă, purtătorul de cuvânt al Palatului Buckingham a susținut că Diana s-ar fi dus la ora aceea foarte matinală la înot. Când lucrurile nu au mai putut fi ascunse, Gilbey, roșu tot la față, a declarat că el și prințesa ar fi jucat bridge, doar ei doi – când toată lumea știa că pentru jocul de bridge este nevoie de cel puțin trei jucători. Apoi, într-o manieră total nechibzuită, în luna decembrie a aceluiași an, Diana a făcut sex la telefon cu Gilbey, el numind-o *savarină*, iar Diana, care deja nu se mai culca cu soțul ei, spunând că se teme că ar fi putut rămâne însărcinată.

Publicația *The Sun* a obținut o înregistrare a convorbirii. Când un reporter l-a confruntat pe Gilbey cu înregistrarea, acesta a devenit palid și a început să tremure, lucru care i-a confirmat reporterului bănuiala. Când Gilbey i-a povestit asta Dianei, ea l-a părăsit imediat, pentru că nu se potrivea cu imaginea ei publică. Publicația a ținut casetele sub cheie trei ani, după care le-a făcut, în sfârșit, publice.

În 1991, când James Hewitt a servit în Războiul din Golf, Diana i-a trimis scrisori de dragoste și daruri. Presa a aflat despre ele prin intermediul unei foste prietene de-ale lui Hewitt, care era geloasă. Reporterii s-au năpustit numaidecât ca hienele asupra prințesei de Wales, pentru că îi trimitea unui comandant de armată daruri și scrisori foarte intime.

Relațiile de adulter sunt ca mucegaiul, prosperă doar în întuneric și umezeală. Imediat ce dau de aer proaspăt și de lumina zilei, se spulberă și nu mai rămâne adesea nimic din ele. Relația lui Hewitt cu Diana a luat sfârșit. El a părăsit armata, deoarece la un examen decisiv i-a lipsit doar un punct, dar înainte de toate, nimeni nu l-a mai invitat pe nicăieri. În 1994, când a apărut cartea *Princess in Love* (*Prințesa îndrăgostită*), Hewitt a devenit în Marea Britanie inamicul public numărul unu. Era considerat prototipul ticălosului. Un gentleman nu povestește niciodată, el se simte bine și tace. Ce făcuse el era impardonabil. „Până și despre un criminal în serie se scrie mai frumos în presă“, s-a tânguit el, încasând pentru dezvăluirile sale picante multe sute de mii de dolari.[15]

În 1994, când a apărut cartea lui Hewitt, Diana a negat că ar fi avut o relație cu el. Chiar și fără el, avea la acel moment probleme grave cu mass-media. În 1992, anul în care ea și Charles s-au despărțit oficial, Diana se împrietenise cu Oliver Hoare, un bărbat însurat, relația ei cu acest proprietar al unei galerii de artă islamică fiind foarte zbuciumată și durând până în 1994. La vremea aceea, ea renunțase la dispozitivul de protecție personală (o decizie care avea, fără îndoială, să ducă la moartea ei în 1997), pentru a-și putea trăi poveștile de dragoste fără ca gărzile de corp să-i urmărească fiecare mișcare.

Hoare avea 47 de ani și era exact genul Dianei – arăta bine și avea ochi negri blânzi, adora să flirteze și era om de lume. Întâlnirile lor intime aveau loc fie în casa prietenei ei celei mai bune, Lucia Flecha de Lima, soția ambasadorului Braziliei în Marea Britanie, fie la restauratoarea Mara Berni. Uneori, Diana îl aducea clandestin pe Hoare în portbagajul automobilului ei pe domeniul Palatului Kensington. Diana parca într-o curte interioară care se învecina cu a ei – întâmplător, curtea prințesei Margaret, sora reginei. Acolo, Hoare ieșea din portbagaj și se strecura pe la intrarea din spate în locuința Dianei. Dacă prințesa Margaret l-a văzut cumva printre perdelele dantelate ale salonului ei, cu siguranță că nu i s-a părut amuzant.

Șoferul lui Hoare a auzit cum Diana îl suna pe Hoare când acesta avea treabă prin Londra de până la 20 de ori pe zi: „Când suna de cinci sau de șase ori pe zi, era o zi liniștită. Numărul mare al apelurilor ei era pentru domnul Hoare o problemă. Când era și soția lui în mașină, slăbea ușor cablul telefonului din mașină, ca să întrerupă contactul.“[16] Cum, în aceste condiții, Diana nu reușea să dea de el, se panica și începea să-l sune acasă fără să spună cine e.

Apelurile au început în septembrie 1992 și au durat până în octombrie 1993, abia atunci soția lui Hoare solicitând poliției urmărirea acestora. În ianuarie 1994, poliția a reușit să depisteze că apelurile anonime proveneau de la Palatul Kensington, mai precis de pe telefonul mobil al Dianei.

În raportul poliției este menționat: „Domnul Hoare presupune că prințesa Diana este apelanta“.[17] El a urmat sfatul poliției și, la următorul apel, i-a spus Dianei pe nume. Atunci, ea a izbucnit în lacrimi și a spus: „Da, îmi pare atât de rău, îmi pare atât de rău. Nu știu ce m-a apucat.“[18] Însă după câteva zile, apelurile au fost reluate, de data aceasta de la o cabină telefonică din apropierea Palatului Kensington. Cu toate acestea, Hoare nu a renunțat la iubita lui posesivă. În martie 1994, un fotograf i-a surprins pe cei doi și a imortalizat momentul exact când intrau cu mașina în curtea Palatului Kensington. În luna august, cineva a dat presei rapoartele poliției din ianuarie. Mass-media a exploatat din plin povestea cu apelurile telefonice anonime.

Faptul că Diana părea de-a dreptul obsedată de Hoare nu însemna că nu avea și alți iubiți. Ea a început să se antreneze cu regularitate la Harbour Club, unde nu mergea, ce-i drept, pentru a se menține slabă și în formă. „Era în mod evident în căutare de bărbați“, a spus un fost angajat de la palat. „Bărbații purtau acolo doar tricouri și pantaloni scurți, ea știa bine unde se află. Dacă îi plăcea vreunul, se ducea la el direct, se prezenta și îl întreba când ar vrea să o invite la o cafea. Acolo a cunoscut foarte, foarte mulți bărbați, având mai multe aventuri amoroase. Credeți-mă, Diana a avut mai mulți bărbați decât se va ști vreodată.“[19] Una dintre cunoștințele

ei de la Harbour Club a fost Christopher Whalley, un afacerist înalt, bine clădit, cu care s-a întâlnit mai mulți ani, până cu puțin timp înainte de moartea ei, în 1997.

În 1994, l-a cunoscut pe miliardarul american Teddy Forstmann, care a organizat deplasarea ei în Statele Unite, pentru întâlniri elegante cu ea în oraș și pentru partide de tenis. Forstmann i-a rămas prieten până la moarte, însă mai multe nu se știu despre natura acestei legături.

O altă cucerire a fost vedeta de rugby Will Carling, un bărbat încrezător, dintr-o bucată și sportiv. În plus, era căsătorit. Presa mondenă a relatat despre întâlnirile secrete ale celor doi la Palatul Kensington. Julia Carling a declarat presei că ar fi avut o căsnicie bună, „indiferent cât de mult ar vrea cineva să distrugă ce avem. Ei [Dianei] i s-a mai întâmplat asta o dată, și sperî că nu ar mai face-o niciodată, dar, din câte se vede, o face.“[20]

Carling i-a promis soției lui că nu avea să se mai vadă vreodată cu Diana. „Dacă aș fi avut o aventură cu ea, nu aș fi spus“, a afirmat el.[21] Date fiind nenumăratele fotografii făcute de presă cu el intrând noaptea târziu în Palatul Kensington – sau ieșind de acolo – nici nu era nevoie să o facă. „Mi s-a părut întotdeauna incredibil de singură“, spunea el ulterior.[22]

Presa a tocat-o din nou mărunt pe Diana pentru că avusese o aventură cu un bărbat însurat. *Today* întreba: „Este Will Carling încă un trofeu pentru o prințesă plictisită, intrigantă și egocentrică?“ *The Sun* o acuza că distruge special căsnicii. *Daily Express* întreba: „Oare nici o căsnicie și nici un bărbat nu sunt în siguranță în fața soției moștenitorului la tron?“[23] La scurt timp după aceste articole devastatoare, Diana l-a părăsit pe Carling. Nu era îndrăgostită de el și considera că plătește un preț mult prea mare pentru un pic de distracție. „De ce nu mă lasă în pace“, se tânguia ea, victimă nevinovată a presei rele.[24]

De ce toate aceste aventuri sentimentale? Antrenorul personal al Dianei, Carolan Brown, spunea că Diana a fost unul dintre oamenii „care nu voiau să trăiască fără o relație. Nu-i plăcea să fie singură și simțea mereu nevoia să audă că este iubită. Dorința ei fierbinte a fost să găsească soțul ideal, să mai facă niște copii și să ducă o viață liniștită. L-a căutat, pur și simplu, pe bărbatul perfect.“[25]

După raportul despre apelurile anonime cu care agasase familia Hoare, s-a pus din nou întrebarea dacă Diana nu cumva suferea de o tulburare psihică. „Prieteni de-ai soțului meu insinuează că aș fi instabilă, bolnavă, că ar trebui să fiu internată într-un sanatoriu“, spunea ea.[26] Fotograful publicației *Sun*, Ken Lennox, declara: „În cercurile nobile, ea este considerată în general nebună. La cină, oamenii vorbesc despre ea cum că ar fi smintită.“[27]

Pentru a se justifica în fața lumii și pentru a dovedi că era o femeie sănătoasă psihic, devenită victimă a unei ierarhii de palat fără scrupule, l-a autorizat în 1992 pe Andrew Morton să scrie o carte despre marile poveri ale vieții ei. *Diana, povestea adevărată* se baza, chipurile, pe discuții cu prieteni de-ai Dianei, care i-ar fi povestit biografului cât de cumplit fusese tratată prințesa de soțul ei și de familia acestuia. În realitate, Diana s-a înregistrat ea însăși pe bandă pentru Morton, înregistrări care au apărut după moartea ei.

În noiembrie 1995, Diana, mai îndrăzneață ca niciodată, s-a declarat pregătită pentru interviul televizat cu Martin Bashir. Voia să-i defăimeze public pe Charles și pe Camilla și să câștige admirație pentru propria suferință tăcută. Presa a desființat-o apoi complet, dar, conform sondajelor, își atinsese țelul de a câștiga de partea ei cele 15 milioane de telespectatori din Marea Britanie și multe alte milioane din toată lumea. Cum soțul ei infidel o tratase atât de rușinos, ei i s-a iertat adulterul cu James Hewitt.

La scurt timp după difuzarea interviului, Diana a vizitat Argentina, unde presa a întâmpinat-o cu titluri devastatoare: „Infidela Diana în turneu de binefacere“ și „Femei, încuiați-vă bărbații: sosește seducătoarea Lady Di“.[28]

După ce, în 1996, a divorțat, în sfârșit, de Charles, Diana a oferit mai multe titluri de prima pagină ca oricând. S-a îndrăgostit de chirurgul cardiolog pakistanez Hasnat Khan, care își lua foarte în serios munca. Doctorul Khan în sine nu era genul ei – era extrem de inteligent, dar cam neîngrijit. Nu semăna deloc cu bărbații înalți, bruneți, fascinanți, care o făceau atât de ușor pe Diana să i se înmoaie genunchii. În plus, Khan ura publicitatea.

Îmbrăcată în ținută tradițională pakistaneză, cu tunică lungă până la glezne peste un pantalon lung lejer, cu părul acoperit cu o eșarfă de mătase, Diana a vizitat Pakistanul. A ajutat la promovarea spitalului lui Khan, asistând la o operație pe cord deschis. Însă martira altruistă, care se lăsase de atâtea ori fotografiată plină de compasiune la căpătâiul muribunzilor, i-a reproșat lui Khan că ar fi petrecut mult prea mult timp operându-și bolnavii și prea puțin timp cu ea. Când o vizita la Palatul Kensington, își suna uneori familia din Pakistan. Atunci, Diana, care cu greu suporta să nu fie în centrul atenției, încerca, după câteva minute, să-i distragă atenția, dând muzica tare sau începând să danseze în fața lui.

Pentru a-l lega mai strâns de ea, în noiembrie 1996 Diana a dat presei informații despre relația ei. Chirurgul, căruia nu-i plăcea să fie în atenția publicului, s-a înfuriat. În plus, a avut și cu el aceleași probleme pe care le avusese cu Charles și cu ceilalți amanți ai ei. Khan nu era pregătit să fie la dispoziția ei non-stop. „El salvează atâtea vieți“, se plângea ea unei prietene. „Este atât de important pentru mulți oameni. Este minunat. Dar are atât de puțin timp pentru mine. Din cauza asta ne certăm mereu.

Pentru el munca este mai importantă decât mine. Dacă m-ar iubi cu adevărat, eu aș fi pe primul loc.“[29]

Khan nu a mai suportat situația cu Diana, așa că s-a despărțit de ea în iunie 1997. Din nou respinsă și abandonată, Diana a fost distrusă. Fusese gata să se convertească la islamism și să se mute în Pakistan ca să se mărite cu el. „Nimeni nu mă vrea“, îi spunea unui fost consilier. „Duc cu mine o încărcătură prea mare. De ce nu găsesc și eu un bărbat bun care să mă iubească și să vrea să-l iubesc și eu?“[30]

Dar, la doar câteva zile după despărțirea de Hasnat Khan, Diana l-a găsit, în sfârșit, pe bărbatul care îi putea dedica tot timpul făcând-o să se simtă iubită. Și acesta era musulman, ceea ce Dianei îi convenea, pentru că punea rigida familie regală anglicană în mare dificultate. Era un bărbat fără o meserie, un playboy, care trăia ca un rege. Avea multe în comun cu Diana. Mai mult ca orice, amândoi erau două caractere profund tulburate și nevrotice – în timp ce strălucirea lor le aducea admirația multora, în realitate ei se clătinau încet spre zonele întunecate ale vieții. Amândoi erau narcisiști, irascibili și autodistructivi. Acest nou amant se numea Dodi al Fayed.

O prietenă a Dianei din Londra își amintea: „Mie nu mi s-a părut că arăta bine. Dar era bine îmbrăcat, purta cașmir de cea mai bună calitate, pantofi scumpi, totul foarte îngrijit. Și mirosea bine. Îi plăcea să râdă.“[31] Dodi avea 1,75 metri, adică era cu mai bine de zece centimetri mai scund decât Diana, iar la cei 41 de ani ai lui, mai în vârstă decât ea. Șarmantul Dodi, căruia îi plăcea să se distreze, era un băiat răsfățat, care nu se maturizase niciodată și care primea fără pic de mustrări de conștiință un cec lunar de peste 100 000 de dolari de la bătrânul lui tată. Avea o stimă de sine la fel de scăzută precum Diana, de aceea era de-a dreptul absurd de generos cu prietenii și prietenele lui pentru a-i impresiona, cheltuind adesea considerabil din bugetul lunar de 100 000 de dolari. Îngrijorat, tatăl lui refuza din când în când să-i achite datoriile, astfel încât American Express s-a gândit să-l dea în judecată pe Dodi pentru suma de 106 000 de dolari. Totuși, în ciuda mărinimiei lui, prietenele lui Dodi nu făceau prea mulți purici, el aflându-se permanent în căutarea unei femei mai frumoase și mai faimoase decât cea pe care tocmai o cucerise. Nici o altă femeie din lume nu avea atâta frumusețe și atâta faimă ca prințesa de Wales. Ea era peștele cel mare.

Când Dodi și Diana s-au cunoscut, el era logodit cu un manechin pe nume Kelly Fisher. După ce în iulie 1997 flirtase cu Diana pe iahtul tatălui său, a plecat pe furiș de lângă ea și s-a culcat cu Kelly, care îl aștepta pe un alt iaht. Fisher însăși a spus că la vremea aceea habar nu avea că el venise la ea direct din brațele Dianei. Când jurnaliștii au aflat de noua poveste de

amor a lui Lady Di, au fost indignați de noua ei alegere. Pe 18 august, un ziar scria că Dodi ar fi fost „atât de cinic, de superficial și de răzgâiat, încât începem să tânjim după James Hewitt“.[32]

Întrebat despre randevuul Dianei cu Dodi, Charles a spus simplu: „Dacă ea este fericită, sunt și eu“. [33]

Dar Diana nu era fericită. Nici mâncarea, nici sexul, nici faima sau cumpărăturile nu puteau vindeca pe termen lung rana adâncă din inima și din mintea ei. O prietenă apropiată a Dianei vorbise cu ea chiar în ziua morții, spunând că ar fi putut deduce din acea conversație că Diana ar fi vrut negreșit să scape de Dodi, pe când Dodi ar fi vrut să se însoare cu ea.

Însă Diana nu avea probleme doar cu iubiții ei. Pe parcursul anilor 1990, devenise atât de sceptică în privința prietenilor și a angajaților ei, încât era doar la un pas de paranoia. S-a despărțit de aproape toate prietenele și prietenii, deoarece credea că aceștia spuseseră presei povești despre ea sau că trăseseră foloase de pe urma prieteniei lor. Nu i-a confruntat niciodată pe aceștia cu presupunerile ei, ci a renunțat pur și simplu să le mai vorbească. Multe femei au fost revoltate că prietena lor apropiată, Diana, le abandonase fără nici o explicație.

Angajații palatului aflau repede că a lucra pentru Diana însemna să privească în ochii ei albaștri radioși, simțind în același timp pumnalul înfipt în spate. Patrick Jephson, care a fost secretarul personal al Dianei timp de opt ani, a descris-o ca fiind răzbunătoare, paranoică, intrigantă și crudă. Arunca adesea documente importante în coșul de hârtii, după care pretindea că nu le văzuse niciodată. Angajații ei s-au obișnuit repede să copieze toate documentele și să noteze data și ora când le puseseră pe masa ei de lucru. Adesea, se întâmpla ca brusc să nu-i mai suporte pe unii angajați loiali din motive inexplicabile, încetând să le mai vorbească, până când aceștia demisionau.

Pe la începutul lui 1996, paranoia luase o asemenea amploare, încât Diana le trimitea mesaje macabre angajaților ei pe pager. Ea scria, de exemplu, că știe că nu îi fuseseră loiali sau că știe tot despre relațiile lor extraconjugale. Când i s-a reproșat că ea ar fi fost expeditoarea acestor mesaje, cu ochii ei albaștri și nevinovați, a respins acuzațiile. La Palatul Buckingham se știa cu ce trucuri meschine își tortura Diana angajații, acestora înlesnindu-li-se adesea calea către un nou loc de muncă prin eliberarea unor scrisori de referință excepționale.

Dacă, de-a lungul anilor, Diana a devenit tot mai labilă, acest lucru nu a fost din cauză că ea ar fi dus o viață atât de chinuită precum prințesele moștenitoare din trecut. Este greu de spus că a trăit singură și fără bani la o curte străină. Ea a trăit în țara natală, înconjurată de prieteni și de rude, a avut o relație strânsă și plină de iubire cu fiii ei, a primit un apanaj de-a dreptul regal și a trăit în lux. Și totuși, a împărtășit durerea multor mirese regale. Soțul ei nu a iubit-o, nu a vrut niciodată să se însoare cu ea, nu i-a plăcut să se culce cu ea, și-a preferat în toate amanta.

Diana a fost în felul ei curajoasă, chiar dacă a pozat în victimă. Deși din punct de vedere psihic a îndurat chinuri inimaginabile, nu s-a retras sfioasă în pat trăgându-și plapuma peste cap. Când s-a simțit tratată nedrept, s-a revoltat. Și apoi, fata stângace, care nici măcar nu terminase școala, și-a suflecat mânecile și a sfidat adversari puternici: familia regală, „Firma“ Buckingham Palace, pe detestata Camilla, da, chiar și toată presa britanică, atunci când aceasta nu a sprijinit-o în creșterea popularității sau în defăimarea dușmanilor ei. A fost rebelă, a luptat fără să țină seama de pierderi pentru ceea ce a considerat corect. Editorul publicației *Washington Post* a întrebat-o o dată pe Diana dacă joacă pe mize mari. Răspunsul a fost: „Nu la cărți, doar în viață“. [34]

De-a lungul vieții ei, corpul Dianei a fascinat lumea întreagă: virginitatea ei, cele două sarcini, sexualitatea, bulimia, hainele care i-au învești trupul bronzat și tonifiat. Pe 31 august 1997, acest trup zăcea inert și însângerat lângă cadavrul mutilat al lui Dodi al Fayed. Nici de data asta fotografii nu au scăpat ocazia. Lady Di a jucat pe mize mari atât în viață, cât și cu bărbații și a pierdut.

Capitolul 10. Adulter și interese de stat

Titlurile sunt iluzii, coroanele – zorzoane ieftine.
Daniel Defoe

În ultimele nouă secole – din acea dimineață în care regina Urraca a Leonului și a Castiliei a intrat călare în luptă alături de iubitul ei, Pedro Gonzales, până în seara în care Diana și-a găsit moartea alături de Dodi al Fayed – soarta reginelor infidele a fost la fel de diferită precum femeile însele. Însă numitorul comun al tuturor este o căsnicie nefericită și o viață percepută ca fiind goală. Sămânța infidelității unei regine era sădită mereu în timpul negocierilor de căsătorie ce o legau de un bărbat care nu i se potrivea nici la caracter, nici la educație.

„Nu trece nici o oră din zi fără a vă dori și spera moartea prin spânzurare", îl blestema în 1680 temperamentala Marguerite Louise a Franței pe soțul ei, severul și melancolicul arhiduce Cosimo de Medici.[1]

„Norocoaselor, voi care vă puteți mărita cu cine vreți!", le spunea în 1771 doamnelor ei de companie regina Caroline Matilde a Danemarcei, măritată cu un rege mic de statură și tulburat psihic. „Dacă aș fi văduvă, m-aș mărita cu bărbatul iubit, renunțând la tron și țară."[2]

„Din pragul casei Majestății Voastre, mama copiilor voștri este urmărită de spioni, conspiratori și trădători", îi scria în 1820 regina Carolina a Angliei soțului ei, George al IV-lea. „M-ați persecutat cu ură și dispreț și cu toate mijloacele de distrugere. Mi-ați luat copilul… M-ați abandonat în lume cu durerea mea, iar eu m-am chinuit în durerea mea cu o persecuție implacabilă."[3]

Când o regină era sătulă până peste cap de soțul ei și își lua un amant, totul era posibil – defăimare și moarte, dar și triumf politic. Decisive erau întotdeauna posibilele consecințe politice ale infidelității ei. Dacă relația folosea statului, ea era nu doar tolerată, ci chiar încurajată. Când regina Maria Francisca a Portugaliei s-a culcat cu cumnatul ei, Curtea a salutat fapta. Se dorea detronarea regelui Alfonso, bolnav psihic și impotent, care le răpise multor curteni drepturile și averile și care adusese în plus dezonoare tronului. Relația de amor a deschis posibilitatea înlocuirii regelui cu fratele acestuia, Pedro, care a readus Coroanei portugheze tot ce pierduse, inclusiv strălucirea. Deoarece Portugalia a păstrat mireasa și a înlocuit doar soțul, toate reglementările și acordurile privind zestrea Mariei Francisca au rămas în vigoare. Când un adulter aducea atâtea avantaje financiare și politice, nu i-ar fi venit nimănui ideea să o calomnieze pe regină din cauza infidelității.

Cu amantul ei de un talent politic deosebit alături, regina Maria a României și-a condus țara în timpul unui război mondial și al pericolului amenințător al revoluției comuniste. În timp ce peste tot în jur cădeau pe rând toate vechile monarhii europene, tronul ei a rămas neatins. Puternica elită a României a fost mândră de regina ei sprijinind-o. Dat fiind rolul ei decisiv pentru România, faptul că trei dintre cei cinci copii avuți au provenit din relația cu amantul ei și nu cu regele a fost irelevant.

Ecaterina cea Mare a făcut din Rusia o putere mondială, așa cum erau Franța și Anglia. Economia a înflorit, bogații au devenit mai bogați, săracii au primit pământ în provinciile sudice ale țării. Supușii Ecaterinei poate că mai vorbeau pe la colțuri despre amanții ei, dar nu i-ar fi venit nimănui ideea răsturnării acesteia de pe tron din cauza vieții depravate, vicioase. Viața a fost pur și simplu prea bună în timpul domniei ei pentru așa ceva.

Însă de îndată ce o relație de adulter amenința statul, o pedeapsă urma neîntârziat și brutal. Când prințesa moștenitoare Sofia Dorothea de Hanovra s-a îndrăgostit în 1690 de Philipp Christoph, conte de Königsmarck, toată curtea a aflat despre asta, inclusiv soțul ei și puternicul lui tată, ducele de Hanovra și viitorul principe elector Ernst August. Însă patru ani mai târziu, când prințesa a vrut să fugă cu Königsmarck, asta ar fi pus în pericol puterea și bunăstarea Hanovrei, căci ea și-ar fi luat considerabila zestre și toată averea. Pentru a împiedica acest lucru, a fost dezonorată și întemnițată, căsătoria a fost dizolvată, iar contele, asasinat. Dacă ar fi păstrat la exterior impresia de loialitate față de structurile puterii din Hanovra, probabil că și-ar fi putut continua nestingherită relația amoroasă încă mulți ani.

Multe regine au căzut nu pentru că ar fi reprezentat o amenințare pentru stat, ci pentru că au stat în calea grupurilor de interese rivale de la curte în lupta acestora pentru putere. Măcinați de invidie și de resentimente, cei de la curte au vrut să scape de regină și de adepții ei pentru a ajunge ei înșiși în funcțiile mult râvnite. Anne Boleyn și Catherine Howard, soțiile lui Henric al VIII-lea, au fost, asemenea Carolinei Matilde a Danemarcei, victime – nu ale dorințelor lor sexuale de necontrolat, ci ale ambițiilor curtenilor intriganți.

Dacă nevinovata Anne Boleyn a fost trimisă pe eșafod din cauza infidelității, vinovata Caroline de Braunschweig a scăpat teafără. La curțile regale europene, reginele și soțiile de prinți nu s-au împiedicat de aventurile lor sexuale, ci de uneltirile politice.

Lux și strălucire orbitoare

Indiferent dacă sunt venerate sau disprețuite, capetele încoronate sunt în esență din aceeași plămadă ca și supușii lor. Însă fastul palatelor în care își trăiesc viața îi fac să pară mai măreți decât sunt în realitate. În cadrul aurit al unei vieți strălucitoare, fericirea pare mai mare, ridicolul și durerea, mai jalnice. Un singur lucru este cert: triumfurile și înfrângerile aristocraților

sunt considerabil mai vizibile decât cele ale oamenilor obișnuiți. Așa cum a spus Elisabeta I: „Ascultați ce vă spun, noi, suveranii, ne aflăm pe o scenă, cu ochii întregii lumi ațintiți asupra noastră“. [4]

Uneori, această scenă a fost eșafodul, ultima dovadă a unei politici de palat eșuate. „Iubit popor creștin, eu nu mă aflu aici pentru o predică, mă aflu aici ca să mor“, a spus Anne Boleyn într-o dimineață de mai incredibil de frumoasă. Șase ani mai târziu, tot de lamă de topor a murit cu demnitate și verișoara ei, Catherine Howard, după ce, cu o seară înainte, repetase cum să-și așeze mai bine capul pe buturugă. Iar Maria Antoaneta a strigat în drum spre execuție: „Curaj ne trebuie să trăim, nu să murim“. [5]

Însă nu puține sunt istoriile tragice din cele nouă secole de infidelitate regală care au și aspecte amuzante. De exemplu, regina Juana a Spaniei, căreia, cu ajutorul unei seringi uriașe de aur, i-au fost introduse câteva picături de lichid seminal de la soțul ei impotent, pentru o așa-zisă inseminare artificială, și care a luat apoi problema singură în mâini, descuind ușa dormitorului ei ca să poată intra nestingherit atrăgătorul ei amant. Regina Carolina Maria de Napoli își trage lasciv mănușile pe brațe pentru a-și vrăji soțul și a-l face să dea uitării aventurile amoroase. Caroline de Braunschweig se află cu amantul ei, Bartolomeo Pergami, într-o caleașcă ce-i poartă prin toată Europa, fiecare ținându-și tandru mâna pe vintrele celuilalt.

Însă indiferent dacă o regină își nega plăcerea unei iubiri interzise sau se dăruia acesteia cu brațele deschise, majoritatea erau profund nefericite, indiferent de măreția și de luxul în care trăiau.

În 1701, Liselotte von der Pfalz compara aura și înfățișarea unei majestăți cu decorurile de pe scena operei. Din perspectiva spectatorilor, totul părea nespus de măreț și de frumos, însă de îndată ce priveai în spatele culiselor la cum erau manevrate decorurile de pe scenă cu ajutorul sforilor și a levierelor din lemn, aproape totul era grosolan și banal.[6] În 1705, ea comenta cu limba-i ascuțită cum, în mod surprinzător, cu atâtea lucruri ce ar trebui să reprezinte o încântare, nimeni nu ar fi părut să fie încântat. Se pare că existau considerabil mai multe motive de mâhnire decât de încântare.[7]

Înainte ca fosta regină a Olandei, Hortense de Beauharnais, să moară, în 1837, de cancer de col uterin, ea a mai privit o dată în urmă la viața ei plină de strălucire și de suferință: „Am făcut bine de câte ori am putut și sper că Dumnezeu va fi bun cu mine“, a oftat ea. „Se spune că ar fi mărinimos, și totuși…“ A făcut o pauză, apoi a rezumat marea problemă teologică a tuturor timpurilor în cuvinte simple: „… El ne face să suferim atât de mult“.[8]

În 1992, lady Di se afla în pomposul ei salon din Palatul Kensington, vorbind despre ziua în care visase să fugă de faima și de tot confortul

statutului ei: „Chiar eram pregătită să renunț la toate acestea“. [9]

Până și Elisabeta I a Angliei, cea mai puternică femeie a epocii sale, spunea în 1601, după ce fusese regină timp de 43 de ani: „Să porți o coroană pare ceva extraordinar pentru cei ce doar privesc. Însă coroana aceasta le aduce puțină bucurie […], multe griji și suferință celor ce o poartă. Nu pot compara o coroană decât cu o pastilă amară, care a fost poleită cu aur. Asta o face mai ușor de înghițit și mai puțin grețoasă, dar tot amară și dezgustătoare rămâne când o înghiți.“ [10] Poate că nici o altă femeie încoronată nu a descris mai convingător lipsa de relevanță a măreției și a luxului precum Joséphine Bonaparte. În 1809, Napoleon se despărțise de împărăteasa în vârstă de 44 de ani deoarece nu-i născuse nici un copil, înlocuind-o cu o prințesă austriacă în vârstă de 18 ani, care i-a dăruit în doar un an un fiu perfect sănătos.

Aflată la moșia ei de la Malmaison, de la marginea Parisului, soția părăsită le arăta unor doamne venite în vizită colecția sa de bijuterii, pentru ca acestea să poată admira piesele de o frumusețe ieșită din comun – perle baroc mari și lucioase, briliante scânteietoare, rubine prețios șlefuite, safire și smaralde. Însă Joséphine spunea întotdeauna cât de puțin însemnau pentru ea acele bijuterii, „căci, să nu uităm cât de nefericită am fost, chiar dacă am avut această prețioasă colecție. Când eram mai tânără, mă bucuram enorm de asemenea nimicuri […] Însă, cu timpul, m-am săturat de ele, iar acum le port doar atunci când considerația pentru poziția mea socială mă obligă să o fac. Însă se pot întâmpla nenumărate lucruri care să mă lase fără aceste lucruri strălucitoare și totuși inutile. Da, am niște cercei de la regina Maria Antoaneta. Dar pot fi sigură că îi voi păstra?“

Împărăteasa și-a privit oftând nestematele sclipitoare: „Doamnele mele, eu știu ce spun. Nu invidiați pe nimeni pentru o strălucire care nu este însoțită de fericire.“[11]

Note

Introducere

1. Andrews
2. D'Auvergne
3. Peter Troyat
4. Levin
5. *Ibid*
6. Bastards, Given-Wilson
7. D'Auvergne
8. De Grazia
9. Acton

Capitolul 1

1. Maroger
2. Alexander
3. Forster
4. Forster
5. Forster
6. Cohen și Major
7. Forster
8. Sutherland
9. Rosenthal
10. Pevitt
11. Baily
12. Forster
13. Forster
14. Forster
15. Acton
16. Acton
17. Louisa of Tuscany
18. Pakula
19. Bingham, vol. I
20. Farr
21. Farr
22. Farr
23. *Memoirs of the Courts of Sweden and Denmark*, vol. I
24. *Memoirs of the Courts of Sweden and Denmark*, vol. I
25. Asprey
26. Asprey
27. Quinlan
28. Forster
29. Forster

30. Forster
31. Forster
32. Battifol
33. Quinlan
34. Freer, vol. II
35. Freer, vol. II
36. Freer, vol. II
37. Forster
38. Forster
39. Forster
40. Forster
41. Forster
42. Moore

Capitolul 2

1. Bergamini
2. Chastenet
3. Weiner
4. Levin
5. Iremonger
6. Iremonger
7. Iremonger
8. Weiner
9. Hewitt
10. Cronin
11. Cronin
12. Alexander

Capitolul 3

1. Kelly
2. Kelly
3. Weir, Eleanor
4. Kelly
5. Weir, Eleanor
6. Doherty
7. Doherty
8. Doherty
9. Cohen și Major
10. Miller
11. Miller
12. Miller
13. Miller
14. Liss
15. Ives
16. Warnicke
17. Somerset

18. Weir, Court
19. Ives
20. Ives
21. Ives
22. Ives
23. Ives
24. Ives
25. Ives
26. Ives
27. Lacey Baldwin Smith
28. Starkey
29. Starkey
30. Lacey Baldwin Smith
31. Lacey Baldwin Smith
32. Lacey Baldwin Smith
33. Lacey Baldwin Smith
34. Lacey Baldwin Smith
35. Acworth
36. Weir, *Henry VIII*
37. Lacey Baldwin Smith
38. Lacey Baldwin Smith
39. Lacey Baldwin Smith
40. Lacey Baldwin Smith
41. Lacey Baldwin Smith
42. Lacey Baldwin Smith
43. Acworth
44. Weir, *Court*
45. Lacey Baldwin Smith
46. Acworth
47. Lacey Baldwin Smith
48. Lacey Baldwin Smith
49. Lacey Baldwin Smith
50. Lacey Baldwin Smith
51. Weir, *Court*
52. Starkey
53. Lacey Baldwin Smith
54. Lacey Baldwin Smith
55. Lacey Baldwin Smith
56. Lacey Baldwin Smith
57. Lacey Baldwin Smith
58. Acworth

---

59. Lacey Baldwin Smith
60. Lacey Baldwin Smith
61. Lacey Baldwin Smith

62. Lacey Baldwin Smith
63. Lacey Baldwin Smith
64. Lacey Baldwin Smith
65. Lacey Baldwin Smith
66. Acworth

CAPITOLUL 4

1. Gribble, *Portugal*
2. Gribble, *Portugal*
3. Gribble, *Portugal*
4. Gribble, *Portugal*
5. Rodocanachi
6. Rodocanachi
7. Rodocanachi
8. Cardini

---

9. Wilkins, *Sophia Dorothea*, vol. I
10. Wilkins, *Sophia Dorothea*, vol. I
11. Wilkins, *Sophia Dorothea*, vol. I
12. Morand
13. Morand
14. Morand
15. Morand
16. Morand
17. Morand
18. Wilkins, *Sophia Dorothea*, vol. II
19. Wilkins, *Sophia Dorothea*, vol. II
20. Morand
21. Wilkins, *Sophia Dorothea*, vol. I
22. Wilkins, *Sophia Dorothea*, vol. II
23. Morand
24. Wilkins, *Sophia Dorothea*, vol. I
25. Wilkins, *Sophia Dorothea*, vol. I
26. Morand
27. Wilkins, *Sophia Dorothea*, vol. I
28. Wilkins, *Sophia Dorothea*, vol. I
29. Wilkins, *Sophia Dorothea*, vol. I
30. Wilkins, *Sophia Dorothea*, vol. II
31. Morand
32. Morand
33. Morand
34. Wilkins, *Sophia Dorothea*, vol. I
35. Morand
36. Morand
37. Wilkins, *Sophia Dorothea*, vol. II
38. Morand

39. Colburn, vol. I
40. Wilkins, *Sophia Dorothea*, vol. II
41. Wilkins, *Sophia Dorothea*, vol. I
42. Morand
43. Morand
44. Morand
45. Morand
46. Wilkins, *Sophia Dorothea*

CAPITOLUL 5

1. Troyat, *Catherine*
2. Troyat, *Peter*
3. Longworth
4. Longworth
5. Longworth
6. Longworth
7. Troyat, *Peter*

---

8. Longworth
9. Troyat, *Peter*
10. Longworth
11. Longworth
12. Longworth
13. Longworth
14. Longworth
15. Longworth
16. Haslip
17. Troyat, *Catherine*
18. Erickson, *Catherine*
19. Haslip
20. Alexander
21. Troyat, *Catherine*
22. Alexander
23. Haslip
24. Haslip
25. Maroger
26. Haslip
27. Haslip
28. Haslip
29. Maroger

---

30. Rice
31. Troyat, *Catherine*
32. Haslip
33. Haslip
34. Alexander
35. Maroger

36. Erickson, *Catherine*
37. Memoirs
38. Troyat, *Catherine*
39. Montefiore
40. Montefiore
41. Montefiore
42. Haslip
43. Troyat, *Catherine*
44. Haslip
45. Troyat, *Catherine*
46. Erickson, *Catherine*
47. Alexander
48. Haslip
49. Haslip
50. Haslip, p. 226, Vincent Cronin, *Katharina die Große*
51. Troyat, *Catherine*
52. Haslip
53. Montefiore, *Note*
54. Haslip
55. Haslip
56. Alexander
57. Haslip
58. Montefiore
59. Troyat, *Catherine*
60. Haslip
61. Troyat, *Catherine*
62. Montefiore
63. Montefiore
64. Montefiore, *Note*
65. Montefiore
66. Alexander
67. Montefiore
68. Montefiore

---

69. Troyat, *Catherine*
70. Montefiore
71. Haslip
72. Haslip
73. Troyat, *Catherine*
74. Troyat, *Catherine*
75. Montefiore
76. Montefiore
77. Haslip
78. Haslip
79. Haslip

80. Haslip
81. Montefiore
82. Erickson, *Catherine*
83. Erickson, *Catherine*
84. Montefiore
85. Haslip
86. Alexander
87. Alexander
88. Haslip
89. Troyat, *Catherine*
90. Troyat, *Catherine*
91. Erickson, *Catherine*
92. Cronin
93. Montefiore
94. Haslip
95. Montefiore
96. Haslip
97. Montefiore
98. Montefiore
99. Troyat, *Catherine*
100. Haslip
101. Troyat, *Catherine*
102. Troyat, *Catherine*
103. Maroger
104. Montefiore
105. *Memoirs of the Courts of Denmark and Sweden*, vol. II
106. Troyat, *Catherine*

CAPITOLUL 6

1. Gribble, *Isabella*
2. Chastenet
3. Bergamini
4. Bergamini
5. Bergamini
6. Acton
7. Acton
8. Acton
9. Coryn
10. Farr
11. Coryn
12. Coryn, *Note*
13. Farr
14. Farr
15. Farr
16. Coryn

17. Farr
18. Coryn
19. Farr
20. Farr
21. Coryn
22. Farr
23. Farr
24. Farr
25. Farr
26. Farr
27. Farr
28. Farr
29. Coryn
30. Coryn
31. Farr
32. Farr
33. Farr
34. Farr
35. Coryn
36. Coryn
37. Farr
38. Coryn
39. Farr
40. Farr
41. Farr
42. Coryn, *Erickson*
43. Farr
44. Farr, *Erickson*
45. Farr
46. Coryn
47. Farr
48. Farr
49. Farr
50. Farr
51. Coryn
52. Farr
53. Farr
54. Farr

---

55. Farr
56. Farr
57. Farr
58. Coryn
59. Farr
60. Chapman

61. Chapman
62. Wilkins, *A Queen of Tears*, vol. I
63. Wilkins, *A Queen of Tears*, vol. I
64. Chapman
65. Chapman
66. *Memoirs of the Courts of Denmark and Sweden*, vol. I
67. Chapman
68. Wilkins, *A Queen of Tears*, vol. I
69. Chapman
70. Chapman
71. Thoma
72. Chapman
73. Chapman
74. Wilkins, *A Queen of Tears*, vol. I
75. Chapman
76. Chapman, Wilkins, *A Queen of Tears*
77. Wilkins, *A Queen of Tears*, vol. I
78. Chapman
79. Chapman
80. Chapman
81. Chapman
82. Chapman
83. Chapman
84. Wilkins, *A Queen of Tears*, vol. II
85. Wilkins, *A Queen of Tears*, vol. II
86. Chapman
87. Chapman
88. Chapman
89. Chapman

---

90. Chapman
91. Wilkins, *A Queen of Tears*, vol. II
92. Chapman
93. Chapman
94. Chapman
95. Morand
96. Chapman

CAPITOLUL 7

1. Epton
2. Erickson, *Josephine*
3. Weiner
4. Fraser
5. Fraser
6. Fraser
7. Fraser

8. Leslie
9. Fraser
10. Parissien
11. Fraser
12. Fraser
13. Fraser
14. Fraser
15. Fraser
16. Fraser

---

17. Fraser
18. Fraser
19. Fraser
20. Fraser
21. Fraser
22. Fraser
23. Fraser
24. Fraser
25. Deans
26. Fraser
27. Fraser
28. Deans
29. Deans
30. Fraser
31. Deans
32. Deans
33. Fraser
34. Fraser
35. Fraser
36. Fraser
37. Fraser
38. Fraser
39. Fraser
40. Fraser
41. Bergamini
42. Bergamini
43. Gribble, *Isabella*
44. Aronson
45. Aronson
46. Aronson
47. Hibbert
48. Hibbert
49. Aronson
50. Aronson
51. Hibbert

52. Hibbert
53. Hibbert

CAPITOLUL 8

1. Louisa of Tuscany
2. Louisa of Tuscany
3. Louisa of Tuscany
4. Pakula
5. Pakula
6. Pakula
7. Pakula
8. Pakula
9. Quinlan
10. Pakula
11. Pakula
12. Pakula

---

13. Pakula
14. Pakula
15. Moynahan
16. Moynahan
17. Moynahan
18. Moynahan
19. Moynahan
20. Moynahan
21. Moynahan
22. Moynahan
23. Moynahan
24. Moynahan
25. Moynahan
26. Moynahan
27. Moynahan
28. Moynahan
29. Moynahan
30. Moynahan
31. Moynahan
32. Moynahan
33. Moynahan
34. Moynahan
35. Moynahan

CAPITOLUL 9

1. Morton
2. Hewitt
3. Morton
4. Beatrix Campbell
5. Colin Campbell

6. Colin Campbell
7. Colin Campbell
8. Sally Bedell Smith
9. *The Australian*, 8 decembrie 2004
10. Sally Bedell Smith
11. Colin Campbell
12. Pasternak
13. Pasternak
14. Colin Campbell
15. Hewitt
16. Sally Bedell Smith
17. Sally Bedell Smith
18. Sally Bedell Smith
19. Colin Campbell
20. Sally Bedell Smith
21. Sally Bedell Smith
22. Morton
23. Sally Bedell Smith
24. Colin Campbell
25. Morton
26. Beatrix Campbell
27. Beatrix Campbell
28. Sally Bedell Smith
29. Colin Campbell
30. Colin Campbell
31. Sally Bedell Smith
32. Sally Bedell Smith
33. Spoto
34. Sally Bedell Smith

CAPITOLUL 10

1. Cardini
2. Chapman
3. Fraser
4. Levin
5. Coryn
6. Forster
7. Forster
8. Wright
9. *The Australian*, 8 decembrie 2004
10. Marcus ș.a.
11. Epton

Bibliografie

Toate citatele au fost traduse din varianta germană care, la rândul ei, reprezintă traducerea variantei engleze. În toate cazurile, referințele au ca sursă edițiile din engleză și franceză ale lucrărilor menționate mai jos.

Acton, Harold, *The Bourbons of Naples*, Londra, 1998

Acworth, M.W. *The Unfaithful Queen*, Londra, 1962

Alexander, John T., *Catherine the Great: Life and Legend*, Oxford, 1989

Andrews, Allen, *The Royal Whore*: *Barbara Villiers*, *Countess of Castlemaine*, Philadelphia, New York, Londra, 1970

Aronson, Theo, *The Heart of a Queen*: *Queen Victoria's Romantic Attachments*, Londra, 1991

Asprey, Robert B., *Frederick the Great: the Magnificent Enigma*, New York, 1986

Baily, F.E., *Sophia of Hanover and Her Times*, Londra, 1936

Battifol, Louis, *Marie de Medici and the French Court of the XVIIth Century*, 1908

Bergamini, John D., *The Spanish Bourbons*: *The History of a Tenacious Dynasty*, New York, 1974

Bingham, Captain the Honorable D., *The Marriages of the Bourbons*, 2 vol., New York, 1890

Campbell, Beatrix, *Diana, Princess of Wales: How Sexual Politics Shook the Monarchy*, Londra, 1988

Campbell, Lady Colin, *The Real Diana*, New York, 1998

Cardini, Franco (ed.), *The Medici Women*, Perugia, 1996

Chapman, Hester, *Caroline Matilda, Queen of Denmark*, New York, 1972

Chastenet, Jacques, *Godoy, Master of Spain 1792–1808*, Londra, 1953

Cohen, M.J. și John Major, *History in Quotations: Reflecting 5000 Years of World History*, Londra, 2004

Colburn, Henry, *Memoirs of Sophia Dorotbea, Consort of George I*, Londra, 1845

Coryn, M., *Marie-Antoinette and Axel de Fersen*, Londra, 1938

Cronin, Vincent, *Empress of all the Russians*, Harvill Press, 2003 [ediția germană, *Katharina die Große*, Hildesheim, 1995]

Cronin, Vincent, *Louis XIV*, Londra, 1964 [ediția germană, *Der Sonnenkönig*, Frankfurt am Main, 1977]

D'Auvergne, Edmund B., *Some Left-Handed Marriages of Royalty: Misalliances, Irregular and Secret Unions*, New York, cca 1900

De Grazia, Sebastian, *Machiavelli in Hell*, Princeton, NewJersey, 1990

Deans, R. Storry, *The Trials of Five Queens*, Londra, 1909

Doherty, Paul, *Isabella and the Strange Death of Edward II*, New York, 2003

Epton, Nina, *Josephine: The Empress and Her Children*, New York, 1976

Erickson, Carolly, *Great Catherine: The Life of Catherine the Great, Empress of Russia*, New York, 1994
Erickson, Carolly, *Josephine: A Life of the Empress*, New York, 1998
Farr, Evelyn, *The Untold Lave Story: Marie Antoinette and Count Fersen*, Londra, 1997
Forster, Elborg, *A Woman's Life in the Court of the Sun King: Letters of Liselotte von der Pfaiz; Elisabeth Cbarlotte, Duchesse d'Orleans, 1652–1722*, Baltimore, 1984
Fraser, Flora, *The Unruly Queen: The Life of Queen Caroline*, Berkeley, 1997
Freer, Martha Walker, *Elizabeth de Valois, Queen of Spain*, Londra, 1857
Given-Wilson, Chris și Alice Curteis, *The Royal Bastards of Medieval England*, Londra, 1984
Gribble, Francis, *The Royal House of Portugal*, Port Washington, NY și Londra, 1970
Gribble, Francis, *The Tragedy of Isabella II*, Boston, 1913
Haslip, Joan, *Catherine the Great*, New York, 1978
Hewitt, James, *Love and War*, Londra, 1999
Hibbert, Christopher, *Queen Victoria: A Personal History*, New York, 2000
Iremonger, Luciile, *Love and the Princesses: the Strange Lives of Mad King George III and His Daughters*, Londra, 1958
Ives, Eric W., *Anne Boleyn*, Oxford, 1986
Kelly, Amy, *Eleanor of Aquitaine and the Four Kings*, Boston, 1950
Leslie, Anita, *Mrs. Fitzberbert*, New York, 1960
Levin, Carole, *The Heart and Stomach of a King: Elizabeth I and the Politics of Sex and Power*, Philadelphia, 1994
Liss, Peggy K., *Isabel the Queen, Life and Times*, New York și Oxford, 1992
Longworth, Philip, *The Three Empresses: Catherine I, Anne and Elizabeth of Russia*, New York, 1972
Louisa of Tuscany, Ex-Crown Princess of Saxony, *My Own Story*, New York, 1911
Marcus, Leah S., Janet Mueller și Mary Beth Rose (ed.),*Elizabeth I. Collected Works*, Chicago și Londra, 2000
Maroger, Dominique (ed.). *Memoirs of Catherine the Great*, New York, 1961
Memoirs of the Courts of Sweden and Denmark during the Reigns of Christian VII of Denmark and Gustavus III and IV of Sweden, publicate pentru *The Grolier Society*, Boston, cca 1910
Miller, Townsend, *Henry IV of Castile*, Philadelphia și New York, 1972
Montefiore, Sebag, *Prince of Princes: The Life of Potemkin*, New York, 2000
Moote, A. Lloyd, *Louis XIII, The Just*, Berkeley, 1989
Morand, Paul, *Sophia Dorothea of Celle: The Captive Princess*, New York, 1972 [ediție originală în franceză, *Ci-gît Sophie-Dorothee de Celle* (Paris 1968), ed. germ., *Sophie Dorothea von Celle, die Geschichte eines Lebens und einer Liebe.* trad. de Peter Mortfeld, Hamburg, 1970]

Morton, Andrew, *Diana, In Pursuit of Love*, Londra, 2004 [Germ., *Diana: Sie suchte die Liebe*, München, 2004]
Moynahan, Brian, *Rasputin, the Saint who Sinned*, New York, 1997
Pakula, Hannah, *The Last Romantic: The Life of the Legendary Marie, Queen of Roumania*, New York, 1984
Parissien, Steven, *George IV*, New York, 2001
Pasternak, Anna, *Princess in Love*, New York, 1995
Pevitt, Christine, *Philippe, Duc D'Orleans, Regent of France*, New York, 1997
Piquetierre, Blouin de la, *Relation des Troubles arrivez dans la cour de Portugal en l'année 1667* & *en l'année 1668*, Amsterdam, 1674
Quinlan, Paul D., *The Playboy King: Carol II of Romania*, Westport, Connecticut, 1995
Rice, Tamara Talbot, *Elizabeth Empress of Russia*, New York, 1970
Rodocanachi, E., *Les Infortunes d' une Petite-Fille d'Henri IV: Marguerite d'Orléans, Grande-Duchesse de Toscane, 1645–1721*, Paris, cca 1890
Rosenthal, Norman (ed.), *The Misfortunate Margravine: The Early Memoirs of Wilhelmina, Margravine of Bayreuth, Sister of Frederick the Great*, Londra, 1970
Smith, Lacey Baldwin, *A Tudor Tragedy: The Life and Times of Catherine Howard*, Londra, 1961
Smith, Sally Bedell, *Diana in Search of Herself*, New York, 1999
Somerset, Anne, *Ladies-in-Waiting: From the Tudors to thePresent Day*, Londra, 1984
Spoto, Donald, *Diana, The Last Year*, New York, 1997
Starkey, David, *Six Wives: The Queens of Henry VIII*, New York, 2003
Sutherland, Christine, *Marie Walewska: Napoleon's Great Love*, Londra, 1979 [ed. germ., *Maria Walewska: Geliebte Napoleons, Gräfin Ornano*, trad. de Suzanne Annette Gangloff, München, 1981]
Troyat, Henri, *Catherine the Great*, New York, 1980
Troyat, Henri, *Peter the Great*, New York, 1987
Warnicke, Retha M., *The Rise and Fall of Anne Boleyn*, Cambridge, 1989
Weiner, Margery, *The Parvenu Princesses: The Lives and Loves of Napoleon's Sisters*, New York, 1964
Weir, Alison, *Eleanor of Aquitaine*, New York, 1999
Weir, Alison, *Henry VIII: The King and His Court*, New York, 2001
Weir, Alison, *The Six Wives of Henry VIII*, New York, 1991
Westernhagen, Dorte von, *Und also lieb ich mein Verderben*, Göttingen, 1997
Wilkins, W.H., *A Queen of Tears: Caroline Matilda, Queen of Denmark and Norway and Princess of Great Britain and Ireland*, New York și Bombay, 1904
Wilkins, W.H., *The Love of an Uncrowned Queen: Sophia Dorothea, Consort of George I*, Londra, 1900

Wright, Constance, *Daughter to Napoleon, A Biography ofHortense: Queen of Holland*, New York, 1961

NOTE

NOTE

NOTE

NOTE

NOTE

NOTE

NOTE

NOTE

BIBLIOGRAFIE

BIBLIOGRAFIE

BIBLIOGRAFIE

BIBLIOGRAFIE